

အခြေခံဥပဒေရေးရာ
ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်များ

ခင်မောင်ဝင်း

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဆက်

ဒီကနေ့ ကမ္ဘာကြီးမှာထွန်းကားနေတဲ့ ဒီမိုကရေစီဟာကိုယ်စားပြုဒီမိုကရေစီစနစ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီဒီမိုကရေစီစနစ်နဲ့လိုက်ဖက်အောင် နည်းလမ်းရှာဖွေကြယမ်း နိုင်ငံခြားဆောင်ရွက်နေရာ ရွေးချယ်ဖို့အတွက်ကျင့်သုံးတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဟာလည်း ရှုပ်ထွေးလှတဲ့နည်းနာတွေနဲ့ ကျင်းပနေတာကို တွေ့ရပါတယ်။ ရှုပ်ထွေးများပြားလှတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဆိုရင် စနစ်တွေထဲက ကိုယ့်နိုင်ငံအခြေအနေနဲ့ကိုက်ညီတဲ့ စနစ်တမျိုးမျိုးကို သေချာဂရုစိုက်ရွေးချယ်တတ်ပါမှ ကိုယ့်နိုင်ငံရဲ့ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အကောင်းဆုံး အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ လွတ်လပ်ရေးမရခင်ကာလကတည်းက ကျင့်သုံးလာတဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဟာ တမျိုးတည်းဖြစ်ပါတယ်။ ကမ္ဘာကြီးမှာ ဒီကနေ့ကျင့်သုံးနေတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်တွေဟာ တဒီဇင်ထက်မနည်းရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကျင့်သုံးတဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်မျိုးကို ကမ္ဘာနိုင်ငံအနည်းအကျဉ်းမှာသာ ကျင့်သုံးနေကြပါတော့တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဟာ ကမ္ဘာမှာပထမဦးဆုံး ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့စနစ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဥရောပနိုင်ငံတွေကလည်း မြန်မာနိုင်ငံမှာကျင့်သုံးခဲ့တဲ့ စနစ်မျိုးကိုအစဦးပိုင်းမှာကျင့်သုံးခဲ့ကြပြီး အဲဒီစနစ်မှာအားနည်းချက်တွေ ရှိတယ်ဆိုတာကို လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်းတ ရာကျော်ကတည်းက ရှာဖွေတွေ့ရှိတဲ့အတွက် သာလွန် ကောင်းမွန်တဲ့စနစ်တွေကို တီထွင် ကျင့်သုံးလာခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီကနေ့အချိန်မှာ ဆန်းသစ်စ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတွေကလည်း သူ့နိုင်ငံ သူလိုအပ်ချက်နဲ့ကိုက်ညီစနစ်တွေကို ရွေးချယ်ကျင့်သုံး လာကြပါတယ်။ စနစ်တိုင်းလိုလိုမှာတော့ အားသာချက် အားနည်းချက်ဆိုတာ ရှိစမြဲပါ။ ဒါပေမဲ့ ကိုယ့်နိုင်ငံအတွက် အားနည်းချက် အနည်းဆုံးနဲ့ အားသာချက်အများဆုံးရှိမဲ့ စနစ်ကိုရွေးချယ်တတ်ဖို့ဟာ သိပ်အရေးကြီးပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ ယခင်ကကျင့်သုံးလာခဲ့တဲ့စနစ်ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးမလား၊ ဒါမှမ

ဟုတ် လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ စုပေါင်းနေထိုင်မှုနဲ့လည်း ပိုပြီးကိုက်ညီ၊ ဒီမိုကရေစီကိုလည်း ပိုမိုအထောက်အကူပြုနိုင်တဲ့ စနစ်တမျိုးမျိုးကိုရှာဖွေဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးမလား စဉ်းစားရမဲ့ အချိန်ဖြစ်ပါတယ်။ အထူးသဖြင့် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲနေတဲ့ကာလဟာ တိုင်းပြည်နိုင်ငံရေးစနစ်အပြောင်းအလဲလုပ်တဲ့ ကာလမျိုးဖြစ်တာမို့ အဲဒီနိုငံငံ ရေးစနစ် အပြောင်းအလဲ မှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံ စနစ်ကိုပါ တပါတည်းထည့်သွင်းစဉ်းစားပြီး အပြောင်းအလဲလုပ်သွားမလား ဆုံးဖြတ်ရမဲ့ကာလလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ တိုင်းပြည် မှာ ဘယ်နိုင်ငံရေးစနစ်၊ ဘယ်လိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ကို ကျင့်သုံးမလဲဆိုတာ အာဏာရှိသူတစ်ဦး၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လုပ်သူတစ်ဦးက ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရှိတာမျိုးမဟုတ်ပါဘူး။ ပြည်သူတွေဟာလည်း အဲဒီစနစ်တွေအကြောင်း လေ့လာသုံးသပ်၊ ဝေဖန်ပိုင်ခြားမှု တွေလုပ်ဖို့လို ပါတယ်။ သင့်တော်ရာစနစ်ကို ကျင့်သုံးလာအောင်ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့အတူ လက်တွဲလုပ်ဖို့ လိုပါတယ်။

ဒီမိုကရေစီဆိုတာ demo ဆိုတဲ့ အများစုဆန္ဒနဲ့ cracy ဆိုတဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုတာတို့ ပေါင်းစပ်ထားတာမို့ ဒီမိုကရေစီရဲ့အဓိပ္ပါယ်ဟာ အများစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်ခြင်းဆိုတာ အားလုံး အသိဖြစ်ပါတယ်။ အများစုဆန္ဒဆိုတာ အုပ်ချုပ်မဲ့သူတွေ တနည်းအားဖြင့်အစိုးရ လုပ်မဲ့သူတွေဟာ အုပ်ချုပ်ခံတွေရဲ့အများစုဆန္ဒ ထောက်ခံမှုရှိရေး ဆိုတဲ့သဘောပါ။ ဒီတော့ အများစုဆန္ဒဆိုတာကိုသိရှိနိုင်အောင် အုပ်ချုပ်မဲ့သူများ၊ တနည်း အစိုးရလုပ်မဲ့သူများကို ရွေးချယ်မဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ဖို့လိုအပ်လာပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုတာ ဒီမိုကရေစီကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးအကောင်အထည်ဖော်ရာမှာ အရေးကြီးဆုံး နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်လဲရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေဟာ ဒီမိုကရေစီရဲ့ အသက်၊ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမရှိပဲ ဒီမိုကရေစီမရှိနိုင်ဘူးလို့ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် တွေ ပြောခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမရှိဘဲ ဘယ်လိုနည်းနဲ့မှ ဒီမို ကရေစီနိုင်ငံ တည်ဆောက်လို့မရဘူးဆိုတာ အထူးပြောစရာမလိုတဲ့ အချက်ဖြစ်လာပါတယ်။

နိုင်ငံတစ်ခုမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့ပြောလိုက်ယင် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါတယ်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ၊ ပါလီမန်သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အမတ်များ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ၊ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ၊ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်အဖွဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ၊ ရပ်ကွက်၊ ကျေးရွာ အာဏာပိုင်အဖွဲ့ ရွေးချယ်တင် မြှောက်ပွဲ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို အမျိုးမျိုး ရှိတာကလည်း တိုင်းပြည် တပြည် ဒါမှ မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုကိုအုပ်ချုပ်ရာမှာ အစိုးရလို့ သတ်မှတ်လို့ရတဲ့အာဏာပိုင်အဖွဲ့ အများအပြားရှိတာမို့ အဲဒီအာဏာပိုင်အဖွဲ့အားလုံးမှာ ပြည်သူတွေကိုယ်စားအုပ်ချုပ်ရေးတာဝန် ထမ်းဆောင်မဲ့သူတွေဟာ အများစုဆန္ဒအရ ထောက်ခံမှုရှိဖို့လိုအပ်တာမို့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ အမျိုးမျိုး ကျင်းပရတာ ဖြစ်ပါတယ်။

အစိုးရအာဏာပိုင်အဖွဲ့အတွက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတိုင်းကို သတ်မှတ်ကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် ပုံမှန်ကျင်းပရေးဟာလည်း အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။တခါရွေးချယ်လိုက်ယုံနဲ့ အဲဒီပုဂ္ဂိုလ် ဒါမှမဟုတ်အာဏာပိုင်အဖွဲ့ဟာ တသက်လုံးအုပ်ချုပ်ခွင့်ရသွားတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒီမိုကရေစီမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေ လုပ်တယ်ဆိုတာ အုပ်ချုပ်ခံပြည်သူတွေရဲ့အကျိုးကိုအများဆုံး သယ်ပိုးနိုင်မဲ့ပုဂ္ဂိုလ် ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီကိုရွေးချယ်

တာမှီပါတီစုံကကိုယ်စားလှယ်တွေ ဝင်ရောက်အရွေးခံပြီး ပြည်သူအများစု အကျိုးစီးပွားကို တကယ်အကောင်အထည်ဖော်အုပ်ချုပ်ပုံ ပါတီသို့မဟုတ် ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်အများကယုံကြည် ခံရတဲ့ပါတီတွေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တွေအရွေးခံရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တနည်းအားဖြင့် ရွေးချယ်တင် မြှောက်ပွဲဆိုတာ နိုင်ငံရေးလူကောင်း ရွေးချယ်ပွဲဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အချိန် နဲ့အမျှတိုးပွားလာနေတဲ့လူကောင်းတွေအတွက် အလားအလာအခွင့်အလမ်းရအောင်နဲ့ မကောင်းတဲ့ အာဏာပိုင်တွေကို ဖယ်ရှားနိုင်အောင် အစိုးရအာဏာပိုင် ရာထူးအားလုံးအတွက် သတ်မှတ်ကာလအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲတွေကို ကျင်းပရပါတယ်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုမှာ ရွေးကောက်ပွဲတခုကျင်းပရမယ်လို့ သတ်မှတ်ကာလအဖြစ် လေးနှစ်၊ ငါးနှစ်၊ ခြောက်နှစ်တမျိုးမျိုးကို သတ်မှတ်ကြပါတယ်။ တချို့နိုင်ငံတွေမှာတော့ ခုနစ်နှစ်အထိသတ်မှတ်တာမျိုးရှိပါ တယ်။ အများစုကတော့ လေးနှစ်သို့မဟုတ် ငါးနှစ် တမျိုးမျိုးကို သတ်မှတ်ကြပါတယ်။

အရေးကြီးဆုံးကတော့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲရလဒ်ကို တိုင်းပြည်အတွင်းမှာရှိသူ အားလုံးက လေးစားလိုက်နာအသိအမှတ်ပြုဖို့ လိုပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ ရလဒ် ကိုလေးစားအသိအမှတ်ပြုရေးဆိုတာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ အများစုဆန္ဒထောက်ခံမှု ရရှိတဲ့ပါတီ သို့မဟုတ် အနိုင်ရတဲ့ပါတီက ကိုယ်စားလှယ်တွေကို အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရေးဖြစ်ပါ တယ်။ အဲဒါမျိုးမဟုတ်ယင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဟာ ဘာမှ အဓိပ္ပါယ်မရှိတော့ ပါဘူး။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ်အမျိုးမျိုးအကြောင်း မပြောခင်မှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ အကြောင်းနဲ့ စနစ်တွေအကြောင်း ပြောဆိုဆွေးနွေးရာမှာ မဖြစ်မနေပါဝင်လာမဲ့ နိုင်ငံရေး ဝေါဟာရနဲ့ ဥပဒေဝေါဟာရတွေအကြောင်း ဦးစွာပထမ ရှင်းလင်းတင်ပြဖို့လိုပါတယ်။ တ ချို့ဝေါဟာရတွေဟာ မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလောကမှာ ပြောနေကျမဟုတ် သေးတာမျိုး၊ ဒါမှမ ဟုတ် အသုံးအစွဲနည်းတဲ့ ဝေါဟာရမျိုးဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အခုတင်ပြချက်တွေမှာ မူ ရင်းအင်္ဂလိပ်ဘာသာနဲ့ရှိနေတဲ့ ဝေါဟာရခပ်များများကို မြန်မာဘာသာ အနီးစပ်ဆုံးပြန် ဆိုပြီး သူတို့ရဲ့အဓိပ္ပါယ်တွေက ဘာလည်းဆိုတာကို ရှင်းလင်းတင်ပြသွားပါမယ်။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ် (Electoral system)

အခုဦးဆုံးရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ် ဆိုတဲ့ဝေါဟာရရဲ့အဓိပ္ပါယ်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြ လိုပါတယ်။ ဒီဝေါဟာရကတော့ မြန်မာပရိတ်သတ်နဲ့ရင်နှီးပြီးသား ဝေါဟာရပါ။ အင်္ဂလိပ် လိုတော့ Electoral System လို့ခေါ်ပါတယ်။ Election ကိုတချို့က ရွေးကောက်ပွဲလို့ ဘာသာပြန်တာ ရှိပါတယ်။ ကျနော်ကတော့ Election ကိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ elec- toral system ကိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ်လို့ ခေါ်ဝေါ်အသုံးပြုသွားပါမယ်။ ရွေးကောက်ပွဲလို့သုံးယင် အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရ selection နဲ့ရောထွေးသွားနိုင်လို့ပါ။ selec- tion ခေါ်ရွေးကောက်ပွဲ လို့ ပြောယင် ပြည်သူတွေက အောက်ကြေး ခြက ရွေးချယ် တင်မြှောက် တာ ထက် အထက် အာဏာ

ာပိုင်တွေကရွေးချယ်ခန့်အပ်တဲ့သဘောပိုဆောင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အခုတင်ပြချက်
တွေမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလိုသော အသုံးပြုသွားမဲ့အကြောင်း ဦးစွာ
ရှင်းထားချင်ပါတယ်။

နိုင်ငံရေး ဦးဆောင်မှုနေရာအတွက်၊ တနည်းအားဖြင့် အစိုးရအာဏာပိုင်နေရာတွေ
အတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းအရ မဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိတဲ့ပြည်သူတွေက မဲပေးရွေးချယ်ခြင်းဟာ
ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေဖြစ်တယ် ဆိုတဲ့သဘောကို အထက်ပိုင်းမှာ ကျနော်တင်ပြခဲ့ပါ
တယ်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်မှာ အဲဒီရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ
ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးချယ်ခံတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေဟာ အများအပြားရှိတာမို့
အဲဒီအများအပြားထဲက သတ်မှတ်ထားတဲ့ ဦးဆောင်မှုနေရာတခု ဒါမှမဟုတ် တခုထက်
ပိုတဲ့နေရာတွေအတွက် မဲ အရေအတွက် ဘယ်လောက်ရရှိမှအရွေးခံရမယ်လို့
သတ်မှတ်ချက်လုပ်ရပါတယ်။ အဲဒီ သတ်မှတ်ချက် မဲအရေအတွက် ပြည့်မှီရရှိသူကိုမှ
အရွေးချယ်ခံရသူတွေအဖြစ် သတ်မှတ် ပါတယ်။ အဲဒီမဲအရေအတွက် သတ်မှတ်ချက်ကို
ဘယ်လိုနည်းစနစ်နဲ့ ပြည့်မှီအောင် လုပ်ယူမလဲဆိုတဲ့ နည်းစနစ်ဟာ
ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ စနစ်ဖြစ်ပါတယ်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအသီးသီးက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ
ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦးအရွေးခံရဖို့အတွက် မဲအရေအတွက်
ဘယ်လောက်ရရှိလိမလဲဆိုတာနဲ့ အဲဒီမဲအရေအတွက်ရအောင် ဘယ်လိုနည်းစနစ်နဲ့
လုပ်ဆောင်ရမလဲဆိုတာတွေကို သတ်မှတ်ပုံ သတ်မှတ်နည်း၊ လုပ်ပုံလုပ်နည်းအမျိုးမျိုး
ကွဲပြားနေတဲ့အတွက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလာရပါတယ်။ ဥပမာ
မြန်မာနိုင်ငံမှာ မဲဆန္ဒနယ်တခုမှာကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦး အရွေးခံရရေးအတွက်
သူရရှိရမဲ့ မဲအရေအတွက်ဟာ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်မှာဝင်ရောက်
အရွေးခံတဲ့ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အားလုံးထဲမှာ မဲအများဆုံးရသူဖြစ်ရ မယ်လို့
သတ်မှတ်ပါတယ်။ မဲအများဆုံးရသူကို အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ပါတယ်။ ဒီနည်းက
မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကျင့်သုံးတဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ် ဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီစနစ် ကို
နာမည်ဘယ်လိုခေါ်သလဲဆိုတာနဲ့ အဲဒီစနစ် အလုပ်လုပ်ပုံအသေးစိတ်တွေကိုတော့ နေ
ဘက်ပိုင်းမှာ ကျနော် တင်ပြပါမယ်။

ဩစတြေးလျနိုင်ငံမှာက မဲဆန္ဒနယ်တခုမှာ ကိုယ်စားလှယ်အများအပြား ဝင်ရောက်
အရွေးခံတဲ့အခါ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတယောက်ဟာ သေချာပေါက်မဲအများဆုံးရသူဖြစ်
နေမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီမဲအများဆုံးရထားသူဟာ မဲဆန္ဒနယ်တခုလုံးက မဲအားလုံးရဲ့ ထက်
ဝက်ကျော်ရောက်သလောက် မဲအများဆုံးရထားပေမဲ့အဲဒီသူကို မြန်မာနိုင်ငံမှာလို အရွေးခံရသူ
အဖြစ် မသတ်မှတ်ပါဘူး။ ဒီမိုကရေစီဟာ အများစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်ခြင်းဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့
သဘောတရားကို ဩစတြေးလျပြည်သူတွေက အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ယူရာမှာ စုစုပေါင်းမဲအားလုံးရဲ့
ထက်ဝက်ကျော်ရမှ အများစုလို့ သတ်မှတ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အရွေးခံရမဲ့ ကိုယ်စားလှယ်
လောင်းတဦးဟာ မဲဆန္ဒနယ်ရှိစုစုပေါင်းမဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ရအောင် သတ်မှတ်
ထားတဲ့နည်းစနစ်တွေကို အသုံးပြုလုပ်ယူရပါတယ်။ ဒါကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံကစနစ်နဲ့ဩ
စတြေးလျနိုင်ငံက စနစ်နှစ်ခုမှာ ခြားနားမှုတွေရှိလာတာကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။
အဲဒီခြားနားမှုဟာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲစနစ်ခြားနားမှုပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်
ရွေးချယ်တင် မြှောက်ပွဲစနစ်ကို ပြန်ပြီးအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ရမယ်ဆိုရင် အရွေးခံရမဲ့

ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတ ဦးချင်းစီ မဲအရေအတွက်ဘယ်လောက်ရရှိရမလဲဆိုတဲ့ သတ်မှတ်ချက်နဲ့ အဲဒီသတ်မှတ် ချက်ပြည့်အောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲဆိုတဲ့နည်းနာတွေဟာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဖြစ် ပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေတာဟာ မဲအရေအတွက် သတ် မှတ်မှုနဲ့ အဲဒီမဲရအောင် လုပ်ဆောင် ပုံနည်းစနစ်တွေရဲ့ ခြားနားမှုတွေဖြစ်ပါတယ်။

ရေ ချယ် တ င် မြေ ၁ က် ပုံ စနစ် ခြားနားသွားတာနဲ့ ရလဒ်တွေလည်းအမျိုးမျိုးပြောင်းသွားတာတွေ့ရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၉၀ရွေးချယ် တင်မြှောက် ပွဲ ရလဒ် ကို လေ့လာကြည့် ကြ ရအောင်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က တနိုင်ငံလုံးလူထုဆန္ဒမဲ ၆၁ ရာခိုင်နှုန်းထောက် ခံမှု ရပါတယ်။ ပြည့်သူ့လွှတ်တော်မှာကျတော့ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၈၂ ရာခိုင်နှုန်းနဲ့ ညီမျှ တဲ့ ၃၉ ရာခိုင်နှုန်း အနိုင်ရပါတယ်။ အဲဒီ ၁၉၉၀ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲက မဲစာရင်းရလဒ်ကို ဥရောပနိုင်ငံတွေမှာကျင့်သုံးတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်အတိုင်း ခွဲတမ်းချယ်ဆိုယင် အမျိုးသား ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က ကိုယ်စားလှယ် ၃၀၀ သာအရွေးခံရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တ ခြားကိုယ်စားလှယ် ၉၈ နေရာမှာအခြားနိုင်ငံရေးပါတီတွေက ကိုယ်စားလှယ်တွေ အရွေးခံ ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ဟာ အမတ်နေရာ ၉၈ နေရာအပိုရသွားတာဟာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံ စနစ်ခြားနားမှုကြောင့် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ပုံစနစ် ခြားနားတာဟာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲရလဒ်တွေကို အကြီးအကျယ် အပြောင်းအလဲဖြစ်စေတာကို အထင်အရှားတွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီခြားနားချက်တွေကို နောက်ပိုင်းမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်အသီးသီးအကြောင်း အသေးစိတ်တင်ပြတဲ့အ ခါ ထပ်မံရှင်းလင်းပြပါမယ်။ အခုရှင်းလင်းတင်ပြချင်တဲ့အချက်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ဆိုတာ ဘာလဲဆိုတဲ့ အချက်ပါ။ နိုင်ငံရေးရလဒ် ကွဲပြားခြားနားမှုကိုဖြစ်စေနိုင်တဲ့ အ ချက်တွေထဲမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်လည်း ပါဝင်နေတယ်ဆိုတာကို ဦးစွာပထမ တင်ပြတဲ့သဘောပါ။ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ၁၉၉၀ ခုနှစ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ အမတ်နေရာ ၉၈ နေရာအပိုယူသွားတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ကိုထောက်ပြတာဟာ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ကို ဝေဖန်နေတာမဟုတ်ပဲ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်တွေအ ကြောင်းဆွေးနွေးရာမှာ သိသာထင်ရှားတဲ့အချက်ကို ဥပမာပေးခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်တယ်ဆို တာကိုလည်း တင်ပြထားပါရစေ။

မဲဆန္ဒရှင် (Voter)

အင်္ဂလိပ်လို voter လို့ခေါ်တဲ့မဲပေးခွင့်ရှိသူ သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်ဆိုတဲ့လူအများ ကားနေကြ ဝေါဟာရအဓိပ္ပါယ်ကို ဆက်လက်တင်ပြလိုပါတယ်။ မဲဆန္ဒရှင်ဆိုတာ တိုင်းပြည်ထဲ မှာနေထိုင်သူအားလုံး၊ ပြည်သူအားလုံးကို သတ်မှတ်တာမဟုတ်ပါဘူး။ ဥပဒေအရ အ ရွယ်ရောက်ပြီးသူ နိုင်ငံသားတွေကိုသာ မဲဆန္ဒရှင်လို့ ပြောနိုင်ပါတယ်။ အများအားဖြင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတွေမှာ အသက် ၁၈ နှစ် ဒါမှမဟုတ် ၂၀ ပြည့်သ ကိုအရွယ်ရောက်သူအဖြစ် သတ်မှတ် ကြပါတယ်။ အသက်ပြည့်ပေမဲ့ နိုင်ငံသားမဟုတ်သူ၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ပေမဲ့ အ သက်မပြည့်သေးသူတွေဟာ မဲဆန္ဒရှင်သတ်မှတ်တဲ့အထဲ မပါပါဘူး။ ဥပဒေတခုခုနဲ့ ငြိစွန်းပြီးအပြစ်ဒဏ်ခံနေရတဲ့ မဲဆန္ဒရှင်စာရင်းဝင်သူတွေကို မဲပေးခွင့်ပိတ်ပင်ထားတာမျိုးလည်း ရှိတတ်ပါ တယ်။

မဲဆန္ဒနယ်မြေ (Constituency)

အင်္ဂလိပ်လိုတော့ constituency, district, electorate စသဖြင့် အမျိုးမျိုးခေါ်ကြပေမဲ့ မြန်မာလိုပြန်ဆိုရင်တော့ မဲဆန္ဒနယ်မြေလို့ ပြန်ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒီစကားလုံးကို နိုင်ငံရေးစကားပိုင်းတွေမှာ ကျနော်တို့မကြာခဏ ကြားနေရပါတယ်။ သတ်မှတ်ထားတဲ့ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်နေရာအတွက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲပြုလုပ်ဖို့ မဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက် တခုသတ်မှတ်ပြီး နယ်မြေသတ်မှတ်လိုက်ရင် မဲဆန္ဒနယ်မြေဖြစ် လာပါတယ်။ ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ၁၉၅၉ ခုနှစ်ကကျင့်သုံးခဲ့တဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာတုံးက အကြောင်းကမ်းယူပြီးလူဦးရေတသိန်းကို မဲဆန္ဒနယ်တခုသတ်မှတ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်လူဦးရေတသိန်းလောက် ရှိတဲ့ မြို့နယ်တွေ မဲဆန္ဒနယ်တခုသတ်မှတ် ပြီး တသိန်းခွဲအထက်ရှိရင်တော့ မဲဆန္ဒနယ်နှစ်ခု သတ်မှတ်ပါတယ်။ အနှစ်ချုပ်ကတော့ မဲဆန္ဒနယ်ဆိုတာ ကိုယ်စားလှယ်တဦး ဒါမှမဟုတ် တဦးထက်ပိုတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တွေ ရွေးချယ်ဖို့အတွက်နယ်မြေတခုမှာ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူ ဘယ်နှစ်ယောက်ရှိရမယ်လို့ သတ်မှတ်တဲ့ သတ်မှတ်ချက်ပါပဲ။

မဲဆန္ဒနယ်လို့ပြောရင် မြန်မာနိုင်ငံမှာက တမျိုးတည်းကိုသာ လူသိများပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက မဲဆန္ဒနယ်မြေတွေက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအများအပြား ဝင်အရွေးခံပေမဲ့ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်တဦးကိုသာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရတာမို့ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်ကိုအင်္ဂလိပ်လို Single member constituency လို့ခေါ်ပြီး၊ မြန်မာလိုတော့ကိုယ်စားလှယ်တဦး မဲဆန္ဒနယ်မြေလို့ ဘာသာပြန်ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ကမ္ဘာနိုင်ငံတွေမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလုပ်တဲ့အခါ မဲဆန္ဒနယ်အမျိုးမျိုးကို သတ်မှတ်ကျင့်သုံးနေကြတာ တွေ့ရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘာ့လှုပ်လှောက်အဆင့်ရှိတဲ့ နယ်မြေသေးသေးလေးတွေကို မဲဆန္ဒနယ်သတ်မှတ်တာမို့ သေးငယ်တဲ့မဲဆန္ဒနယ်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။ တခြားနိုင်ငံတွေမှာကျင့်သုံးတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစံတခုတွေအရ မဲဆန္ဒနယ်မြေအဖြစ် ပြည်နယ်အဆင့် ဒါမှမဟုတ် တနိုင်ငံလုံးအဆင့်သတ်မှတ်တာမျိုးတွေ ရှိပါတယ်။ အဲဒီလိုမဲဆန္ဒနယ်တွေကို statewide constituency မြန်မာလို ပြည်နယ်အတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်မြေ၊ nationwide constituency မြန်မာလို တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်မြေစသဖြင့် ခေါ်ကြပါတယ်။

အဲဒီပြည်နယ်အတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်တွေနဲ့ တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်တွေမှာ အရွေးခံရမဲ့ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေဟာ မြန်မာနိုင်ငံကသေးငယ်တဲ့ မဲဆန္ဒနယ်တွေမှာလို တဦးတည်းမဟုတ်ပဲ ဆယ်နဲ့ချီနေတာမျိုး ဒါမှမဟုတ် ရာနဲ့ချီနေတာမျိုးဖြစ်တာမို့ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်ကိုအင်္ဂလိပ်လို multimember constituency လို့ခေါ်ပါတယ်။ မြန်မာလိုတော့ ကိုယ်စားလှယ်စုံမဲဆန္ဒနယ်လို့ ဘာသာပြန်ဆိုပါတယ်။ သဘောက မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူတွေရွေးချယ်ပေးရမဲ့ ကိုယ်စားလှယ်အများအပြားရှိတယ်ဆိုတာကိုညွှန်းဆိုဖော်ပြချင်လို့ အဲဒီဝေါဟာရကို သုံးရတဲ့သဘောပါ။ မဲဆန္ဒနယ်ဆိုလို့ပြောလိုက်ရင် ကိုယ်စားလှယ်တဦးမဲဆန္ဒနယ်၊ ကိုယ်စားလှယ်စုံမဲဆန္ဒနယ်၊ ပြည်နယ်အတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်၊ တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာ မဲဆန္ဒနယ်စတာတွေရှိတယ်ဆိုတာ သိထားမှသာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစံအကြောင်း လေ့လာရာမှာ သဘောပေါက်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (General election)

အခုဆက်လက်တင်ပြလိုတဲ့ ဝေါဟာရကတော့ အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုတဲ့ ဝေါဟာရဖြစ်ပါတယ်။ အင်္ဂလိပ်လို general election မြန်မာလို အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုတာဟာ နိုင်ငံတခုမှာ ကျင်းပနေကြအမျိုးစုံလှတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေထဲက နိုင်ငံတော်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ (ဝါ)ပါလီမန်အမတ်များ (parliamentarians) ရွေးချယ်တဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ တမျိုးတည်းကိုသာ ခေါ်ပါတယ်။ တခြားရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေကို အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့မခေါ်ပဲ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲနာမည်တမျိုးမျိုး တပ်ခေါ်ပါတယ်။ ဥပမာ သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (presidential election)၊ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (state legislature election) ခေါ်တာမျိုးဖြစ်ပါတယ်။တခါအထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့ ပြောယင် အဲဒီနိုင်ငံမှာလွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ် (bicameral legislature) ကျင့်သုံးယင် အောက်လွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကိုပဲ ရည်ညွှန်းပါတယ်။ အထက်လွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကိုတော့ အထက်လွှတ်တော်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (upper house election)၊ ဆီးနိတ်လွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (Senate election) စသဖြင့်ခေါ်ကြပါတယ်။ လွှတ်တော်တရပ်စနစ် (unicameral legislature) ရှိတဲ့ မြန်မာနိုင်ငံလိုနဲ့ င် မျိုးမှာတော့ အဲဒီ လွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ ကို အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့ပဲ ခေါ်ပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ ကြားဖြတ်တင်ပြဖို့ လိုအပ်တာက အင်္ဂလိပ်လို upper house မြန်မာလို အထက်လွှတ်တော်၊ အင်္ဂလိပ်လို lower house မြန်မာလို အောက်လွှတ်တော်ဆိုတဲ့ဝေါဟာရ တွေဖြစ်ပါတယ်။ အောက်လွှတ်တော်ဆိုတာက တနိုင်ငံလုံးမှာရှိတဲ့ မဲဆန္ဒရှင် အားလုံးက ရွေးချယ်တင်မြှောက်တဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တွေနဲ့ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့လွှတ်တော်ဖြစ်ပြီး၊ အထက်လွှတ်တော်ဆိုတာက ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံဖြစ်ယင် ပြည်နယ်ကိုယ်စားပြုရတဲ့ကိုယ်စားလှယ်တွေနဲ့ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ လွှတ်တော်ဖြစ်ပါတယ်။ ဖက်ဒရယ်မဟုတ်တဲ့ အင်္ဂလန်နိုင်ငံမှာ တော့အထက်လွှတ်တော် (House of Lords)ကို ဘုရင်မကခန့်အပ်တဲ့ ပညာရှိတွေနဲ့ဖွဲ့စည်းထားပါတယ်။ ဒါကြောင့် အထက်လွှတ်တော်နဲ့အောက်လွှတ်တော် ခွဲခြားနိုင်တဲ့အချက်ကတော့ အောက်လွှတ်တော်ဟာ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံးကို ကိုယ်စားပြုရတဲ့လွှတ်တော်မျိုးဖြစ်ပြီး အထက်လွှတ်တော်ကတော့ တခြားရည်ရွယ်ချက် တမျိုးနဲ့ဖွဲ့စည်းထားတတ်ပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်လည်း တနိုင်ငံနဲ့တနိုင်ငံ ခြားနားပါတယ်။ အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုတာ ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကိုသာ ပြောပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံလို လွှတ်တော်တရပ်သာ ရှိတဲ့နိုင်ငံတွေက အောက်လွှတ်တော်ဟာ တနိုင်ငံလုံးမဲဆန္ဒရှင်တွေကို ကိုယ်စားပြုရတာမို့ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိတဲ့နိုင်ငံတွေက အောက်လွှတ်တော်နဲ့ တူပါတယ်။ ဒါကြောင့် အဲဒီနိုင်ငံတွေမှာအယူအဆထွေ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဟာ အဲဒီလွှတ်တော် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဖြစ်ပါတယ်။

ကြားဖြတ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ (By-election)

လွှတ်တော်သက်တမ်းမကုန်ဆုံးမှီ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တဦးဦး အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လစ်လပ်မှုဖြစ်လာယင် ကျန်ရှိနေသေးတဲ့ သက်တမ်းကို ဆက်လက်တာဝန်ထမ်းဆောင်မဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တဦးတည်းအတွက် သီးသန့်ကျင်းပရတဲ့ ရွေးချယ်တင်

မြောက်ပွဲတွေကိုတော့ ကြားဖြစ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့ ခေါ်ပါတယ်။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ (Electoral College)

အင်္ဂလိပ်လို electoral college လို့ခေါ်တဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ဆိုတာနဲ့ပတ်သက်လို့ ဆက်လက်တင်ပြလိုပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ဆိုတာကို အများအားဖြင့်နိုင်ငံတော် သမ္မတရွေးချယ်တဲ့နေရာမှာ အသုံးပြုပါတယ်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန်၊ ဂျာမနီနိုင်ငံတွေမှာ သမ္မတရွေးချယ်တဲ့ အခါရွေးချယ်တင်မြှောက် ရေးအဖွဲ့နဲ့ ရွေးပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ဆိုတာက မဲဆန္ဒရှင်တွေရွေးချယ် တင်မြှောက်ပွဲမှာ မဲပေးရမဲ့အစား သူတို့အတွက်ကိုယ်စားမဲပေးရတဲ့ အဖွဲ့တဖွဲ့ဖြစ်ပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့တွေဟာ အရေအတွက်အားဖြင့် ရာဂဏန်းရှိကြပါတယ်။ ဥပမာအမေရိကန် သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့မှာ ၅၃၇ ယောက်ရှိပါတယ်။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ ဖွဲ့စည်းပုံတနိုင်ငံနဲ့တနိုင်ငံ မတူကြပါဘူး။ သူ့နိုင်ငံရေးစနစ်နဲ့ လိုအပ်တဲ့နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုကို ဘယ်လိုရွေးချယ်သင့်သလဲ ဆိုတဲ့အပေါ်မှာမူတည်ပြီး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံခြားနားမှုတွေ ဖြစ်လာရပါတယ်။ အမေရိကန်သမ္မတ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်အကြောင်း တင်ပြတဲ့အခါမှာ အဲဒီက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုအကြောင်း တင်ပြပါမယ်။

တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်၊ သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ်

အခုဆက်လက်ပြီး တင်ပြချင်တာက တိုက်ရိုက်မဲပေးတဲ့စနစ် အင်္ဂလိပ်လို direct election ဆိုတာနဲ့ သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ် အင်္ဂလိပ်လို indirect election ဆိုတာတွေဖြစ်ပါတယ်။ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ဆိုတာက မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူတွေ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မဲပေးခြင်းကိုခေါ်ပါတယ်။ ကြားခံကိုယ်စားလှယ်အဆင့် မရှိဘူးဆိုတာပါ။ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလုပ်တဲ့နေ့မှာ အဖေမအားလို့ သမီးကိုမဲပေးခိုင်းတာမျိုး လုပ်လို့မရပါဘူး။ အဖေကိုယ်တိုင် မဲပေးရပါတယ်။ မအားယင် မဲမပေးပဲနေဖို့သာ ရှိပါတယ်။ တခြားတယောက်ကို ကိုယ်စားမဲပေးခိုင်းတာမျိုး လုပ်လို့မရဘူး။ မဲဆန္ဒရှင်ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ မဲပေးတာဟာ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ပါပဲ။ တချို့နိုင်ငံတွေမှာ အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးရမယ်လို့ ပြဌာန်းထားပါတယ်။ ဥပမာ ဂျာမနီနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေမှာ အဲဒါမျိုးပြဌာန်းထားတာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ဂျာမနီလို အခြေခံဥပဒေမှာ ရေးမထားပေမဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံးလိုလို အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံးကြပါတယ်။

သွယ်ဝိုက်မဲပေးတဲ့စနစ်ဆိုတာက မဲဆန္ဒရှင်တွေကိုယ်စား ကြားခံကိုယ်စားလှယ်တဦး ဒါမှမဟုတ် တဖွဲ့ကမဲပေးတာမျိုးကိုခေါ်တာပါ။ သဘောကရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ မဲဆန္ဒရှင်တွေပေးရမဲ့ မဲကိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့က တဆင့်သွယ်ဝိုက်တနိုင်ငံလုံးက မဲဆန္ဒရှင်တွေအားလုံးကိုယ်စား မဲပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် နိုင်ငံတော်သမ္မတကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့နဲ့ရွေးချယ်ယင် အဲဒီစနစ်ဟာသွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ်ဖြစ်ပါတယ်။ တချို့နိုင်ငံတွေမှာ သမ္မတကို ပါလီမန်ကရွေးချယ်တဲ့စနစ်ကို ကျင့်သုံးပါတယ်။ ဥပမာ ၁၉၄၇ ခုနှစ်အခြေခံဥပဒေအရ မြန်မာနိုင်ငံမှာ သမ္မတကိုပါလီမန်ရဲ့လွှတ်တော်နှစ်ရပ်

ပေါင်း အစည်းအဝေးက ရွေးချယ်ရပါတယ်။ အဲဒီစနစ်မှာလည်း သမ္မတ ရွေးချယ်တဲ့အခါ မှာပြည်သူတွေက တိုက်ရိုက်မဲပေးခွင့်ရတာမဟုတ်တဲ့အတွက် သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ်ဖြစ်ပါတယ်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီ အစိုးရစနစ်ရှိတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ မဲဆန္ဒရှင်တွေက ပါလီမန်အောက် လွှတ်တော်အမတ်တွေကို အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ် နဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက် လိုက်ပါတယ်။ ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်တဲ့အခါမှာတော့ မဲဆန္ဒရှင် တွေက တိုက်ရိုက်မဲပေးခွင့်မရတော့ပဲ ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော်အမတ်တွေကသာ မဲ ပေးကြရပါတယ်။ သူတို့မဲပေးတာဟာ မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူတွေကိုယ်စား မဲပေးတာမို့ ဝန်ကြီးချုပ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဟာ ပြည်သူတွေအနေနဲ့ကြည့်ယင် သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လွှတ်တော်အမတ်တွေအဖို့တော့ သူတို့ကိုယ်တိုင်မဲပေးတာမို့ တိုက်ရိုက်မဲ ပေးစနစ်ဖြစ်ပါတယ်။ ပါလီမန် လွှတ်တော်အမတ်တွေ လွှတ်တော်ထဲမှာ အခြားကိစ္စတွေ အတွက်မဲပေးကြတဲ့အခါမှာလည်း တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ကိုသာ ကျင့်သုံး ကပါတယ်။

တချို့နိုင်ငံတွေမှာ ဝန်ကြီးချုပ်ကို တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်နဲ့ရွေးချယ်ဖို့ ဆွေးနွေးမှုတွေရှိပါ တယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ၁၉၉၇ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲစဉ်က အဲဒါမျိုးအခြေအတင်ဆွေးနွေးခဲ့ကြ ပါတယ်။ အဲဒါမျိုးဖြစ်ယင် ဝန်ကြီးချုပ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ ပြည်သူတွေကိုယ်တိုင် မဲ ပေးကြရပါမယ်။ အများအားဖြင့် တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်နဲ့ရွေးချယ်တဲ့ နိုင်ငံတော်အကြီးအ ကဲကတော့ နိုင်ငံတော်သမ္မတနဲ့ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးတွေသာရှိပါတယ်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ တွေမှာ သမ္မတရွေးချယ်တဲ့ စနစ်နှစ်မျိုးရှိတယ်လို့ပြောနိုင်ပါတယ်။ တမျိုးကရွေးချယ်တင် မြှောက်ရေးအဖွဲ့ ဒါမှမဟုတ် ပါလီမန်ကရွေးချယ်တဲ့ သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ်ဖြစ်ပြီး တခြားတ မျိုးကတော့ ပြည်သူတွေကမဲပေးရတဲ့ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဂျာမနီ၊ အမေရိ ကန်ပြည်ထောင်စု၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွေဟာ လက်ရှိအချိန်မှာ သမ္မတကို သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ် နဲ့ရွေးချယ်နေကြပြီး ပြင်သစ်၊ ရုရှား၊ ဖိလစ်ပိုင် အပါအဝင် နိုင်ငံပေါင်းများစွာကတော့ တိုက်ရိုက်မဲပေးစနစ်နဲ့ ရွေးချယ်နေပါတယ်။

လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ (Referendum)

Referendum ခေါ်လူထုဆန္ဒခံယူပွဲဆိုတာ တနိုင်ငံလုံးရှိ ဒါမှမဟုတ် ပြည်နယ်တခု လုံးရှိ မဲဆန္ဒရှင်တွေက ကိစ္စရပ်တခုကို ထောက်ခံကန့်ကွက် တိုက်ရိုက်ဆုံးဖြတ်ချက် ပေးရတဲ့မဲပေးပွဲတမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှာ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံး မဲ ပေးရတာမို့ တိုက်ရိုက် မဲ ပေး စနစ် ကို သာ သုံး ရပါတယ် ။ သွယ်ဝိုက်မဲပေးစနစ်ကိုကျင့်သုံးတဲ့ လူထုဆန္ဒ ခံယူပွဲလို့ ကမ္ဘာမှာမရှိပါဘူး။ ပြည် ျသူလူထုတရပ်လုံး တိုက်ရိုက်မဲပေးတဲ့စနစ်ကို ကျင့်သုံးတာခြင်းတူပေမဲ့ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲနဲ့ အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ ခြားနားတာကို လည်း သတိပြုသင့်ပါတယ်။ အထွေ ထွေ ရွေး ချယ် တင် မြှောက် ပွဲ ဆို တာ ပါလီမန် လွှတ်တော် အမတ် ရွေးချယ်ပွဲတွေဖြစ်တယ်ဆိုတာ အထက်ပိုင်းမှာ တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီမှာဝင် ရောက်အရွေးခံတဲ့ပါတီတွေ ကိုယ်စားလှယ်တွေက အများအပြားရှိပါတယ်။ တနည်းအားဖြင့်မဲဆန္ဒရှင်တွေအတွက် ရွေးချယ်စရာတွေအများအပြား ပါဝင်ပါတယ်။ ပါတီစုံ အထွေ ထွေ ရွေး ချယ် တင် မြှောက် ပွဲ ဖြစ် တာမို့ ပြည် သူ တွေ က

ရွှေ့ချယ်စရာပါတီအများအပြားထဲက အကြိုက်ဆုံးပါတီက ကိုယ်စားလှယ်တွေကို ရွေးချယ်ခြင်းဟာ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ မှာရှိတဲ့ ပြည်သူတွေရဲ့ ရွေးချယ်စရာတွေဖြစ်ပါတယ်။ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှာက ရွေးချယ်စရာ နှစ်ခုတည်းက တခုကိုရွေးချယ်ခိုင်းတာမျိုးပါ။ ထောက်ခံမလား ကန့်ကွက်မလား ဆိုတာ ကိုသာ မဲပေးခိုင်းရပါတယ်။ ရွေးချယ်စရာ သုံးမျိုးကျော်ထဲကတမျိုးကို ရွေးချယ်ခိုင်းတာမျိုး လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမှာ မလုပ်ပါဘူး။ ဥပမာ ဥရောပသမဂ္ဂကို အာဏာပိုင်ပေးရေးကိစ္စ သဘောတူမတူ ဥရောပသမဂ္ဂ(European Union) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေက သဘောထားပေးတဲ့အခါ ဒိန်းမတ်အပါအဝင်တချို့နိုင်ငံတွေမှာ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲလုပ်ပြီး ပြည်သူတွေကိုတိုက်ရိုက်မဲပေးခိုင်းပါတယ်။

မဲပြား (Ballot)

အခုဆက်လက်ပြီး အင်္ဂလိပ်လို Ballot ခေါ်မဲပြားအကြောင်း တင်ပြလိုပါတယ်။ ဘယ်လိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်မှာပဲဖြစ်ဖြစ် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေနဲ့ ပါတီတွေအမည်စာရင်းကို ဖော်ပြထားတဲ့စာရွက်ဟာ မဲပြားဖြစ်ပြီး၊ မဲဆန္ဒရှင်တွေက အဲဒီမဲပြားပေါ်မှာဖော်ပြထားတဲ့ အမည်စာရင်းကိုကြည့်ပြီး မိမိတို့ထောက်ခံလိုသူကို အမှတ်အသားလုပ်ပြီး မဲပေးရပါတယ်။ အများအားဖြင့်ကြက်ခြေနတ် အမှတ်အသား လုပ်ကြပါတယ်။ မဲပြားပေါ်မှာ မပါတဲ့အမည်တွေကို မဲပေးထောက်ခံလို့မရ ပါဘူး။ ကျင့်သုံးတဲ့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်အရ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း တဦးတည်းမဲပေးရတယ်ဆိုယင် တဦးတည်း၊ ငါးဦးရွေးမယ်ဆိုယင် ငါးဦးတိတိကျကျ မဲပေးရပါတယ်။ အဲဒါမျိုးတိတိကျကျမဲပေးတာမျိုး မဟုတ်ယင် အဲဒီမဲကိုပယ်မဲအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး မဲရေတွက်ရာမှာ ထည့်သွင်းမစဉ်းစားတော့ပါဘူး။ အဲဒီလို တိတိကျကျလုပ်မှသာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်က အလုပ်လုပ်နိုင်ပါတယ်။ မဲပြားနဲ့ပတ်သက်လို့ အရေးကြီးတဲ့အချက်က မဲပြားကိုရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲ အာဏာပိုင်အဖွဲ့ကသာ ထုတ်ပေးရတဲ့အချက်ပါတယ်။ မဲဆန္ဒရှင်တွေ က မိမိပါသမိမိ မဲပြားဖန်တီးပြီး မဲပေးတာမျိုး လုပ်လို့မရပါဘူး။

အဓိက ကျတဲ့ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတွေတင်ပြပြီးဖြစ်တာမို့ အခုဆက်လက်ပြီး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်တွေအကြောင်း ဆက်လက်တင်ပြသွားပါမယ်။

မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်

စနစ်အမျိုးမျိုးထဲက ကမ္ဘာမှာ ပထမဦးဆုံးပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့စနစ်လည်းဖြစ်၊ မြန်မာနိုင်ငံမှာကျင့်သုံးနေဆဲလည်းဖြစ်တဲ့ အင်္ဂလိပ်လို First Past The Post (FPTP)၊ မြန်မာလို မဲများသူနိုင်စတမ်းလိုခေါ်တဲ့စနစ်အကြောင်းကို ပထမဦးဆုံးတင်ပြလိုပါတယ်။ ဒီရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ကို ကိုယ်စားလှယ်တဦး မဲဆန္ဒနယ်မြေစနစ်နဲ့ တွဲဖက်ကျင့်သုံးပါတယ်။ နိုင်ငံရေးပါတီအသီးသီးက ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေနဲ့ တသီးပုဂ္ဂလကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေ သက်ဆိုင်ရာမဲဆန္ဒနယ်မှာ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် အရွေးခံကြပါတယ်။ လွှတ်

တော်ထဲမှာရှိတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်နေရာနဲ့အညီအမျှ တနိုင်ငံလုံးမှာမဲဆန္ဒနယ်တွေကို သတ်မှတ်ရပါတယ်။ ဥပမာမြန်မာနိုင်ငံမှာ ၁၉၉၀ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကာလတုန်းက လွှတ်တော်မှာ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၄၉၂ နေရာရှိတာမို့ တနိုင်ငံလုံးမဲဆန္ဒနယ်တွေကိုလည်း အဲဒါနဲ့အညီ ၄၉၂ နယ် ဖန်တီးရပါတယ်။

လုံခြုံရေးကြောင့် မဲဆန္ဒနယ်သုံးနယ်မှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမကျင်းပနိုင်ပဲ ၄၈၉ နေရာမှာ ကျင်းပခဲ့ပါတယ်။ မဲဆန္ဒနယ်တိုင်းလိုလိုမှာ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဟာ အများအပြားရှိပါတယ်။ ဥပမာ ၇ ယောက်၊ ၈ ယောက်၊ ၉ ယောက်စ ဖြင့် ရှိပါတယ်။ အဲဒီကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေကို မဲဆန္ဒရှင်တွေထဲက မိမိတို့ကြိုက်နှစ် သက်ရာ တဦးဦးကိုသာ မဲပေးရပါတယ်။ မဲဆန္ဒရှင်တဦးဦးက ကိုယ်စားလှယ်လောင်း တဦးထက်ပိုပြီးမဲပေးယဉ်ဖြစ်ဖြစ်၊ တဦးတယောက်ကိုမျှ မဲပေးခြင်းမရှိယဉ်ဖြစ်ဖြစ် အဲဒီမဲဆန္ဒရှင် ရဲ့ မဲပြားဟာ ပယ်မဲဖြစ်သွားပါတယ်။ မဲ ပေးစည်းမျဉ်းနဲ့ အညီ မှန်ကန်တိကျစွာ မဲ ပေးထားပါမှ အတည်ပြုလို့ရတဲ့မဲပြားအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး မဲရေတွက်ရာမှာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ တယ်။ အတည်ပြုလို့ရတဲ့ မဲပြားတွေထဲက မဲအများဆုံးထောက်ခံမှုရတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ပါတယ်။

မဲ ပေးပွဲ ပြီး လို့ ရွေးချယ် တင် မြှောက် ရေး အာဏာ ပိုင် တွေ က မဲရေတွက်တဲ့အခါကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦးချင်းစီရတဲ့ မဲစာရင်းပေါ်ထွက်လာပါတယ်။ အဲဒီမဲစာရင်းကိုကြည့်ပြီး မဲ အများဆုံးရရှိထားတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို ရွေးချယ်ခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်ပါ တယ်။ ဒီလိုပဲမဲဆန္ဒနယ်အားလုံးမှာ မဲအများဆုံးနဲ့ အရွေးခံ ရသူ အသီးသီး ပေါ်ထွက် လာ ပါ တယ် ။ ဒီ စနစ် ဟာရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်တွေထဲမှာ အရိုးဆုံးပုံစံဖြစ်ပြီး မဲဆန္ဒရှင်တွေ ကလည်း စနစ်အလုပ်လုပ်ပုံအကြောင်းကို အလွယ်တကူ သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ပါ တယ်။

မဲများသူနိုင်စတမ်း ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်ရဲ့အားနည်းချက်တွေအကြောင်းဆက်လက်တင်ပြပါမယ်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အများအပြားဝင်အရွေးခံတဲ့အခါ မဲဆန္ဒရှင်တွေရဲ့ထောက်ခံမဲတွေ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအားလုံးဆီကို ပြန့်နှံ့သွားပါတယ်။ ဥပမာ မဲဆန္ဒနယ်တခုမှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းသုံးယောက် အရွေးခံတယ်ဆိုပါစို့ တယောက်က အတည်ပြုနိုင်တဲ့မဲအားလုံးရဲ့ ၆၀ ရာနှုန်း၊ အခြားတယောက်က ၃၀ ရာနှုန်း၊ တခြားတယောက်က ၁၀ ရာနှုန်း ရရှိကြတယ်ဆိုပါစို့။ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်ကို ကိုယ်စားပြုဖို့ မဲ ၆၀ ရာနှုန်း ရထားသူကို ရွေးချယ်ရ ပါတယ်။ ဒီတော့ မဲဆန္ဒနယ်တခုလုံးက ထောက်ခံမဲ ၆၀ ရာနှုန်းသာ ရရှိထားသူက မဲဆန္ဒရှင်အားလုံးကို ကိုယ်စားပြုသူအဖြစ် အရွေးခံလိုက်ရတဲ့အတွက် သဘောအားဖြင့် မဲ ၆၀ ရာနှုန်းသာရပြီး လက်တွေ့မှာတော့ ၁၀၀ ရာနှုန်းစလုံးကို ကိုယ်စားပြုသွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်ရဲ့ ပထမအားနည်းချက်က ထောက်ခံမှုရှိတဲ့ထက်ပိုပြီးကိုယ်စားပြုခြင်း (over representing) ဖြစ်ပါတယ်။ ခုနကဥပမာမှာဆိုယဉ်ထောက်ခံမဲက ၆၀ ရာနှုန်းရှိနေချိန်မှာ ၁၀၀ ရာနှုန်းစလုံးကို ကိုယ်စားပြုသွားတာမို့ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်မှာပိုပြီးကိုယ်စားပြုသွားတဲ့ မဲဟာ ၄၀ ရာနှုန်းဖြစ်ပါတယ်။ ပိုပြီးကိုယ်စားပြုတာဟာ ပြဿနာလား မေးစရာရှိပါတယ်။ ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်လို့ ဖြေရမှာပါ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ တနိုင်ငံလုံးမှာ အဲဒီလိုပိုပြီး ကိုယ်စားပြုခွင့်ရတဲ့ မဲတွေပေါင်းလိုက်ယဉ် ပါတီတခုခုက မဲအများကြီး ပိုရနေတာမျိုးဖြစ်သွားကာ အဲဒီမဲပိုတွေအတွက် တခြားပါတီတွေက

အဆုံးရှုံးအနစ်နာခံနေရတာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။

ဘယ်အခြေအနေမှာပဲဖြစ်ဖြစ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း နှစ်ယောက်နဲ့အထက် မဲဆန္ဒ နယ်တခုမှာ အရွေးချယ်ခံယင် တဦးတည်းကဆန္ဒမဲ ၁၀၀ ရာနှုံးစလုံးရရှိတယ်ဆိုတာ မရှိပါ ဘူး။ ဒါပေမဲ့ အရွေးခံရသူကတော့ ၁၀၀ ရာနှုံးစလုံးကို ကိုယ်စားပြုသွားတာမို့ မဲများနိုင်စ တမ်းစနစ်အရ အရွေးခံရသူတိုင်းဟာ ထောက်ခံမဲထက် ပိုပြီးကိုယ်စားပြုနေသူတွေ ဖြစ်ပါ တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၉၀ခုနှစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ အနိုင်ရတဲ့အမျိုးသားဒီမိုက ရေစီအဖွဲ့ချုပ်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံးဟာ မဲဆန္ဒနယ်တခုချင်းစီမှာ ရာခိုင်နှုံးအနည်းအများ သာကွာမယ်။ ပိုပြီးကိုယ်စားပြုသွားကြသူတွေချည်းဖြစ်ပါတယ်။ တနိုင်ငံလုံး စာရင်းပေါင်းချုပ်လိုက်ယင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်ဟာ တနိုင်ငံလုံးက မဲဆန္ဒရှင်တွေရဲ့မဲ ၆၁ ရာ နှုံးသာ ထောက်ခံမှုရှိပေမဲ့ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်နေရာကျတော့ ၃၉၈ ယောက်ရတာမို့ ၈၂ ရာနှုံးဖြစ်ပါတယ်။ ၂၁ ရာနှုံးပိုပြီး ကိုယ်စားပြုသွားပါတယ်။ အမှန်က မဲ ၆၁ ရာနှုံးနဲ့အညီ ကိုယ်စားပြုခွင့်ရမယ်ဆိုယင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က ကိုယ် စားလှယ်နေရာ ၂၉၆ နေရာသာ ရရှိမှာပါ။ အခုတော့ ၁၀၂ ယောက်ပိုပြီး ကိုယ်စားပြု သွားပါတယ်။ တကယ်လို့သာ ပါတီအသီးသီးရရှိတဲ့ မဲအမျိုးအစားအတိုင်း ကိုယ်စားလှယ်နေရာကို ခွဲတမ်းချပေးတဲ့စနစ်ဆိုယင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်က ပိုယူသွားတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်နေရာ ၁၀၂ နေရာဟာ တခြားပါတီငယ်လေးတွေက ရရှိရမဲ့ကိုယ်စားလှယ် နေရာတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်မှာ အနိုင်ရကိုယ်စားလှယ် လောင်းတွေ၊ ပါတီတွေဟာ သူတို့ရရှိတဲ့ ထောက်ခံမဲထက် ပိုပြီးကိုယ်စားပြုခွင့် အမြဲတမ်းရ နေတာမို့ ပါတီငယ်တွေက ကိုယ်စားပြုခွင့် နစ်နာရပါတယ်။ ဒါဟာ ပိုပြီးကိုယ်စားပြုခြင်း ကြောင့် ပါတီငယ်တွေ နစ်နာရတဲ့ နစ်နာမှုဖြစ်ပါတယ်။

တခါတလေကျတော့လည်း မဲဆန္ဒနယ်တခုက အရွေးခံရသူဟာ အတည်ပြုနိုင်တဲ့ လူ ထုဆန္ဒမဲရဲ့ ထက်ဝက်အောက်သာ ရရှိတဲ့အခါမျိုးတွေလည်းရှိပါတယ်။ ဥပမာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းလေးယောက် အရွေးခံတဲ့မဲဆန္ဒနယ်မှာ မဲအများဆုံးရသူက မဲအားလုံးရဲ့ ၄၀ ရာနှုံး၊ ဒုတိယက ၃၀ ရာနှုံး၊ တတိယက ၂၀ ရာနှုံးနဲ့ နေကြာ ဘက်ဆုံးတယောက်က ၁၀ ရာနှုံး ရရှိတယ်ဆိုပါစို့။ မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်အရ မဲ၄၀ ရာနှုံးရတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းက အရွေးခံရမှာပဲ။ တခြားကိုယ်စားလှယ်လောင်း သုံးယောက်ကို ထောက်ခံထားတဲ့ မဲကစုစု ပေါင်း ၆၀ ရာနှုံးရှိနေပါတယ်။ အဲဒီမဲ ၆၀ ရာနှုံး ဟာ အဲဒီမဲဆန္ဒနယ်အတွက်တော့ အများစု ဖြစ်ပြီး အဲဒီအများစုက မဲ ၄၀ ရာနှုံးနဲ့အရွေးခံရသူကို မထောက်ခံထားဘူးဆိုတာ ပေါ်လွင် ပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီသ ဘောက အများစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုရာမှာစုစုပေါင်း မဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ကို ရည်ညွှန်းပါတယ်။ အထက်ကဥပမာအရ မဲ ၄၀ ရာနှုံးသာရထားသူ ကိုအရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်တဲ့အတွက် အများစုဆန္ဒအရအုပ်ချုပ်ရေးဆိုတဲ့ ဒီမိုကရေ စီဟာလည်း အနည်းစုဆန္ဒအရအုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်သွားပါတယ်။ ဒါကြောင့် မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်ရဲ့ ဒုတိယ အားနည်းချက်ကတော့ ဆန္ဒမဲအနည်းစုထောက်ခံမှုရှိသူ တွေကလည်းအ ရွေးခံရခြင်း တနည်းအားဖြင့် အုပ်ချုပ်ခွင့်ရခြင်းရှိလာပါတယ်။ အဲဒါဟာအများစုဆန္ဒက ဥ ပက္ခေတ္တပြန်ရခြင်း မျိုးပါပဲ။

ဒီစနစ်ကိုကျင့်သုံးတဲ့ နိုင်ငံတွေထဲမှာ ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းဒီမိုကရေစီနိုင်ငံကြီးတွေဖြစ်တဲ့

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်နဲ့ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွေ ပါဝင်ပါတယ်။ အားနည်းချက်တွေရှိပါလျက် ဘာကြောင့် ကျင့်သုံးနေရသလဲမေးယင် သူတို့နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်နဲ့ ကိုက်ညီနေတဲ့အတွက် လို့ပဲဖြေရမှာပါ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ ဂရိတ်ဗြိတိန်နိုင်ငံတွေမှာက ပါတီစုံစနစ်ကျင့်သုံးတယ်ဆိုပေမဲ့ နှစ်နိုင်ငံစလုံးမှာ နှစ်ပါတီကြီးနှစ်ခုထဲက လွှမ်းမိုးထားတာ မို့နှစ်ပါတီထဲက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ ယှဉ်ပြိုင်ယင် မဲများသူနိုင်စတမ်းက ပိုကောင်းတယ်လို့ လက်ခံထားလို့ပါ။ ပါတီသုံးခုနဲ့အထက်ဆိုယင် မဲများသူနိုင်စတမ်း စနစ်ရဲ့အားနည်းချက်က ပိုသိသာလာပါတယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှာ ပါတီပေါင်းမြောက်များစွာရှိနေပေမဲ့ မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးနေတာကတော့ အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ ပါတီကြီးတွေကသာအနိုင်ရပြီး ခိုင်မာတဲ့အစိုးရ ဖွဲ့စည်းနိုင်အောင် အားပေးလိုတဲ့သဘောလို့ လေ့လာသူတွေက ထောက်ပြပါတယ်။ တခြားရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်တမျိုးကို ပြောင်းလိုက်ယင် ပါတီငယ်အများအပြား လွှတ်တော်ထဲရောက်လာပြီးခိုင်မာအားကောင်းတဲ့ အစိုးရဖွဲ့စည်းရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်ကြောင်းသူတို့ကထောက်ပြကြပါတယ်။

မဲအများစုသူနိုင်စတမ်းစနစ်များ

အထက်ကတင်ပြခဲ့တဲ့ မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်ရဲ့ အားနည်းချက်တွေထဲမှာ တခါတလေအရွေးခံလိုက်ရတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဟာ မဲဆန္ဒနယ်အတွင်းရှိ မဲဆန္ဒရှင်အနည်းစုရဲ့ ထောက်ခံမှုသာရရှိတာမျိုး တနည်းအများစုကမထောက်ခံပေမဲ့ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် အရွေးခံခဲ့ရတာမျိုးရှိကြောင်း ရှင်းပြခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအချက်ဟာ အများစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုတဲ့ ဒီမိုကရေစီမူကို ထိခိုက်နေပြီး အနည်းစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်နေတာကို ခွင့်ပြုတဲ့ သဘောဖြစ်လာပါတယ်။ အဲဒီအားနည်းချက်ကို ကျော်လွှားနိုင်အောင် ပညာရှင်တွေက နည်းလမ်းရှာယင် မဲအများစု တနည်းအားဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်အားလုံးရဲ့ထက်ဝက်ကျော် ထောက်ခံမှုရှိမှ အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်တဲ့စနစ်တွေကို ဖန်တီးကျင့်သုံးလာကြပါတယ်။ မဲထက်ဝက်ကျော်ထောက်ခံမှုရမှ အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်တဲ့စနစ်အားလုံးကို အင်္ဂလိပ်လို majority system သို့မဟုတ် absolute majority system မြန်မာလို အပြတ်အသတ် မဲအများစုစနစ်လို့ ခေါ်ပါတယ်။

အပြတ်အသတ်မဲအများစုစနစ်ရဲ့ အဓိကဝိသေသလက္ခဏာကတော့ အရွေးခံရမဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတိုင်း မဲဆန္ဒရှင်တွေရဲ့ထောက်ခံမဲ ထက်ဝက်ကျော်ရရှိရေးဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်ဆောင်ရာမှာ နည်းလမ်းအမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားနေတာမို့ အဲဒီနည်းလမ်းခြားနားမှုတွေ အပေါ်မူတည်ပြီး နာမည်အမျိုးမျိုးနဲ့ အပြတ်အသတ်မဲအများစုစနစ် အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွက်လာပါတယ်။

ဒုတိယမဲပြားစနစ်

အခုပထမဦးဆုံး အပြတ်အသတ်မဲများစုစနစ်တွေထဲက ရိုးရိုးရှင်းရှင်း စနစ်တခုအကြောင်းကို တင်ပြလိုပါတယ်။ အဲဒါကတော့ two-round system သို့မဟုတ် second ballot လို့ခေါ်ပြီး မြန်မာလိုဒုတိယမဲပြားစနစ်လို့ ဘာသာပြန်နိုင်တဲ့ စနစ်ပါ။ ဒီစနစ်ကို ကိုယ်စားလှယ်တဦး မဲဆန္ဒနယ်မြေနဲ့ တွဲဖက်ကျင့်သုံးပါတယ်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဦးရေ သုံးဦးနဲ့ အထက်ဝင်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်ရွေးခံယူရတာက မဲတော့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းအားလုံးကို ပြန်နဲ့ သွားလေ့ရှိပါတယ်။ မဲပေးပြီးလို့ မဲတော့ရောက်တဲ့အခါ တကယ်လို့သာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတယောက်ယောက်က အတည်ပြုနိုင်တဲ့ မဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက် ကျော်ထောက်ခံမှုရရှိရမယ့် အဲဒီကိုယ်စားလှယ်လောင်းကို အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ပါတယ်။ တကယ်လို့ ဘယ်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကမှ အတည်ပြုနိုင်တဲ့ မဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ထောက်ခံမှုမရရှိဘူးဆိုရင် မဲအများဆုံးရထားသူ နှစ်ယောက်ထဲကို မဲဆန္ဒရှင် တွေက ဒုတိယအကြိမ် မဲပေးရပါတယ်။ ဒုတိယအကြိမ်မဲပေးတဲ့အခါမှာတော့ တဦးဦးက သေချာပေါက် အတည်ပြုနိုင်တဲ့ မဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော် ရရှိပါတယ်။ အဲဒီအချိန်မှ သူ့ကိုအရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ပါတယ်။ ဒုတိယမဲပြားစနစ်ကို ပထမဦးဆုံးပြင်သစ်နိုင်ငံ သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး အခုအခါ ရုရှား၊ အရှေ့ရောပနိုင်ငံတွေနဲ့ လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံတွေက သမ္မတရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲတွေမှာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးလာတာကို တွေ့ရပါတယ်။

ပြောင်းလဲနိုင်သော မဲပြားစနစ်

အပြတ်အသတ်မဲအများစုစနစ် နောက်တမျိုးဖြစ်တဲ့ အင်္ဂလိပ်လို Alternative Vote (AV) သို့မဟုတ် Preferential Vote ၊ မြန်မာဘာသာအားဖြင့်ပြောင်းလဲနိုင်သော မဲပြားစနစ်အကြောင်း ဆက်လက်တင်ပြ လိုပါတယ်။

ပြောင်းလဲနိုင်သော မဲပြားစနစ်ကိုလည်း ကိုယ်စားလှယ်တဦးမဲဆန္ဒနယ်မြေနဲ့ တွဲဖက် ကျင့်သုံးပါတယ်။ မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်မှာ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံတဲ့ ကိုယ်စားလှယ် လောင်းတွေထဲက မဲဆန္ဒရှင်တွေ မိမိတို့ကြိုက်နှစ်သက်ရာ တဦးတည်းကို မဲပေးရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့တချို့မဲဆန္ဒတွေ မဲပေးထောက်ခံလိုက်တဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အရွေးမခံရတဲ့အခါတွေရှိပါတယ်။ အဲဒါမျိုးဖြစ်ရင် အဲဒီမဲဆန္ဒရှင်ရဲ့မဲဟာ အလေအလွင့်ဘဝကို ရောက် သွားပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ကိုယ်ကမဲပေးထောက်ခံခြင်းမရှိတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်က အရွေးခံရတာကို လည်းမကျေမချမ်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နေနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို ခံစားချက်တွေမဖြစ်ရအောင်နဲ့ မဲဆန္ဒရှင်တိုင်းရဲ့မဲပြားတွေ အလေအလွင့်နည်းအောင် လွှဲပြောင်းနိုင်သော မဲပြားစနစ်က ကာကွယ်ပေးပါတယ်။ ဒီစနစ်အရ မဲဆန္ဒရှင်တဦးဟာ မိမိအကြိုက်ဆုံးသူကို ပထမဦးစားပေး၊ ဒုတိယအကြိုက်ဆုံးသူကို ဒုတိယဦးစားပေး၊ တတိယဦးစားပေး၊ စတုတ္ထဦးစားပေး စသဖြင့်မဲပြားပေါ်က ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေကို ဦးစားပေးအဆင့် သတ်မှတ်ကာ မဲပေးလိုက်ရပါတယ်။

ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကော်မရှင်က မဲပြားတွေကိုရေတွက်တဲ့အခါ ပထမဦးစားပေးအ

ဆင့်မှာ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦးချင်းစီ ထောက်ခံမဲအရေအတွက် ဘယ်လောက်ရှိ သလဲ ဆိုတာကို စစ်ဆေးရပါတယ်။ ပထမဦးစားပေးမဲပြားအဆင့်မှာ ကိုယ်စားလှယ် လောင်း တယောက်ယောက်က အတည်ပြုနိုင်တဲ့မဲပြားရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ထောက်ခံ မှုရရှိ ထားတယ်ဆိုယင် သူ့ကိုအရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်ပါတယ်။ တကယ်လို့ တ ယောက်မှထက်ဝက်ကျော်မရဘူးဆိုယင် မဲအနည်းဆုံးရထားသူရဲ့ မဲပြားတွေကိုခုနှိမ်ပစ်ရ ပါတယ်။ ပထမဦးစားပေးအဆင့်မှာ မဲအနည်းဆုံးရထားသူရဲ့ မဲပြားတွေကို ကြည့်လိုက်တဲ့ အခါ အဲဒီမဲပြားတွေပေါ်မှာ ဒုတိယဦးစားပေးအဆင့်အဖြစ် ကိုယ်စားလှယ်အမျိုးမျိုးကို ထောက်ခံထားတာကို တွေ့ရပါလိမ့်မယ်။ ဥပမာ မဲဆန္ဒနယ်တခုမှာ ကိုယ်စားလှယ် လောင်း ငါးယောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံတယ် ဆိုပါစို့။ မဲဆန္ဒရှင်တွေက မဲပေးတဲ့အခါ အဲဒီငါးယောက်ထဲက စိတ်ကြိုက်အဖြစ်ဆုံးကို ပထမဦးစားပေး၊ ဒုတိယအကြိုက်ဆုံးကို ဒုတိယဦးစားပေး၊ တတိယအကြိုက်ဆုံးကို တတိယဦးစားပေးသဖြင့် သတ်မှတ်ကာမဲပေးထားတာမို့ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကော်မရှင်က မဲရေတွက်တဲ့အခါ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းငါးဦးစလုံး ပထမဦးစားပေးအဆင့်မှာ မဲဘယ်လောက်ရသလဲဆိုတဲ့ စာရင်း ထွက်လာပါတယ်။ ပထမ ဦးစားပေးမဲပြားစာရင်းမှာ ဘယ်ကိုယ်စားလှယ်လောင်းကမှ မဲဆန္ဒနယ်တခုလုံးက မဲစုစု ပေါင်းရဲ့ ထက်ဝက်

ကျော်မရသေးဘူးဆိုယင် ဘယ်သူ့ကိုမှ အရွေးခံရသူအဖြစ် မသတ်မှတ်ပါဘူး။ မဲများသူနိုင်စတမ်းစနစ်မှာဆိုယင် မဲအများဆုံးရသူကို အရွေးခံရသူအဖြစ်သတ်မှတ်ပေမဲ့ ပြောင်းလဲနိုင်သောမဲပြားစနစ်မှာက မဲအများဆုံးရထားပေမဲ့ မဲထက်ဝက်မ ကျော်ဘူးဆိုယင် မရွေးသေးပါဘူး။ မဲထက်ဝက်ကျော်ရလာအောင် မဲပြားလွှဲပြောင်းပေးခြင်း လုပ်ရပါတယ်။ အဲဒီလို လုပ်တဲ့အခါမှာ ပထမဦးစားပေးမဲပြားစာရင်းမှာ မဲအနည်းဆုံးရထားတဲ့ကိုယ်စားလှယ်လောင်းရဲ့ မဲတွေကို ခုနှိမ်ပစ်လိုပါတယ်။ ဥပမာ ပထမဦးစားပေးမဲ ပြားစာရင်းမှာ မဲအနည်းဆုံးရထားတဲ့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဟာ မဲပြား ၁၀၀၀ ရှိတယ် ဆိုပါစို့။ အဲဒီမဲ ၁၀၀၀ ကို ခုနှိမ်ပြီး တခြားကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေကို လွှဲပေးရပါတယ်။ မဲပြား ၁၀၀၀ ကြည့်လိုက်တဲ့အခါ တခြားကိုယ်စားလှယ်လောင်း လေးဦးကို ဒုတိယဦးစားပေးအဖြစ် ထောက်ခံထားတာ တွေ့ရမှာပါ။ မဲအနည်းအများကတော့ တဦးနဲ့တဦးတူချင် မှတူမှာပါ။ အဲဒီ ဒုတိယဦးစားပေးအဖြစ် သတ်မှတ်ထားတဲ့မဲတွေကို သက်ဆိုင်ရာကိုယ် စားလှယ်လောင်းတွေဆီကို လိုက်ပြီးခွဲတမ်းချ ပေါင်းပေးရပါတယ်။ အဲဒီအခါကျယ် အခြား ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေမှာ မဲတွေပိုလာပြီး တဦးဦးဟာ စုစုပေါင်းအတည်ပြုနိုင် တဲ့ မဲပြားအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ရလာတာမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို ဖြစ်သွားယင် သူ့ကို အရွေးခံရသူအဖြစ် သတ်မှတ်ပါတယ်။ ဒုတိယဦးစားပေးမဲတွေ လွှဲပြောင်းပေးပြီးတဲ့ အခါတကယ်လို့ ဘယ်သူကမှ မဲထက်ဝက်ကျော်မရသေးဘူးဆိုယင် မဲအနည်းဆုံးရထားတဲ့နောက်တဦးရဲ့ မဲပြားတွေကိုခုနှိမ်ပြီး သူရဲ့ဒုတိယဦးစားပေး မဲပြားတွေကို ခွဲတမ်းချပေးရ ပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ တကြိမ်မှတော့ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦးဦးဟာ သေချာပေါက် ထက် ဝက်ကျော်မဲရပြီး အရွေးခံရမှာဖြစ်ပါတယ်။

လိုအပ်ယင် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတဦးရရှိထားတဲ့ မဲပြားတွေကို ပြောင်းလဲပေးရ တာမို့ ဒီစနစ်ကိုပြောင်းလဲနိုင်သော မဲပေးစနစ် Alternative Vote လို့ခေါ်တာဖြစ်နိုင်ပါ

တယ်။ ဒီစနစ်မှာ မဲဆန္ဒရှင်တွေက ပထမဦးစားပေး၊ ဒုတိယဦးစားပေး အဆင့်ဆင့်မဲပေးနိုင်တာမို့ မဲဆန္ဒရှင်တွေရဲ့မဲပြားဟာ အလေအလွင့်ဖြစ်ဖို့ အလားအလာ နည်းတဲ့အတွက်မဲဆန္ဒရှင်တွေအတွက် အကျိုးရှိသလို အရွေးခံရမဲ့ကိုယ်စားလှယ်ကလည်း စုစုပေါင်းအတည်ပြုနိုင်တဲ့ ဆန္ဒမဲအားလုံးရဲ့ ထက်ဝက်ကျော်ရရှိတာမို့ အများစုဆန္ဒအရ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုတဲ့ ဒီမိုကရေစီဟာ ပိုပြီး အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝပါတယ်။

လွှဲပြောင်းနိုင်သောမဲပြားစနစ်ကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအနည်းကျဦးမှာသာကျင့်သုံးပါတယ်။ သြစတြေးလျနိုင်ငံ ပါလီမန်အောက်လွှတ်တော်အတွက် ကျင်းပတဲ့အထွေထွေရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲမှာ အဲဒီစနစ်ကို သုံးပါတယ်။ နာဂူးနဲ့ ပါပူဝါး နယူဂီနီ နိုင်ငံတွေမှာကျင့်သုံးတာလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ။

(ဆက်လက်တင်ပြပါမည်။)

အယ်ဒီတာမှတ်ချက်

ဒီမိုကရက်တစ်မြန်မာ့အသံမှ စာရေးသူ ရေးသားစီစဉ်တင်ဆက်ခဲ့သော အသံလွှင့်ဆောင်းပါးများကို အခြေခံဥပဒေရေးရာစာစောင်စာဖတ်ပရိတ်သတ်များအတွက် အပိုင်းခွဲ၍ ပြန်လည်တင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

အခြေခံဥပဒေရေးရာ

အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုနှင့် အခြေခံဥပဒေ

ဝင်းမောင်

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ရှည်လျားသောနောက်ခံသမိုင်းကြောင်းရှိသည့် နိုင်ငံကြီးတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်သည့်အပြင် ဘာသာအယူဝါဒများထွန်းကားသော နိုင်ငံလည်းဖြစ်သည်။ အာသောကမင်းလက်ထက်တွင် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော အင်ပါယာနိုင်ငံကြီးအဖြစ် ထင်ရှားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် သမိုင်းတလျှောက်တွင် အင်ပါယာချဲ့ထွင်ထူထောင်မှုကြောင့်

စစ်ပွဲများဖြင့် ပြည့်နှက်ခဲ့သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသည် အချိန်ကာလအတန်ကြာသည်အထိ ပေါ်တူဂီ၊ ပြင်သစ်တို့၊ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိခဲ့သည်။ ၁၇၇၀ ခုနှစ်မှ တောင်ပိုင်းဒေသများသည် ဗြိတိသျှတို့၏ကိုလိုနီအဖြစ် ကျရောက်ခဲ့ရပြီး ၁၈၅၈ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယတနိုင်ငံလုံး ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးအောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအရမူ အချို့ပဏ္ဏာဆက်စော်ဘွားဒေသများကိုမူ ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင်မထားဘဲ စော်ဘွားများအား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပေးထားသည်။ သို့သော်စော်ဘွားများသည် ဗြိတိသျှကိုယ်စားလှယ်၏ ညွှန်ကြားမှုကို နာခံကြရသည်။

ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးကာလတလျှောက်တွင် အိန္ဒိယအမျိုးသားများသည် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးကိုဆန့်ကျင်မှု များရှိခဲ့သည်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ ကွန်ကရက်ပါတီဦးဆောင်မှုဖြင့် ကိုလိုနီဆန့်ကျင်လှုပ်ရှားမှု အထွတ်အထိတ်သို့ ရောက်ရှိစေခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ၁၉၃၅ခုနှစ်တွင် ဥပဒေတရပ်ပြဌာန်းကာ အုပ်ချုပ်ရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ပြုလုပ်ပေးခဲ့ရသည်။ ထိုဥပဒေသည် Government of India Act အဖြစ် ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေအရ ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပြဌာန်းပေး ခဲ့သည်။

ကိုလိုနီလက်အောက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခံခဲ့ရပေးသော မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိုဥပဒေအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ သီးခြားဖြစ်စေခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ထိုအက်ဥပဒေအရ စော်ဘွားအုပ်ချုပ်ရေးနယ်များကို အိန္ဒိယဖက်ဒရေးရှင်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရန်ပြဌာန်းထားသည်။ သို့သော် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးဆုံး၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံအားလွတ်လပ်ရေးပေးရန် ဗြိတိသျှအစိုးရက ဆုံးဖြတ်လိုက်သည့်အခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ရေးသည် အိန္ဒိယခေါင်းဆောင်များအဖို့ အရေးအကြီးဆုံးကိစ္စရပ်ဖြစ် လာခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က အိန္ဒိယနိုင်ငံရေးပါတီလောကတွင် ပန်ဒစ်ဂျပါဟာလာနေရှူး ဦးဆောင်သော ကွန်ကရက်ပါတီနှင့် မိုဟာမက်အလီဂျင်းနား ဦးဆောင်သော မူဆလင်လစ်ဂ်ပါတီတို့မှာ အင်အားတောင့်တင်းသော ပါတီများဖြစ်ကြသည်။ မဟတ္တမဂန္ဒီရီး အသင်းဝင်ခေါင်းဆောင်များသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းမျှ အိန္ဒိယမှ သီးခြားခွဲထွက်သည် ကိုမလိုလားကြပေ။ သို့သော် အလီဂျင်နားခေါင်းဆောင်သော မူဆလင်လစ်ဂ်ပါတီကမူ မူဆလင်ဘာသာဝင်အများစုနေထိုင်သော ဒေသများကို သီးခြားနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်လိုသည်။ ၎င်းပါတီကြီးနှစ်ခုသည် ညှိနှိုင်းမရသည့်အဆုံး၌ မူဆလင်အများစုနေထိုင်သော အိန္ဒိယအနောက်မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ဘင်္ဂလားပြည်နယ်ကို အိန္ဒိယပြည်ကြီးမှသီးခြားခွဲထုတ်ကာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ (အရှေ့ပါကစ္စတန်ခေါ် အရှေ့ဘင်္ဂလားပြည်နယ်သည် နောင်အခါ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။)

အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း

အိန္ဒိယနိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များကို ၁၉၄၆ ခု၊ ဇူလိုင်လတွင် ပြည်နယ်ညီလာခံများမှ ရွေးချယ်ပေးခဲ့သည်။ စော်ဘွားများအုပ်ချုပ်သည့်ဒေသများမှ ကိုယ်စားလှယ် (၉၃)ဦးအပါအဝင် ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း (၃၈၉)ဦးရှိသည့်ညီလာခံတွင်

- (၁) ပြည်ထောင်စုအာဏာဆိုင်ရာကော်မတီ (Union power Committee)
- (၂) အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လူနည်းစုဆိုင်ရာကော်မတီ (Committee on Fundamental Rights and Minorities)
- (၃) ယွှဲကိုင်ကော်မတီ (Steering Committee)
- (၄) ပြည်ထောင်စု အခြေခံဥပဒေကော်မတီ (Committee on Union Constitution)

ဟူ၍ ကော်မတီများဖွဲ့စည်း၍ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။

မစ္စတာနေရှူး၏ တင်ပြချက်ကို

ကမ္ဘာ့အံ့ဖွယ်တဝါးစာရင်းဝင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အက်ဂရာ မြို့မှ တက်ချမဟာ (Taj Mahal) အဆောက်အဦ၊ ဤအဆောက်အဦကို ၁၆၃၂ခုနှစ်မှ ၁၆၄၈ ခုနှစ်အထိ လုပ်သားပေါင်း ၂၀၀၀၀ ကည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။

Encarta Encyclopedia, Will and Deni McIntyre/Photo Researchers, Inc.

အခြေခံဥပဒေညီလာခံ၏ ရည်မှန်းချက်အဖြစ်ထားရှိ ကြသည်။ ၎င်း၏တင်ပြချက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုပြည်ထောင်စုတွင် ဗြိတိသျှအိန္ဒိယ အုပ်ချုပ်ရေးနယ် မြေများ၊ စော်ဘွားအုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေများပါဝင်ကြောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်တိုင်းသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တစ်စုံတရာရှိကြောင်း၊ ကြွင်းကျန်သောအာဏာ (residual power) များလည်းရှိကြောင်း၊ ပြည်ထောင်စု၏ အာဏာသည် စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှုကို အာမခံထားပေးသော နိုင်ငံရေးတရားမျှတမှုရှိသော၊ ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အခွင့်အလမ်းနှင့် အဆင့်အတန်းအညီအမျှရှိသော ပြည်သူပြည်သားများထံမှ ဆင်းသက်ကြောင်း၊ ပြည် သူပြည်သားများအား အတွေးခေါ်လွတ်လပ်မှု၊ အလုပ်အကိုင်လွတ်လပ်မှု၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု၊ လွတ်လပ်စွာအသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းမှု၊ လွတ်လပ်စွာဘာသာရေးယုံ ကြည်မှုနှင့် ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့်အညီလည်းကောင်း ဥပဒေနှင့် အညီ အရလည်းကောင်း ဘာသာရေးဝတ်ပြုမှု များကို အာမခံချက်ရှိစေရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုရည် မှန်းချက်များပါဝင်သော အခြေခံဥပဒေတရပ်ကို ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များက ရေးဆွဲခဲ့ ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် consensus ခေါ် အများစုကြီး၏ သဘောတူညီမှုရစေသောမူနှင့် accommodation ခေါ် ပြဿနာများကိုသင့်မြတ်အောင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ရေး မူစာသည့်မူနှစ်ရပ်ကို လက်ကိုင်ပြု၍ ရေးဆွဲကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဟုဆို သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် လွတ်လပ်ရေးရခဲ့သော်လည်း အခြေခံဥပဒေကို ၁၉၄၉ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် အတည်ပြုကာ ၁၉၅၀ ဇန်နဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် အသက်ဝင်စေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီး ၂ နှစ်ကျော်ကြာမှ အခြေခံဥပဒေအတည်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှု

အခြေခံဥပဒေအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအဖြစ်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အခြေခံဥပဒေကို စတင်အတည်ပြုချိန်၌ ပြည်နယ် ၁၆ ခုနှင့် ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ ၅ ခုရှိခဲ့သည်။ အခြေခံဥပဒေက ပြည်နယ်သစ်များအတွက် လမ်းဖွင့်ထားပေးသည်နှင့်အညီ ယခုအခါပြည်နယ် ၂၈ ပြည်နယ်ရှိလာခဲ့ပြီး ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ (၇)ခုရှိသည်။ အတ္တရာန်ချာ၊ ချာတစ်ဂါးနှင့် ဂျာခန်ပြည်နယ်တို့မှာ နောက်ဆုံးအသိအမှတ်ပြုခဲ့သော ပြည်နယ်သစ်များဖြစ်သည်။ ထို့ပြည်နယ်များကို ၂၀၀၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင်အသိအမှတ်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံကို ပြည်ထောင်စုစနစ်အဖြစ် တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း သမဂ္ဂရိုးကျ ပြည်ထောင်စုစနစ်မဟုတ်ဘဲ တစ်တိုင်းအားဖြင့် ပြည်ထောင်စု၊ တစ်တိုင်းအားဖြင့် တပြည်ထောင်စုစနစ် ပုံစံမျိုးဖြစ်စေရန် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲသူများက ဖန်တီးထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

သမဂ္ဂရိုးကျပြည်ထောင်စု တနည်းအားဖြင့်ပြည်ထောင်စု စစ်မစစ်ဆိုသည်ကို ဆန်းစစ်ရာတွင်

- ⇒ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားအာဏာခွဲဝေမှု မည်သို့ရှိသည်၊
- ⇒ ရေးသားထားသော အခြေခံဥပဒေ written constitution ရှိမရှိ၊
- ⇒ အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရ နှစ်မျိုးရှိမရှိ၊
- ⇒ တရားရုံးချုပ်စနစ်နှစ်မျိုး (ပြည်ထောင်စုတရားရုံးချုပ်၊ ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်) ထားရှိမရှိ၊
- ⇒ အခြေခံဥပဒေနှစ်မျိုး (ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေ၊ ပြည်နယ်အခြေခံဥပဒေ) ရှိမရှိ၊

စသည့်အခြေအနေများပေါ်တွင် ပြည်ထောင်စုစနစ် စစ်မစစ်ဆိုသည်ကို ဆန်းစစ်လေ့ရှိကြသည်။

အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်မူ ပြည်ထောင်စုက ကိစ္စရပ် ၁၈ မျိုးကိုဥပဒေပြုကျင့်သုံးရန်နှင့် ကျန်ကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုကျင့်သုံးနိုင်ရန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အခြေခံဥပဒေအရ အာဏာခွဲဝေထားသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်များက လုံးဝဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရန်တားမြစ်ထားသော ကိစ္စရပ်များရှိသလိုကွန်ကရက်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်မည့်ကိစ္စရပ်များလည်း အခြေခံဥပဒေ

ပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည်။

ဩစတြေးလျပြည်ထောင်စုတွင်မူ၊ ပြည်ထောင်စုက ကိစ္စရပ် (၃၅)မျိုးအတွက် ဥပဒေပြုကျင့်သုံးရန် ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းတွင် မပါဝင်သောကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုဆောင်ရွက်ရန် ပြဌာန်းသည်။ သို့သော် အချို့အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များ ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုအာဏာစာရင်းတွင် ပြဌာန်းထားခြင်းမရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စုအာဏာမှ ကင်းလွတ်နေသည်ဟုဆို၍ မရနိုင်ချေ။ ဥပမာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာကိစ္စများသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် ဆက်စပ်ဆောင်ရွက်ရန်ရှိလာပါက ပြည်ထောင်စုက ပြည်နယ်ဥပဒေပြုမှုအပေါ် တားမြစ်နိုင်ပေသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုအာဏာခွဲဝေမှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဥပဒေပြုအာဏာစာရင်းသုံးမျိုးခွဲထားသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များ၏ သီးသန့်ဥပဒေပြုအာဏာစာရင်း (exclusive power)၊ ပြည်ထောင်စုရော ပြည်နယ်များကပါ ဥပဒေပြုနိုင်သော ဥပဒေပြုအာဏာ (concurrent power) စာရင်း၊ ပြည်ထောင်စုက ဥပဒေပြုခွင့်ရှိသော ကြွင်းကျန်သောဥပဒေပြုအာဏာ (residual power) ဟူ၍ဖြစ်သည်။ သီးသန့်ဥပဒေပြုစာရင်းအရ ပြည်ထောင်စုက ဥပဒေနိုင်သည့်ကိစ္စ ၉၇ မျိုးပါဝင်သည်။ ပြည်နယ်များကဥပဒေပြုနိုင်သည့်ကိစ္စ ၆၆ မျိုးရှိသည်။

ကာကွယ်ရေး၊ စစ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ရထားပို့ဆောင်ရေး၊ စာတိုက်နှင့်ကြေးနန်း၊ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး၊ ဘဏ်လုပ်ငန်း၊ ငွေရေးကြေးရေး၊ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်ရေး၊ ပြည်ထောင်စုပြည်သူ့လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၊ အခွန်အကောက်များ၊ (စိုက်ပျိုးရေး ဝင်ငွေမှအပ)အခွန်များ၊ သွင်းကုန်ခွန်အစရှိသော အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်ထောင်စုကဥပဒေပြုနိုင်သည့် ကိစ္စရပ် ၉၇ မျိုးတွင်ပါဝင်သည်။

ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ ဒေသန္တရအစိုးရ၊ အကျဉ်းထောင်နှင့်စာရိတ္တပြုပြင်ရေးစခန်းများ၊ ပြည်သူ့ကျမ္ဘာရေး၊ ပညာရေး၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ မြေယာ၊ သစ်တော၊ ပြည်နယ်အတွင်းကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ မြေခွန်တော်၊ စိုက်ပျိုးရေးအခွန်စသည့် ကိစ္စရပ်များသည် ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုနိုင်သည့်ကိစ္စရပ် ၆၆မျိုးတွင်ပါဝင်သည်။ Concurrent power စာရင်းအရ ပြည်ထောင်စုရော ပြည်နယ်များက ကိစ္စရပ် ၄၇ မျိုးကို ဥပဒေပြုနိုင်သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ဥပဒေပြုအာဏာခွဲဝေမှုအရမူ ပြည်နယ်များအားလည်း ဥပဒေပြုရန် အာဏာပေးအပ်ထားပေသည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအား ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖြစ်ဖွဲ့စည်းထားသည်ဟုဆိုနိုင်သည်။ သို့သော် ထပ်တူဥပဒေပြု အာဏာစာရင်းပါကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်နယ်များကပြုသည့်ဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုကပြုသည့်ဥပဒေများ ပဋိပက္ခဖြစ်နေပါက ပြည်ထောင်စုကပြုသည့်ဥပဒေသည် ပြည်နယ်ကပြုသည့် ဥပဒေအပေါ်လွှမ်းမိုးသွားလေ့ရှိသည်။ စစ်ကာလနှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာထားသော ကာလတွင်မူ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆိုင်းငံ့ထားခြင်းခံရပြီး သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေပြုမှုကို ပြည်ထောင်စုပါလီမန်ကသာ ဥပဒေပြုခွင့်ရှိသည်။ ထို့အပြင် ထိုကာလတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ကကျင့်သုံးသည်။ ဤအခြေနေတွင် အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုသည် တပြည်

ထောင်စုစနစ်အသွင်သို့ ဖော်ဆောင်သွားလေ့ရှိသည်။
ထို့ကြောင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံသည်အာဏာခွဲဝေမှုအရ ပြည်ထောင်စုစနစ်အသွင်ဖြစ်သော်လည်း
ထိုဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် မှာ ငြိမ်းချမ်းနေသောကာလအတွက်သာဖြစ်ပြီး
အရေးပေါ်အခြေအနေကာလတွင်မူ တပြည်ထောင်စနစ်အဖြစ် ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေသည် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ၁၉၄၉ တွင်အတည်ပြု
ခဲ့သည့် စုစည်းရေးသားထားသော အခြေခံဥပဒေဖြစ်သည်။ သို့သော် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ
အရ ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း အခြားပြည်ထောင်စု နိုင်ငံများကဲ့သို့
ပြည်နယ်များအတွက် သီးခြားစီအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဌာန်းထားခြင်းမဟုတ်ပဲပြည်ထောင်
စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ ပြည်နယ်များအတွက်ပါ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားသည်။ ထို့
ကြောင့် အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေသည် ကမ္ဘာ့အရှည်ဆုံးအခြေခံ ဥပဒေတစ်ခုဖြစ်နေပေသည်။
အိန္ဒိယအခြေခံဥပဒေတွင် ပုဒ်မပေါင်း ၃၉၅ ခုအထိရှိသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အစိုးရစနစ်ကိုကြည့်ပါက အခြားသောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ
များကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများဟူ၍ ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ဇီ
ပတ်ဗလစ်ပြည်ထောင်စုဖြစ်သည်နှင့်အညီ သမ္မတသည်နိုင်ငံတော်ဦးဆောင် ဖြစ်သည်။
သို့သော် သမ္မတသည်ရုပ်ပြသက်သက်မဟုတ်ပဲ နိုင်ငံရေးဩဇာတစုံတရာ ရှိသည်။ ပြည်
ထောင်စုအစိုးရကို အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲဖြင့် အနိုင်ရလာသောဝန်ကြီးချုပ်က
ဦးဆောင်ရသည်။

သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များတွင်လည်း ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ် (Chief Minister)
ဦးဆောင်သော ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ ရှိသည်။ အခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုဥ-
ပဒေပြုစာ ရင်းတွင်ပါဝင်သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေပြုပြီးပါက ဥပဒေကိုပြည်ထေ-
ာင်စုအစိုးရက တာဝန်ယူ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရပြီး
ပြည်နယ်ဥပဒေပြုစာရင်းတွင် ပါဝင်သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်နယ်ပါလီမန်က
ဥပဒေပြုပြဌာန်းပါ ထိုဥပဒေကို ပြည်နယ်အစိုးရ ကတာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရသည်။
ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့သို့ နှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည့် ပြဌ-
ာန်းချက်များကိုလည်း အခြေခံဥပဒေတွင် ပြဌာန်းထားပေသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဝန်ကြီးများကောင်စီ၏ အကြံပြုမှုဖြင့် ပြည်နယ်တိုင်းတွင်
ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူး (Governor) ကို ခန့်ထားသည်။ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးသည်
ပြည်နယ်များတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ထားရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်
နယ်တစ်ခုတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပါက ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အာဏာကို သမ္မတ
အုပ်ချုပ်ရေး (President's Rule) အရ သမ္မတကိုယ်စား ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးမှ
ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုကာလတွင် ပြည်နယ်အစိုးရတွင် အာဏာမရှိပဲ သမ္မတမှတိုက်ရိုက်
အုပ်ချုပ်သည့်သဘော ဖြစ်သည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်

အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးပြီး ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံစနစ်ကို

တည်ဆောက်ထားသည်နှင့်အညီ ပါလီမန် ၂၃ စနစ်ကိုထားရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုပါလီမန်တွင် အထက်လွှတ်တော် (Rajya Sabha)နှင့် အောက်လွှတ်တော် (Lok Sabha) ဟူ၍ရှိသည်။ အခြားသောပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများနှင့် ကွဲပြားခြားနားချက်မှာအထက်လွှတ်တော် (Rajya Sabha)ကို ပြည်နယ်များမှကိုယ်စားလှယ် အညီအမျှပေးပို့ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ ပြည်နယ်လူဦးရေပေါ်အခြေခံ၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြ ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်သမ္မတက ကိုယ်စားလှယ် ၁၂ ဦးကို ခန့်အပ်ခွင့်ရှိသည်။

ဥပဒေပြုရန် ကိစ္စရပ်တခုသည် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုဇယားတွင်ပါနေစေကာမူ တနိုင-
° c° လ° : အ တ္မ က် အ ရေး : ြာ° : သ ည် ဟ၊ ယူ ဆ ပြ° :
အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတက်ရောက် သော ကိုယ်စားလှယ်သုံးပုံနှစ်ပုံက
မဲပေးဆုံးဖြတ်ပါက အထက်လွှတ်တော်က ထိုကိစ္စကို ဥပဒေပြု ခွင့်ရှိသည်။

အောက်လွှတ်တော်ဖျက်သိမ်းထားသော ကာလအတွင်း၌ သမ္မတက အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာပါက နှစ်လအတွင်းအထက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ကိုရယူရသည်။

အောက်လွှတ်တော်ကိုမူ လူဦးရေပေါ်အခြေခံပြီး အထွေအထွေရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ရွေးကောက်လေ့ ရှိ သည်။ အောက် လွှတ် တော် ရွေးကောက် ပွဲ တွင် မဲအများစုအနိုင်ရသောပါတီ ကဦးဆောင်၍ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဖွဲ့ရသည်။ ထိုအပြင် အခြေခံဥပဒေပြဌာန်းချက်နှင့်အညီ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အတွက် ဥပဒေပြုရန် ပြည်နယ်ပါလီမန်များ ထားရှိသည်။ အချို့ ပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နှစ်ရပ်ထားရှိသော်လည်း ပြည်နယ်အများစုမှာ လွှတ်တော်တရပ်သာ ထားရှိသည်။

တရားစီရင်ရေး

အိန္ဒိယပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံဥပဒေအရ တရားရုံးများကိုအမြင့်ဆုံးတရားရုံးချုပ် (Supreme Court) နှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ် (High Court) များဟူ၍ ဖွဲ့စည်းထားသည်။

တရားရုံးချုပ်ပြည်ထောင်စု၏ အမြင့်ဆုံးနှင့် အပြီးသတ်အဆုံးအဖြတ်ပေးသော တရားရုံးဖြစ်သည်။ မူလက တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီး ၈ ဦးသာရှိသော်လည်း ယူအေ ၂၅ ဦးခန့်ရှိသည်။ အခြေအနေအရလိုအပ်ပါက တဦး (သို့)တဦးထက်ပိုသော အရေးပေါ်တရားသူကြီးများ ခန့်အပ်ခွင့်ကိုအခြေခံဥပဒေကခွင့်ပြုထားသည်။ တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးများအပါအဝင် တရားသူကြီးအားလုံးကို ခန့်အပ်ရာတွင် သမ္မတသည် တရားရုံးချုပ်တရားသူကြီးများ၊ ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်မှ တရားသူကြီးများနှင့် ညှိနှိုင်းကာ ခန့်အပ်သည်။ တ ရားသူကြီးများကိုရာထူးမှ အလွယ်တကူမထုတ်ပယ်နိုင်ရန်လည်း အခြေခံဥပဒေကကန့် သတ် ပြဌာန်းထားသည်။

တရားရုံးချုပ်သည် မူလအမှု၊ အယူခံမှုများကို စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ အခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သော အခွင့်အာဏာလည်းရှိသည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုပါလီမန်နှင့် ပြည်နယ်ပါလီမန်အသီးသီးက ပြဌာန်းလာသောဥပဒေများကို အခြေခံ၍ဥပဒေနှင့် ညီမညီ

စုတည်ဆောက်ရေးအတွက် အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲကြသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပြည်နယ်တိုင်းတွင် ဓလေ့ထုံးစံ ဘာသာစကား ဘာသာရေးအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိပြီး ဗဟိုစုစည်းမှု အားကောင်းသော နိုင်ငံဖြစ်ရန်မျှော်မှန်း၍ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပြည် ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အာဏာခွဲဝေမှုပုံ၊ တရားရုံးဖွဲ့စည်းမှုပုံစံသည်၊ ကနေဒါနိုင်ငံ နှင့်ဆင် တူသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးကျင့်သုံးမှု

အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာတွင် ဒီမိုကရေစီအများဆုံးကျင့်သုံးသောနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ပြောစမှတ်ပြုရသည်။ လူဦးရေသန်း ၁၀၀၀ ကျော်ရှိပြီး နိုင်ငံရေးအယူအဆ ပေါင်းစုံရှိသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီအမြောက်အများရှိသည်။ မည်သည့်နိုင်ငံရေးအယူအဆကိုမဆို လက်ကိုင်ထား၍ နိုင်ငံရေးပါတီဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင် လက်ယာပါတီကသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမတ်အများစုအဖြစ်အနိုင်ရလေ့ရှိသော်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရရွေးကောက်ပွဲတွင် အချို့ပြည်နယ်လက်ဝဲပါတီကအနိုင်ရကာ ပြည်နယ်အစိုးရဖြစ်လေ့ရှိသည်။ လက်ရှိကာလ၌ အနောက်ဘင်္ဂလားပြည်နယ်တွင် ကွန်မြူနစ်ပါတီအစိုးရက အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများစွာကို အခြေခံအခွင့်အရေးတွင် ပြဌာန်းထားသော်လည်း အကန့်အသတ်များလည်း ပြဌာန်းထားသည်။

အခြေခံဥပဒေအရ လွတ်လပ်သောတရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ဖန်တီးထားခြင်းအားဖြင့်လည်း တိုင်းပြည်အတွင်း ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးမှုကို များစွာအထောက်အကူ ပြုစေခဲ့သည်။

လွတ်လပ်စွာ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လူအများစုက လူနည်းစုတောင်ပေါ်တိုင်းရင်းသားများကို ဝါးမျိုသွားခြင်းမရှိစေရန် ၁၉၇၈ခုနှစ် ၄၄ ကြိမ်မြောက်အခြေခံ ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်ဖြင့် တောင်ပေါ်တိုင်းရင်းသားများအား အကာအကွယ် ပေးထားသည်။

အဆင့်မြင့်ပညာသင်ကျောင်းများတွင် ကျောင်းဝင်ခွင့်အဆင့်မြင့်ပညာရေးနှင့် အစိုးရဝန်ထမ်းဌာနများတွင် အလုပ်လုပ်ခွင့်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍လည်း တောငှါပေါ်တိုင်းရင်းသားများနှင့် ဇာတ်နိမ့်သူများအတွက် သီးသန့်အခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေက ကာကွယ် ပေးထားသည်။

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှုအတွက် လိုအပ်ချက်အရ ဗဟိုပြည်ထောင်စုကို အားကောင်းအောင်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသော်လည်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ဒေသတိုင်းလူမှုတရားမျှတမှုအတွက် ပြည်နယ်အများစုတွင် ပန်ချာယတ်ခေါ်ကျေးလက်ဒေသကိုယ်ပိုင်အစိုးရအဖွဲ့ သဘောမျိုးဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ ထိုကော်မတီအဖွဲ့တွင် ခရိုင်အဆင့်၊ ကျေးရွာနှင့်ခရိုင်ကြားအဆင့်နှင့် ကျေးရွာအဆင့်စသည်ဖြင့် ကျေးရွာများမှရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ခရိုင်အဆင့်ကော်မတီတွင် ကျေးရွာနှင့်ခရိုင်ကြားအဆင့်တွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်ရွေးခံရသူများ၊ ထိုခရိုင်မှပြည်နယ်လွှတ်တော်အမတ်များ ထိုခရိုင်အဆင့်မှ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အမတ်များ ပါဝင်ရသည်။ ခရိုင်အဆင့်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးမှုစီမံကိန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ခရိုင်အဆင့်အစိုးရအရာရှိများက

အကူအညီပေးရသည်။ ထိုပန်ချာယတ်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြင့် ဗဟိုနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရအာဏာများအောက် ခြေအဆင့်သို့ ချပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချပေးခြင်း (decentralization) ဖြစ်သည်။ ပန်ချာယတ် အဖွဲ့ဝင်လူကြီးရွေးကောက်ပွဲတွင် တောင် ပေါ်တိုင်းရင်းသားနှင့် ဇာတ်နိမ့်များအတွက် ကိုတာ (quota) ထားပေးရသည်။ ထို့အပြင် ပန်ချာယတ် အဆင့်တိုင်းတွင် အဖွဲ့ဝင်လူကြီး၏ သုံးပုံတစ်ပုံကို အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်ထားပေး ရသည်။

သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များတွင်း လူမျိုးစုအလိုက် အသုံးပြုသောဘာသာစကားကို တရားဝင်ဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုခွင့်ရှိသည်။ ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ အမြောက်အများရှိသည့်အတွက် လူ့ကျင့်ဝတ်နှင့်ဆန့်ကျင်ပါက ဘာသာရေးဝတ်ပြုမှုကို လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုထားသည်။ မည်သည့်ဘာသာကိုမျှ တခုတည်းသော နိုင်ငံတော်ဘာသာအဖြစ် ပြဌာန်းသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။

အိန္ဒိယပြည်ထောင်စုသည် ဖက်ဒရယ်မကျတကျ နိုင်ငံဖြစ်သည့်အတွက် ဖက်ဒရယ်အမြင်အကြည့်ပါက ဘဝင်မကျနိုင်စရာ ဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံ၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိပြီး လူနည်းစုများကို အကာအကွယ် ပေးထားမှုများသည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်ပြီး လူမျိုးစုများပြားလွန်းသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေ နှင့် ကောင်းမွန်သော လက္ခဏာအဖြစ် တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ။

တိုင်းရင်းသားရေးရာ
လူမျိုး၊ နိုင်ငံနှင့် အမျိုးသားရေးဝါဒ

ဗိုလ်မှတ်ဆိတ်(ဥပဒေ)

လူမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ လူမှုသိပ္ပံဘက်ဆိုင်ရာနှင့် ဥပဒေဘက်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှု နှစ်မျိုး တွေ့ရှိရသည်။ ထိုနှစ်မျိုးစလုံးသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ပတ်သက်ဆက်စပ်နေပြန်သည်။ သို့သော် လူမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ တိကျသောအဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ်ချက်ကို လူမှုသိပ္ပံပညာရှင် များက မပြုလုပ်နိုင်သေးဟု ဆိုသည်။ ထို့အတူ ရန်ဖန်ရန်ခါ nation နှင့် nationality ကို ကွဲပြားခြားနားမှုမရှိ၊ အဓိပ္ပါယ်တူညီသော ဝေါဟာရများအသွင်ဖြင့်လည်း တွေ့ရတတ် သည်။ ထိုဝေါဟာရများမှာ လက်တင်ဘာသာစကား natio မှဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး လူမျိုးများမွေးဖွားခြင်းဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။ Nation မှာနိုင်ငံအဖြစ်စုစည်းမှုကိုဖော်ပြသောနိုင် ငံရေးဝေါဟာရအဖြစ်လက်ခံပြီး၊ nationality မှာလူမျိုးအကြောင်းပြောရာတွင်ရည်ညွှန်းအသုံးပြုကြောင်းဖြင့်သာ ထိုနှစ်ခုကြားခြားနားမှုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသည်။

Nation ကိုလည်းနိုင်ငံအဖြစ် မကြာခဏရည်ညွှန်းပြောဆိုသည်။ State ဟူသည် မှာလည်း နိုင်ငံဟူ၍ပင်အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ League of Nations နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီး ဟူသောအဖွဲ့အစည်းကြီးကပင် nation ၏အဓိပ္ပါယ်ကိုဖော်ပြနေသည်။ သို့သော် nation ကပြောသောနိုင်ငံဟူသည့်အဓိပ္ပါယ်မှာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနှင့်ပို၍သက်ဆိုင်ပြီး state ကပြောသော နိုင်ငံတော်ဟူသည်မှာ ဥပဒေသဘောပါသော အသုံးအနှုံးများတွင် တွေ့ရသည်။ ဥပမာ State Council (နိုင်ငံတော် ကောင်စီ) ဟူသောအသုံးအနှုံးဖြစ်သည်။

Nationality သည်စိတ်ဓါတ်ပိုင်းအရခံစားအသိအမှတ်ပြုရသည့် လူမျိုးဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။ နိုင်ငံတခုအတွင်းနေထိုင်ကြသော လူမျိုးများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ရည်ညွှန်းသည်။ ထိုလူမျိုးများသည် တစ်စုံတရာတူညီမှုရှိသောဝိသေသများဖြင့် ချည်နှောင်ထားမှုကို ခံရသည်။ ဥပမာ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ လူမျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ပြောဆိုနိုင်ရန် အောက်ဖော်ပြပါ ဝိသေသလက္ခဏာများအရ ယှဉ်တွဲစဉ်းစားကြသည်။

- ၁ လူသားအုပ်စုအဖြစ်စုစည်းမှု (racial unity)
- ၂ ဘာသာစကားတူညီမှုအရစုစည်းထားမှု (community of language)
- ၃ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းတူညီမှုအရစုစည်းထားမှု (community of culture and tradition)
- ၄ နေထိုင်ရာနယ်နိမိတ်စုစည်းမှု (geographic unity)
- ၅ ဘာသာအယူဝါဒ တူညီမှုအရစုစည်းထားမှု (community of religion)
- ၆ ဘုံအကျိုးစီးပွားတူညီမှု (common interest)

အထက်ပါတင်ပြချက်များသည် လူမှုသိပ္ပံဘက်က လူမျိုးကို ရှုမြင်ချဉ်းကပ်မှုအပိုင်း ဖြစ်သည်။ ဆက်လက်၍ ဥပဒေပိုင်းအရ ချဉ်းကပ်မှုကို တင်ပြပါမည်။ နိုင်ငံတစ်ခု၏နိုင်ငံ သားဖြစ်သူများကို ရေဘုယျအားဖြင့် ထိုနိုင်ငံ၏လူမျိုးဟုခေါ်သည်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်သည် ဥပဒေသဘောဆောင်ပြီး ရှင်းလင်းတိကျမှုရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီနှင့် နိုင်ငံတော် (State)အကြားဆက်သွယ်ရာတွင် လူမျိုး (nationality) ဟူသည်မှာ အဓိကဖြစ်သည်။ လူမျိုးဟူသည်မှာ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သော နိုင်ငံတစ်ခု၏အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်ကြောင်း ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်နိုင်ငံအတွင်း နေထိုင်သူမည်သူမဆို နိုင်ငံသားအဖြစ်သတ်မှတ်ခံရလျှင် ထိုနိုင်ငံ၏ လူမျိုးအဖြစ်သတ်မှတ်ခံရန် လုံလောက်သည်။ ဤနေရာတွင်ပြောသော လူမျိုးသည် nationality ဖြစ်သဖြင့် အခြားနေရာများတွင်ပြောသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုး (ethnic group)နှင့် မရောထွေးသင့်ပေ။ နိုင်ငံတစ်ခု၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသောလူမျိုး တမျိုးတည်းတွင် ကွဲပြားခြားနားသောတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများစွာ ပါဝင်နေနိုင်သည်။ ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံသားများဖြစ်သော မြန်မာလူမျိုး (Burmese/Myanmar)တမျိုးတည်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

အောက်ပါအချက် များကြောင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏လူမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ အလေးအနက်ထားစဉ်းစားသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်သည်။

- ၁ နိုင်ငံတစ်ခု၏ လူမျိုးဟုပြောလိုက်လျှင် မည်သည့်နိုင်ငံ၏လူမျိုးဖြစ်ကြောင်းသိရှိရန်နှင့် အခြားနိုင်ငံ၏လူမျိုးနှင့်ခြားနားကြောင်း အလွယ်တကူ ခွဲခြားသိရှိနိုင်သည်။
- ၂ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏လူမျိုးဟူသည် ထိုနိုင်ငံ၏နိုင်ငံသားဖြစ်၍ နိုင်ငံတော်၏ အကာအကွယ်အစောင့်အရှောက်ကို ရယူခံစားခွင့်ရှိသကဲ့သို့ သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံကို သစ္စာခံရန်လည်း တာဝန်ရှိသည်။
- ၃ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏လူမျိုးဖြစ်သောသူကို ထိုနိုင်ငံက ပြန်၍လက်မခံဟု ငြင်းဆိုခွင့်မရှိပေ။ ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ၁၉၆၆ ခုနှစ်ကပြဋ္ဌာန်းသော နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် ပုဒ်မ (၁၂)အပိုဒ် (၄) တွင်လည်း “မည်သူမျှမိမိနိုင်ငံအတွင်း ပြန်လည်ဝင်ရောက်နိုင်သော အခွင့်အရေးကိုတဖက်သတ်ငြင်းပယ် ခံခြင်းမထိုက်စေရ”ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့သော်လက်တွေ့တွင် အချို့နိုင်ငံများ (ဥပမာမြန်မာနိုင်ငံ)သည် ၎င်းတို့၏နိုင်ငံသားများ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များတွင်ရှိနေစဉ် နိုင်ငံကူးလက်မှတ် ရုတ်သိမ်းခံကြရခြင်းကြောင့် မိမိနိုင်ငံသို့ပြန်သွားနိုင်သော အခွင့်အရေးပိတ်ပင်ခံရခြင်းများရှိသည်ကို တွေ့နေရသည်။

အမျိုးသားရေးဝါဒ

လူမျိုးတိုင်း နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းနိုင်သောအခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ရှိကြောင်းအခြေခံယူကြည်ချက် အတွေးအခေါ်သည် အမျိုးသားရေးဝါဒဖြစ်သည်။ မိမိလူမျိုးအတွက် သီးသန့်နိုင်ငံရှိခြင်းကြောင့် အခြားလူမျိုးသို့မဟုတ် နိုင်ငံတို့လက်အောက်မှ လွတ်လပ်သည်။ ထို့ကြောင့် သီးသန့်နိုင်ငံဖော်ဆောင်ရေးအတွက် လူမျိုးကိုအခြေခံ၍ လှုံ့ဆော်မှုများသည် အမျိုးသားရေးဝါဒ ပင်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားရေးဝါဒသည် မိမိတိုင်းပြည်၊ မိမိလူမျိုးကိုတိုင်းတပါးလူမျိုးက သိမ်းပိုက်သောအခါတွင်သော်လည်းကောင်း၊ သိမ်းပိုက်နိုင်သည်ဟု ယူဆသောအခါတွင်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။ ပြည်ပကပြုလုပ်သော အကျင့်အမူများတွင်လည်းကောင်း နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လုပ်သူများက နိုင်ငံသားများသို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးကိုထိမ်းချုပ်ရန် အကောင်းဆုံးသော နိုင်ငံရေးကြွေးကျော်သံဖြစ်သည်ဟု သုတေသီများက ထောက်ပြကြသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လုပ်သူတချို့က နိုင်ငံသားများကို ထိမ်းချုပ်လိုသောအခါ အမျိုးသားရေးဝါဒ ကြွေးကြော်သံများကို အသုံးပြုကာ နိုင်ငံရေးအရ တလွှာအသုံးပြုမှုများလည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်လုပ်သူတချို့သည် မိမိလူမျိုးတို့ထောက်ခံမှုလိုသောအခါ အကြောင်းတမျိုးမျိုးပြပြီး နိုင်ငံသားများကို စည်းရုံးရန် အကောင်းဆုံးလက်နက်ဖြစ်သည်ဟု လေ့လာသူတချို့က ထောက်ပြကြသည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်အားကောင်းခဲ့စဉ်က အမျိုးသားရေးဝါဒများ ကမ္ဘာနှင့်အနှံ့ အားကောင်းခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့စနစ်အောက်တွင် ကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့ကြရသော အာရှနှင့် အာဖရိကတိုက်မှ နိုင်ငံများသည် နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုကာလများအတွင်း အမျိုးသားရေးဝါဒ ကြွေးကြော်သံများ ကြွေးကြော်ခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်း ကိုလိုနီဘဝမှလွတ်လပ် ရေးရလာသော နိုင်ငံများတွင်လည်း နောက်ပိုင်း၌နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း စုပေါင်းနေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက အမျိုးသားရေးဝါဒကြွေးကြော်သံများကိုတင်ကာ ထိုနိုင်ငံများမှ လွတ်လပ်ရေးရအောင် ကျိုးပမ်းနေမှုများ ကမ္ဘာအနှံ့တွင်တွေ့နေရသည်။ လွတ်လပ်ရေးရခဲ့ သော လူမျိုးများရှိခဲ့သကဲ့သို့ ရရှိအောင် နည်းမျိုးစုံဖြင့်တိုက်ပွဲဝင်နေဆဲလူမျိုးများလည်း ရှိ နေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းမှ ထို သို့သောအမျိုးသားရေးဝါဒများကို တိုင်းရင်းသားလွတ်မြောက်ရေး အမျိုးသားရေးဝါဒ (ethnic nationalism)ဟုလည်း သုတေသီများက ခေါ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှတိုင်းရင်းသား လွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများသည် ဤသို့သော အမျိုးအစား အမျိုးသားရေးဝါဒများ ဖြစ်သည်။

လူမျိုးတိုင်း သီးသန့်နိုင်ငံရှိသင့်သည်ဟူသော အခြေခံအယူအဆသည် အမြဲတမ်း လက်ခံနိုင်သောအယူအဆတရပ်မဟုတ်ကြောင်း ယခုအခါကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခံယူလာကြသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူဦးရေအနည်းအကျဉ်းလေးပင်ဖြစ်စေကာမူ သီးသန့်နိုင်ငံတည်ထောင်ရန်အတွက် လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှုသော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် အခြားအခွင့်အရေးများ ပိုရရေးအတွက်လည်းကောင်း တိုက်ပွဲဝင်မှုများကဒေ သငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိုများစွာခြိမ်းခြောက်နေကြောင်း တွေ့ရှိလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်အေးခေတ်ပြီးနောက် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်တည်ငြိမ်းရေးကို ခြိမ်းခြောက်နေသော အဓိက အကြောင်းအရင်းများအနက် တိုင်းရင်းသား အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများဖြစ်ကြောင်း ထောက်ပြကြသည်။

အမျိုးသားရေးလက္ခဏာသတ်မှတ်ချက်များ

နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းနေထိုင်သူများမှာ အများအားဖြင့်ရေးပဝေသဏီကပင် အတူစုပေါင်းနေထိုင် လာကြသူများဖြစ်ကြရာ အချိန်ကြာမြင့်လာသည်နှင့်အမျှ အမျိုးသားလူမျိုးများ ဖြစ်လာကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံအများစုသည် ထိုအမျိုးသားလူမျိုးများကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရန်သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း အမျိုးသားလူမျိုးကို အခြေခံသည် နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် အတွက် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ သတ်မှတ်ချက် သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်လာသည်။ အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ သတ်မှတ်ချက်အဖြစ် အောက်ပါအချက်များအရ စဉ်းစားသုံးသပ်ရ သည်။

(က) နေထိုင်ရာနယ်မြေအရသတ်မှတ်ခြင်း (Territory and boundary)

ထိုနယ်မြေတွင် ထိုအမျိုးသားလူမျိုးများ အများစုနေထိုင်ခြင်း၊ အကျိုးတူလုပ်ငန်းများ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ထိုလူမျိုးများက ထိုနယ်မြေကို မိမိတို့အချိန်ကြာမြင့်စွာ နေထိုင်ရာဒေသအဖြစ် ချစ်ခင်တန်ဖိုးထားမှုရှိလာသည်။ ထိုနယ်မြေများသည် မြေပြန့်လွင်ပြင်များသော်လည်းကောင်း၊ ရေကန်များ၊ မြစ်ချောင်း၊ အင်းအိုင် များသော်လည်းကောင်း၊ တောင်တန်းများသော်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

(ခ) တူညီသောဘာသာစကားနှင့်စာပေ (Common language and literature)

တူညီသောအသံထွက်နှင့် ထိုအသံထွက်အရ တူညီသောအဓိပ္ပါယ်ကို ဆောင်သည့် ဘာသာစကားနှင့် စာပေသုံးနှိုင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အသံထွက်တူညီသော်လည်း အဓိပ္ပါယ်မတူလျှင်ဖြစ်စေ၊ အဓိပ္ပါယ်တူသော်လည်း အသံကွဲပြားလျှင်ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသားလူမျိုးတစ်စုတည်း အသွင်ကိုဆောင်သည်ဟု မမှတ်ယူနိုင်ပါ။ တချို့ပညာရှင်များက အမျိုးသားလူမျိုးတမျိုးတည်းပင် ဖြစ်လင့်ကစား စကားမတူညီမှုများ ရှိနိုင်သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုစကားမတူသူများကို အမျိုးသားလူမျိုးတမျိုး၏ မျိုးနွယ်စုများအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း အမျိုးသားလူမျိုးကို အခြေခံဖွဲ့စည်းသော နယ် မြေတစ်ခုအတွင်းတွင်ဖြစ်စေ၊ ဘာသာစကား နှစ်မျိုး (bilingual)၊ ဘာသာစကား (၃)မျိုး (trilingual) ပြောသူလူမျိုးများ စုပေါင်းနေထိုင်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိ နိုင်သည်။ သို့ရာတွင်၎င်းတို့သည် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ သတ်မှတ်ချက် များနှင့် နှိုင်းယှဉ်စဉ်းစားလျှင် အခြားအချက်များတွင်ကွဲပြားခြားနားမှုမရှိသဖြင့် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးသုံးမျိုး ပြောဆိုသုံးစွဲကြသော်လည်း နိုင်ငံသားတမျိုး တည်းအနေနှင့် သတ်မှတ်ကြသည်။

(ဂ) တူညီသောယဉ်ကျေးမှု (Common culture)

နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း သို့မဟုတ်နိုင်ငံတစ်ခု၏ နယ်မြေဒေသတစ်ခုအတွင်း စုပေါင်းနေထိုင်သူများသည် တူညီသောယဉ်ကျေးမှုရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ယဉ်ကျေးမှု ဆိုသည်မှာ အမွေဆက်ခံရေး၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားရေး၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု၊ ဓလေ့ထုံးစံ၊ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းမှုစသည် တို့ကိုဆိုလိုပါသည်။ အမျိုးသားလူမျိုးတမျိုး : ဖြစ်သည်ဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်နိုင်သည့် ယဉ်ကျေးမှုရှိရမည်။

(ဃ) နိုင်ငံရေးအသိနိုးကြားမှု (Political desire)

အမျိုးသားရေးအယူဝါဒအရ အမျိုးသားလူမျိုးတမျိုးဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်စေရန် နိုင်ငံ ရေးစည်းမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအသိနိုးကြားမှုရှိရမည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံရေးနိုးကြားမှုကြောင့် လူမျိုးတူများ နှစ်ပေါင်းကြာမြင့်စွာ အတူစုပေါင်းနေထိုင်လာခြင်းဖြစ်၍ အမျိုးသားလူမျိုးကိုအခြေခံသော နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း နယ်နိမိတ်တစ်ခုအတွင်းတွင်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းရန်အကြောင်းလုံလောက်ကြောင်း ပြဆိုနိုင်ရမည်။

(င) တူညီသောနောက်ခံသမိုင်းကြောင်း (Common history)

လူမျိုးအမျိုးသားရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းရှိရမည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အမျိုးသားလူမျိုးများနေထိုင်သောနယ်မြေ၊ ထိုလူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားနှင့်စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေး နိုးကြားမှုဟူသည့် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာသတ်မှတ်ချက် အသွင်များသည် နောက်ခံသမိုင်းကြောင်းအရ ခိုင်မာ ရမည်။

ကမ္ဘာပေါ်ရှိနိုင်ငံများကို အများအားဖြင့် အမျိုးသားလူမျိုးများ စုပေါင်းနေထိုင်မှုအရ နိုင်ငံအဖြစ် ဖွဲ့စည်းထားကြသည်။ သို့သော် နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းရပ်တည်နိုင်ရန် လိုအပ်သောအခြား အခြေခံအချက်များ ပြည့်စုံခြင်းမရှိသဖြင့် ထိုသို့မရပ်တည်နိုင်ခြင်းမပြုနိုင်သေးသော၊ ရပ်တည်ခွင့်မရသော လူမျိုးများလည်း အများအပြားရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်ရပ်တည်ခွင့်မရှိသော အမျိုးသားလူမျိုးများသည် နိုင်ငံတစ်ခုတည်း၌ပင် အသွင်သဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးဖြင့် ရပ်တည်နေကြသည်။

လူမျိုးမှသည်နိုင်ငံဖွဲ့စည်းခြင်းသို့

လူမျိုးအသီးသီးတွင် သက်ဆိုင်ရာဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု စသည်ဖြင့်ရှိကြသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ စာပေတမျိုးတည်းရှိပြီး အချို့နိုင်ငံများတွင် ဘာသာစကားပေါင်းစုံ၊ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ ပေါင်းစုံရှိကြသည်။ ယနေ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီး ရင်ဆိုင်နေရသော နိုင်ငံ ရေးပြဿနာများတွင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာပေါင်းစုံရှိ လူမျိုးများအကြား ပေါ်ပေါက်နေသော ပြဿနာများသည် အတိုင်းအတာကြီးကြီးမားမား ပါဝင် နေကြသည်။ ထိုပြဿနာမျိုးသည် နိုင်ငံနှင့်လူမျိုးဆက်နွယ်မှုမှ

ပေါ်ပေါက်လာသောပြဿနာများဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ ဝေါဟာရအရ လူမျိုးကို nation ဟုခေါ်ပြီး နိုင်ငံကိုမူ State ဟုခေါ်ကြောင်း အထက်၌ တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ Nation ဟုဆိုလျှင်လူမျိုးကိုရည်ညွှန်း၍ State ဟုဆိုလျှင် နိုင်ငံကိုရည်ညွှန်းသည်။ လူမျိုးနှင့်နိုင်ငံ Nation နှင့် State ဆက်သွယ်မှုအရ ဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်နေသော နိုင်ငံများကိုအကြမ်းအားဖြင့် (၄)စုခွဲခြားထားသည်။ ပထမအစုတွင် လူမျိုးတမျိုးတည်းနှင့် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းထားသောနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကို (Nation-State) ဟုခေါ်သည်။ ဥပမာ ဂျပန်နိုင်ငံသည် လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုတမျိုးတည်းရှိသော လူမျိုးများဖြင့်ဖွဲ့စည်းထားသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံမျိုးကို Nation-State ဟုခေါ်သည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည်လည်း သိသာထင်ရှားသော Nation-State နိုင်ငံတခုဖြစ်သည်။ သို့သော် ယနေ့အခါတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် နိုင်ငံသားများအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရသော နိုင်ငံခြားမှပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာသူ အများအပြားရှိလာရာ နောင်တချိန်တွင် ထိုသို့ပြောင်းရွှေ့လာသူများက လူနည်းစုအခွင့်အရေး (minority rights) နှင့် တခြားလူမျိုးရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ (group rights) တောင်းဆိုလာမည့်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသားဖြစ်သူအားလုံး ပြင်သစ်လူမျိုးဖြစ်သည်၊ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုဟူ၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်မရှိ ဟူသောအယူအဆကို နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တချို့က လက်ခံလာကြ ကြောင်း လေ့လာသူများက ထောက်ပြသည်။

ဒုတိယအစုက ပထမအစုနှင့်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် State-Nation ဟုခေါ်သည်။ ဂျပန်နှင့်ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် လူမျိုးကိုအခြေခံပြီး နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် (Nation-State) ဟု ခေါ်ကြောင်းတင်ပြခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံတို့CEသည် ရှေးပဝေသဏီကတည်းက ထိုနိုင်ငံတွင်နေထိုင်ခဲ့သောလူမျိုးကိုအခြေခံပြီး နိုင်ငံဖွဲ့စည်းခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပေ။ ဩစတြေးလျတိုက်နှင့် အမေရိကတိုက်သို့CEနောက်မှ ပြောင်းရွှေ့လာနေထိုင်သူများက နိုင်ငံအဖြစ်ဖွဲ့စည်းလာခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအဖြစ်တရားဝင်ပေါ်ပေါက်ပြီးမှ ထိုနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများကို ထိုနိုင်ငံ၏လူမျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ကြသည်။ ထိုကြောင့် အမေရိကန်လူမျိုး၊ ဩစတြေးလျလူမျိုးဟု သတ်မှတ်ခံရသူများထဲတွင် ထိုနိုင်ငံသို့CE ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူအားလုံး အကျုံးဝင်သည်။ အသားဖြူပြီး ဥရောပ ရုပ်သွင်ရှိသူများကို အမေရိကန်လူမျိုးဟုသတ်မှတ်သကဲ့သို့CE အာဖရိကန်လူမျိုး၊ Red Indian လူမျိုးများသည်လည်း အမေရိကန်တွင်နေထိုင်လျှင် အမေရိကန်လူမျိုးအဖြစ် သတ်မှတ်ခံကြရသည်။ အမေရိကန်၊ ဩစတြေးလျနိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတည်ထောင်ပြီးမှ ထိုနိုင်ငံတွင်နေထိုင်သူများကို ထိုနိုင်ငံ၏ လူမျိုးအဖြစ်သတ်မှတ်သဖြင့် ၎င်းတို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများကို လူမျိုးကဖော်ထုတ်သောနိုင်ငံ State-Nation ဟုသတ်မှတ်သည်။

လူမျိုးကိုအခြေခံပြီးဖြစ်ပေါ်လာသော Nation-State နိုင်ငံများဖြစ်သည့် ဂျပန်၊ ပြင်သစ်သို့CE ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများသည် နှစ်ကာလကြာရှည်စွာနေထိုင်သောအခါတွင် ထို နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားများဖြစ်လာနိုင်သည်။ သို့သော် ဂျပန်လူမျိုး၊ ပြင်သစ်လူမျိုးဟူ၍ ဖြစ်မသွားချေ။ နိုင်ငံကိုအခြေခံ၍လူမျိုးဖြစ်လာသော State-Nation နိုင်ငံဖြစ်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံသားဖြစ်လျှင် အမေရိကန်လူမျိုး

ဟုပြော၍ရသည်။ ထိုခြားနားချက်မှာ Nation-State နှင့် State-Nation တို့၏ အဓိကခြားနားချက် ဖြစ်သည်။

တတိယ အမျိုးအစားမှာ လူမျိုးတမျိုးတည်းမှ ဖြာထွက်လာသောနိုင်ငံများ (Part Nation-State) ဖြစ်သည်။ အချို့လူမျိုးများသည် ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာအတူတူပင် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတခုမက နိုင်ငံနှစ်ခုဖြစ်စေ၊ သုံးခုဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းတည်ရှိနေတတ်သည်။ ဥပမာ ဂျာမနီသည် လူမျိုးတမျိုးပင်ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံအားဖြင့် အရှေ့ဂျာမဏီ၊ အနောက်ဂျာမဏီနှင့် ဩစတြီးယား ဟူ၍ သုံးနိုင်ငံ တွေ့ရသည်။ ယခုအရှေ့အနောက်ဂျာမဏီ ပြန်ပေါင်းသွားပြီးသော်လည်း ဩစတြီးယား နိုင်ငံသည် သီးခြားနိုင်ငံ အဖြစ် တည်ရှိဆဲဖြစ်သည်။ တဖန် တောင်ကိုရီးယားနှင့်မြောက် ကိုးရီးယားသည် နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံဖြစ်သော်လည်း လူမျိုးမှာ တမျိုးတည်းဖြစ်သည်။ ၁၉၈၃ ခု နှစ်အထိဗီယက်နမ်သည် တောင်ဗီယက်နမ်နှင့် မြောက်ဗီယက်နမ် နှစ်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သည်။ လူမျိုးတမျိုးဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံများကွဲပြားနေခြင်းကို (Part Nation-State) ဟုခေါ်သည်။

စတုတ္ထ အမျိုးအစားမှာ တတိယအမျိုးအစားနှင့်ပြောင်းပြန်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတခုတည်းတွင် လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင်သော Multi-Nation-State ဖြစ်သည်။ ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်း နိုင်ငံတွင် အိုင်းရစ်လူမျိုး၊ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး၊ စကော့တလူမျိုး၊ ဝေးလ် လူမျိုးတို့အနည်းဆုံး လူမျိုး (၄)မျိုးနေထိုင်လျက်သည်။ အိန္ဒိယ၊ ယူဂိုဆလားဗီးယား၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၊ မြန်မာစသောနိုင်ငံများသည် လူမျိုးပေါင်းစုံနေထိုင်သော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံမျိုးတွင် လူမျိုးအချင်းချင်းကြားတန်းတူရေးနှင့်အခွင့်အရေးညီမျှမှုများ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။ လူမျိုးတမျိုးကသာ လွှမ်းမိုးနေလျှင် လူမျိုးကြီးအုပ်ချုပ်သောနိုင်ငံအဖြစ်သို့ ပြောင်းသွားပြီး နိုင်ငံတည်တံ့မှုကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေတတ်သည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်းတွင် ဆစ်လူမျိုးများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုတော်လှန်သည့်အနေဖြင့် အခြားလူမျိုးများသည် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး၊ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓါတ်မြှင့်မားလာပြီး နောက်ဆုံး နိုင်ငံတည်တံ့မှုကို အန္တရာယ် ကျရောက်စေခဲ့သည်။ လူမျိုးလေးမျိုးစုပေါင်းနေထိုင်သော ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ အနေဖြင့် တည်ငြိမ်တိုးတက်နေခြင်းမှာ လူမျိုးတမျိုးနှင့်တမျိုး အပြန်အလှန်လွှမ်းမိုးမှုမရှိ၊ တန်းတူရေးနှင့် အခွင့်အရေးညီမျှမှုဖြင့် နေထိုင်နိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

လူမျိုးတိုင်းသည် နိုင်ငံတခုခုတွင် ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် ဖွဲ့စည်းနေထိုင်ကြသည်။ သို့သော် လူမျိုးတမျိုးအဖြစ် အခိုင်အမာရှိနေသော်လည်း မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မှပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်းမရှိ၊ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံလည်းမရှိသော လူမျိုးများရှိသည်။ ဥပမာ ဆီးရီးယား၊ အီရတ်နှင့်တူရကီ နယ်စပ်ရှိ ကတ်(Kurd) လူမျိုးများသည် မည်သည့်နိုင်ငံမှ အသိအမှတ်မပြု ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံလည်းမရှိချေ။ ပါလက်စတိုင်းလူမျိုးများသည်လည်း နိုင်ငံရရှိရန်တိုက်ပွဲဝင်လျက် ရှိဆဲဖြစ်သည်။ မည်သည့်ပုံစံ၊ မည်သည့်လူမျိုးများဖြင့် နိုင်ငံကိုစုဖွဲ့စေသည်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် လူမျိုးကိုအသိအမှတ်မပြုဘဲ နိုင်ငံကိုသာ အသိအမှတ်ပြုကြသည်။

သို့၎င်းသော် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းနယ်ပယ်တွင် လူမျိုးအသီးသီး၏ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အဆင့် အတန်းကို လေးစားမှုရှိသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတကာနှင့်အဆင့်အတန်းကိုကာကွယ်နိုင်ရန် လူမျိုးအသီးသီး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို နိုင်ငံတကာမှ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ကုလ သမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်းအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစာတမ်း သဘောတူညီမှုများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အပြည့်အဝ အာမခံထားသည်။ ထို့ကြောင့်ကိုယ် ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်သည် လူမျိုးများအတွက် အာမခံသည့်အခွင့်အရေးတရပ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတစ်ခုလုံးအတိုင်းအတာနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သောနိုင်ငံ အနေဖြင့်သာပါဝင်ရသည်။ လူမျိုးများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းသည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ခြင်း မဟုတ်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် တိုက်ရိုက် ပါဝင်ခွင့်မရှိချေ။ လူမျိုးစုများ၏ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့်ဆုံးရှုံးမှုကို အကာအကွယ်ပေးရန် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေး ကော်မရှင်၏အောက်တွင် မူရင်းဌာနေလူမျိုးများအလုပ်အဖွဲ့ (Working Group on Indigenous Peoples-WGIP) ဆိုသည့် ကော်မတီငယ်တရပ် ဖွဲ့စည်းထားပြီး လုပ်ဆောင်ပေးလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး နယ်ပယ်တွင် လူမျိုးအားလုံးကိုကိုယ်စားပြု၍ နိုင်ငံအဖြစ်အသိ အမှတ်ပြုခြင်းသည် အချုပ် အခြာအာဏာပိုင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ အသိ အမှတ်ပြုခံရပြီး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် တာဝန်ခံမှုနှင့် အခွင့်အရေးရှိလာသည်။ လူမျိုးများအတွက် အသိအမှတ်ပြုမှုသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် နိုင်ငံရေးအရအသိအမှတ်ပြုမှုထက် လူမျိုးရေးအခွင့်အရေးအနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြုမှု မျိုးဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမျိုးသားလူမျိုးများစုပေါင်းနေထိုင်ကြရာ နယ်နိမိတ်များကိုစုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသော ပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုပုံသဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုးရှိသော အမျိုးသားလူမျိုးများနေထိုင်ရာ နယ်မြေအသီးသီးကို အုပ်ချုပ်ရေးချမှတ်နိုင်ရန် အဆင့်ခွဲခြားသတ်မှတ်မှုရှိပြီး အဆင့်နိမ့်သောနယ်မြေဒေသရှိ အဖွဲ့အစည်းမှ အဆင့်မြင့်သောနယ်မြေ ဒေသရှိအဖွဲ့အစည်းကို အဆင့်ဆင့် နှာခံမှုပေးရသည်။ တနည်းအားဖြင့် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း အာဏာများကိုခွဲဝေဖြန့်ကျက်ထားရသည်။ သို့ရာတွင် တနိုင်ငံနှင့်တနိုင်ငံအာဏာခွဲဝေ ဖြန့်ကျက်ထားမှုမတူဘဲ ကွဲပြားခြားနားတတ်သည်။ ထိုကွဲပြားခြားနားမှုအရ နိုင်ငံဖွဲ့စည်းမှုအမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားလာသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံများကို အုပ်စုသုံးစုခွဲခြားထားပြီး ၎င်းတို့မှာ-

- ⇒ တပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ (Unitary State)
- ⇒ ပြည်ထောင်များစုပေါင်းခြင်း (Confederation)
- ⇒ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတော် (Federation) တို့ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အမျိုးသားလူမျိုးများနေထိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ဟုဆိုလျှင်

အထက် ပါ (၃)မျိုးထဲမှ တမျိုးမျိုးနှင့် အကြုံးဝင်သော နိုင်ငံတော်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုနှင့်ထွက်ရပ်လမ်းများ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး အနောက်အုပ်စု အရှေ့အုပ်စုတင်းမာမှုများနှင့်အတူ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဇုန်ပေါ်တွင် ရှေ့တန်းရောက်လာခဲ့သော နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတစ်ခုမှာ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပင်ဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် အရှေ့အုပ်စု အနောက်အုပ်စု တင်းမာမှုပြီးဆုံးသွားသော်လည်း ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ရှိ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများမှာ အရှိန်အဟုန် ကောင်းနေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုအမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ ဒီမိုကရေစီရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့်လည်း အတူတွဲလျက် ရှိနေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအချို့တွင် ဖြစ်ပွားနေသောပြည်တွင်းစစ်များကို သုံးသပ်လျှင် နိုင်ငံရေးအယူဝါဒကို အခြေခံသောစစ်နှင့် အမျိုးသားရေးလွတ်မြောက်မှုအတွက် ရုန်းကန်ရင်းဖြစ် ပွားသောစစ်ဟူ၍ နှစ်မျိုးကိုတွေ့ရသည်။ တူရကီ၊ အီရတ်နယ်စပ်မှ ကဒ်လူ မျိုး များ ၊ လူပီ ရှမ်း များ ၊ ပါလက်စတိုင်း လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု၊ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်းမှစစ်ပွဲ များ၊ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံမှ တမီးလ်တိုက်ဂါးလှုပ်ရှားမှု၊ အိန္ဒိယမှဆစ်လူမျိုးများနှင့်ကက်ရှီမီးယားမူဆလင်လှုပ်ရှားမှု၊ မြန်မာနိုင်ငံမှ အနှစ် (၅၀)ကျော်ပြည်တွင်းစစ် စသည်တို့တွင် အထင်အရှား ပြင်တွေ့နေရသော အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများဖြစ်ပြီး နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် စစ်ပွဲများလည်းဖြစ်လာရသည်။

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု အောင်မြင်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ထွန်းကားရေးတို့ကို တပြိုင်နက်တွဲဖက်လေ့လာမှုနှင့်ပတ်သက်၍ သုတေသီများအကြားအချို့အစိတ်အပိုင်းများတွင် သဘောထားကွဲလွဲမှုများတွေ့ရသည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုကျ ဆုံးခြင်းနှင့် အရှေ့အုပ်စုတွင် ကွန်မြူနစ်စနစ်ပြိုပျက်ပြီး ဒီမိုကရေစီစနစ်ဆီသို့ပြောင်းခြင်းသည် တချိန်တည်းဖြစ်ပေါ်ပြီး ဆက်စပ်မှုလည်းရှိနေသည်။ သို့သော် ထိုနှစ်ခုပြောင်းလဲမှုကို သုံးသပ်သောအခါမျိုးတွင် နှစ်မျိုးဖြစ်လာသည်။ အရှေ့အုပ်စုတွင် ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ် အောင်ပွဲခံသွားသည်ဆိုသောအချက်ကို အားလုံးကလက်ခံနိုင်သော်လည်း ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင်မူ ဒီမိုကရေစီ စနစ်အောင်ပွဲခံခြင်းထက် အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများက အောင်ပွဲခံသွားသည်ဟု အချို့သုတေသီများက ယုံကြည်ကြသည်။ ထိုကဲ့သို့လက်ခံသူများက ဒီမိုကရေစီနှင့် အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှု၏ အခြေခံဖြစ်သော အမျိုးသားရေးဝါဒ (nationalism) တို့ကို သီးခြားရှုမြင်သုံးသပ်ကြသည်။ ဒီမိုကရေစီ၏ အခွင့်အရေးကိုကျင့်သုံးရာတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းစီ၏ လွတ်လပ်မှုကိုအခြေခံပြီး အမျိုးသားရေး ဝါဒက လူမျိုးအလိုက်ကို အခြေခံပါသည်။ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုကို လှုံ့ဆော်သည့်အခါတွင် လူတိုင်းခြင်း၏

အခွင့်အရေးရှိသည်။ သို့မဟုတ် မူရှိသည်ကိုအခြေမခံတော့ဘဲ လူမျိုးတမျိုးလုံးဖိနှိပ်ခံရခြင်း အကြောင်းအရင်းကို အခြေခံပါသည်။

အကယ်၍သာ ဒီမိုကရေစီစနစ် အောင်မြင်ဖြစ်ထွန်းနေပါက လူတိုင်းခြင်းစီ၏ ဆန္ဒအခြေခံမူအပေါ် အများစု၏ဆုံးဖြတ်ချက်အရ လိုက်နာအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာအများစုကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်။ ဤသည်မှာ အနည်းစု၏ဆန္ဒကို လေးစားပြီးအများစု၏ ဆန္ဒကိုအကောင်အထည်ဖော်ရသော ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ အခြေခံပင်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှု၏ အခြေခံသဘောတရားမှာ လူမျိုးများသည် လူဦးရေအရနည်းခြင်း၊ များခြင်းထက် လူမျိုးတမျိုးလုံး အမျိုးသားရေးဝါဒနိုးကြားရေးကိုသာဦးစားပေးလှူဒါန်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် လူဦးရေသန်း (၂၀၀)ကျော်ရှိသည့် အနက် အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုအပြင်းထန်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည့် အက်စတိုးနီးယား၊ လစ်ဘီးယားတို့သည် တစ်နိုင်ငံလုံးလူဦးရေ၏ (၀.၅)ရာခိုင်နှုန်းမှ (၁.၅)ရာခိုင်နှုန်း သာရှိသည်။ ဒီမိုကရေစီကပြည့်စုံစဉ်မူတည်အရဆိုလျှင် လူဦးရေ (၅၀)ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိနေသော ရုရှားလူမျိုးများ၏ဆန္ဒကို ကျန်လူမျိုးများက အစဉ်အမြဲလိုက်နာနေရမည့် အခြေအနေပင်ဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့် အက်စတိုးနီးယား၊ လစ်သူရေးနီးယားကဲ့သို့သော လူဦးရေအနည်းငယ် သာရှိသည့် လူမျိုးများ အောင်ပွဲခံခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီအောင်ပွဲခံခြင်းထက် အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ အောင်ပွဲခံခြင်းဖြစ်သည်ဟု တချို့က ထောက်ပြကြသည်။

အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် ဖြစ်ပြီးခဲ့သောပြောင်းလဲမှုမ ၂၁ : တ ၁ င် ရ လ ဒ် နှ ၈ မ ၂၂ : က ၂ ဧ တ ၁ ရ သ ညှ ။ နှိုင်းယှဉ်မှုအရပြောလျှင်အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများတွင် ဒီမိုကရေစီအောင်ပွဲခံပြီး ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် အတိုင်းအတာတခုအထိအောင်မြင်စွာလျှောက်လှမ်းနေချိန်တွင်အမျိုးသားရေးလွတ်မြောက်မှု အောင်ပွဲခံခဲ့သည့်ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံဟောင်းများတွင် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ် အောင်မြင်စွာ မလျှောက်နိုင်သေးဘဲ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ နောက်ဆက်တွဲပြဿနာများနှင့်ထပ်မံ ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အချို့ဥရောပနိုင်ငံများတွင် ပြင်းထန်သော တိုက်ခိုက်မှုများနှင့် အဆုံးမသတ်နိုင်သောအမျိုးသားရေး လွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ထပ်မံဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ရုရှားနိုင်ငံမှ ချက်(ချ)ညာ အမျိုးသားရေးလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ ထင်ရှားသော သာဓက တခုဖြစ်သည်။

တဖန် ၁၉၉၁ ခုနှစ်မှစ၍ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပြည်တွင်းစစ်အဆက်ဆက်သည် အမျိုးသားရေးလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ အပြင်းအထန်ဆုံး စစ်ပွဲများပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပြင်းထန်သော အမျိုးသားရေးလွတ်မြောက်မှုတိုက်ပွဲများကို အဆုံးသတ်နိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံရေးအဖြေရှာရာတွင် ဒီမိုကရေစီပြည့်ဝရေးဆိုသော အပြေ တ ခု တ ညှ : နှ ၁ မ လ ၂ လ ဘ က် တ ဘ ခေ ၂ ။ ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတခုဖြစ်သော ယူနိုက်တက်ကင်းဒမ်းတွင် အိုင်းရစ်လူမျိုးများ၏ အိုင်အာအေသူပုန်ထမှုကို ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးတခုတည်း

ပေးရုံဖြင့်လှုပ်ရှားမှုကို ရပ်တန့်ပစ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၉၆၂ ခုနှစ် ဦးနေဝင်းအာဏာသိမ်းမှုမဖြစ်မှီ ကျင့်သုံးခဲ့သော ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်မှာ နိုင်ငံ-
သားများ၏ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးမှု အတန်အသင့်မြင့်မားမှုရှိခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင်ပင်
မြန်မာနိုင်ငံ၌ အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု အဆုံးသတ်ရေးအတွက်
အနည်းဆုံးနိုင်ငံရေးထွက်ရပ်လမ်း နှစ်ခုရှိသည်ဟု သုတေသီတချို့ကပြောသည်။
ပထမထွက်ပေါက်မှာ အမျိုးသားများ၏ သီးခြားနိုင်ငံအဖြစ်ရပ်တည်ခွင့်ရရှိသောအခါ
၂၅ ဖ် သ ည် ။ ချာကာနွတ်စလီဗက်နွတ် နိုငံင -
ပေါ်ထွက်လာခြင်း၊ ယူဂိုစလားဗီးယားပြည်ထောင်စုအတွင်းမှ ခရိုရေးရှား၊ ဆလိုဗေးနီးယား
စသည့်နိုင်ငံများပေါ်ထွက်လာခြင်းနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတခုတည်းက သမ္မ တနိုင်ငံ-
ငံများအဖြစ် အောင်မြင်စွာခွဲထွက်သွားခြင်းများသည် နိုင်ငံတခုအနေဖြင့် ရပ်တည် ခွင့်ရ၍
အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ အဆုံးသတ်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့CE နိုင်-
ငံအဖြစ်သို့CE ပြောင်းလဲရောက်ရှိရန် ငြိမ်းချမ်းစွာကူးပြောင်းရေးနှင့် စစ်မက်ဖြစ်ပွား၍အ
ဆုံးအဖြတ်ပေးရေးဟူသော ကူးပြောင်းခြင်း နှစ်မျိုးကိုတွေ့CEရသည်။

အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ဒုတိယနိုင်ငံရေးထွက်ပေါက်မှာ ဒီမိုကရေစီ
ပြည့်ဝပြီး စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံဖွဲ့CEစည်းခြင်းဖြစ်သည်။
ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသည် စံပြနိုင်ငံတခုဖြစ်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသည် ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်၊
အီတလီ စသောလူမျိုးကြီးများ စုပေါင်းနေထိုင်သော
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတခုဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ
အတော်များများ လွတ်လပ်ခွင့်ပေးထားသော ဖက်ဒရယ် စစ်စစ်နိုင်ငံ-
တခုဖြစ်သောကြောင့် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ကနဦးကတည်းက
မပေါ်ပေါက်ခဲ့ဟု လေ့လာသူများက ထောက်ပြကြသည်။

ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၊ ယူဂိုဆလားဗီးယား နှစ်နိုင်ငံလုံးသည်
ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများဖြစ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဗ
ဟိုဦးစီးချုပ်ကိုင်မှုများပြားလွန်းသည့်အ တွက်နိုင်ငံအတွင်း အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံး
အုပ်ချုပ်ရသည့်စနစ်ဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် သည် အဓိပ္ပါယ်မရှိတော့ချေ။ ထိုCEကြောင့်
လူမျိုးပေါင်းစုံစုဖွဲ့CEထားသောနိုင်ငံများတွင် အမျိုးသားရေးလှုပ်ရှားမှုများ
ပိုမိုအားကောင်းပြင်းထန်လာခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး နိုင်ငံပြိုကွဲကာ
အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေး လှုပ်ရှားမှုများ အောင်မြင်မှုရခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဆို
ဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ်က မိခေဂေါဗာချော့ဗ် အာဏာသိမ်းခံရခြင်း၏
လတ်တလောအကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စုစာချုပ်သစ်တွင် ပြည်နယ်များ(သမ္မ
တနိုင်ငံများ)ကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပိုပေးသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစစ်စစ် တည်ဆောက်ရေး
အဆိုပြုချက် ပါဝင်သည်။ သို့သော် အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု အပြင်းထန်ဆုံး၊
အမြင့်မားဆုံးဖြစ်နေသည့်အတွက် ဂေါဗာချော့ဗ်၏ ကြိုးပမ်းမှု နောက်ကျသွားသည်။ ဂေါ
ဗာချော့ဗ်၏ကြိုးပမ်းမှုကို ဆိုဗီယက်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဟောင်း အဒီဒဝပ်ရှာဗာနာဇေ က
ဝေဖန်ရာ၌ ဂေါဗာချော့ဗ်၏လုပ်ရပ်သည် (၁၀)နှစ်ခန့်CEစောလျှင် အောင်မြင်နိုင်မည်ဟူ၍
ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ၏ အမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု၏ အခု အခါအခါကတောင်းဆိုချက်မှာ သီးခြားနိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးမဟုတ်ဘဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် မူအရ ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး ဖြစ်သည်။ ။

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ရေးရာ
ယာလီ သို့မဟုတ် မရုဏ်းရေကာတာ

မင်းလွင်ဦး

နေ့ရာသီ၏ နောက်ဆုံးနေ့ရက်များ ကုန်ဆုံးသည့်ဒီနေ့ရက်ကိုတော့ ဆီဆန်မြစ်ကမ်းနဘေးမှာ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းဖြင့် မြစ်ရေကို အမှီပြုပြီးစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၊ တံငါလုပ်ငန်းနဲ့အ သက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုနေထိုင်ကြတဲ့ ခြံရွာသားများအနေဖြင့် ဘယ်တော့မှမေ့ပျောက်လို့ ရမှာမဟုတ်ပေ။ ဆိပ်ငြိမ်အေးဆေးတဲ့ဒီနေ့ရက်မှာ ရွာသားများဖြစ်တဲ့ သားအမိ၂ယောက်ဟာ ပူပြင်းလှတဲ့ရာသီဥတုကြောင့် ရေချိုးဖို့မြစ်ကမ်းနဖူးကိုဆင်းလာကြလေရဲ့။ မိခင်ဖြစ်သူ က ၃ နှစ်သွီးအရွယ်ကလေးငယ်ကို ရေချိုးပေးနေစဉ်မှာဘဲ မမျှော်လင့်ထားတဲ့အန္တရာယ် ဆိုးကြီး ဆိုက်ရောက်လာခဲ့တယ်။ အလုံးအရင်းနဲ့စီးဆင်းလာတဲ့ ဆီဆန်မြစ်ရေအလျဉ်နဲ့အ တူ ကလေးငယ်လေးဟာ မျောပါအသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရတယ်။ ကလေးငယ်လေးရဲ့ခန္ဓာကိုယ်ကို လည်း ဆယ်ယူနိုင်ခြင်းမရှိဘူး။

ဒီနေ့လိုမျိုးအဖြစ်အပျက်ကို ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရတဲ့မိခင်တွေ၊ ဖခင်တွေ၊ သားနှင့်သွီးတွေ ရဲ့ကြေကွဲဖွယ်ရာအဖြစ်အပျက်တွေ၊ တံငါလုပ်ငန်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုနေထိုင်ကြ တဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားမြောက်ပိုင်းခရိုင် ဆီဆန်မြစ်ကမ်းနဘေးတစ်လျှောက်ကို အမှီပြုနေထိုင် သူတွေရဲ့ကြားမှာ အထက်ပါရွာမှာ ဖြစ်ခဲ့တဲ့အဖြစ်အပျက်နဲ့ အလားတူအဖြစ်မျိုး မြောက် များစွာ ရှိနေပါတယ်။ ဒီလိုအဖြစ်အပျက် စတင်ဖြစ်ပေါ်လာတာကလည်း ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ အတွက် ရေအားလျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်ယူဖို့ရန် ယာလီရေကာတာကို တည်ဆောက်ခဲ့ ရာက စတင်ဖြစ်ပျက်ခဲ့တာပါ။

ဗီယက်နမ်ရှိနိုင်ငံပိုင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်ယူရေးလုပ်ငန်းမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဘီလျှံတန်ဖိုးရှိ မဂ္ဂိုလ် ၇၂၀ ထုတ်ယူနိုင်သည့် ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းကို ရုရှားအစိုးရ နှင့် ယူကရိန်းအစိုးရတို့၏ ထောက်ပံ့ကူညီမှုဖြင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ်ကစတင်တည်ဆောက်ခဲ့ သည်။ ယာလီရေကာတာသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏နယ်နိမိတ်အထက် ၇၀ ကီလိုမီတာ အကွာအဝေးတွင် တည်ရှိသည်။ ရေကာတာအမြင့် ၆၅ မီတာအမြင့်ရှိပြီး ဆီဆန်မြစ်စီမံ ကိန်းများအနက် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သော ၄ နှစ်အတွင်းက ဆီဆန်မြစ်အတွင်း ယခုကဲ့သို့မြစ်ရေ ၂ မီတာမှ ၃ မီ တာအထိ မြင့်တက်သည့်အဖြစ်အပျက်မျိုး မကြုံခဲ့ရပေ။ လယ်ယာမြေများသို့ ရေပေးဝေ သည့် တမံကျိုးပေါက်ရာမှ ပထမဦးဆုံးမြစ်ရေမြင့်တက်မှုကို ၁၉၉၆ ခုတွင် စတင်ကြုံတွေ့ရ သည်။ ရေကာတာအား ထိန်းကျောင်းလည်ပတ်သည့်သူများက အသိပေးကြေညာမှုမရှိ သည့်အတွက် စိုက်ပျိုးလယ်ဧကများစွာ၊ ဆန်စပါးနှင့် သီးနှံများစွာ၊ လူ့အသက်ပေါင်းများစွာ၊ သေကြေဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

တိတ်တဆိတ် ဝင်ရောက်လာသည့် မရဏမင်း

လူနည်းစုဌာနေ တိုင်းရင်းသားအမျိုးသွီးတစ်ဦးဖြစ်သော ဂျရိုင်ဆိုသူ၏ပြောပြချက်အ ရ ရေကာတာကြောင့်ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများသည် စစ်ပွဲအတွင်းထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများနှင့် ကွာ

ခြားသည်။ စစ်မက်ဖြစ်ပွားနေသည့်ကာလများအတွင်း ရန်သူတို့အသုံးပြုသည့် စစ်လက်နက်ကိရိယာများသည် လူ့အသက်ဆုံးရှုံးစေနိုင်သည်။ သို့သော် ရန်သူချီတက်လာသည်ကို မိမိတို့မြင်တွေ့ရသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသံများကြားနေရသည့်အတွက်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း ရှောင်နိုင်၊ တိမ်းနိုင်၊ ကျည်ကွယ်ရာသို့ပုန်းအောင်းနိုင်သည့် အခွင့်အရေးကို ရရှိသည်။ မြစ်ရေမြင့်တက်၍မြစ်ရေကြီးမည်ကို ရင်ဆိုင်ရသည့်အခက်အခဲမှာ မည်သည့်အသံ၊ မည်သည့် အကြောင်းပြချက်မှ ကြိုတင် သိရှိ နိုင်ခြင်းမရှိ သည့် အတွက် ကြိုတင်ရှောင်ပြေးနိုင်ရန် အခွင့်အရေးမရကြပဲ အသက်ဆုံးရှုံးရန်သာရှိပေ တော့သည်။

မြစ်ရေကြီးမြင့်မှုမစတင်မှီက ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်နေထိုင်သူများအနေဖြင့် မဲခေါင်မြစ်မှသဘာဝအတိုင်း ပေါက်ဖွားမျိုးပွားသည့်ငါးအစရှိသော သယံဇာတပစ္စည်းများပေါကြွယ်စွာဖြင့် နေထိုင်သက်မွေးဝမ်းကြောင်းပြုနိုင်ခဲ့သည်။ ရတ်တနာကီရီခရိုင်တခုတည်းတွင်ပင် ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်တွင် အနည်းဆုံးလူဦးရေ ၂၀၀၀၀ ခန့်ရှိ တင်းနေထိုင်ကြ သည်။ အများအားဖြင့် အဆိုပါသူများမှာ၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုအနှယ်ဝင်များဖြစ်ကြပြီး မြစ်ရိုးတလျှောက်ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးဝမ်း ကြောင်းပြုခြင်း၊ မြစ်ရေကိုအမှီပြု၍ စိုက်ပျိုးသီးနှံစိုက်ပျိုးစားသောက်နေထိုင်ကြသည့်အပြင် သဘာဝတောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များအား အမဲလိုက်စားသောက် နေထိုင်ကြသည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးသူအများစု ဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရှိရသည်။

ဆီဆန် မြစ်ရိုး တလျှောက် ရှိ ဖီကျေးရွာတွင် နေထိုင်သူ ဂျရိုင်းဆိုသည့်အမျိုးသမီး၏ပြောကြားချက်အရ၊ မိမိအနေဖြင့်မြစ်အတွင်းသို့ ရေချိုးအဝတ်လျှော်ရန်ကိစ္စများရှိပါက အ လျင်အမြန်လုပ်စရာရှိတာကိုလုပ်ရကြောင်း၊ မိမိ၏သားသမီးများကိုမိမိမပါပဲ မြစ်ကမ်းစပ် သို့ သွားခွင့်မပြုကြောင်း၊ ချိန်ခါမဟုတ်မြစ်ရေကြီးမှုနှင့်ရင်ဆိုင်ရမှာကို အမြဲတမ်းစိုးရိမ် ထိတ်လန့်နေရကြောင်း ပြောပြသည်။

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ အစောပိုင်းတွင် ရတ်တနာကီရီခရိုင်ငါးလုပ်ငန်းရုံး၊ သစ်တောထွက်ပစ္စည်းနှင့် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးကန့်သတ်ရေး စီမံချက်နှင့် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများက ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်ရှိခရိုင်(၄)ခရိုင်ရှိ ကျေးရွာပေါင်း ၅၉ ရွာမှကျေးရွာသားများအား ယာလီရေကာတာတည်ဆောက်ခြင်းကြောင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရသည့် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်ဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများကို ကွင်းဆင်းသုတေသ နပြုစာရင်းကောက် ယူခဲ့သည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ-

၁၉၉၆ မှစ၍ မြစ်ရေကြီးမှုအနည်းဆုံးလူဦးရေ ၃၂ ဦးနှင့် ခလေးများစွာသေဆုံးခဲ့ရပြီး မရည်တွက်နိုင်သောတိရစ္ဆာန်များ၊ စိုက်ပျိုးသီးနှံများအဆောက်ဦးများစွာနှင့်၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များစွာပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ ဆီဆန်မြစ်ရေသည်လည်း မြစ်ရေညစ်ညမ်းမှုနှင့် ကြုံတွေ့ရသည့်အပြင် မြစ်ရေအနံ့ဆိုးကြောင့် ကူးစက်ရောဂါဖြစ်ပွားသည့်အတွက် အဆိုပါ ဆီဆန်မြစ်ဝှမ်း ဒေသအတွင်း သေဆုံးမှုများတိုးပွားမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ အနည်းဆုံးကျွဲ ၆၁၂ ကောင်၊ နွား ၃၂၂ ကောင်၊ ဝက် ၂၃၀၀ ကောင်အပြင်အခြားတိရစ္ဆာန်ပေါင်း ၄၄၀၀၀ ကျော်မြစ်ရေကြီးသည့်အတွက် ရေနစ်သေဆုံးခဲ့ရသည်။ အဆိုပါတိရစ္ဆာန်များသည် ဒေသခံသားစုများ၏နေထိုင်မှုဘဝများအတွက် လွန်စွာမှပင်

အရေးပါလှသည်။ လေ့နှင့်အိမ်အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ၊ နေအိမ်များစွာလည်း မြစ်ရေ လျှံတက်မှုကြောင့်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ အဆိုပါဆုံးရှုံးရသည့်ပစ္စည်းများသည် မြို့ပြတွင်နေထိုင်သူတို့အတွက် တန်ဖိုးမရှိလှသော်လည်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများနှင့် နွမ်းပါးဆင်းရဲသည့် ဒေသခံလူထုအတွက်မူ လွန်စွာမှပင်အရေးပါကြောင်း ထိုသို့ဆုံးရှုံးသည့်ပစ္စည်းများ တိရိစ္ဆာန်များကို ပြန်လည်အစားထိုးရန် နှစ်များစွာအချိန်ယူရမည်ဖြစ်ကြောင်း တာနိုက်ကျေးရွာနေ ဘရာအိုဆိုသည့်အမျိုးသမီးက ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်သူများအား ပြောပြသည်။

အချိန်ခါမဟုတ် ဆီဆန်မြစ်ရေကြီးမှုကြောင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိုက်ခင်းများ ယာခင်းများ စပါးခင်းများ မြစ်ရေလျှံမှုကြောင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးရသည်ကို မြစ်ကြောင်းတလျှောက်တွင် နေထိုင်သည့်လူများငေးမောစောင့်ကြည့်ရုံမှအပ ဘာမျှမတတ်နိုင်ကြပေ။ ထိုကဲ့သို့ ခဏတာမြစ်ရေကြီးမှုကြောင့် အစာရေစာပြတ်လပ်မှုကို ကာလရှည်ကြာစွာခံစားကြရသည်။

မြစ်ရေလျှံတက်မှုကြောင့် မြစ်ကမ်းနဘေးရှိ မိမိ၏ ဟင်းသီးဟင်းရွက်စိုက်ခင်းပျက်စီးသွားပြီး ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် အစားအစာမလုံမလောက်ဖြစ်မှာကို အလွန်စိုးရိမ်ရကြောင်း ဒေသခံအမျိုးသမီးတစ်ဦးကလည်း ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့များအား ပြောပြသည်။ မြစ်ကြောင်းတလျှောက်နေထိုင်ကြသည့် ဒေသခံလူအဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ကောက်ပဲသီးနှံများဆုံးရှုံးခြင်း၊ ရံဖန်ရံခါသီးနှံ အရေအသွေးပျက်စီးခြင်း၊ အဓိကလိုအပ်သော ဗီတာမင်ဓာတ် များ လျော့နည်းခြင်းတို့သည် သဘာဝမြစ်ရေစီးဆင်းမှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည့်ယာ လီရေကာတာတည်ဆောက်ရာမှ စတင်ပြောင်းလဲပျက်စီးလာသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အစီရင်ခံစာများအရ ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်တွင် နေထိုင်ကြသည့်ဒေသများ၏ ယုံကြည်ထားချက်မှာ ငါးအစရှိသည့်ရေသတ္တဝါများ၏ မျိုးပွားမှုဆုတ်ယုတ်လာခြင်းနှင့် မြစ်ရေအရည်အသွေးကျဆင်းလာခြင်းတို့၏ အဓိကအကြောင်းအရင်းမှာ ယာလီရေကာတာကြောင့်ပင် အကြီးအကျယ်ပျက်စီးဆုံးရှုံးသည်ဟု ယုံကြည်လျက်ရှိသည်။ ယာလီရေကာတာ၏အောက်ပိုင်းရှိ ရတ်တနာကီရီ ခရိုင်ဆီဆန်မြစ်ကြောင်းတလျှောက် ငါးဖမ်းဆီးရမိသည့်နှုန်းမှာ လွန်ခဲ့သည့်လေးနှစ်ကထက် ၁၀ မှ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ လျော့နည်းကျဆင်းခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

ယာလီရေကာတာတည်ဆောက်သည့်အတွက် ဆီဆန်မြစ်တစ်လျှောက် ငါးအစရှိသောရေသတ္တဝါများ၏မျိုးပွားမှုနှုန်း လျော့နည်းလာသကဲ့သို့ ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ မွန်းမြစ်ကိုပိတ်ဆို့တည်ဆောက်သည့် ပတ်မွန်းရေကာတာ၊ လာအိုပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းရှိသွန်းမြစ်ပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားသော သွန်းဟင်ဘွန်းရေကာတာတို့တွင်လည်း အလားတူအဖြစ်များ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ သိရသည်။

ဆီဆန်မြစ်သည်တချိန်က သဘာဝသယံဇာတပေါကြွယ်ဝရာ ဒေသဖြစ်သည့်အလျောက်ငါးမျိုးစိပ်ပေါင်း ၁၂၀ကျော်ရှိပြီး၊ မျိုးပွားချိန်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားရှိမဟာရေကန်ကြီးမှသော်လည်းကောင်း၊ ရံဖန်ရံခါ တောင်ဗီယက်နမ်ကမ်းရိုးတန်းနှင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်မှသော်လည်းကောင်း၊ ရာသီအလိုက် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသည့် ငါးများ၊ မြစ်ကြောင်းတလျှောက်မိုးရာသီတွင် ဥချမျိုးပွားကြသဖြင့် ဒေသခံလူထုတို့အတွက် လိုအပ်

သောဗီတာမင်နှင့် ပရိုတိန်း ၇၀ မှ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အဆိုပါ ငါးများမှ ရရှိသည်။

ရေ၏အရည်အသွေးပျက်စီးခြင်း

ယာလီရေကာတာကြောင့် ဆီဆန်မြစ်ရေအရည်အသွေးကျဆင်းလာရသည်။ ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်နေထိုင်ကြသည့် ဒေသခံလူအများအပြားမှာ စိုက်ပျိုးစားသောက်ရန်နှင့် သောက်သုံးရန်အတွက် မသန်ရှင်းသည့်ရေကြောင့် မလိုလားအပ်သောရောဂါ ဝေဒနာများခံစားလာကြောင်းကို ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင်စတင်တွေ့ရှိ ခဲ့သည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်သူများအား ဒေသခံလူထုများကတင်ပြပြောဆိုရာတွင် ဆီဆန်မြစ်ရေလျှံတက်သည့်အချိန်တွင် မြစ်ရေသည်နောက်ကျိနေပြီး၊ ဘေးဖြစ်စေသော အနံ့အသက်ဆိုးများကို ရှူရှိုက်ရသည့်အပြင် ရေ၏မျက်နှာပြင်အထက်တွင် ညစ်ပတ်သော ရေမြှုပ်များ ရေနှင့်အတူ မျှောပါလာသည်။ အဆိုပါမြစ်ရေကိုချိုးမိသူများ၊ သောက်သုံးမိသူများအနေဖြင့် အရေပြားများယားယံခြင်း၊ မျက်စိစပ်ခြင်း၊ ဗိုက်အောင့်ဝေဒနာခံစားရခြင်း၊ ဝမ်းလျှောရောဂါများဖြစ်ပွားခြင်း၊ လည်ချောင်းနှင့်နှာခေါင်းတို့တွင် အသက်ရှူလမ်းကြောင်းနှင့် ဆိုင်သောရောဂါဝေဒနာများခံစားရခြင်း၊ မူးနောက်သည့်ဝေဒနာခံစားရခြင်း၊ အော့အန်ခြင်း၊ စသည့်ဝေဒနာများကို ခံစားကြရသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့၏ အစီရင်ခံစာအရ အဆိုပါညစ်ညမ်းသောရေကို သောက်သုံးမိသည့် ဒေသခံရွာသူရွာသားများအနက် ၉၅၂ဦး ဖျားနာသေဆုံးရပြီး ကျန်ရွာသားများမှာ အသက်မသေသော်လည်း အပြင်းအထန်ဝေဒနာခံစားကြရသည်။ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်နှင့် အခြားတောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များလည်း အဆိုပါညစ်ညမ်းသည့် ဆီဆန်မြစ်ရေကို သောက်သုံးမိ၍ သေဆုံးကြ ရသည်။

ဒေသခံ ကချွတ်ရွာသားများ၏ပြောကြားချက်အရ မိမိတို့၏တိရစ္ဆာန်များမြစ်ရေကို သောက်သုံးမိသည့်အတွက် ရောဂါဘယထူပြောလာပြီး၊ မနွေကပင်မိမိ၏ကျွဲတကောင် သေဆုံးသွားကြောင်း၊ မိမိတို့အနေဖြင့် မူလသဘာဝအတိုင်း စီးဆင်းသည့်မြစ်ကိုသာ ပြန်လည်လိုလားကြောင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားတဦးဖြစ်သူ ကချုပ် ဆိုသူကကွင်းဆင်းလေ့လာရေအဖွဲ့အား ပြောပြသည်။

ကွင်းဆင်းလေ့ လာသည့် အဖွဲ့ဝင်များက ယာလီရေကာတာကြောင့် ဒုက္ခဆင်းရဲခံစားနေကြရသည်။ ဒေသခံ ရွာသူ ရွာသားများအား ဆီဆန်မြစ်အတွင်းတည်ဆောက်ထားသည့် ရေကာတာနှင့်ပတ်သက်သော သဘောထားကို မေးမြန်းရာတွင် ဒေသခံ ရွာသူ ရွာသားများအနက် ကျေးရွာတွင်နေထိုင်သည့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုအနှယ်ဝင် ကချွတ်အမျိုးသမီးက မိမိလွန်စွာပင်စိတ်ဆိုးမိကြောင်း၊ ရေကာတာတည်ဆောက်သည့်သူများကို မိမိအနေဖြင့် တွေ့ဆုံပြီး ရေကာတာကြောင့်မိမိတို့ ဒုက္ခဆင်းရဲခံစားကြရပုံကို ပြောပြလိုကြောင်းနှင့် အဆိုပါရေကာတာကိုဖြိုဖျက်ဆီးပစ်လိုကြောင်း ပြောပြသည်။ ထို့အပြင် ထိုအမျိုးသမီးက ဆက်လက်ပြောပြသည်မှာ၊ မိမိအနေဖြင့် ဆီဆန်မြစ်ရိုးတလျှောက်တွင် နေထိုင်သည့်လူမျိုးစုများအား ရေကာတာအား ဖျက်ဆီးပစ်ရန်အားပေးမြှင့်တင်လုပ်ဆောင်

သွားမှာဖြစ်ကြောင်းနှင့် အကယ်၍ရေကာတာအား မဖျက်ဆီးနိုင်ပါက မိမိတို့အားလုံးစုစည်းကာ ရေကာတာတည်ဆောက်သူများရှေ့မှောက်တွင် မိမိတို့ရင်ဆိုင်ခံစားနေရသည့် ဒုက္ခဆိုးများကို ဖွင့်ဟပြောပြမည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် မိမိတို့သည်ဆီဆန်မြစ်အားလွှဲကမြင်တွေ့ရသည့်သဘာဝအတိုင်း စီးဆင်းသည့်မြစ်တစ်ခုအဖြစ်သာ ပြန်လည်မြင်လိုကြောင်း ပြောပြသည်။

သို့သော် ထိုကဲ့သို့သောအတွေးအမြင်သစ်များသည် ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ယူရန် ရေကာတာတည်ဆောက်မည့်သူများအား ထိရောက်စွာ ဟန့်တားနိုင်စွမ်းမရှိပေ။ ယူအခါ အာရှဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်အနေဖြင့် ယာလီရေကာတာ၏အောက်ဖက်တွင် ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်ယူရန် ဆီဆန်အမှတ် (၃)ရေကာတာတည်ဆောက်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့ရန်ပြင်ဆင်နေသည်။ ဆီဆန်အမှတ် (၃)ရေကာတာအား ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ဂီလိုင်ခရိုင် ယာလီရေကာတာ၏အောက်ဖက် ကီလိုမီတာ ၂၀ အကွာတွင် ထပ်မံတည်ဆောက်မည်ဖြစ်သည်။

မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းနှင့် ၎င်းမြစ်အတွင်းသို့ စီးဝင်သောအခြားမြစ်များတွင် တည်ဆောက်ပြီးသည့်ရေကာတာများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာရသည့် ဒုက္ခဆင်းရဲကြုံတွေ့မှုများကို လစ်လျူရှု၍ အာရှဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်အနေဖြင့် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းဒေသနှင့် အခြားမြစ်များနှင့် ဆီဆန်မြစ်တလျှောက် ရေကာတာတိုးမြှင့်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းတို့ကို ငွေကြေးအထောက်အကူပေးရန်စီစဉ် လျက်ရှိသည်။ လတ်တလောတွင် အာရှဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (အေဒီဘီ)၏ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုဖြင့် ဆီဆန်မြစ်၊ ဆီကောင်းမြစ်နှင့် နမ့်သွန်းမြစ်တို့တွင် ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းများအတွက် ရေကာတာ ၆ ခုထပ်မံတည်ဆောက်ရေးအတွက် အကြံပေးအဖွဲ့က အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်သို့ တင်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ အဆိုပါစီမံကိန်းများကြောင့် မြစ်ကြောင်းများတလျှောက် ငါးများမျိုးပွားခြင်းနှင့် ငါးအစရှိသောရေသတ္တဝါများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု ထပ်ကာထပ်ကာ တိုးပွားလာဦးမည်ဖြစ်သည်။

၁၉၉၃ တွင်မဲခေါင်မြစ်ကော်မတီသည် ယာလီရေကာတာကြောင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများကို လေ့လာသည့်အဖွဲ့ငယ်အားဖွဲ့စည်း၍လေ့လာစေခဲ့သည်။ သို့သော်ထိုအဖွဲ့သည် ဆွစ်ဇာလန်အားလျှပ်စစ်ဆောက်လုပ်ရေးကုမ္ပဏီဖြစ်သော အီလက်ထရို ဝပ်ကုမ္ပဏီ၏ လက-အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ ထိုအဖွဲ့၏အစီရင်ခံစာအရ တည်ဆောက်မည့် ယာလီရေကာတာ၏အောက်ပိုင်းဒေသတွင် နေထိုင်သူလူဦးရေနည်းပါးသည့်အပြင် အဆိုပါဒေသရှိလူများအနေဖြင့် မြစ်ရေကိုမှီခိုအသုံးပြုမှုနည်းပါးကြောင်း၊ ရေကာတာတည်ဆောက်ရန် သင့်တော်ကြောင်း တင်ပြအစီရင်ခံခဲ့သည်။

ထိုအဖွဲ့အနေဖြင့် မြစ်ရိုးတလျှောက်လုံးကို လေ့လာကွင်းဆင်းခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပဲ ရေကာတာအောက်ပိုင်းရှိ (၈)ကီလိုမီတာအကွာအဝေးနှင့် (၁)ကီလိုမီတာအကျယ်အဝန်းရှိဒေသကိုသာ လေ့လာ၍အစီရင်ခံ တင်ပြခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ လူဦးရေ ၂၀၀၀၀ နေထိုင်သည့် ဆီဆန်မြစ်ဝှမ်းတလျှောက်ရှိ ဒေသခံပြည်သူလူထုတို့ ယာလီရေကာတာကြောင့် ခံစားရမည့်ဒုက္ခများကို လစ်လျူရှုငြင်းပယ်၍ မဲခေါင်မြစ်ကော်မတီနှင့် ဆွစ်ကုမ္ပဏီအလက်ထရိုဝပ်တို့ ဆီဆန်မြစ်တွင်တည်ဆောက်ရေးကို ၁၉၉၃ တွင်ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အတည်ပြုခဲ့ကြသည်။

သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ အစောပိုင်းကဖွဲ့စည်းခဲ့သော ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့မှ ကိုးမူးပြုလုပ်သည့် ယာလီရေကာတာကြောင့် ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုများဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲတွင် လူမျိုးစုအနှယ်ဝင် တစ်ပေါင်းဆိုသည့် အမျိုးသမီး၏ပြောပြချက်မှာ

ဆီဆန်မြစ်သည် သဘာဝအတိုင်းမည်သည့်အခါမှ ပြန်ဖြစ်မလာနိုင်တော့ကြောင်း၊ မြစ်ကြောင်းတလျှောက် ငါးအစရှိသောရေသတ္တဝါများ ရှားပါးလာမှုကြောင့်ငါးဖမ်းလုပ် ငန်းကိုအမှီပြုနေထိုင်သူများ အခက်အခဲဖြစ်ရခြင်း၊ ချိန်ခါမဟုတ် မြစ်ရေကြီးမှုကြောင့် စိုက် ခင်းများ ဆုံးရှုံးရခြင်းတို့ကို မြစ်ကမ်းတလျှောက်နေထိုင်သူတို့အနေဖြင့် အမြဲရင်ဆိုင်ကြုံ တွေ့နေရသည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် ချိန်ခါမဟုတ်မြစ်ရေကြီးမှာကို အမြဲတမ်း ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်နေကြရသည်။ တခါတရံရေကြီး၍ လူအများရေနစ်သေဆုံးရသည့် အဖြစ်အ ပျက်များကိုလည်း ဆက်လက်ရင်ဆိုင်ခံစားကြရမည်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် လိုလား သည်မှာ ခြောက်သွေ့သောရာသီဥတုတွင်လည်း ခြောက်သွေ့ပူပြင်းသည့်အတိုင်းရှိပါစေ၊ မိုးရွာစိုစွတ်သည့်ရာသီဥတုတွင်လည်း စိုစွတ်သည့်အတိုင်းရှိပါစေ ဆီဆန်မြစ်ကိုသဘာဝ အတိုင်းသာ ပြန်လည်လိုချင်သည်။ အုပ်ချုပ်သည့်အစိုးရအနေဖြင့်လည်း မိမိတို့ရင်ဆိုင်ခံ စားနေရသည့်ဘဝ၊ အခက်အခဲ၊ ပြဿနာများကို ဂရုပြုအလေးထားစေလိုကြောင်းနှင့် မိမိ တို့၏ဆန္ဒမှာ ယာလီရေကာတာကို ပြုချယ်ဆီးပြီး ဆီဆန်မြစ်ကိုသဘာဝအတိုင်းသာ ပြန်လည်ထားရှိစေလိုကြောင်း အထက်ပါဆွေးနွေးပွဲတွင် တက်ရောက်လာသည့်သူများ အား ဒေသခံလူမျိုးစုများ၏ ကိုယ်စားဖွင့်ဟပြောပြ ခဲ့လေသည်။ ။

စာရေးသူမှတ်ချက်

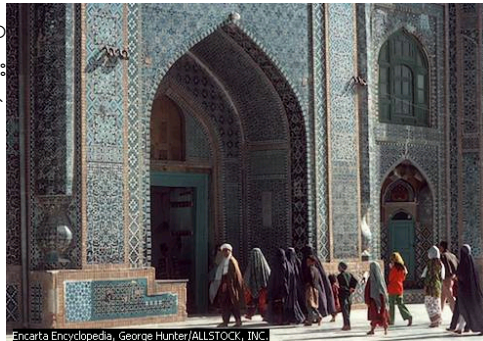
ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကိုဖြတ်သန်းစီးဆင်းသော ဆီဆန်မြစ်ပေါ်တွင်တည်ဆောက်ထားသည့် ယာ လီရေကာတာကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ကတ်တနာကီရီခရိုင်ရှိ ဒေသခံပြည်သူများ ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ကြရသည့်အဖြစ်အပျက်ကို ဘန်ကောက်အခြေစိုက် အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းတခုဖြစ်သော (Towards Ecological Recovery and Regional Alliances မှ Kate Colvin နှင့် Dave Hubble) တို့ရေးသားသည့် (I Want to Break the Dam) ကိုဆီ လျော်အောင် ဘာသာပြန်ဆိုသည်။

ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာသုံးသပ်ရာ အာဖဂန်နစ္စတန်ရေးရာ

ဘမောင်ဇင်

ဒီကနေ့ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ဖြစ်ပွားနေတဲ့ ပြဿနာတွေဟာ ဂျှတ်ထွေးပွေလီလှပါတယ်။ အမေရိကန်ပုံစံကြိုတိုက်ခိုက်မှုနဲ့ နိုင်ငံတကာရဲ့အကူအညီတွေကို ရယူပြီးနောက်မှာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ကြားဖြတ်အစိုးရဖွဲ့စည်းဖို့ ကူညီပေးခဲ့ပါတယ်။ အာမက်-ခါဇာ ဦးဆောင်တဲ့ ကြားဖြတ်အစိုးရပေါ်လာပြီး ဒီဇင်ဘာလကစလို့ ခြောက်လတာ တာဝန်အပ်နှင်းခံထားရပါတယ်။ သဘောက အဲဒီခြောက်လတာ ကာလအတွင်းမှာ ရေရှည်ခံမဲ့ အာဖဂန်အစိုးရတရပ် ဖွဲ့စည်းရေးကို လုပ်ဆောင်ရပါလိမ့်မယ်။ အဲဒီခြောက်လတာကာလ ချောချောမောမော ဖြစ်လာမလား၊ အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေးရလာမလားဆိုတာ တကမ္ဘာလုံးက စိတ်ဝင်စားနေပါတယ်။ အာဖဂန်နစ္စတန် ရှေ့အလားအလာကို ခန့်မှန်းဖို့ ခက်ပါတယ်။ အတိတ်က ဘာတွေဖြစ်ခဲ့သလဲဆိုတာဟာလည်း ရှေ့ဆက် ဘာ ဖြစ်မလဲ

၁၅ရာစုကတည်းက တည်ဆောက်ခဲ့သော မာဇာအိရှာရစ် မြို့(ဧကမူဆလင်ဗလီကျောင်း

ခန့်မှန်းတွက်ချက်တဲ့နေရာမှာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရစမြဲပါ။ ဒါကြောင့် အာဖဂန်နစ္စတန် နောက်ကြောင်းကို တစေ့တစောင်း ပြန်ပြောင်းသုံးသပ် တင်ပြလိုပါတယ်။

နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တွေရဲ့ ပုံစံကြိုတိုက်ခိုက်မှုကို ခံနေရချိန်မှာ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး အင်အားစုအချင်းချင်း တိုက်ခိုက်နေကြတာဟာ နောက်ကွယ်မှာ ဘာပြဿနာတွေ ရှိခဲ့လို့ပါလဲ။ တာလီဘန်ဆိုတာ ဘယ်အချိန်က ပေါ်လာပြီး အာဏာရလာပါသလဲ။ အစ္စလမ် ဘာသာရေးစစ်သည် မူဂျာဟင်ဒင်နဲ့ တာလီဘန် ဘာတွေခြားနားပါသလဲ၊ အိုဆမာဘင်လာဒင်က ဘယ်လိုနည်းနဲ့ တာလီဘန်တွေနဲ့ နီးစပ်လာပြီး အမေရိကန်ရန်သူဖြစ်လာရပါသလဲ စတဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန် နောက်ကြောင်းတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဆွေးနွေး တင်ပြချင်ပါတယ်။

အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ သမိုင်းနောက်ခံ

အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ လူဦးရေ ၂၅ သန်းခန့် ရှိပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံစုပေါင်းနေထိုင်တဲ့ နိုင်ငံဖြစ်ပါတယ်။ လူများစုလိုပြောနိုင်တဲ့ တိုင်းရင်းသားအနွယ်ကတော့ ပါရှတူ (Pashtun) အနွယ်ဖြစ်ပြီး တိုင်းပြည်လူဦးရေရဲ့ ၃၈ ရာနှုန်းလောက်ရှိပါတယ်။ အခြားတိုင်းရင်းသားအနွယ်တွေထဲမှာ တာဂျစ် (Tajik)၊ ဥဇဘက် (Uzbek) နဲ့ ဟာဇရာ (Hazara)တိုင်းရင်းသားတွေ ပါဝင်ပါတယ်။ အစ္စလာမ် ဘာသာကိုးကွယ်တာခြင်းတူပေမဲ့ ၈၄ ရာနှုန်းလောက်က ဆိုနီအစ္စလာမ်၊ ၁၄ ရာနှုန်းလောက်က ရှိယာအစ္စလာမ်တွေဖြစ်ပြီး တစ်ရာနှုန်းလောက်ကတော့ အခြားဘာသာ ကိုးကွယ်ကြပါတယ်။

အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်းနဲ့ နေထိုင်လာတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်ပါတယ်။ ၁၈ ရာစုအတွင်းမှာ အာဖဂန်အင်ပါယာ တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အိန္ဒိယကိုအင်္ဂလိပ်တွေ သိမ်းပိုက်ပြီးတဲ့အခါ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ရေး ရုရှားနဲ့ အင်္ဂလိပ် တို့ အပြိုင်ကျိုးစားခဲ့ပါတယ်။ ၁၉ ရာစုအတွင်း အာဖဂန်နစ္စတန်နဲ့ အင်္ဂလိပ်စစ်ပွဲနှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပွားပြီး ဒုတိယစစ်ပွဲအပြီး ၁၈၈၀ ခုနှစ်မှာ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို လွှမ်းမိုးနိုင်တဲ့ အဆင့် အင်္ဂလိပ်တွေ ရလို့ က်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန်ကိုအပြည့်အဝ မသတ်မှတ်ပဲ ရုရှားအင် ပါယာနဲ့ အင်္ဂလိပ်အင်ပါယာအကြား ကြားခံနယ်မြေအဖြစ်ထားပြီး သူ့ဘုရင်နဲ့သူ အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးထားခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၁၉ ခုနှစ်မှာ တတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပွားပြီးမှာ ချုပ်ဆိုတဲ့စာချုပ် အရ အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ လွတ်လပ်တဲ့နိုင်ငံတခုဆိုတာကို အင်္ဂလိပ်တွေက အသိအမှတ် ပြုပေးခဲ့ရပါတယ်။ ဒါကြောင့် အာဖဂန်နစ္စတန်ဟာ တောင်အာရှနဲ့ အရှေ့တောင်အာရှက နိုင်ငံတွေနဲ့ နှိုင်းယှဉ်ယှဉ် လွတ်လပ်ရေးရတာ အတော်စောပါတယ်။

၁၉၃၃ ခုနှစ်ကတည်းက ဘုရင်ဖြစ်နေတဲ့ မိုဟာမက်-ဇာအိ-ရှက် ကို ၁၉၇၃ ခုနှစ်မှာ စစ်တပ်အရာရှိတစ်ဦး ဖယ်ရှားလိုက်တဲ့အခါ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ ဘုရင်စနစ်ဆုံးခန်းတိုင် သွားပြီး သမ္မတနိုင်ငံ ဖြစ်လာပါတယ်။ ဘုရင် ဇာအိ-ရှက် လည်းနိုင်ငံခြားမှာသွားရောက် ခိုလှုံနေပြီး အခုအချိန်အထိ အသက်ရှိထင်ရှား ရှိနေပါတယ်။

ဆိုဗီယက်ကျူးကျော်မှုနဲ့ ပြည်တွင်းစစ်

၁၉၇၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ဆိုဗီယက်စစ်တပ်တွေ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ဝင်ရောက် ကျူးကျော်ပြီး ဆိုဗီယက်အလိုကျ အစိုးရတည်ထောင်ပေးပါတယ်။ အဲဒီအစိုးရကို တော်လှန်နေတဲ့ သူပုန်တပ်ဖွဲ့တွေကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ထောက်ခံမှုပေးခဲ့ပါတယ်။ ဆိုဗီယက်ကျူးကျော်မှုကို တော်လှန်နေတဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန်က အဲဒီမူဆလင် တော်လှန်ရေးသမားတွေကို မူဂျာဟင်ဒင် (Mujahideen) လို့ခေါ်ပါတယ်။ ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှာ ဆိုဗီယက် တပ်တွေ အာဖဂန်နစ္စတန်က အပြီးသတ်ဆုတ်ခွါသွားပေမဲ့ သမ္မတ နာဂျီဘူလာ အစိုးရကို ဆက်ပြီးထောက်ခံမှုပေးနေပါသေးတယ်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကလည်း သူပုန်တွေကို အားပေးထောက်ခံနေပါတယ်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှာ မူဂျာဟင်ဒင် သူပုန်တွေက နာဂျီဘူလာ အစိုးရကို ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့တဲ့အတွက် မူဂျာဟင်ဒင်မဟာမိတ်တပ် ပေါင်းစုထဲက

တာရှက်တိုင်းရင်းသားတိုင်းဖြစ်သူ ဗာဟာနူဒင်-ရာဘီနီ သမ္မတ ဖြစ်လာပါတယ်။ အာဖဂန် နစ္စတန်မှာ တောက်လျှောက်အာဏာချုပ်ကိုင်လာတဲ့ ပါရှတူးတိုင်းရင်းသားတွေ နိုင်ငံရေးအာဏာမရ အောင် ရာဘီနီအစိုးရက လုပ်လာတဲ့အတွက် တချို့မူဂျာ ဟင်ဒင်အဖွဲ့တွေ ရာဘီနီအစိုးရ ကို ဆက်လက် တော်လှန်ပြန်ပါတယ်။

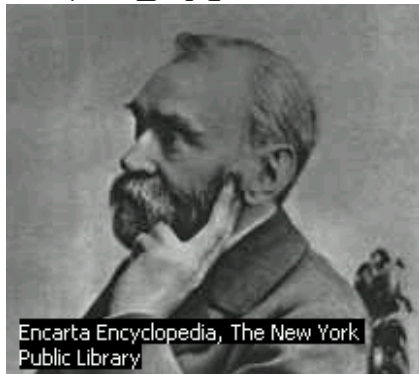
တာလီဘန်နဲ့ မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့

အဲဒီအချိန်မှာ စစ်ဖြစ်နေတဲ့ အင်အားစုအားလုံးကို လက်နက်ဖြတ်သိမ်းကာ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ အစ္စလမ် ဥပဒေအုပ်ချုပ်ရေးချမှတ်မယ်လို့ ကြွေးကြော်ထားတဲ့တာလီဘန် (Taliban) အမည်ခံ အစ္စလမ်ကျောင်းသား လှုပ်ရှားမှုဖြစ်ပေါ်လာပါတယ်။ တာလီဘန်မှာ ပါဝင်သူတွေကတော့ အများအားဖြင့် ပါရှတူးတိုင်းရင်းသားတွေဖြစ်ပြီး အဲဒီအချိန်မှာ အစိုးရအာဏာကို ထိမ်းချုပ်ထားသူတွေက အာဖဂန်နစ္စတန်မြောက်ပိုင်းက လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားအဖွဲ့တွေရဲ့ မဟာမိတ်အုပ်စု ဖြစ်ပါတယ်။ တာလီဘန်တွေကို ပါကစ္စတန်က ထောက်ခံမှုပေးထားတယ်လို့ လေ့လာသူတွေက ထောက်ပြပါတယ်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် စက် တင်ဘာလမှာ တာလီဘန်တွေ ကဘူးမြို့တော်ကို သိမ်းပိုက်နိုင်လိုက်တဲ့အခါ သမ္မတ ရာ ဘီနီနဲ့အဖွဲ့ဟာ မြောက်ပိုင်းကို ထွက်ပြေးသွား ကပြီး တာလီဘန်ဆန့်ကျင်ရေး မဟာမိတ် အဖွဲ့အနေနဲ့ တော်လှန်ရေးလုပ်လာခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီမဟာမိတ်အုပ်စုဟာ အခုအခါမှာ မြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အဖွဲ့လို့ လူသိများတဲ့အဖွဲ့ဖြစ်ပြီး ၁၉၉၀ အဆန်းပိုင်းနှစ်တွေက အာ ဖဂန်နစ္စတန်ကို အုပ်ချုပ်ခဲ့ဘူးတဲ့ အဖွဲ့ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒီအဖွဲ့ကို အာဖဂန်နစ္စတန်ရဲ့ အစိုးရ အဖြစ် အခုအချိန်အထိ ကုလသမဂ္ဂနဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတချို့က သတ်မှတ်ထားဆဲ ဖြစ်ပါတယ်။ မြို့တော်ကဘူးကို ထိမ်းချုပ်ထားတဲ့ တာလီဘန်တွေကိုတော့ သုံးနိုင်ငံကသာ အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပါတယ်။

အိုဆမာဘင်လာဒင်

၁၉၅၇ ခုနှစ်က ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံမှာ မွေးဖွားတဲ့ အိုဆမာဘင်လာဒင်ဟာ သူ့ဖခင် သန်းကြွယ်သူဌေးဆီက အမွေဆက်ခံရရှိပြီး ချမ်းသာလာသူဖြစ်ပါတယ်။ ၁၉၇၉ခု နှစ် အိုဆမာဘင်လာဒင် ဘွဲ့ရတဲ့နှစ်မှာ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက အာဂဖန်နစ္စတန်ကို ဝင်ရောက်ကျူးကျော်ပါတယ်။ အိုဆမာဘင်လာဒင်ဟာ အစ္စလမ်ဘာသာရေး ကိုင်းရှိုင်းသူ ဖြစ်ပြီး ဆိုဗီယက်ကို တော်လှန်နေတဲ့ မူဂျာဟင်ဒင်ခေါ် အစ္စလမ်စစ်သည်တော်တွေကို အ

ကူအညီပေးဖို့အတွက် အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ရောက်ရှိလာပါတယ်။ သူဟာ ငွေရေးကြေးရေးအရ မူဂျာဟင်ဒင်တွေကို အကူအညီပေးယုံမျှမက ပါရှားပင်လယ်ကွေ့ အာရပ်နိုင်ငံတွေက မူဂျာဟင်ဒင် စစ်သည်တွေကိုပါ စုဆောင်းပြီး အာဖဂန်ကို စေလွှတ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအချိန်တွေမှာအိုဆမာဘင်လာဒင်ဟာ ဆိုဗီယက်ကိုတော်လှန်နေတဲ့ ဘာသာရေးစစ်သည်မူဂျာဟင်ဒင်တွေနဲ့ တသားတည်းရှိခဲ့ပါတယ်။ မူဂျာဟင်ဒင် တဖြစ်လဲမြောက်ပိုင်းမဟာမိတ်အုပ်စုတွေနဲ့ အစ္စလမ်ဘာသာရေးကို မြှင့်တင်နေတဲ့ တာလီဘန်တွေ အကွဲအပြဲဖြစ်တဲ့အခါမှာမှ တာလီဘန်တွေဘက်မှာ အိုဆမာဘင်လာဒင် ရပ်တည်နေတာ တွေ့ရပါတယ်။ မူဂျာဟင်ဒင်တွေက ဆိုဗီယက်ကိုအာခံခဲ့တဲ့ မူဆလင်စစ်သည်တွေဖြစ်ပြီး၊ တာလီဘန်တွေကတော့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို အာခံနေတဲ့ အစွန်းရောက်မူဆလင် ဘာသာရေးစစ်သည်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ၁၉၉၃ခုနှစ် ပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲကိုအကြောင်းပြုပြီး အမေရိကန် စစ်တပ် တွေ

လူသား အကျိုးပြုလုပ်ငန်း ထူးထူးကဲကဲ ဆောင်ရွက်နေသူများအား နိဘယ်ဆုများ ချီးမြှင့်ရန် သေတမ်းစာရေးခဲ့သူ အဲဗရက်-ဘန် တာ-နီဘဲ (၁၈၃၃-၁၈၉၆)

ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားမှာ တပ်စွဲနေတာကို အိုဆမာဘင် စတင်ဝေ ဖန်လာပါတယ်။ တပ်စွဲခွင့်ပြုထားတဲ့ ဆော်ဒီအစိုးရကိုလည်း တိုက်ခိုက်ပြောကြားလာပါတယ်။ ဒါကြောင့် သူ့ကို ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား နိုင်ငံသားအဖြစ်က ၁၉၉၄ခုနှစ်မှာ ရုတ် သိမ်းတဲ့အခါ ဆူဒန်နိုင်ငံကိုထွက်သွားပြီး စီးပွားရေးလုပ်နေပါတယ်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်မှာ အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ပြန်လာပါတယ်။ ဆူဒန်နဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့နဲ့ အကြမ်းဖက်နည်းပညာပို့ချပေးတဲ့ တက္ကသိုလ်ကို တည်ထောင်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီကနေ့ ပြောနေတဲ့ အယ်ကွေဒါ အကြမ်းဖက်အဖွဲ့တွေဟာ အဲဒီက မြစ်ဖြားခံတာဖြစ်ပါတယ်။ တချို့က အယ်ကွေဒါဟာ ဆိုဗီယက်ကို တော်လှန်နေတဲ့ ၁၉၈၀ ခုနှစ်တွေကတည်းက တည်ထောင်ထားတဲ့ အဖွဲ့လို့လည်း ပြောပါတယ်။

၁၉၉၈ခုနှစ်က အာဖဂန်တိုက်မှာရှိတဲ့ အမေရိကန်သံရုံးနှစ်ခုကို ဗုံးခွဲမှုမှာ တာဝန်ရှိ သူဟာ အိုဆမာဘင်လာဒင်လို့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက သတ်မှတ်ထားပါတယ်။ အိုဆမာဘင်လာဒင်ကို လွှဲပြောင်းပေးဖို့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက တောင်းဆိုတဲ့အခါ အဲဒီအမှုမှာ အိုဆမာဘင်လာဒင် ပါဝင်ကြောင်း သက်သေအထောက်အထား ခိုင်လုံယင် သူ့ကိုအာဖဂန်နစ္စတန်မှာပဲ အမှုစီရင်ခဲ့ကြောင်း၊ အမေရိကန်ကို လွှဲမပေးနိုင်ကြောင်း တာလီဘန်တွေက ပြောပါတယ်။ အိုဆမာဘင်လာဒင်ကို လက်ခံထားတဲ့အတွက် တာလီဘန်တွေနဲ့ အမေရိကန်ဆက်ဆံရေးတင်းမာလာခဲ့ပြီး ၂၀၀၁ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၁ ရက် ဝါရှင်တန်နဲ့ နယူးယောက် အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုတွေ ထပ်မံဖြစ်ပွားတဲ့အခါမှာတော့ အိုဆမာဘင်လာဒင်ကို လက်ခံထားတဲ့ တာလီဘန်တွေကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ဗုံး

ကဲတိုက်ခိုက်မှုတွေ လုပ်လာတာဖြစ်ပါတယ်။ ။

နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု အနှစ်တရာပြည့်

ကွယ်လွန်လေပြီးသူ ဆွီဒင်လူမျိုး အဲဖရက်-ဘာဟန်-နိုဘယ် (Alfred Bernhard Nobel, 1833-1896) ရဲ့ သေတမ်းစာပါ မေတ္တာရပ်ခံချက်အတိုင်းနှစ်စဉ် နိုဘယ်ဆုချီးမြှင့်ပွဲကို ၁၉၀၁ခုနှစ်ကတည်းကပြုလုပ်လာခဲ့တာ ဒီနှစ်မှာ နှစ် ၁၀၀ တင်းတင်း ပြည့်မြောက်ပါတယ်။

၁၈၃၃ ခုနှစ်က ဆွီဒင်နိုင်ငံ စတော့ဟုန်းမြို့မှာ အဖေ အီမယ်နိုဝယ်-နိုဘယ် (Immanuel Nobel)နဲ့ အမေ ကယ်ရိုလိုင်-နိုဘယ် (Caroline Nobel) မိဘနှစ်ပါးက မွေးဖွားတဲ့ အဲဖရက်-ဘာဟန်-နိုဘယ် ဟာမွေးချင်းရှစ်ယောက်အနက် စတုတ္ထသားဖြစ်ပါတယ်။ သူဟာ ရုရှားနဲ့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွေမှာ ပညာသင်ကြားခဲ့ပါတယ်။ တီထွင်ဖန်တီးသူ အင်ဂျီနီယာအဆင့်ကို ရောက်လာတဲ့ နိုဘယ်ဟာ ၁၈၆၂ ခုနှစ်မှာ နိုက်ထရို-ဂလက်ဆိုလင်း(nitroglycerin) ခေါ် ပေါက်ကွဲစေတတ်တဲ့ ဓါတုဗေဒပစ္စည်းတမျိုးကို အောင်မြင်စမ်းသပ်နိုင်ခဲ့ပြီး ၁၈၆၇ ခုနှစ်မှာတော့ ဒိုင်းနမိုင်း(dynamite)ကို အောင်အောင်မြင်မြင်တီထွင်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒိုင်းနမိုင်းနဲ့ ပေါက်ကွဲပစ္စည်းစက်ရုံတွေ တည်ထောင်ပြီး သန်းကြွယ်သူဌေးဖြစ်လာခဲ့တဲ့ အဲဖရက်-နိုဘယ် ၁၈၉၆ ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့မှာ လူပျိုကြီး ၁၀၀နဲ့ပဲ အီတလီနိုင်ငံ ဆန်ရီမြို့မှာ ကွယ်လွန်တဲ့အခါ ကမ္ဘာတဝှမ်းမှာ သူပိုင်ဆိုင်တဲ့ ဒိုင်းနမိုင်းနဲ့ ပေါက်ခွဲပစ္စည်း စက်ရုံပေါင်း ၉၀ ကျော် ကျန်ရစ်ခဲ့ပါတယ်။

နိုဘယ်ဟာ ကမ္ဘာတဝှမ်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးရစေလိုသူ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးရအောင် လုပ်နေသူတွေကို အားပေးချီးမြှင့်လိုသူဖြစ်တယ်ဆိုတာ သူရဲသေတမ်းစာအရရော၊ သူမသေခင် မိတ်ဆွေတွေနဲ့ ပြောခဲ့တဲ့စကားတွေအရ ပေါ်လွင်နေပါတယ်။ ၁၈၉၅ခုနှစ်က ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့မှာရေးသားပြီး ဆွီဒင်ဘဏ်တခုမှာ အပ်နှံထားခဲ့တဲ့သူရဲ သေတမ်းစာမှာ သူရဲ ကျန်ရစ်ခဲ့တဲ့အမွေတွေကို ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ လူသားအကျိုးပြုလုပ်ငန်းတွေမှာ ရွှံ့ရွှံ့ချုံ့ချုံ့ လုပ်ကိုင်နေသူတွေကို ဆုချီးမြှင့်ရာမှာအသုံးပြုဖို့ မှာကြားခဲ့ပါတယ်။ ဒီကနေ့ ကမ္ဘာကြီးမှာ သိက္ခာအရှိန်အဝါ အကြီးမားဆုံးစာရင်းဝင် နိုဘယ်ဆုတွေဟာ အဲဖရက်-ဘာဟန်-နိုဘယ်ရဲ့ သေတမ်းစာ ဆန္ဒကိုဖြည့်ဆည်းပေးဖို့ တီထွင်ထားတဲ့ ဂုဏ်ပြုဆုတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

နိုဘယ်ဆုခြောက်မျိုး

နိုဘယ်အမည်နဲ့ ဆုငါးမျိုးကို ၁၉၀၁ ခုနှစ်ကတည်းက ချီးမြှင့်လာခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဆုငါးမျိုးကတော့ ဂူပဗေဒ၊ ဓါတုဗေဒ၊ ဆေးပညာ၊ စာပေအနုပညာနဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆု တွေဖြစ်ပါတယ်။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်မှာ စီးပွားရေး နိုဘယ်ဆုကို ပေါင်းစပ်လိုက်တဲ့အတွက် အခုအခါမှာ နိုဘယ်ဆု ခြောက်ခုရှိနေပါတယ်။ တခြားနိုဘယ်ဆု ငါးမျိုးက လူသားတွေရဲ့ ထူးကဲ တဲ့ညွှတ်ပညာနဲ့ တီထွင်ဖန်တီးမှုတွေအတွက် ဂုဏ်ပြုချီးမြှင့်တာဖြစ်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆု (Nobel Peace Prize)ကတော့ လူသားတွေငြိမ်းချမ်းစွာ ရှင်သန်နေထိုင်နိုင်မှုအတွက် ထူးကဲစွာ အားထုတ် ကျိုးပမ်းသူတွေကို ဂုဏ်ပြုတဲ့ ဆုဖြစ်ပါတယ်။ ငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆုဟာ နိုဘယ်ဆုခြောက်မျိုးထဲမှာ ဂုဏ်သိက္ခာ အမြင့်ဆုံးဆုံးဖြစ်ပါတယ်။ ဆုတွေကို အဲဖရိကနိုဘယ်ကွယ်လွန်တဲ့နေ့ ဒီဇင်ဘာလ (၁၀)ရက်နေ့မှာ ဆွီဒင်နိုင်ငံ စတော့ဟုန်းမြို့နဲ့ နော်ဝေးနိုင်ငံ၊ အော်စလိုမြို့တွေမှာ ချီးမြှင့်ပေးပါတယ်။ အဲဒီနေ့ဟာ တိုက်တိုက်ဆိုင်ဆိုင် ၁၉၄၈ ခုနှစ်က အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း ထုတ်ပြန်ကြေညာတဲ့ နေ့၊ ကမ္ဘာ့လူ့အခွင့်အရေးနေ့ ဖြစ်လာပါတယ်။

တခြားနိုဘယ်ဆုတွေက လူပုဂ္ဂိုလ်တွေကိုသာ ချီးမြှင့်နိုင်ပေမဲ့ ငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆုကိုတော့ လူပုဂ္ဂိုလ်တွေအပြင် ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ရွက်နေတဲ့ အဖွဲ့တွေကိုလည်း ချီးမြှင့်ပါတယ်။ ကွယ်လွန်ပြီးသူတွေကို ဆုချီးမြှင့်ဖို့ အဆိုမပြုနိုင်ပေမဲ့ အဆိုပြုခံရပြီးမှ သေဆုံးသူကိုတော့ ဆုချီးမြှင့်နိုင်ပါတယ်။

တခြားနိုဘယ်ဆုတွေကို ဆွီဒင်မှာ ချီးမြှင့်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုကိုမှ နော်ဝေးမှာ ချီးမြှင့်ဖို့ အဲဖရိကနိုဘယ် မှာကြားခဲ့ခြင်းဟာ အကြောင်းအရင်း အမျိုးမျိုးရှိနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီထဲမှာ အဲဖရိကနိုဘယ် မကွယ်လွန်မှီ နော်ဝေးနိုင်ငံဟာ ဘုရင်တပါးတည်းလက်အောက်မှာ ဆွီဒင်နိုင်ငံနဲ့ တွဲနေသေးတဲ့အချက်၊ နော်ဝေးနိုင်ငံသားတွေဟာ ငြိမ်းချမ်းရေးတမန်တော် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရာမှာ ပိုပြီးလေးစားခံရတဲ့အချက်နဲ့ အဲဖရိက-နိုဘယ် ကိုယ်တိုင် နော်ဝေး စာပေအနုပညာကို လေးစားတန်ဖိုးထားခြင်းဆိုတဲ့ အချက်တွေပါဝင်တယ်လို့ နိုဘယ် ဆု အနှစ်တရာပြည့် အထိမ်းအမှတ်ထုတ်ဝေတဲ့ စာအုပ်မှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။

နိုဘယ်ကော်မတီ

ဆုရွေးချယ်ရေး ကိစ္စတွေဆောင်ရွက်ဖို့ ကော်မတီတွေ တည်ထောင်ထားရပါတယ်။ နိုဘယ်ဆုတချို့စီအတွက် ဇန်နဝါရီလ ၃၁ ရက်နေ့မတိုင်မှီ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းတွေကို

တင်ပြကြရပါတယ်။ လက်ရှိ နိုဘယ်ကော်မတီဝင်နဲ့ အကြံပေးအရာရှိတွေ၊ ကော်မတီဝင်နဲ့ အကြံပေးအရာရှိဟောင်းတွေ၊ နိုင်ငံအသီးသီးက အစိုးရအဖွဲ့ဝင်တွေနဲ့ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အမတ်တွေ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ တရားရုံးအဖွဲ့ဝင်တွေ၊ တက္ကသိုလ်ပါမောက္ခတွေက ကိုယ်စားလှယ်လောင်း စာရင်းတင်ပြနိုင်ပါတယ်။ ကိုယ့်ကိုယ်ကို အဆိုတင်ပြယင်တော့ ချက်ခြင်းပယ်ချခံရပါတယ်။ တခြားဆုတွေအတွက် အဆိုပြုတင်ပြချက်ကို ဆွဲအင်ရှိ အင်စတီကျုတွေကို ပေးပို့ရပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုအတွက် အဆိုပြုချက်ကိုတော့ နော်ဝေးနိုင်ငံ နိုဘယ်အင်စတီကျုကို ပေးပို့ရပါတယ်။ ကော်မတီအသီးသီးဟာ ဖေဖော်ဝါရီလ တရက်နေ့ကစလို့ ရွေးချယ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွေစတင်ပြီး အောက်တိုဘာလနဲ့ နိုဝင်ဘာလမှာ အဆုံးသတ်ရပါတယ်။ နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု ချီးမြှင့်ခံရသူကိုတော့ အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့မှာ ထုတ်ပြန်ကြေညာပေးပါတယ်။ ရွေးချယ်မှုဖြစ်စဉ်နဲ့ မဲပေးမှုဖြစ်စဉ်အားလုံးကို လျှို့ဝှက်ဆောင်ရွက်ရပါတယ်။ ဆုရရှိသူဟာ ဆုတံဆိပ်တခုနဲ့ ငွေသားဆုတွေချီးမြှင့်ခံရပါတယ်။ နိုဘယ်ဖေါင်းဒေရှင်း ဝင်ငွေအပေါ်မူတည်ပြီး ဆုငွေပမာဏ အပြောင်းအလဲအနည်းငယ်ရှိပါတယ်။ ၁၉၄၈ခုနှစ်က ဆုကြေးဒေါ်လာ သုံးသောင်းနှစ်ထောင်ရှိရာကနေ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်တွေမှာ တသန်းခန့်ဖြစ်လာပါတယ်။

အနှစ်တရာအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုရရှိသူများနဲ့ အဖွဲ့များစာရင်း

1901	Jean Henri Dunant (Switzerland) Frédéric Passy (France)
1902	Élie Ducommun (Switzerland) Charles A. Gobat (Switzerland)
1903	Sir William R. Cremer (United Kingdom)
1904	Institute of International Law
1905	Bertha von Suttner (Austria)
1906	Theodore Roosevelt (United States)
1907	Ernesto T. Moneta (Italy) Louis Renault (France)
1908	Klas P. Arnoldson (Sweden) Fredrik Bajer (Denmark)
1909	Auguste M. Beernaert (Belgium) Baron d' Estournelles de Constant (France)
1910	International Peace Bureau
1911	Tobias M.C. Asser (Netherlands) Alfred H. Fried (Austria)
1912	Elihu Root (United States)
1913	Henri Lafontaine (Belgium)
1914	Not awarded
1915	Not awarded
1916	Not awarded
1917	International Committee of the Red Cross
1918	Not awarded
1919	Woodrow Wilson (United States)
1920	Léon V.A. Bourgeois (France)

1921	Karl H. Branting (Sweden) Christian L. Lange (Norway)
1922	Fridtjof Nansen (Norway)
1923	Not awarded
1924	Not awarded
1925	Charles G. Dawes (United States) Sir (Joseph) Austriaen Chamberlain (United Kingdom)
1926	Aristide Briand (France) Gustav Stresemann (Germany)
1927	Ferdinand Buisson (France) Ludwig Quidde (Germany)
1928	Not awarded
1929	Frank B. Kellogg (United States)
1930	Nathan Soderblom (United States)
1931	Jane Addams (United States) Nicholas M. Butler (United States)
1932	Not awarded
1933	Sir Norman Angell (United Kingdom)
1934	Arthur Henderson (United Kingdom)
1935	Carl von Ossietzky (Germany)
1936	Carlos Saavedra Lamas (Argentina)
1937	Edgar Algernon Robert Cecil (United Kingdom)
1938	Nansen International Office for Refugees
1939	Not awarded
1940	Not awarded
1941	Not awarded
1942	Not awarded
1943	Not awarded
1944	International Committee of the Red Cross
1945	Cordell Hull (United States)
1946	Emily G. Balch (United States) John R. Mott (United States)
1947	Friends Service Council (United Kingdom) American Friends Service Committee (United States)
1948	Not awarded
1949	John Boyd Orr (United Kingdom)
1950	Ralph J. Bunche (United States)
1951	Léon Jouhaux (France)
1952	Albert Schweitzer (France)
1953	George C. Marshall (United States)
1954	United Nations High Commissioner for Refugees
1955	Not awarded 1956 Not awarded
1957	Lester B. Pearson (Canada)
1958	Georges Henri Pire (Belgium)
1959	Philip J. Noel-Baker (United Kingdom)
1960	Albert J. Luthuli (South Africa)
1961	Dag Hammarskjöld (Sweden)
1962	Linus C. Pauling (United States)

- 1963 International Committee of the Red Cross
League of Red Cross Societies
- 1964 Martin Luther King, Jr. (United States)
- 1965 United Nations Children's Fund
- 1966 Not awarded
- 1967 Not awarded
- 1968 René Cassin (France)
- 1969 International Labor Organization
- 1970 Norman E. Borlaug (United States)
- 1971 Willy Brandt (West Germany)
- 1972 Not awarded
- 1973 Henry A. Kissinger (United States)
Le Duc Tho (North Vietnam)
- 1974 Sato Eisaku (Japan)
Sean MacBride (Ireland)
- 1975 Andrey Sakharov (Union of Soviet Socialist Republics)
- 1976 Mairead Corrigan (Northern Ireland)
Betty Williams (Northern Ireland)
- 1977 Amnesty International
- 1978 Anwar al- Sadat (Egypt)
Menachem Begin (Israel)
- 1979 Mother Teresa of Calcutta (India)
- 1980 Adolfo Pérez Esquivel (Argentina)
- 1981 United Nations High Commissioner for Refugees
- 1982 Alva Myrdal (Sweden)
Alfonso Garcia Robles (Mexico)
- 1983 Lech Wałęsa (Poland)
- 1984 Desmond Tutu (South Africa)
- 1985 International Physicians for the Prevention of Nuclear War
(Union of Soviet Socialist Republics, United States)
- 1986 Elie Wiesel (United States)
- 1987 Oscar Arias Sanchez (Costa Rica)
- 1988 United Nations Peacekeeping Forces
- 1989 Dalai Lama (Tibet)
- 1990 Mikhail Sergeyevich Gorbachev
(Union of Soviet Socialist Republics)
- 1991 Aung San Suu Kyi (Burma)
- 1992 Rigoberta Menchú (Guatemala)
- 1993 F.W. de Klerk (South Africa)
Nelson Mandela (South Africa)
- 1994 Yasir Arafat (Palestine)
Shimon Peres (Israel)
Yitzhak Rabin (Israel)
- 1995 Joseph Rotblat (Poland-United Kingdom)
and the Pugwash Conferences on Science and World Affairs
- 1996 Carlos Filipe Ximenes Belo (East Timor)
José Ramos Horta (East Timor)
- 1997 International Campaign to Ban Landmines (ICBL)

- 1998 Jody Williams (United States)
- John Hume (Northern Ireland)
- David Trimble (Northern Ireland)
- 1999 Médecins Sans Frontières (Doctors Without Borders)
- 2000 Kim Dae Jung (South Korea)
- 2001 Kofi Anna (Secretary General of the United Nations)
- United Nations

အနှစ်တရာအတွင်း အမျိုးသမီး ၁၀ယောက်၊ အမျိုးသား ၇၉ယောက်နဲ့ အဖွဲ့အစည်း ၁၆ခုကို နိုဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု ချီးမြှင့်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါတယ်။ အဖွဲ့တွေထဲက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကြက်ခြေနီအဖွဲ့က သုံးကြိမ်၊ ကုလသမဂ္ဂ ဒုက္ခသည်ကယ်ဆယ်ရေးအဖွဲ့ (UNHCR) ကနှစ်ကြိမ် ချီးမြှင့်ခံရပါတယ်။ အဲဒီဆုတွေထဲမှာ ဥရောပတိုက်က ဆုပေါင်း ၄၄ခုရရှိပြီး ပထမနေရာ၊ အာဖရိကတိုက်က လေးခုနဲ့နောက်ဆုံးနေရာမှာ ရှိပါတယ်။ အာရှတိုက်ကတော့ ၁၃ ဆုရရှိခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၀၁ ခုနှစ် ပထမဦးဆုံးငြိမ်းချမ်းရေး နိုဘယ်ဆုကို ပူးတွဲချီးမြှင့်ခံရသူနှစ်ဦးကတော့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီအဖွဲ့ကို တည်ထောင်သူ ဆွစ်ဇာလန်က ဂျိမ်း-ဟင်နရီ-ဒူးနန်နဲ့ ပြင်သစ်စီးပွားရေးပညာရှင် ဖက်ဒရီ-ပါစီ တို့နှစ်ဦး ဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်တရာပြည့်မှာ ဆုရရှိသူကတော့ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးနဲ့ အဖွဲ့အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ကိုဖီ-အာနန် တို့ဖြစ်ပါတယ်။ အနှစ်တရာအတွင်း ဆုမပေးခဲ့တဲ့နှစ်စုစုပေါင်း ၁၈ နှစ်ရှိခဲ့ပါတယ်။

အငြင်းပွားဖွယ်ရာ

ငြိမ်းချမ်းနိုင်ငံဆု ရွေးချယ်မှုလုပ်ငန်းစဉ်ဟာ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အခြေအနေတွေအမြဲလိုလိုကြုံရပြီး ရံဖန်ရံခါ နော်ဝေးနိုင်ငံ ကော်မတီအတွင်းမှာ အကွဲအပြဲတွေ ဖြစ်တဲ့အထိရှိတယ်လို့ သိရပါတယ်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုကို အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဟင်နရီ-ကင်စင်ဂျာကို ချီးမြှင့်ခဲ့စဉ်က သူ့ရဲ့ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲပေါ်လစီကြောင့် ကမ္ဘာ့လူထုက ဝေဖန်ခံနေရချိန်ဖြစ်ပါတယ်။ လူထု ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြပွဲဖြစ်မှာကို စိုးရိမ်လို့ဆုချီးမြှင့်ပွဲကိုတောင် မတက်ရောက်ပဲ ရှောင်ခဲ့ရပါတယ်။ ထူးထူးခြားခြား နိုဘယ်ကော်မတီတစ်ခုလုံး တညီတညွတ်တည်း ထောက်ခံမှုပေးခံခဲ့ရသူကတော့ မြန်မာနိုင်ငံက ၁၉၉၁ ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုရှင် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆု အပ်နှင်းခံရပြီးနောက်မှာ မြန်မာ့ဒီမိုကရေစီအရေးလှုပ်ရှားမှုကို ကမ္ဘာကလို ပြီးလုသိ များလာပါတယ်။

နိုင်ငံရေးအတိုက်အခံတွေကို ငြိမ်းချမ်းရေးနိုဘယ်ဆုပေးတာနဲ့ပတ်သက်လို့ တချို့အစိုးရတွေက နော်ဝေးအစိုးရကို ကန့်ကွက်ပြောဆိုတာတွေလည်း ရှိခဲ့တယ်။ နိုဘယ်ကော်မတီကို နော်ဝေးပါလီမန်က ခန့်အပ်တယ်ဆိုပေမဲ့ အဲဒီကော်မတီဟာ အစိုးရနဲ့ ပါလီမန်ကို တာဝန်ခံရတာမဟုတ်တဲ့အတွက် အစိုးရဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမရှိပဲ လွတ်လွတ်လပ်လပ် လုပ်ဆောင်နေကြောင်း ပေါ်လွင်ပါတယ်။ ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရာထူးလက်ရှိအစိုးရဝန်ကြီးတွေနဲ့ ပါလီမန်အမတ်တွေကို ရွေးချယ်ခြင်းလည်းမပြုပါဘူး။ ဒါကြောင့် နော်ဝေးနိုင်ငံကော်မတီက ဆုရွေးချယ်မှုနဲ့ပတ်သက်လို့ နော်ဝေးအစိုးရကို အပြစ်တင်လို့မရပါဘူး။ ဆု

ချီးမြှင့်ခံရသူတွေထဲ တချို့ဟာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲတွေ အစိုးရ ဝန်ကြီးတွေဖြစ်နေတဲ့အချက်ကလည်း အစိုးရနဲ့ အတိုက်ခံဖြစ်နေသူတွေကိုသာရွေးပြီး ဆု ပေးနေတာမဟုတ်ပဲ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ထူးထူးကဲကဲလုပ်နေသူတွေကိုသာ ချီးမြှင့်တယ် ဆိုတာ ပေါ်လွင်ပါတယ်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်ငြိမ်းချမ်းရေး နိဘယ်ဆု ကိုအဲဒီအချိန်က မဟာအင် အားကြီးနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်တဲ့ ဆိုဗီယက်သမ္မတ မီဆေးဂေါ့ဗာချော့ကို ချီးမြှင့်ခဲ့တာ။ ၁၉၈၇ခုနှစ် က ကော်စတာရီကာ သမ္မတ အော်စကာအဲရစ်(စ)ကို ချီးမြှင့်ခဲ့တာ။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်က တောင်ကိုးရီးယားသမ္မတ ကင်ဒေးဂျွန်ကို ချီးမြှင့်ခဲ့တာတွေက သက်သေပြနေ ပါတယ်။

နိဘယ်ရဲ့မျှော်လင့်ချက်နဲ့ နိဘယ်ဆုအလားအလာ

ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အနှစ်သုံးဆယ်အားကျိုးမန်တက် လူသားတွေအားထုတ်ခဲ့ယင် ငြိမ်းချမ်းရေး တကယ်ရမရ အဖြေထွက်နိုင်လိမ့်မယ်လို့ နိဘယ်က ယုံကြည်ခဲ့ပုံရပါတယ်။ ဒါကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးနဲ့ လူသားအကျိုးပြုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေသူတွေကို တနှစ်တဦး ရွေးချယ်ပြီး အနှစ်သုံးဆယ်သာ ဆုချီးမြှင့်ဖို့ အက်ဖရက် နိဘယ်က သူ့သေတမ်းစာမှာ မှာကြားခဲ့ပါတယ်။ အနှစ်သုံးဆယ်ကြာတဲ့အထိမှ ဥရောပတစ်ခုမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး မရှိလာ ဘူးဆိုယင် လူသားတွေဟာ အချင်းချင်း သတ်ဖြတ်ကြတဲ့ ကျောက်ခေတ်ကို ပြန်လည်ဦးတည်နေတာပဲလို့ နိဘယ်က ထင်မှတ်ယုံကြည်ခဲ့ပါတယ်။ နိဘယ်ဆု နှစ်တရာပြည့်အခမ်းအနားချိန်ချိန်သဲသဲ ကျင်းပနေရတာဟာ အဲဖရက် နိဘယ်ရဲ့ စိတ်ကူးမပြည့်ဝခဲ့ဘူးဆိုတာ ကို ပြသနေတဲ့အပြင် မီးမောင်းထိုးပြနေသလို ဒီကနေ့ကမ္ဘာကြီးမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖျက် ဆီးလိုသူတွေရှိနေပြီး အဲဒီငြိမ်းချမ်းရေး ဖျက်ဆီးသူတွေနဲ့ ရင်ဆိုင်အံ့တုကာ နိဘယ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆု ဆွတ်ခူးမဲ့သူတွေလည်း ရှိနေဦးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

။

ဂျပန်စစ်ဝါဒ ပြန်လည်ခေါင်းထောင်

အကြမ်းဖက်မှုဆန့်ကျင်တိုက်ဖျက်ရေးမှာ နိုင်ငံတကာက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ အ မေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ကမ်းလှမ်းလာတာကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ဂျပန်စစ်အင်အား ပြန်လည်တည်ဆောက်လာတာကို အာရှနိုင်ငံတွေက ဝိုင်းဝန်းကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါတယ်။ နိုင် ငံအသီးသီးဟာ စစ်အင်အားတည်ဆောက်နေတာခြင်းအတူတူ ဘာကြောင့် ဂျပန်နိုင်ငံစစ် အင်အားတည်ဆောက်မှုကိုမှ အာရှနိုင်ငံတွေက ပိုပြီး စိုးရိမ်တကြီးဖြစ် နေရတာပါလဲ။

ဂျပန်နိုင်ငံမှာ လက်ရှိအာဏာတည်နေတဲ့ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ ဂျပန်နိုင်ငံ စစ်အင်အားကို ကန့်သတ်ထားပါတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဖက်ဆစ် ဂျပန်စစ်တပ် တွေကို အနိုင်တိုက်ခဲ့တဲ့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ စစ်နိုင်မဟာမိတ်နိုင်ငံတွေက

ဦးဆောင်ပြီး အဲဒီကန့်သတ်ချက်ကို လုပ်ခဲ့တယ်ဆိုပေမဲ့ ဂျပန်ပြည်သူတွေကလည်း သဘောတူထောက်ခံခဲ့ကြပါတယ်။ ဂျပန်စစ်ရေးအသုံးစရိတ်ကိုလည်း အကြီးအကျယ်လျှော့ချခဲ့ပါတယ်။ အခြားတဖက်မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ စစ်မဟာမိတ်စာချုပ်တစ်ခုကို ၁၉၆၀ ခုနှစ်မှာချုပ်ဆိုခဲ့ပြီး ဂျပန်နိုင်ငံလုံးရှိ စစ်ချရအောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ပါတယ်။ စစ်အေးခေတ်မှာ ဂျပန်နိုင်ငံဟာ စီးပွားရေးကိုသာ စောက်ချလုပ်ကြည့်နေပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဇုန်ပေါ်မှာ မထင်မရှားနေရာကပဲ ပါဝင်လာခဲ့ပါတယ်။ ဆယ်စုနှစ် သုံးလေးခုအတွင်းမှာ ဂျပန်နိုင်ငံဟာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုပြီးယင်ကမ္ဘာမှာ စီးပွားရေးအင်အား အတောင်းဆုံးနိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ အာရှနိုင်ငံအများစုနဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတစ်ချို့ဟာ ဂျပန်နဲ့ စီးပွားရေးအဆက်အဆံ ရှိမှု ဒါမှမဟုတ် ဂျပန်နိုင်ငံရဲ့ အထောက်အပံ့ရရှိမှုအပေါ်မှာ မှီခိုလာကြပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့အကြီးဆုံးနိုင်ငံခြားအလှူရှင်တိုင်းပြည်ဟာ ဂျပန်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ပြီး မြန်မာအစိုးရအပေါ်သို့ ဇာအဂ္ဂိဆုံးတိုင်းပြည်ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီလိုပဲ ဆင်းရဲနေသေးတဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတွေအပေါ် စီးပွားရေး၊ ဒါမှမဟုတ် အကူအညီပေးရေးကတဆင့် ဂျပန်နိုင်ငံကလွှမ်းမိုးလာခဲ့ပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကတောင် ကမ္ဘာ့အရေးကိစ္စတွေမှာ ငွေကြေးအကုန်အကျများလာပြီဆိုယင် ဂျပန်နိုင်ငံကို အားကိုးခဲ့ရပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အကူအညီ အထောက်အပံ့ပေးရေး သက်သက်နဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဇုန်မှာ ထိပ်တန်းက လူရာဝင်တဲ့ နေရာမျိုးရမှာမဟုတ်ဘူးလို့ ၁၉၉၁ ခုနှစ် ပင်လယ်ကွေ့ စစ်ပွဲအတွင်း ဂျပန်အစိုးရခေါင်းဆောင်ပိုင်းက စတင်တွေးတောလာပုံရပါတယ်။ အဲဒီ စစ်ပွဲအတွင်း သူ့ရဲ့စစ်မဟာမိတ် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို ဂျပန်က စစ်ရေးအကူအညီပေးခဲ့တာဟာ ဒေါ်လာ ၁၃ ဘီလီယံ အထိရှိပါတယ်။ အလားတူပဲ ကမ္ဘာမှာ အကုန်အကျအများဆုံးရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲလို့ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့တဲ့ ကမ္ဘာ့ဒီယားက ၁၉၉၃ခုနှစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂက ဦးဆောင်ကျင်းပပေးတဲ့အခါ ကုန်ကျစရိတ်အများစုကို ဂျပန်နိုင်ငံက ထည့်ဝင်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံတွေက ဂျပန်ကို စီးပွားရေးအင်အားကြီးနိုင်ငံ၊ အလှူငွေအများဆုံးပေးနိုင်တဲ့ နိုင်ငံအဖြစ်ပဲ မြင်ခဲ့ကြပြီး ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဇုန်မှာ မဟာအင်အားကြီးနိုင်ငံအဖြစ် သတ်မှတ်တာကို မခံရပါဘူး။

၁၉၉၁ခုနှစ် ပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲမှာ ဘဏ္ဍာရေးအကူအညီပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာစစ်ရေးမှာ ပြန်လည်ပတ်သက်လာတဲ့ ဂျပန်အစိုးရဟာ အခွင့်ကြုံယင် စစ်အင်အားအရ ကမ္ဘာ့ဇုန်ပေါ် ပြန်တက်လာဖို့ ကြံစည်နေတာ တွေ့ရပါတယ်။ လက်ရှိဝန်ကြီးချုပ် ဂျူနီချီရို ကိုအီဇိုမီ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အာဏာရလာပြီးတဲ့အခါ ပြည်တွင်းနဲ့ပြည်ပမှာ ဆန့်ကျင်မှုတွေရှိနေလင့်ကစား စစ်ဝါဒပြန်လည်တည်ဆောက်တဲ့ လုပ်ရပ်တွေကို ပြောင်လုပ်လာတာတွေ့ရပါတယ်။ စစ်ရာဇဝတ်ကောင်တွေလို့ အများကသတ်မှတ်ထားတဲ့ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းကျဆုံးခဲ့တဲ့ ဂျပန်စစ်သားတွေရဲ့သုဿန်ကို ကိုယ်တိုင်သွားရောက်ဂရုပြုတဲ့ လုပ်ရပ်က သက်သေပြနေပါတယ်။ အကြမ်းဖက်မှုကို ပြန်လည်ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်တဲ့စစ်မှာ နိုင်ငံတကာထောက်ခံမှုနဲ့ ဖြစ်နိုင်သမျှ စစ်ရေးပူးပေါင်းပါဝင်မှုရလိုကြောင်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ကမ်းလှမ်းလာသောအခါ ဂျပန်နိုင်ငံက လက်ရအသုံးချ ခဲ့ပါတယ်။

ကမ္ဘာ့အရေးကိစ္စတွေမှာ စစ်ရေးအရ ဂျပန်နိုင်ငံ ပါဝင်ခွင့်မရှိအောင် တားမြစ်ထားတဲ့ ဂျပန်နိုင်ငံ အခြေခံဥပဒေကန့်သတ်ချက်တွေကို ကျော်လွန်ဖောက်ဖောက်ဖို့နဲ့ လိုအပ်တဲ့ဥပ

ဒေသစံတွေပြဌာန်းဖို့ ဝန်ကြီးချုပ် ကိုအိဇိုမီ အပြင်းအထန်လုပ်ဆောင်လာခဲ့ပါတယ်။ တရုတ်နဲ့တောင်ကိုးရီးယားနိုင်ငံတွေဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဖက်ဆစ်ဂျပန်စစ်တပ်ရဲ့ ကျူးကျော်ရက်စက်မှုကို အများဆုံးခံစားခဲ့ရတဲ့ အိမ်နီးခြင်း နိုင်ငံတွေဖြစ်တဲ့အလျောက် အဲဒီနှစ်နိုင်ငံစလုံးက ဂျပန်စစ်တပ် ပြန်လည်ခေါင်းထောင်လာမဲ့ လုပ်ရပ်မှန်သမျှကို အပြင်းအထန် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံစလုံးကို ဝန်ကြီးချုပ် ကိုအိဇိုမီ သွားရောက်လည်ပတ်ခဲ့ပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျပန်စစ်တပ်တွေရဲ့ ရက်စက်မှုတွေအတွက် အထူးဝမ်းနည်းမိပါကြောင်း တောင်းပန်ခြင်းအပါအဝင် သံတမန်ရေးအရ နည်းမျိုးစုံသုံးကာ နားချခဲ့ ပါတယ်။ နောက်ဆုံးတော့ ဂျပန်နိုင်ငံနဲ့ စီးပွားရေး မကင်းကွာနိုင်တဲ့ တရုတ်နိုင်ငံနဲ့ တောင် ကိုးရီးယားနှစ်နိုင်ငံစလုံး ဂျပန်ရဲ့ အစီအစဉ်ကို ဆန့်ကျင်ရခက်တဲ့ အနေအထားရောက် သွားပါတယ်။

ဂျပန်စစ်တပ်တွေ ဂျပန်ရဲ့ အိမ်နီးခြင်းနိုင်ငံနယ်နိမိတ်ပြင်ပကို စေလွှတ်ခွင့်ရမဲ့ ဥပဒေ တရပ်ကို လွှတ်တော်ထဲမှာ တပတ်အတွင်း အတည်ပြုလာအောင် ဝန်ကြီးချုပ် ကိုအိဇိုမီ လုပ်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီဥပဒေကို အတည်ပြုပြီးတာနဲ့ အာဖဂန်နစ္စတန်မှာ တာလီဘန်တွေ ကို တိုက်ခိုက်နေတဲ့ အမေရိကန်စစ်တပ်တွေကို အကူအညီပေးရေး ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ ဂျပန် စစ်သင်္ဘောတွေကို အိန္ဒိယသုမုဒ္ဒရာထဲနီဝင်ဘာလ ၉ရက်နေ့မှာ စတင် စေလွှတ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ ဂျပန်စစ်သင်္ဘောတွေ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးကတည်းက အိန္ဒိယသုမုဒ္ဒရာထဲ ပထမဦးဆုံး ပြန်လည်ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီစစ်သင်္ဘောတွေဟာ တိုက်ခိုက် ရေးအတွက် မဟုတ်ပဲ နောက်ကြောင်းက စစ်ရေးအကူအညီပေးရေးသာဖြစ်ကြောင်း ကန့် သတ်ချက်တော့ ထားရှိပါတယ်။ ဘာပဲပြောပြော အများကစိုးရိမ်နေတဲ့ ဂျပန်နိုင်ငံ စစ်ဝါဒ ပြန်လည်ဦးမော့လာရေးရဲ့ ပထမအဆင့်ခြေလှမ်းကို အောင်အောင်မြင်မြင် လှမ်းတက်နိုင်ခဲ့ တာကတော့ ရှင်းပါတယ်။

အာရှတိုက်ဟာ အာရှတိုက်သားတွေအတွက်ဖြစ်တယ်လို့ ကြွေးကြော်ခဲ့တဲ့ဂျပန်နိုင်ငံဟာ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒနဲ့ ဖက်ဆစ်ဝါဒကိုပူးတွဲ ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ဒုက္ခပေးတာကို ခံစားခဲ့ရတဲ့ အာရှတကြောက နိုင်ငံတိုင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းတိုင်းက အလားတူရက်စက်မှုမျိုး ထပ်မံမခံစားရအောင် တားဆီးလိုနေတာ ရှင်းပါတယ်။ ဂျပန်နိုင်ငံဟာ အခုထက်ပိုပြီး အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုနဲ့ စစ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုလုပ်လာယင်တော့ အဲဒါဟာ အရှေ့အာရှဒေသတည်ငြိမ်ရေးကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းပဲလို့ တရုတ်နေ့စဉ် သတင်းစာက သတိပေးရေးသားခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုပဲ ဂျပန်စစ်ဝါဒ ပြန်လည်ခေါင်းထောင်လာမဲ့ ခြေလှမ်းတွေ လှမ်းလာကတည်းက ကိုးရီးယားနဲ့ တရုတ်ပြည်သူတွေက ကန့်ကွက်လာခဲ့ပါတယ်။ ဂျပန် နိုင်ငံဟာ စစ်လမ်းစဉ်ပြန်လိုက်ပြီး အတိတ်ကလို ကမ္ဘာ့ငြိမ်ချမ်းရေး၊ အာရှငြိမ်းချမ်းရေးကို ခြိမ်းခြောက်ဦးမ လားဆိုတာ အချိန်တန်ယင်တော့ သိလာရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီအသိဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းကလိုနောက်တကြိမ် ကိုယ်တွေ့ခံစားပြီးမှလိုက်တဲ့ အသိမဟုတ်ပါစေနဲ့ လို့ အားလုံးကဆုတောင်းနေကြမှာကတော့ သေချာပါတယ်။

။

အခြေခံဥပဒေရေးရာ
သတင်းအချက်အလက်အထွာများ

မှတ်တမ်းနှင့် သုတေသနဌာန
မြန်မာနိုင်ငံတော်၊ နေပြည်တော်

ရုံးတင်စစ်ဆေးမှုကြန့်ကြာမှု၊ ခမာနီခေါင်းဆောင်များလွှတ်နိုင်

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံရှိ ထိန်းသိမ်းခံ ခမာနီခေါင်းဆောင်နှစ်ဦးအား လာမည့် ၂၀၀၂ ခုနှစ် နှစ်လည်ခန့်အထိ အမှုစစ်ဆေးစီရင်နိုင်ခြင်းမရှိက လွတ်ပစ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း စစ်ဘက်တရားရုံးက စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့က သတ်မှတ်ပြောကြားခဲ့သည်။

လက်ရှိတွင် ခမာနီစစ်တပ်၏ တပ်မှူးဟောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်သူ တာမောက် နှင့် ဒေါ်ဟုလူသိများသော တောက်စလင်းထောင်မှူးကြီး ကန်ကယူးအိပ်တို့အား ကမ္ဘောဒီးယားအစိုးရက ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားပါသည်။ တောက်စလင်း ထောင်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသား တစ်သောင်းခြောက်ထောင်ခန့်သည် ခမာနီအစိုးရ၏ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် သတ်ဖြတ်ခြင်းကို ဆိုးရွားစွာ ခံစားခဲ့ကြရသည်။

တာမောက်သည် ခမာနီတို့အုပ်ချုပ်စဉ် ၁၉၇၅-၁၉၇၉ ခုနှစ်များအတွင်းက သားသတ်သမားအဖြစ်ကျော်ကြားခဲ့ပြီး ၎င်းအား ၁၉၉၉ ခုနှစ် မတ်လတွင်လက်ရှိ ဟွန်ဆန်းအ စိုးရက ဖမ်းဆီး၍ထိန်းသိမ်းထား ပါသည်။ ဒေါ်အားလည်း တာမောက် ကိုဖမ်းဆီးပြီး နှစ် လအကြာတွင်ဖမ်းဆီးလိုက်ကာ နှစ်ဦးစလုံးအား ဝရမ်းပြေးမှုဖြင့်လည်းကောင်း၊ နောက် ပိုင်းတွင် လူအစု လိုက် အပြုလိုက်- သတ်ဖြတ်မှုဖြင့်လည်းကောင်း တရားစွဲဆိုလိုက်ပါသည်။

လက်ရှိဥပဒေများအရ ၎င်းတို့နှစ်ဦးအား သုံးနှစ်အထိသာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပြီး ထို အတောအတွင်း ရုံးတင်စစ်ဆေးနိုင်ခြင်းမရှိပါက ၎င်းတို့အား လွတ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂအသိအမှတ်ပြုခုံရုံးတစ်ရပ်ဖြင့် ၎င်းတို့အမှုကိုစစ်ဆေးစီရင်ရန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး မှုများ ပြုလည်မှုမရရှိခြင်းက အမှုစစ်ဆေးရန် နှောင့်နှေးစေသည်။ အမှုကို ၂၀၀၁ ခုနှစ်အ ကုန်ပိုင်း (သို့မဟုတ်) ၂၀၀၂ ခုနှစ် မတ်လခန့်တွင် စစ်ဆေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားသော်လည်း သေခြာမှု မရှိသေးကြောင်း ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက နိုဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ဖော်- ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားပြည်သူများနှင့် ကမ္ဘာကစိတ်ဝင်စားလျက်ရှိသော ဤအမှုမှာ ၂၀၀၂ ခုနှစ်မတ်လတွင်မစတင်နိုင်ပါက တရားခံနှစ်ဦးအား ဥပဒေအရလွတ်ပေးလိုက်ရတော့မည် သာဖြစ်သည်။

ဝေဒနာရှင်ကိုယ်တိုင်သတ်သေရေး ခင်ပွန်းသည်ကူညီခွင့် တရားရုံးကပယ်ချ

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့တွင် အပြင်းအထန်ဝေဒနာခံစားနေရသောအမျိုးသမီးတ ဦး၏ ကိုယ်တိုင်သတ်သေရေးတွင် ခင်ပွန်းသည်၏ တရားဝင်ကူညီခွင့်ရရှိရေးအတွက် တောင်းဆိုချက်အား အမြင့်ဆုံးတရားရုံးက ပယ်ချလိုက်ပါသည်။

ဒိုင်ရန်-ပရက်တီ (Diane Pretty) ဆိုသူ အသက် ၄၃ နှစ်အရွယ်အမျိုးသမီးသည် ဦးခေါင်းပိုင်းမှလွဲ၍ တစ်ကိုယ်လုံးအကြောသေ ရောဂါခံစားနေရကာ ဘီးတပ်ကုလားထိုင်ပေါ်တွင်သာ အမြဲထိုင်နေရပြီး ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလုံး ဦးခေါင်းမှလွဲ၍ လှုပ်ရှား၍ မရသူဖြစ်သည်။ ဒိုင်ရန်သည် ခင်ပွန်းသည်၏အကူအညီဖြင့် မိမိကိုယ်ကို မိမိသတ်သေ လိုသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် မိမိကိုယ်ကို သတ်သေမှုမှာ တရားဝင်ဖြစ်သော်လည်း တစ်ဦးတစ်ယောက်က ထိုသတ်သေမှုအားကူညီလျှင် ကူညီသ- သည်ထောင်ဒဏ် ၁၄ နှစ်အထိချ မှတ်နိုင်သည့် ပြစ်မှုကျူးလွန်ရာ ရောက်သည်။

ဟိုက်ကုတ်တရားရုံးက ခင်ပွန်းသည်အနေဖြင့် ကူညီခဲ့ပါက တရားစွဲဆိုခြင်းမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရမည်မဟုတ်ကြောင်း အောက်တိုဘာလတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့ပါသည်။ ထိုဆုံး ဖြတ်ချက်ကို အမြင့်ဆုံးတရားရုံးသို့ ခင်ပွန်းဖြစ်သူကအယူခံဝင်ခဲ့သော်လည်း အယူခံ တ ရားရုံးက အောက်ရုံး၏ဆုံးဖြတ် ချက်သည် ဒိုင်ရန်၏အခွင့်အရေးကိုချိုးဖောက်ရာမရောက် ကြောင်း၊ ဝေဒနာခံစားနေရမှုအတွက် စိတ်မကောင်းဖြစ်မိကြောင်း၊ သို့သော် အင်္ဂလန်၏ လူ့အခွင့်အရေးအက်ဥပဒေသည် ခင်-

ပွန်းသည် ဘရိင်ရန်အား တရားစွဲဆိုခံရခြင်းမှ အကာ-
အကွယ်မပေးနိုင်ကြောင်းဆုံးဖြတ်ပြီး ဟိုက်ကုတ်၏ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။
ဒိုင်ရန်က အယူခံရုံး၏ဆုံးဖြတ်ချက်အားစိတ်ပျက်မိကြောင်းနှင့် (Strasbourg) ရှိ
ဥရောပတရားရုံးတွင် အယူခံတင်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်းဆိုသည်။

ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေပြင်ဆင်ရန် အခြေအတင်

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တရားမဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုများ များပြားလာသည့်အတွက်
တင်းကြပ်စွာပြဌာန်းထားသော ကိုယ်ဝန်ဖျက် ချခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်
ဆေးဖက်ဆိုင်ရာကောင်စီနှင့် ကျန်းမာရေးဌာနတို့ပူးတွဲ၍ အောက်လွှတ်တော်သို့
အဆိုတင်သွင်းထားပါ သည်။ ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေအရ အမျိုးသမီးများအနေဖြင့်
မတရားပြုကျင့် ခံရ၍ ကိုယ် ဝန်ရှိလာလျှင် သော်လည်းကောင်း၊
ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်၏အသက်အား အန္တရာယ်ကျ ရောက်နိုင်သော
အခြေအနေရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း ဤအခြေအနေနှစ်ရပ်အောက် တွင်သာ
တရားဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်ရှိသည်။ အဆိုပြုထားသောဥပဒေတွင် ကိုယ်ဝန် ကြောင့်
မိခင်၏စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ထိခိုက်ခံစားလာရလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ သန္ဓေသားတွင်
သေစေနိုင်လောက်သော ရောဂါရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခွင့်ပြုရန်
ပါရှိသည်။ ဤအဆိုပြုချက်ကို အတည်ပြုပါက တရားမဝင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုနှုန်းကျဆင်း
သွားပြီး တရားမဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းမှဖြစ်ပေါ်လာသည့် နောက်ဆက်တွဲ
ဆိုးကျိုးများအား လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ခန့်မှန်းကြပါသည်။

တည်ဆဲဥပဒေအရ တရားမဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချသူသည် ထောင်ဒဏ် ၃ နှစ် (သို့မ
ဟုတ်)ဒဏ်ငွေဘတ် ၆၀၀၀ (ခြောက်ထောင်)သို့မဟုတ် ပြစ်ဒဏ်နှစ်မျိုးလုံး ကျခံရမည်ဖြစ်
သည်။

ဆန္ဒမရပါပဲ ကိုယ်ဝန်ရရှိလာခြင်းကြောင့်
တရားမဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုများလျော့ပါးသွားစေရန် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချသူများအား အပြစ်-
ပေးသကဲ့သို့ တရားမဝင်ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချမှုတွင် ပယောဂမကင်းသော အမျိုးသားကိုပါ
အမျိုးသမီးများနှင့် ထပ်တူပြစ်ဒဏ်ပေးရေးအတွက် ဥပဒေပြဌာန်းရန်လည်း
အဆိုပြုမှုများရှိပါသည်။ ၎င်းနှင့်ပတ်သက်၍ အမျိုးသားများက စိုးရိမ်ပူပန်လျက်ရှိပြီး
အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်လျက် ရှိပါသည်။

ယူဂိုစလားဗီးယား စစ်တရားခံများအား ပြစ်ဒဏ်ချ

ယူဂိုစလားဗီးယားဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာစစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးက ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင်းက စစ်
ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သည့်အမှုများဖြင့် ဘောစနီးယား ဆာဗီလူမျိုးတရားခံ ၅ ဦးအား
ထောင်ဒဏ် ၂၅ နှစ်အထိ ပြစ်ဒဏ်အသီးသီးချမှတ် ခဲ့ပါသည်။

တက္ကစီဒရိုင်ဘာ ဇိုရမ်-ဇီဂျစ် (Zoran Zigic) အား အိုမာစကာ အကျဉ်းစခန်းနှင့် အခြားအကျဉ်းစခန်းများတွင် ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားသည့် အကျဉ်းသားများကို နှိပ်စက် ညှဉ်းပန်းမှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှုတို့ဖြင့် ထောင်ဒဏ် ၂၅ နှစ်ချမှတ်ခဲ့ပြီး မိုင်ရို စလာဗ်-ကိုဗ်ကာ (Miroslav Kvočka) ၄၄ နှစ်၊ မိုလိုဂျီကာ-ကို့စ် (Milojica Kos) ၃၈နှစ်၊ မဲလဒို-ရာဒစ် (Mlado Radic) ၄၉ နှစ်နှင့် ဒရာဂိုဂျစ်-ပရာကပ် (Dragoljub Prcać) ၆၄ နှစ်တို့ အား ထောင်ဒဏ် ၅ နှစ်မှ ၂၅ နှစ်အထိ ပြစ်ဒဏ်အသီးသီးချမှတ်ခဲ့သည်။ တရားလိုများက ၂၅ နှစ်မှ တသက်တကျွန်းထိချမှတ်ရန် လျှောက်လဲထားသော်လည်း တရားရုံးက လျော့ပေါ့စီရင်ခဲ့ပါသည်။

ထိုတရားခံများသည် အိုမာစကာအကျဉ်းစခန်း၌ မုဒိန်းမှု၊ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှုနှင့် သတ်ဖြတ်မှုများအား သိရှိသူကြားများ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ကျူးလွန်ခဲ့ကြသူ များဖြစ်သည်ဟု တရားရုံးတော်ကဆိုသည်။ ထိုအကျဉ်းစခန်းသည် ဆာဗ်မဟုတ်သည့် ဗောစနီးယားသားများအား သုတ်သင်ရှင်းလင်းရေးစီမံကိန်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေ ဖြင့် ဖွင့်လှစ် ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင်းက ဗောစနီးယား မြောက်ပိုင်း ပရီဂိုဇောမြို့အနီးရှိ အိုမာစကာ (Omarska) အကျဉ်းစခန်း၊ ကီရာတမ် (Keraterm) နှင့် တာနိုပိုလစ် (Trnopolje)အနီးအနားရှိ အကျဉ်းစခန်းများတွင် ဘောစနီယား မွတ်ဆလင် ၆၀၀၀ ခန့် ခရိုအက်လူမျိုးများ ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခြင်းအမျိုးမျိုးကို ခံခဲ့ကြရပါသည်။ နံပါတ် တုတ်များနှင့်ရိုက်ခံရခြင်း၊ သေနတ်ဒဏ်များနှင့်ရိုက်ခံရခြင်း၊ သတ်ဖြတ်ခံရခြင်း၊ အိပ်ယာမရှိ သော ပူအိုက်ပြီးကျန်းမာရေး ထိခိုက်စေမည့်အခန်းကျဉ်းများထဲတွင် ပြုတ်သိပ်ချုပ်နှောင် ထားခံရခြင်း၊ အမျိုးသမီးများမှာ ညစဉ်အစောင့်များ၏ မတရားစော်ကားခံရခြင်း၊ နှိပ်စက် ရာမှကြွင်းကျန်သည့် ဆံပင်၊ သွားများနှင့် သွေးစွန်းနေသောကြမ်းပြင်နှင့်နံရံများအား သန့်ရှင်းရေးလုပ်ပေးကြခြင်း စသည်တို့ကို ဆိုးဝါးစွာခံစားခဲ့ကြရသည်။ ။

အခြေခံဥပဒေရေးရာ

အခြေခံဥပဒေ လေ့လာရေး ဂျာမနီနိုင်ငံ ခရီးစဉ်

အောင်ထူး

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီတပ်ပေါင်းစုနဲ့ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ်(လွတ်မြောက်နယ်မြေ) တို့ပူးတွဲစီစဉ်မှု၊ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး အစီအစဉ် (National Reconciliation Program) မှ ကူညီပံ့ပိုးမှုတို့အရ ဂျာမနီ နိုင်ငံသို့လေ့လာရေးခရီးစဉ်ကို ၂၀၀၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၄)ရက်မှ (၁၆) ရက်နေ့အတွင်း သွားရောက် ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။ ခရီးစဉ်မှာပါဝင်ခဲ့သူတွေကတော့ အမျိုးသားပြည်နယ်များအလိုက် ဖွဲ့စည်းထားပြီးဖြစ်တဲ့ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး ကော်မတီ (State Constitution Drafting Committee) အသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များ (အချို့လည်းဖွဲ့စည်းရန် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသောအဖွဲ့ အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ)

က အများစု ဖြစ်ကြတယ်။ သူတို့ကတော့ စောလှဟင်နရီ (ကရင်)၊ ကိုဂေါင်ဒီ (ကချင်) ကိုရွှေမျိုးသန့် (ကရင်နီ)၊ နိုင်စွန်ထောင် (မွန်)၊ မချင်းချင်း (ချင်း)၊ ဒေါ်ဂျယ်လီ (ရှမ်း)၊ ခိုင်မျိုးခိုင် (ရခိုင်) တို့ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ်မှ မနန်းယဉ် ခေါ် မနှောင်း၊ ဒေါ်စိဖိုးရာနှင့် မဌေးဌေးလွင်၊ ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(လွတ်မြောက်နယ်မြေ)မှ ကျောက်ဖန်းယောင်ဝေ ခေါ် ဒေါက်တာ ယူဂျင်းသိုက်၊ ဒေါက်တာ ဆလိုင်းလျန် မုန်း၊ ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေးကော်မတီမှာ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်နေကြသူများဖြစ်တဲ့ မြန်မာနိုင်ငံရှေ့နေများကောင်စီမှ ဦးသိန်းဦးနှင့် ကျွန်တော်တို့လည်းပါဝင်ခဲ့ ကြတယ်။ စုစုပေါင်း တဆယ့်လေးဦးဖြစ်ပါတယ်။ ဒီခရီးစဉ်မှာ ရရှိခဲ့တဲ့အတွေ့အကြုံနဲ့ ဗဟုသုတ အချို့ကိုစာဖတ်သူ များလေ့လာခွင့် ရနိုင်ဖို့ မျှဝေသွားမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

Burma Project ဆိုတာ ဂျာမနီ နိုင်ငံဘာလင်မြို့မှာရောက်ရှိ အခြေစိုက်အလုပ်လုပ်နေကြတဲ့ ဂျာမနီရောက်မြန်မာနိုင်ငံသားများနဲ့ ဂျာမန်များပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတခု ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာလင်မြို့ကိုရောက်တဲ့နေ့မှာဘဲ Burma Project မှ ဥက္ကဋ္ဌနဲ့ အတွင်းရေးမှူးများ ဖြစ်ကြတဲ့ ဦးခင်မောင်ရင်နဲ့ ဦးရဲမြင့်တို့ဟာ ကိုယ်စားလှယ်များတည်းခိုကြတဲ့ ဘာလင်ဟော်တယ်ကို လာရောက်တွေ့ဆုံကြတယ်။ ညနေပိုင်းမှာ အခြားသော Burma Project အဖွဲ့ဝင်များနဲ့အတူ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ညနေစာနဲ့တည့် ခင်းကျွေးမွေးပြီး ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နိုင်ငံရေးနောက်ခံ အခြေအနေများအကြောင်းကို အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးဖြစ်ခဲ့ကြပါတယ်။ ပြန်ခါ နီးမှာလည်း Burma Project က တည်ခင်းကျွေးမွေးတဲ့ညနေစာကို ဂျာမန်မိတ်ဆွေများနဲ့ အတူစားခဲ့ကြရပါသေးတယ်။

Burma Bureau ဆိုတာကတော့ ဂျာမနီနိုင်ငံ ကိုလုန်းမြို့မှာ ရောက်ရှိအခြေစိုက်နေထိုင်နေကြတဲ့ ဂျာမနီရောက် မြန်မာနိုင်ငံသားများနဲ့ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ အဖွဲ့အစည်းတခု ဖြစ်ပြီး ဥက္ကဋ္ဌကတော့ ဦးနွယ်အောင်ဖြစ်တယ်။ Friedrich Ebert Stiftung ဆို တာကတော့ ဂျာမနီနိုင်ငံမှာ အာဏာရနေတဲ့ ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်ပါတီက ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ NGO တခုဖြစ်ပါတယ်။ Burma Project, FES နဲ့ Burma Bureau တို့ပူးတွဲကျင်းပတဲ့ Federalism: A German-Burmese Dialogue ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ ကျင်းပတဲ့အစည်းအဝေးကို ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တွေ အားလုံးနှစ်ရက်ကြာ တက်ရောက်ခဲ့ကြတယ်။ ဂျာမနီက ပညာရှင်အချို့၊ မြန်မာနိုင်ငံ အရေးကိုစိတ်ဝင်စားကြတဲ့ ဂျာမန်အချို့၊ Burma Project နဲ့ Burma Bureau မှမိတ်ဆွေများ၊ အမျိုးသားညွန့်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့မှ ဝန်ကြီးချုပ်ဒေါက်တာ စိန်ဝင်း၊ Euro Burma Office မှ ဟန်ယောင်ဝေတို့လည်း တက်ရောက်ခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီအစည်းအဝေးမှာ ကြိုဆိုနှုတ်ဆက်မိန့်ခွန်းပြောကြားပေးသူကတော့ ဂျာမနီနိုင်ငံရဲ့ပါလီမန် အမတ်တဦးဖြစ်တဲ့ Mr. Detlef Dzembitzki ဖြစ်ပါတယ်။

အဲဒီ အစည်းအဝေးမှာ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး ကော်မတီတွေ တခုနဲ့တခု ဘယ်လိုဆက်သွယ်ကြသလဲ။ လက်ရှိရေးဆွဲနေကြတဲ့ မူကြမ်းတွေမှာ အနှစ်သာရအားဖြင့် ဘယ်လိုအခြေခံတွေကနေ ရေးဆွဲထားတာလဲ။ သီးခြားလွတ်လပ်တဲ့ ပြည်ထောင်တွေ တည်ထောင်သွားမယ်ဆိုတဲ့ အခြေခံကနေရေးဆွဲထားတာလား။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တွေအဖြစ်နဲ့ နေမယ်ဆိုတဲ့ အခြေခံကနေ

ရေးဆွဲထားတာလားစသဖြင့် စိုးရိမ်စွာ မေးမြန်းဆွေးနွေးတဲ့ ပညာရှင်တွေလဲ ရှိပါတယ်။ အဲဒီ အစည်းအဝေးအတွက် အထူးဖိတ်ခေါ်ထားခြင်းခံရတဲ့ Dr. Wagner ဟာ ဘွန်းမြို့ တက္ကသိုလ် က သုတေသနပညာရှင် ပါမောက္ခ တဦးဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ ရဲ့ ဆွေးနွေးချက်တွေအနက်က လေ့လာသင့်တယ်လို့ ယူဆတဲ့အချက်တွေကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြလိုက်ပါတယ်။

Dr. Wagner ကဖက်ဒရယ်ရေးရာနဲ့ပတ်သက်လာရင် တကမ္ဘာလုံးက လက်ခံနိုင် လောက်တဲ့ စံထားချက်ဆိုတာ မရှိဘူးလို့ဆိုတယ်။ တချို့နိုင်ငံတွေဟာ သမိုင်းနောက်ခံ တူပေမယ့် တကယ်လက်တွေ့နိုင်ငံတည်ဆောက်လာကြတဲ့အခါ ကွာခြားချက်တွေ အများအပြားရှိပါတယ်။ ဥပမာ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယ စသည့်တို့ကို ကြည့်နိုင်ပါတယ်။ မြန်မာ ပြည် တခုထဲမှာပင် ထူးခြားချက်ရှိတယ်လို့ မယူဆစေချင်ပါဘူး။ တိုင်းပြည်တိုင်း ဟာ သူ့ဟာနဲ့ သူထူးခြားချက်တွေ ရှိပါတယ်။ ထူးခြားချက်တွေ ရှိပေမယ့်လို့ ၎င်းတိုင်းပြည်က ပြဿနာ ကိုရင်ဆိုင်ကြတဲ့အခါမှာတော့ အတူတူပဲဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာပြည် အနေနဲ့ဆိုရင် တော့ စဉ်းစားရမည့်အချက်က ဒီမိုကရေစီအစိုးရ တည်ဆောက်ဖို့လည်းဖြစ်တယ်။ တ ချိန်တည်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံနေထိုင်တဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် မျှတမှုကိုရှာ ဖွေဖို့လည်းဖြစ်တယ်။ ၎င်းနှစ်ခုပေါင်းစပ်ရေးတာ လက်တွေ့ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါ ကြောင့်အဓိက ပြောရမည်ဆိုလျှင် ဖက်ဒရယ်နဲ့ ဒီမိုကရေစီကို ဘယ်လိုပေါင်းစပ် ကျင့်သုံးမလဲဆိုတာဟာ စဉ်းစားရမည့်ပြဿနာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်အကြံပေးချင်တာကတော့ ဖက်ဒရယ်သ ဘောတရား ဆိုတာဟာခုနစ်ကျွန်တော်တို့ မျှော်မှန်းချက်တွေ အကောင် ထည်ဖော်နိုင် ခဲ့ဖို့အတွက် နည်းနာတရပ်သာ ဖြစ်ပါတယ်။ မတူညီတဲ့အကျိုးစီးပွားတွေကို ဘယ်လိုပေါင်း စပ်သွားမလဲဆိုတာဟာ ဖက်ဒရယ်ရဲ့ အနှစ်အရသာ ဖြစ်ပါတယ်။

တချို့ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတွေဟာ စာရွက်ပေါ်မှာရေးထားတာ တကယ် ကောင်းတယ်။ လက်တွေ့မှာ ဘာမှအလုပ်မဖြစ်တာကို တွေ့ရပါတယ်။ အဲဒီတော့ ကျွန် တော့အနေနဲ့ ဖက်ဒရယ် နဲ့ပတ်သက်တဲ့ ယေဘုယျဆွေးနွေးချက်ကို မသွားတော့ပါဘူး၊ အချိန်မရှိလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ဆွေးနွေးမည့်အကြောင်းအရာကတော့ အရေးကြီးပြီးတော့ အ ငြင်းပွားရမည့်ပြဿနာများကို ဆွေးနွေးသွားမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်ရေးထား တဲ့စာ တမ်းထဲမှာ ခင်ဗျားတို့ပြုစုထားတဲ့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပ ဒေ(မူကြမ်း)နဲ့ ပတ်သက်လာရင် နှစ်ပိုင်းရေးထားပါတယ်။ တပိုင်းကအကောင်းဘက်က ရေးထားတယ်၊ တပိုင်းကအားနည်းချက်တွေဝေဖန်ထားတဲ့ အပိုင်းကိုတွေ့ရပါမယ်။ အ ကောင်းဘက်ကိုတော့ မဆွေးနွေးတော့ပါဘူး။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဆွေးနွေးစရာ မ လိုလို့ဖြစ်ပါတယ်။ အားနည်းချက်နဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ စာမျက်နှာ (၄) (၅) မျက်နှာ အ ဆုံးထိ ရေးထားပါတယ်။ ၎င်းတွေနဲ့သွားမယ်ဆိုရင် အသေးစိတ်ပိုမိုမ တခုခြင်းနဲ့သွားရ မယ်ဆိုတော့ အားနည်းချက်တွေပေါ်မှာ မဆုံးနိုင်တဲ့အငြင်းပွားမှု တွေ့ရလိမ့်မယ်။ ဒါပေ မယ့် ကျွန်တော်အတိုချုံးပြီး ဆွေးနွေးသွားပါမယ်။ အဲဒီလိုဆွေးနွေးသွားရင်းနဲ့ ဘာအချက် တွေ ထောက်ပြချင် သလဲ ဆို တော့ ဘယ်လို အနေအထားတွေကနေ ပြဿနာတွေကိုဖန်တီးပေါ်ပေါက်စေနိုင်တယ်။ ဥပမာ ဒီမှာရေးထားတာတွေအနက် ဘယ်လိုအနေအထားတွေ ကြောင့် အားနည်းချက်တွေ ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်တယ် ဆိုတာကို ဆွေးနွေးသွားပါမယ်။ နိ ရုံးချုပ်အားဖြင့် နောင်ကိုသွားရမယ့် ဖက်ဒရယ်

ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပိုပြီးတော့ တိုးတက်မှုဖြစ်ဖို့ အကောင်းဘက်ဖြစ်လာနိုင်ဖို့အတွက် ရည်ရွယ်ပြီး ဆွေးနွေးသွား မှာဖြစ်ပါတယ်။

ပထမဆုံးအနေနဲ့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) မှာ ပြည်ထောင်စုကသာ သီးသန့်ဥပဒေပြုနိုင်တဲ့ အကြောင်းအရာများစာရင်းနဲ့ ပြည် ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်များထပ်တူ ဥပဒေပြုနိုင်တဲ့ အကြောင်းအရာများစာရင်းကိုသာဖော်ပြ ထားတယ်။ ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုနိုင်တဲ့ စာရင်းကို ဖော်ပြထားတာမတွေ့ရ၊ ယင်းကို သီးသန့်ဖော်ပြထားသင့်တယ်။ ဒါမှသာပြည်ထောင်စု အစိုးရအနေနဲ့ပြည်နယ်အစိုးရတွေရဲ့ လုပ်ငန်းမှာ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက် နိုင်ခြင်းမရှိမှာ ဖြစ်တယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ထပ်တူဥပဒေပြုအာဏာအညွှန်းမှာ ဖော်ပြထားတဲ့အချက်တွေကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရအ နေနဲ့ အချိန်မရွေးဝင်ရောက် စွက်ဖက်နိုင်တယ်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ဝင်ရောက်စွက် ဖက်လို့မရတဲ့ သီးသန့်ဥပဒေပြုအာဏာ အညွှန်းတခုကို ပြည်နယ်တွေအတွက် သီးခြား ဖော်ပြထားဖို့ လိုပါလိမ့်မယ်။

ဆက်လက်ပြီး ကျွန်တော်တို့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပ ဒေ (မူကြမ်း)ပုဒ်မ (၆)မှာ ပြဌာန်းထားတဲ့ ရုံးသုံးဘာသာစကားနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ကျွန်တော်အကြံပေးချင်ပါတယ်။ ဒီမှာဘာဖော်ပြထားသလဲဆိုတော့ ပထမပိုဒ်မှာ မြန်မာ နဲ့ အင်္ဂလိပ်စာဟာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံရဲ့ တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကား ဖြစ် လိမ့်မယ်လို့ ဖော်ပြထားတယ်။ ဒုတိယပိုဒ်မှာတော့ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဟာ သူတို့ရဲ့အမျိုးသားဘာသာစကားကို ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်တယ် လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ကျွန်တော့်အနေနဲ့ကတော့ ဒီဥပဒေဟာ ပြဿနာရှိနိုင်တယ်လို့ မြင်ပါတယ်။

ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဒီပြဌာန်းချက်အရဆိုရင် ပြည်နယ်တိုင်းမှာ ဘာသာစ ကားအနည်းဆုံး (၃)မျိုးသုံးရမည့် အနေအထားမျိုးဖြစ်နေတယ်။ ဒီလိုသုံးမျိုးသုံးရမယ်ဆို ရင် ပြည်နယ်အစိုးရအတွက် တာဝန်ကြီးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ လူထုစီးပွားရေးအခြေအနေက မတောင့်တင်းသေးပါဘူး။ မတောင့်တင်းသေးဘဲနဲ့ ဒီဘာသာ စ ကား(၃)ခုကို ပြည်နယ်တိုင်းမှာ တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကားအဖြစ် သုံးသွားမယ်ဆိုရင် အခက်အခဲ ရှိလိမ့်မယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါ တယ်။

ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဒီ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်တိုင်းမှာ အသုံးပြုတဲ့ကိစ္စရပ်အားလုံးကို ဘာသာပြန်ရတော့မယ့် တာဝန်ရှိလာပါတယ်။ ဥပမာဆိုရင် တရားရုံးတွေမှာ သုံးတဲ့ကိစ္စရပ်တွေ၊ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ရဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးရုံးမှာသုံးတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေ၊ ပြည် နယ်အစိုးရဝန်ကြီးဌာနတိုင်းမှာ သုံးတဲ့ရုံးသုံးဘာသာစကားရပ် ကိစ္စတွေအားလုံးကို (၃) ဘာသာနဲ့ ဘာသာပြန် ပေးရတော့မယ့် အခြေအနေဖြစ်သွားပါတယ်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဘာသာမပြန်လို့လဲမဖြစ်ဘူး။ နိုင်ငံသားတိုင်းမှာ သိရှိခွင့်အခွင့်အရေးဆိုတာ အ ခြေ ခံဥပဒေနဲ့အညီ ရရှိတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီအခွင့်အရေးကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ဖို့အတွက် ဘာသာပြန်ပေးဖို့ လိုပါမယ်။ ဒါကြောင့်ကျွန်တော့်မိတ်ဆွေများ စဉ်းစားချင်တာက သက် ဆိုင်ရာပြည်နယ်မှာ တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကား များများထားလေ ဈေးပိုကြီးလေဖြစ် တယ်လို့ ကျွန်တော်အကြံပေး လိုပါတယ်။

ယခုကျွန်တော်ဆွေးနွေးသွားတဲ့ ပုဒ်မ (၆)က တရားဝင်ရုံးသုံးဘာသာစကားနဲ့ ဆက်

စပ်ပြီးတော့ ပုဒ်မ (၂၆)မှာပြဌာန်းထားတဲ့ အမျိုးသားဘာသာစကားဆိုတဲ့ အသုံးနှုံးဖြစ်တယ်။ ပုဒ်မ (၂၆)မှာပြဌာန်းထားတဲ့အချက်ကို ကြည့်တဲ့အခါကျတော့ ဒီစကားလုံးအရ ဝေဝါးနေတဲ့သဘောကို တွေ့နေရပါတယ်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဒီဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ အမျိုးသား၊ တိုင်းရင်းသားစတဲ့ စတဲ့အသုံးအနှုံးတွေကို အတိအကျရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြထားတာ မတွေ့ရပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံမှာပါတဲ့ အသုံးအနှုံးတွေဟာ အတိအကျ ဖြစ်စေချင်ပါတယ်။

ဒီမှာဖော်ပြထားတဲ့ နိုင်ငံသားတိုင်းဟာ မိမိတို့လူမျိုး အမျိုးသားရေးအပေါ်မှာ အခြေခံတဲ့ ဘာသာစကားနဲ့စာပေကို တိုးတက်အောင် လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ရှိတယ်ဆိုတဲ့အချက်မှာ သူ့ရဲ့အမျိုးသားဘာသာစကား စာပေဆိုတာ ဘာကိုဆိုလိုတာလဲ။

နောက်ဒါနဲ့ဆက်စပ်ပြီး ပုဒ်မ (၂၄)ကို ကျွန်တော်ပြောလိုပါတယ်။ ဒီပုဒ်မ (၂၄)မှာ ဘာပြဌာန်းထားသလဲဆိုရင် နိုင်ငံသားတိုင်းဟာ သူတို့ရဲ့တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးရှိတယ်လို့ ပြဌာန်းထားသည်။ တချိန်တည်းမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရနဲ့ ပြည်နယ်အစိုးရတွေမှာလည်း ဘဲဒီလိုတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်မှုကို ထောက်ပံ့အားပေးကူညီရမယ်လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒုတိယဖော်ပြချက်က ပိုပြီးတော့ရှုပ်ထွေးစေတယ်လို့ ကျွန်တော်မြင်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဒီဖော်ပြချက်အရဆိုရင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတမျိုး မတူတဲ့စကားတခုကို လာပြီးတင်ပြမယ်ဆိုကြပါစို့။ ကျွန်တော်တို့ဟာ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ဘာသာစကား၊ စာပေနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘယ်ကိစ္စကို တိုးတက်အောင်လုပ်ချင်ပါတယ်လို့ လာတင်ပြလာရင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရဖြစ်စေ ပြည်နယ်အစိုးရဖြစ်စေ ဒါကိုလက်ခံပြီးတော့ ဆောင်ရွက်ပေးရမလို ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒီပြဌာန်းချက်အရဆိုရင် တချိန်တည်းမှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရလည်း ပူးတွဲပြီးတော့အလုပ်လုပ်ရမှာ ဖြစ်နေပါတယ်။ မတူတဲ့စကားကိုပြောတဲ့ လူမျိုးစုတခုက လာတင်ပြတိုင်း သူရဲ့တင်ပြချက်ကို အခြေခံပြီးတော့ ငွေကြေးထောက်ပံ့ ကူညီပေးရတော့မယ့်သဘော ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါမျိုးကတော့ ကျွန်တော့်အမြင်မှာလက်တွေ့ မကျဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။ လက-
“တွေ့ဖို့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်လာတဲ့အခါကျရင် ပြဿနာရှိလာလိမ့်မယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

(ဘာသာစကားနဲ့ ပတ်သက်ပြီး မေးခွန်းများမေးရန် ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။)

ကိုရွှေမျိုးသန့်ရဲ့မေးခွန်း။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ နိုင်ငံသားတိုင်းဟာ မိမိဘာသာစကား သင်ကြားခွင့်ရတယ်လို့ ဖော်ပြထားပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ လက်တွေ့မှာ မိမိပြည်နယ်တွေရဲ့ ဘာသာစကားကို သင်ကြားခွင့်မရပါ။ ဒါကြောင့် ဒီလိုမျိုးကို ထည့်သွင်းထားတာဖြစ်ပါတယ်။

ဖြေ။ ။ပြဿနာရပ်တွေကို စဉ်းစားရတဲ့အခါ လက်တွေ့မှာ ငွေရေးကြေးရေး အရေးကြီးပါတယ်။ ဘယ်သူကနဲ့ ငွေရေးကြေးရေးကို ထောက်ပံ့မလဲ၊ ဘယ်လိုလည်ပတ်မလဲ၊ ငွေရေး ကြေးရေးအခြေအနေက ကိုရွှေမျိုးသန့်ရဲ့ မေးခွန်းမျိုးကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်

ရန်အတွက် ဒေသခံပြည်သူလူထုရဲ့ ငွေရေးကြေးရေးနဲ့ ဖြေရှင်းပေးမလား? ဥပမာအိန္ဒိယမှာ ဆိုရင် ဆစ်လူမျိုးတွေက ဒီလိုမျိုးလုပ်ကြပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ဘာသာစကားနဲ့ ပတ်သက်လာရင် ကုန်ကျစရိတ်အားလုံးကို သူ့ဟာနဲ့သူရှာပြီးတော့ တိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပါတယ်။ လက်တွေ့အရ ပြောရမယ်ဆိုရင်တော့ ဒီဥစ္စာဟာ ရေရှည်မှာ ပြဿနာဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ခုနက ကိုရွှေမျိုးသန့်ပြောသွားတဲ့ မတူတဲ့ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းရဲ့ ဘာသာစကားနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကို တိုးတက်မြှင့်မားအောင်လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကိုဖွဲ့စည်းပုံတွင်ဖော်ပြထားတာဟာ အင်မတန်မှကောင်းမွန်ပါတယ်။ ဒီဖော်ပြချက်ကို မငြင်းမပါဘူး။ ဒါပေမယ့်လို့လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရတဲ့အခါမှာကျတော့ မလွယ်ပါ။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ပြည်နယ်က လက်တွေ့အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်သွားရတော့မည်ဆိုရင် ပြဿနာတွေ အများကြီးရှိလာနိုင်တယ်။ တောင်းဆိုချက်တွေလည်း အများကြီးရှိလာနိုင်တယ်။ လုပ်ပေးရတာတွေလည်း အများကြီးရှိလာနိုင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့မိတ်ဆွေတွေ တင်ပြသွားတဲ့ သမိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာကိုလည်း လက်ခံပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုတာ အနာဂတ်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်ပြဿနာတွေကို ကြိုမြင်ပြီးမှ ဒါတွေကိုကာကွယ်နိုင်ဖို့အတွက် အခြေခံကျကျစဉ်းစားတာ လက်တွေ့ပိုကျတယ်။ စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ဒါတွေကိုလုပ်ရတော့မယ်ဆိုရင် ကျောင်းတွေတည်ထောင်ရမယ်။ တက္ကသိုလ်တွေမှာ ပြဌာန်းရေးစဉ်းစားပေးရတော့မယ်။ ဆရာတွေကိုလေ့ကျင့်ပေးရတော့မယ်။ ဒါတွေအားလုံးလုပ်ဖို့ကို ဘယ်သူက အကုန်အကျခံမှာလဲ? မတူညီတဲ့ ဘာသာစကားအားလုံးအတွက် လုပ်ပေးဖို့ကို ဒီလောက်ကြီးမားတဲ့ ကုန်ကျငွေတွေကို ဘယ်ကရမလဲ? အခုကထည်းက စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်လာပါတယ်။

Mr. Norbert von Hoffmann ကတော့ မတူတဲ့ဖက်ကနေ ဆွေးနွေးသွား ပါတယ်။ သူဆွေးနွေးတဲ့အချက်ကတော့ "ဒီဖွဲ့စည်းပုံအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေရဲ့ ယေဘုယျကျတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ဆွေးနွေး ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဥပမာ ဘာသာစကားနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းဆက်သွယ်လုပ်ဆောင်ကြတဲ့ အနေအထား (Globalization) အရ လေ့လာမယ်ဆိုရင် အမျိုးသားဘာသာစကားများ ပြန်ပြီးမြှင့်တင်တဲ့လှုပ်ရှားမှုတွေ ရှိလာ တာကိုတွေ့ ရပါတယ်။ ဥပမာ မွန်ဂိုလီယား မှာအမျိုးဖြစ်လာတာကို တွေ့ရပါတယ်။ အဓိကစဉ်းစားရမယ့် ပြဿနာကတော့ (national identity) အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာ ဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာကို ဖော်ထုတ် နိုင်ဖို့ရန် အတွက် ဘယ်လို အချက် အလက် တွေကို ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေက ခွင့်ပြုချက်ပေးရမလဲ။ ဒီဘက်ကစဉ်းစားဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားဖွံ့ဖြိုးမှုကို အားပေးတဲ့သဘောဟာ အမျိုးသားအသွင်လက္ခဏာကိုလည်း မြှင့်တင်ရာရောက်ပါတယ်။ ဒီလိုပြဌာန်းပြီး ဖက်ဒရယ် အစိုးရကိုဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အစိုးရကိုဖြစ်စေ အတင်းအကြပ် တာဝန်ယူခိုင်းတာဟာ အမျိုးသားအသွင် လက္ခဏာမှာ အရေးကြီးတဲ့အစိတ်အပိုင်းတရပ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ဒီလိုဟာမျိုးကိုတော့ ခွင့်ပြုချက်ပေးသင့်တယ်လို့ မြင်ပါတယ်။ ဘယ်လိုသင်ရမလဲ၊ ကျောင်းတွေဘယ်လိုဖွင့်ရမလဲ၊ ဆရာတွေဘယ်လိုလေ့ကျင့်ရမလဲ ဆိုတဲ့ နည်းနာပိုင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ပြဿနာတွေကတော့ တကမ္ဘာလုံးမှာ နေရာတကာမှာ ဖြစ်ပေါ်နေတာကို တွေ့ရပါ

တယ်။ ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ပြဋ္ဌာန်းမယ်ဆိုရင် ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်ပြီး နောင်ဖြစ်လာမယ့် ပြဿနာမျိုးမဖြစ်ပေါ်အောင် အခြေခံဖက်ကစဉ်းစားပြီးတော့ ရေရှည်မှာ ပြဿနာမတက် အောင် ကာကွယ်တဲ့ပြဋ္ဌာန်းချက်မျိုး ဖြစ်သင့်တယ်လို့ ကျွန်တော်မြင်ပါတယ်။"

ပြီးနောက် Dr. Wagner ဆက်လက်ဆွေးနွေးပါသည်။

ဆက်ဆွေးနွေးချင်တဲ့အကြောင်းကတော့ ပုဒ်မ (၃၄- ၃၇)မှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံမှာအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်သတ်မှတ်ချက်ဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမှာသုံးထားသည့် အသုံးအနှုံးတွေက မရှင်းဘူးလို့မြင်ပါတယ်။ ဥပမာ အမျိုးသားပြည်နယ်ဆိုတာ သက်ဆိုင်ရာပြည် နယ်အတွင်းမှာရှိတဲ့ လူမျိုးတမျိုးက လူဦးရေအများစုအနေနဲ့ ပါဝင်တယ်ဆိုရင် ဒါအမျိုးသားပြည်နယ်ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ ဖွဲ့ ခဲ့ ဆို ချက် မျိုးဖြစ်တယ်။ ဒါကို မရှင်းဘူးလို့ကျွန်တော်မြင်ပါ တယ်။ အများစု ဆိုတာဘာလဲ၊ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်က အများစုလား၊ ဒါမှမဟုတ် ဘယ် လောက်ဟာမျိုးကို အများစုဖြစ်သလဲ။ စသည်ဖြင့် အတိအကျဖော်ပြဖို့လိုအပ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်အကြံပေးချင်တာကတော့ ဖွဲ့စည်းပုံမှာရေးသားချက်တွေဟာ ရှင်းလင်းဖို့ လိုအပ် ပါတယ်။ မရှင်းဘူးဆိုရင် အငြင်းပွားပြီး တရားရုံးကို ရောက်သွားနိုင်ပါတယ်။ တရားရုံးရဲ့ အငြင်းပွားမှုကြောင့် နှောင့်နှေးပြီး တိုင်းပြည်တိုးတက်မှုကို ထိပါးနိုင်ပါတယ်။

စစ်တပ်နဲ့ပတ်သက်တဲ့အပိုင်းကို ဆက်လက်ဆွေးနွေး ပါမယ်။ ပုဒ်မ(၁၁၁)မှာပြဋ္ဌာန်းထားချက် ဖြစ်တယ်။ ဒီပြဋ္ဌာန်းချက်တွေမှာ အဓိကပြဿနာလို့ယူဆတဲ့ အသုံးအနှုံးကတော့ အချိုးကျအခြေခံပေါ်မှာ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တွေက နေပြီးတော့ ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့် ဖွဲ့စည်းခွင့် ဆိုတာကို ရေးသားထားပါတယ်။ အချိုးကျအခြေခံဆိုတာဘာလဲ။ လက်တွေ့အရရှင်းလင်းဖို့လိုပါတယ်။ အချိုးကျအခြေခံဆိုတဲ့ အပေါ်မှာ တပ်နှင့်ရဲကို အချိုးကျဘယ်လိုမျှဝေမလဲ။ စစ်တပ်နှင့်ရဲအကြားမှာ ဘယ်လိုကွာခြား ချက်တွေရှိသလဲ။ ကျွန်ုပ်သိသလောက်တော့ မြန်မာနိုင်ငံမှာ သန်းခေါင်စာရင်း အတိအကျ မကောက်နိုင်သေးဘူး။ ဒီလိုသန်းခေါင်စာရင်း အတိအကျမရှိသေးတဲ့အတွက် စစ်တပ်တို့ကိုဖွဲ့တဲ့အခါမှာ အချိုးကျအခြေခံအပေါ်မှာဖွဲ့မယ်ဆိုရင် လက်တွေ့ကျတော့ အငြင်းပွားလာကြလိမ့်မယ် ပြဿနာတွေ ဖြစ်လာကြလိမ့်မည်။ ဒါကြောင့်လူနည်းစု အမျိုးသားတွေက ပိုပြီးတော့နစ်နာမယ်လို့ယူဆရပါတယ်။ အချိုးကျအခြေခံကို သုံးမယ်ဆိုရင် တဖက်က ဒီစစ်တပ်မှာရော ရဲဘက်အုပ်ချုပ်ရေးမှာရော ဒီအချိုးကျ အခြေခံနှင့်သွားရမယ့် ပုံစံမျိုးဖြစ်နေပါတယ်။ ကျွန်တော်မေးချင်တာက ရဲတွေကို ပြည်နယ်မှာ ဘယ်လိုအချိုးကျ အခြေခံစဉ်းစားရမှာလဲ။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှာ စစ်တပ်ကို ဘယ်လိုဖွဲ့စည်းမလဲ ဆိုတာကိုစဉ်းစားရမှာ ဖြစ်သလို ပြည်နယ်တွေမှာလည်း ဒီရဲတွေဟာ အချိုးကျအခြေခံ ဘယ်လိုပါဝင်ရမလဲ။ ရဲတပ်ဖွဲ့ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို ဘယ်လိုသတ်မှတ်မလဲ။ ဒါတွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ရှင်းလင်းတဲ့ အချက်လက်တွေကို ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ဖော်ပြဖို့လိုပါ တယ်။

Chao Tzang Yawng hwe တင်ပြချက်။

ကျနော်တို့အခြေခံဥပဒေထဲမှာ ဒီလိုပြဋ္ဌာန်းထားတာကတော့ တိုင်းရင်းသား ဗမာ

လူထုအပါအဝင် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာမရှိခဲ့တဲ့အတွက် ဒီအာဏာကို လုပ်ခြင်တဲ့သဘော ရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့်ဒီလိုဖြစ်နေတဲ့အတွက် ကျနော်တို့ ခံစားရတဲ့ကာလထဲမှာ စစ်တပ် ရော၊ ပုလိပ်ရော၊ ဒီလိုကိစ္စတွေမှာ တိုင်းရင်းသားများဖြစ်တဲ့ ဒေသခံလူထုက ပြောဆိုခွင့်မ ရှိတဲ့ အခြေခံမှာဖွဲ့စည်းထားတဲ့ စစ်တပ်ဖြစ်တယ်။ ပုလိပ်တွေဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့်ဒီ- အပေါ်မှာ ဒီလိုဖြစ်နေတဲ့ပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်တဲ့ သဘောနဲ့ဒီမိုကရေစီကို ရေးဆွဲတဲ့အခါမှာ ဒီ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်ဖို့အတွက်ဆိုပြီး Article 112 , 114 တို့ရေးဆွဲလာရခြင်းဖြစ်တယ်။ ဒါပေမယ့် အဓိကပြဿနာကတော့ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အပြည့်အဝရှိတဲ့ဒေသန္တရစနစ် တခု လုပ်ခဲ့မယ်ဆိုရင် ဒီပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်မယ် ထင်- ပါတယ်။ ဥပမာ ဒေသန္တရအုပ် ချုပ်ရေး အပြည့်အဝရှိတဲ့ ကနေဒါမှာ police ဆိုရင်ဗ ဟိုပုလိပ်ရှိတယ်၊ ပြည်နယ်ပုလိပ် ရှိ တယ်။ ပြီးတော့ ဒေသန္တရပုလိပ် လည်းရှိတယ်။ ဒေသန္တရပုလိပ်က အဲဒီဒေသက လူတွေနဲ့ ဖွဲ့ထားတဲ့ ပုလိပ်ဖြစ်တယ်။ ဒီဒေသအုပ်ချုပ်ရေး အာဏာအောက်မှာ ရပ်တည်နေတဲ့ ပု လိပ်အဖွဲ့ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့်မို့ ဒီလိုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ပုလိပ်ပြဿနာဘယ်လို ဖွဲ့စည်းမ လဲဆိုတာ ကျနော်တို့ ဖြေရှင်းသွားနိုင်မယ်။ ဒါထက်မကဘူးကျနော် အနေနဲ့မြင်တာ က တော့ ဒီဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ကျနော်တို့သိဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ကျနော်တို့ အခြေခံ လူထုတွေမှာ အတွေ့အကြုံမရှိတဲ့အတွက် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်မှုနဲ့ပတ်သက်တဲ့ အသိပညာ တွေရရှိဖို့ workshop တို့ သင်တန်းတို့ သိပ်လိုအပ်ပါတယ်လို့ ယူဆပါတယ်။

စစ်တပ်ဆိုရင် ဒီခေါင်းဆောင်ပိုင်းရဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တယောက်က ပြောခဲ့ဖူးပါတယ်။ ပြည်ထောင်စုစစ်တပ် အသွင်နဲ့ဖွဲ့ထားမယ်ဆိုရင် ပြဿနာတော့ရှိမှာမဟုတ်ဘူး။ ပြည် ထောင်စုစနစ် စစ်တပ်ဆိုတာ ကချင်သေနတ်ကိုင် တပ်တို့၊ ချင်းသေနတ်ကိုင်တပ်တို့၊ ရှမ်း သေနတ်ကိုင်တပ်တို့ စသည်ဖြင့်တကယ့် ဖက်ဒရယ်စစ်တပ်အနေနဲ့ ဖွဲ့စည်းနိုင်မယ်ဆိုရင် တော့ ပြဿနာရှိမှာမဟုတ်ဘူးလို့ ကျွန်တော်မြင်တယ်။

ယခုတော့ စစ်တပ်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အကြီးအကျယ်ပြဿနာရှိနေပါတယ်။ ယခုစစ်တပ် က ငါးသိန်းကျော် ရှိတယ်။ ဒီ ငါးသိန်းကျော်ရှိတဲ့စစ်တပ်ကို လျော့ချဖို့လုပ်ငန်းကလည်း အကြီးအကျယ် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်တယ်လို့ ကျနော်မြင်ပါတယ်။

ကိုရွှေမျိုးသန့်တင်ပြချက်။

တပ်မတော်ကို အချိုးကျဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကို ကျွန်တော်မရှင်းဘူးဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါ ပေမဲ့ စစ်တပ်ရဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအနေအထားကို သုံးသပ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ မြန်မာပြည်စစ်တပ် မှာ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းဟာ ဗမာလူမျိုး တွေဖြစ်တဲ့အခါ စစ်တပ်အနေနဲ့ လူနည်းစုနေရာဒေသ တွေကို ရောက်လာတဲ့အခါမှာ သူတို့ရဲ့လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုတွေဟာ တော်လှန်ရေးအင် အားစုကို နှိပ်ကွပ်တာထက် ဒီလူမျိုးရေးအရ ဖိနှိပ်မှုမျိုးဖြစ်လာတယ်။ ပိုပြီးတော့ လူမျိုးရေးပဋိပက္ခ အသွင်ဆောင်လာတယ်။ စစ်တပ်ရဲ့ပြုမူဆက်ဆံဆောင်ရွက်ပုံအရ စစ်တပ်ထဲ မှာ (၉၅)ရာခိုင်နှုန်း ဟာ ဗမာလူမျိုး ဖြစ်လာတဲ့အခါ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး လူနည်းစုရာထူးအမြင့်ဆုံးက ဒုဗိုလ်မှူးကြီး အဆင့်လောက်ဘဲ ရနိုင်တယ်။ ဒီအထက်မှာဆိုရင် မရှိသ လောက်ပါပဲ။ အချိုးကျဆိုတဲ့ အသုံးအနှုန်းကို ကျွန်တော်နားလည်တာက ဥပမာ ဖက်ဒ ရယ် ပြည်ထောင်စုကြီးဖြစ်လာလို့ရှိရင် ပြည်နယ်တွေက ကိုယ့်ရဲ့စစ်တပ်ကို ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုရဲ့ အချိုးကျအဖွဲ့ဝင်ဖို့

ဖြစ်လာတယ်။ ဒီလိုအဖွဲ့ဝင်ခြင်းအားဖြင့် ပြည်နယ် တွင်းရှိလူမျိုးတွေရဲ့ အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်မယ်လို့ယူဆ ပါတယ်။ ပုံစံ လည်းကျတယ်လို့ထင်တယ်။ တော်လှန်ရေး သမိုင်းကြောင်းအရလည်း ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ လက်နက်ကိ-
င်အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးဆိုတာက ဗမာပြည် အချုပ်အခြာအာဏာကြီးကို ရယူဖို့ တိုက်-
နေတာမဟုတ်ဘူး။ သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးစုကို ကာကွယ်ရေးအရ တိုက်နေခြင်းဖြစ်ပါတယ်။
နောက်ပိုင်းမှာ State Constitution မှာခုနုပြောသွားတဲ့ State တွေကို ကာ
ကွယ်ဖို့အတွက် တပ်မတော်လိုအပ်တယ်ဆိုတာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ စဉ်းစားလာတာ
ဖြစ်ပါတယ်။

ပါမောက္ခ Dr.Wagner က ဒီဂျာမနီ ပြည်မှာ နယ်စပ်ဒေသတွေ နဲ့ပတ်သက်လို့ဆို
ရင် သူတို့ဖက်ဒရယ် ကနေပြီးတော့ဖွဲ့စည်းထိမ်းချုပ်တဲ့ ဖက်ဒရယ်ပုလိပ်တွေရှိတယ်။ နယ်
စပ် ဒေသအတွက်ဘဲ ဖြစ် ပါတယ်။ ပြည် နယ်တွေ လုံခြုံမှု အတွက်
ပြည်နယ်ပုလိပ်တွေလည်းရှိပါတယ်။ ပုလိပ်နှစ်ခုရှိတယ်။ မြန်မာတိုင်းရင်းသားတွေအတွက်
ဥပမာ မွန်၊ ကချင်၊ ချင်း တွေမှာလည်း ဒီလိုပုလိပ်မျိုးရှိတို .စဉ်းစားသင့်ကြောင်း
ဆွေးနွေးပါတယ်။

နောက် အိန္ဒိယနဲ့ပတ်သက်ပြီးတော့ ပါမောက္ခ Dr.Wagner ကဆက်လက်-
ဆွေးနွေးပါတယ်။ အိန္ဒိယမှာ လူမျိုးကိုအခြေခံတဲ့တပ်တွေနဲ့ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့
ဆစ်လူမျိုးနှင့်ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ တပ်တွေရှိတယ်။ ယဉ်ကျေးမှုမတူတဲ့ ဧရိယာ
ပြည်နယ်တွေက စေလွှတ်တဲ့တပ် တွေနဲ့ အိန္ဒိယစစ်တပ်ကို ဖွဲ့စည်းထားတာမျိုးရှိပါတယ်။
ဆစ်တွေနဲ့ဖွဲ့စည်းထားတယ်။ တ ဝီလ်တွေနဲ့ဖွဲ့စည်း ထားတယ်။ စသည်ဖြင့်
မတူတဲ့လူမျိုးတွေနဲ့ ဖွဲ့စည်းထားတဲ့ စစ်တပ်တွေ အိန္ဒိယမှာ ရှိတယ်။ တချိန်တည်းမှာ
ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုက တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ထားတဲ့ စစ်တပ်ကိုလည်း
ရှိဖို့လိုအပ်တယ်။ သူသိသလောက်ဆိုရင် အိန္ဒိယမှာ ပြဿနာပေါင်း စုံရှိခဲ့ပေမယ့်
အိန္ဒိယစစ်တပ်အနေနဲ့ သမိုင်းမှာ အနှစ် (၅၀)အတောအတွင်းမှာ တခါမှ စစ် အာဏာ
သိမ်းခြင်းမရှိခဲ့ဘူး။ ဝန်ကြီးချုပ်အင်ဒရာဂန္တီ အုပ်ချုပ်တဲ့ကာလ Martial Law
ကြေငြာပြီးတော့ အုပ်ချုပ်ခဲ့တာတောင်မှ မစွပ်စွဲအင်ဒီယာဂန္တီအနေနဲ့ အိန္ဒိယစစ်တပ်ကို သုံး
ခဲ့တာမျိုးမရှိဘူး။ အိန္ဒိယစစ်တပ်က အဲဒီမှာပါဝင်ခဲ့တာ မရှိဘူး။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့တွေကိုပဲ
အသုံးပြုခဲ့တာဖြစ်တယ်။ စဉ်းစားစေချင်တာက အလုပ်တာဝန်ခွဲဝေမှု၊ ပြည်နယ်မှာရှိတဲ့
အစိုးရတွေက ဘယ်လိုလုံခြုံရေးတပ်မျိုးကို ကိုင်ပြီးတော့ ပြည်နယ်လုံခြုံရေးအတွက် ဘယ်
လိုတာဝန်ယူ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မလဲ ဆိုတဲ့အလုပ်တာဝန်ခွဲဝေမှုအပိုင်းကို ပိုပြီးတော့
စဉ်းစားစေခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

ယခု မိတ်ဆွေများက ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ပါတယ်။ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော် ဖွဲ့စည်းဖို့
ဖြစ်တယ်။ ပြည်ထောင်စု တပ်မတော်ဖွဲ့စည်းမှုကို အချိုးကျအပေါ်မှာ အခြေခံပြီးတော့ စ
တင်ဖွဲ့စည်းဘို့ စဉ်းစားအဆိုပြုလာကြတယ်။ အဲဒီအချိုးကျ အခြေခံနဲ့ဖွဲ့စည်းမယ်ဆိုတဲ့
အယူအဆမျိုးကို ပြည်ထောင်စုထဲမှာတင်မဟုတ်ဘူး၊ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်တွေမှာ
လည်း စဉ်းစားဖို့လိုအပ်တယ်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ပြည်နယ်တွေမှာ ပြည်နယ်အ
စိုးရရှိပေမယ့် ပြည်နယ်အစိုးရတွေကလည်း လူမျိုးစုတစုကိုဘဲ များသောအားဖြင့် ကိုယ်
စားပြုတယ်။ ပြည်နယ်အတွင်းမှာရှိတဲ့ လူဦးရေများတဲ့လူမျိုးစုက အခြားလူမျိုးစုငယ်တွေ
ကို ဖိနှိပ်တာရှိချင်ရှိလာနိုင်တယ်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့တွေ ရဲတပ်ဖွဲ့တွေဖွဲ့စည်းတာကို ပြည်

နယ်တွေမှာ စဉ်းစားရင်လည်းဘဲ အချိုးကျဖွဲ့စည်းမှုမျိုးကို သုံးသင့်တယ်လို့ ပါမောက္ခက အကြံပေး သွားပါသည်။

ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ စစ်တပ်နဲ့ ပတ်သက်လို့ ပြဌာန်းထားတဲ့ပြဌာန်းချက်ကတော့ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မရှိသေး၊ သူ့အထင်ကတော့ စစ်တပ်နှင့် ပတ်သက်တဲ့ကိစ္စကို အရေးပေးဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ့ယူဆချက်ကတော့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ပြဌာန်းထားတာထက် သီးခြားဥပဒေမျိုးနဲ့ပြဌာန်းလိုက်ရင် ကောင်းမယ်လို့ သူယူဆပါတယ်။ စစ်တပ်ကို ဘယ်လိုဖွဲ့စည်းမလဲ၊ တပ်ရဲ့အမျိုးအစားက ဘာတွေဖြစ်မလဲစသည်ဖြင့် ဘယ်လိုညှိနှိုင်းကြမလဲ ဆိုတာမျိုးကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာ ပြဌာန်းဖို့မလိုဘူးလို့ သူထင်ပါတယ်။ စစ်တပ်ကို သူဘယ်လို ဖွဲ့စည်းမလဲဆိုရင် မိမိဆန္ဒအလျောက် စစ်တပ်ထဲမှာပါဝင်ဖို့ ထမ်းဆောင်တဲ့ ပုံစံမျိုးဖြင့် စစ်သားတွေစုဆောင်းပြီးတော့ စစ်တပ်ရဲတပ်ဖွဲ့ နယ်စပ်လုံခြုံရေးတွေကို ဖွဲ့စည်းတာမျိုးကို ဖြစ်စေချင်တယ်။ ပြည် ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမှာ ထည့်သင့် မထည့်သင့်ကိုတော့ သူ့အနေနဲ့အသေအချာအကြံမပေးနိုင်ပါ။ သေချာတာကတော့ ဒီကိစ္စကို အလေးထားစဉ်းစား ဆောင်ရွက်သင့်တယ်။ ဆောင် ရွက်မယ်ဆိုရင်လည်း အကောင်းဆုံးက သီးခြားဥပဒေပြဌာန်းခြင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဘဲ ဖြစ် မယ်လို့ သူ့အကြံပေးသွားပါတယ်။

ဦးခင်မောင်ရင်။

ပိုက်ဆံအများကြီးကုန်တဲ့ စစ်တပ်ထားဘို့ လိုမလား၊ ဥပမာ- ဂျာမဏီမှာဆိုရင် စစ်တပ်ဟာ ဗဟိုအနေနှင့်ဘဲ ရှိကြတယ်၊ ပြည်သူလူထုက Volunteer မိမိဆန္ဒအလျောက် စစ်တပ်ထဲဝင် ဝင်တာမျိုးကို ကျင့်သုံးတယ်။ စစ်တပ်ကနေပြီးတော့ လက်နက်သိမ်းသွားခြင်း အာဏာသိမ်းသွားခြင်း မျိုးမရှိတော့ဘူး။

ပါမောက္ခ Dr.Wagner ပြောသွားတာကတော့ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက် ပုဒ်မ (၁၁၄) ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ရဲ့ဦးဆောင်မှုအပိုင်းနဲ့ ပတ်သက်ပြီးတော့ ဖွဲ့စည်းတဲ့အခါ ကျရင် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တွေက တပ်မှူးကြီးတယောက်စီစေလွှတ်ပြီး ဖွဲ့စည်းရန်ဆိုတဲ့ အပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်မျိုးအကြံပေးသွားတယ်။ ပထမက ဒီပုဒ်မကို ဘာကြောင့် ပြဌာန်းထားတာလဲ၊ ရှင်းလင်းဖို့လိုတယ်။ ဒီပုဒ်မရဲ့ရည်ရွယ်ချက်က ဘာလဲ၊ ဒီရည်ရွယ် ချက်ကတော့ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ဖွဲ့စည်းရတဲ့အခါမှာ လူမျိုးရေးနည်းပါးတဲ့ လူမျိုးစု တွေပါဝင်ပတ်သက်မှု၊ ဦးဆောင်မှုကို အာမခံချက်ပေးထားမှုမျိုး အနေနဲ့ပြဌာန်းထားတာ မျိုး ဖြစ်တယ်။

ဒုတိယအချက်ကတော့ ပြည်ထောင်စုတပ်ကို ဒီလိုတပ်မှူးကြီးလို ဖြစ်ဖို့လိုပါတယ်။ ဒီအချက်နှစ်မျိုးကို ပါမောက္ခ Dr.Wagner က အကြံပေးသွားပါတယ်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တွေရဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံ structure ကို တည်ဆောက်တဲ့အခါမှာ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရဲ့ structure နဲ့ ဆက်စပ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ တဖက်က သူသဘောပေါက်နားလည်တယ်။ သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တွေရဲ့ ထူးခြားချက်ရှိတယ်၊ သူတို့မှာ သီးခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိတယ်၊ ဒါကိုပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံတွေမှာ ပြဌာန်းပေးရမယ်။ ဒါပေမယ့် နောက်ဆုံးမှာဆိုရင် တချို့အ

ရေးကြီးတဲ့ အခန်းကဏ္ဍတွေမှာ တူညီတဲ့ယေဘုယျကျတဲ့ အားလုံးကို ခြုံငုံမိမယ့်လိုအပ်ချက်တွေကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံမှာ အားလုံး သဘောတူပြဌာန်းနိုင်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ပြည်နယ်အားလုံးကိုခြုံငုံမိမယ့် ညီမျှမှုဖြစ်စေတဲ့အရာမျိုးကို ခြုံငုံပြဌာန်းနိုင်ဖို့လိုအပ်တယ်။ ဒီလိုဖြစ်နိုင်ဖို့အတွက်ဆိုရင် ယခုကတည်းက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံတွေလက်တွေ့ ရေးလာကြတဲ့အခါ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံကို ရေးဆွဲတဲ့ကော်မတီတိုင်းဟာ အချင်းချင်းအပြန်အလှန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ ဒီပြည်နယ်တစ်ခုခြင်းစီက ကိုယ့်စိတ်ကြိုက် အလွန်လွတ်လပ်စွာ စဉ်းစားပြီး ရေးခြင်သလိုရေးဆွဲထားကြမယ် ဆိုရင် ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့်တခု ကြားထဲမှာတူညီမှုမရှိသလောက်ဖြစ်သွားမယ်။ အဲဒီ-ပြည်နယ်သားများအတွက် တကယ်လက်တွေ့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် နေထိုင်ဆက်ဆံလာကြတဲ့အခါမှာ ရေရှည်မှာပြဿနာ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ဥပမာ ကျွန်တော့်အသက်အရွယ်နဲ့ ဒီအချိန် ရောက်တဲ့အထိကာလအတွင်းမှာ ဂျာမဏီရှိ ပြည်နယ် (၄) ခုမှာ ရွှေ့ပြောင်းနေခဲ့ရတယ်။ ဒီပြည်နယ်လေးခုစလုံးရဲ့ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်၊ ပညာရေးစနစ်၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်၊ စတာတွေဟာ ကွာခြားမှုသိပ်မရှိကြဘူး။ ကျွန်တော့်အတွက် အခက်အခဲဖြစ်မလာဘူး။ ဒီအခြေခံမျိုး ကနေ စဉ်းစားမယ်ဆိုရင် ဖြစ်နိုင်ရင်ပြည်နယ်တွေမှာ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကျောရိုးနဲ့ ဆက်စပ်ပြီးတော့ တချို့မူလပြည်နယ်အတွင်း ရှိပြီးသောအနေအထား ထူးခြားမှုကိုလည်း မထိပါးစေဘဲနဲ့ အချို့အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် တူညီတာမျိုးကို စဉ်းစားဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ ဒီလိုစဉ်းစားလာဖို့အတွက် လက်တွေ့ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲတဲ့အခါမှာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံမူကြမ်းရေးဆွဲတဲ့ ကော်မတီများ တဦးနှင့်တဦး အပြန်အလှန်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ဖို့ coordination နှင့် cooperation ရှိဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ လက်တွေ့အရပြောမည်ဆိုရင် အချို့ယေဘုယျအားဖြင့် တူညီတဲ့ကိစ္စရပ်မျိုးတွေမှာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့ကလေးများဖွဲ့စည်း ဆောင်ရွက်သင့်တယ်လို့ ကျွန်တော် ယူဆပါတယ်။ ဥပမာ ပညာရေးနဲ့ပတ်သက်လာရင် ပညာရေးအားလုံးနှင့်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာ၊ ရဲတပ်ဖွဲ့အားလုံးနှင့်ဆိုင်သည့်အကြောင်းအရာ၊ nationality အမျိုးသားဆိုတာ ဘယ်လိုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမလဲ၊ Ethnic ဆိုတာ အဓိပ္ပါယ်ဘယ်လိုဖွင့်မလဲ။ ဒီလို အားလုံးနဲ့ဆိုင်တဲ့ အကြောင်းအရာတွေကျတော့ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲတဲ့အခါ ယေဘုယျအားဖြင့် တူညီတဲ့ကိစ္စရပ်မျိုးတွေမှာ လုပ်ငန်းအဖွဲ့များဖွဲ့ပြီးတော့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြမယ်၊ coordination နှင့် cooperation လုပ်ကြမယ်ဆိုရင် အကျိုးရှိနိုင် လိမ့်မယ်လို့ အကြံပေးသွားပါတယ်။

မနန်းယဉ် တင်ပြချက်။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမူကြမ်းများရေးဆွဲတဲ့ လုပ်ငန်းစဉ်များနဲ့ပတ်သက်လို မူကြမ်းရေးဆွဲရေးကော်မတီများဖက်မှာ အားနည်းချက်ရှိသလို ကျွန်မတို့ အမျိုးသမီးထဲမှာလည်း စကေးအရရော အားနည်းချက်တွေ ရှိလာခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ယခုအချိန်မှာ gender equality, gender balance တွေကိုပိုပြီးတော့မှ စဉ်းစားလာဖို့ ကျွန်မတို့ကလည်း ပိုပြီးစဉ်းစားလာနိုင်အောင် ဖိအားပေးတာကို ကျွန်မတို့ကပိုပြီးတော့ လုပ်လာတယ်။ သေချာတာတစ်ခုကတော့ မူကြမ်းရေးဆွဲရေးကော်မတီများမှာ အမျိုးသမီးတွေ ပါဝင်ပတ်သက်မှု အားနည်းနေတာကို တွေ့ရပါတယ်။

ပါမောက္ခ Dr. Wagner ဆက်လက်ဆွေးနွေးသည်။

နောက်တစ်ခုကုန် အားမရတဲ့အချက်မှာ ဒီဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု အခြေခံဥပဒေ ထဲမှာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပုံစနစ်နှင့် ပတ်သက်တာရော ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရေးကော်မရှင်နဲ့ ပတ်သက်တာရော လုံးဝထည့်သွင်းဖော်ပြထားချက် မတွေ့ရပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဒီအချက်ကို သူ့အားမရတဲ့ အပိုင်းဖြစ်ပါတယ်။ အမျိုးသမီးရေးရာ နှင့်ပတ်သက်လာရင် ဒေသဆိုင်ရာအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းတဲ့အခါမှာ ကိုယ်စားပြုခွင့်ရအောင် ရာခိုင်နှုန်းဘယ်လောက် အမျိုးသမီး ပါဝင်ပတ်သက်မှုအပေါ်မှာ အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပြီးတော့ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားမယ်ဆိုရင် အမျိုးသမီးများရဲ့ အခွင့်အရေးကို တိုးတက်အောင်လုပ်တဲ့နေရာမှာ တစုံတရာသက်ရောက်မှု ရှိမယ်လို့ သူယုံကြည်ပါတယ်။

ဆက်လက်ဆွေးနွေးမည့်အကြောင်းက အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာချက်ကို ကြည့်လိုက်တဲ့အခါမှာ ပုဒ်မ ၁၄၁ မှာ ပြဌာန်းထားပါတယ်။ ဒီပြဌာန်းချက်ကို ကြည့်လိုက်တဲ့အခါကြတော့ မူရင်းပြဌာန်းချက်အရ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရရဲ့ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံးမှာဖြစ်စေ အစိတ်အပိုင်းတခုမှာဖြစ်စေ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ကြေငြာရမည်လို့ ပြဌာန်းထားတယ်။ ဒီပြဌာန်းချက်ကို ကြည့်လိုက်တော့ ဖက်ဒရယ်ရဲ့ တာဝန်သက်သက်ဘဲဖြစ်နေတာကို တွေ့ရပြီး ပြည်နယ်အစိုးရရဲ့ အခန်းကဏ္ဍပျောက်နေတာတွေ့ရပါတယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်လို့ အိန္ဒိယနိုင်ငံဟာ တပြည်ထောင်စနစ်ဘက်ကို ယိမ်းတဲ့နိုင်ငံ ဖြစ်တယ်လို့ ဝေဖန်ကြတယ်။ ဒီဝေဖန်ရေးကို ကျွန်တော်လက်ခံပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီပြဌာန်းချက်ကို ကြည့်လိုက်တော့ ဒီပြဌာန်းချက်သည်လည်း တပြည်ထောင်စနစ်မျိုးဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ပြည်နယ်အစိုးရရဲ့အခန်းကဏ္ဍပျောက်နေလို့ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို လုပ်ပိုင်ခွင့်ပိုရှိပေးထားသလို ဖြစ်နေတယ်။

ဒါကြောင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် သွားတူနေတာကို တွေ့ရတယ်။ တနည်းအားဖြင့် အရေးပေါ်ကြေငြာချက်နှင့် ပတ်သက်လာရင် ဥပမာ အရေးပေါ်အခြေအနေဖြစ်ပွားတဲ့ ပြည်နယ်အစိုးရကနေပြီးတော့ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို မေတ္တာရပ်ခံချက်အပေါ်အခြေခံပြီးတော့ ပြည်ထောင်စုသမ္မတဟာ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာနိုင်တယ်စသည်ဖြင့် အဲဒီလိုမျိုးနဲ့ ပြည်နယ်အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍကို တစုံတရာ ပြဌာန်းနိုင်မည်ဆိုရင် အရေးပေါ်အခြေအနေပြဌာန်းချက်ဟာ သဘာဝကျလိမ့်မည်။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ မိတ်ဆွေများ ဆွေးနွေးသလို အားကောင်းတဲ့ပြည်နယ်များ ရှိစေချင်တယ်ဆိုရင် အရေးပေါ်အခြေအနေ ပြဌာန်းရေးကိစ္စမှာလည်း ပြည်နယ်တွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းပြဌာန်းဖို့လိုအပ်လိမ့် မည်။

အဓိကအရေးကြီးတဲ့အချက်ကတော့ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာရလောက်အောင် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနေတဲ့ ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရရဲ့ ကြားထဲမှာညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုလုပ်သွားဖို့ ဒီလိုညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုမျိုးကို လုပ်နိုင်မယ်ဆိုရင် ပြဿနာရှိနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။

ဖြစ်ပေါ်သွားပြီးတဲ့အခြေအနေကို ကြည့်လိုက်တော့ လူမျိုးတစုနှင့်တစုကြားထဲမှာ သံသယတွေဖြစ်နိုင်လောက်တဲ့အတွက် အရေးပေါ်အခြေအနေကြေငြာချက်ကိစ္စကို ပြည်နယ်

တခုထဲကဘဲ လုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုတခုထဲ ကဘဲလုပ်သည်ဖြစ်စေ ပြဿနာတွေ ရှိလာနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပြဿနာမျိုးမရှိလာအောင် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာဖို့လို အပ်လာတယ်ဆိုရင် လိုအပ်လာတဲ့ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကြားထဲမှာ ဆွေးနွေးမှုမျိုးလုပ်ပြီးမှ ကြေငြာသွားမည်ဆိုရင် ပြဿနာမရှိနိုင်ဘူးလို့ ထင်ပါတယ်။ ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံဆိုကြပါစို့။ အိန္ဒိယမှာ လက်တွေ့ အချို့ပြည်နယ်တွေမှာ ပြဿနာတက်နေကြပါတယ်။ မတည်မငြိမ်မှုတွေရုံ နေကြပြီ အရေးပေါ်အခြေအနေကြေငြာ လောက်တဲ့အဆင့်ထိ ရှိလာ တယ်။ တဖက်ကကျတော့ ပြည်နယ်အစိုးရက ပြောတယ်၊ အားလုံးအဆင်ပြေနေပါတယ်၊ ဒါမျိုးလည်းရှိတတ်တယ်၊ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာစရာမလိုဘဲနှင့် အရေးပေါ်အ ခြေအနေ ကြေငြာခံ လိုက်ရတာလည်းရှိတယ်။ အိန္ဒိယမှာကျတော့ တဖက်က လမ်းဖွင့်ပေးထားတာရှိတယ်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရရဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာတာကို ပြည်နယ် အစိုးရအနေနဲ့က မကျေနပ်လို့ရိုရင် တရားရုံးချုပ်ကိုတက်ပြီးတော့ တရားစွဲနိုင်တယ်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရရဲ့ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေငြာချက်ဟာ လက်တွေ့နှင့်မကိုက်ညီ၊ ဥပဒေပြဌာန်းချက်နဲ့ မဆိုင်ဘူးဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဒီကြေငြာချက်ကို ပြန်ရုပ်သိမ်းပေးပါဆိုပြီး တရားရုံးချုပ်ကိုသွားပြီးတော့ တရားစွဲနိုင်တာဖြစ်တယ်။ ဒီလိုပြဌာန်းချက်မျိုးလည်း ရှိလာတယ်။ ဒီလိုအနေအထားမျိုးနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတွေရဲ့ အခန်းကဏ္ဍကို လမ်းဖွင့်ပေးတာမျိုးလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

ဦးရဲမြင့် မေးခွန်း။

မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် ပတ်သက်လို့ ဘယ်နိုင်ငံရဲ့ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမျိုးကို လေ့ လာသင့်တယ်လို့ ယူဆပါသလဲ။

ပါမောက္ခ Dr.Wagner။

စီးပွားရေးအနေနှင့် ကြည့်မည်ဆိုရင် အရှေ့တောင်အာရှတိုင်းပြည်တွေရဲ့ အတွေ့အ ကြုံတွေကို လေ့လာသင့်ပါတယ်။ အရှေ့တောင်အာရှမှာ တိုင်းပြည်တချို့ကို ကြည့်မည်ဆို ရင် စီးပွားရေးတိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးနေကြပါတယ်။ နိုင်ငံရေးကို ကြည့်မယ်ဆိုရင်တော့ အ ကောင်းဆုံးတိုင်းပြည်ဟာ အိန္ဒိယနိုင်ငံဖြစ်ပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဟာ ယနေ့အချိန်ထိကြည့်မယ်ဆိုရင် နှစ်ပေါင်း (၅၀)အတွင်းမှာ သူရဲ့တိုင်းပြည် တည်တံ့ ခိုင်မြဲမှုကို ထိန်းသိမ်းအထားနိုင်ဆုံး နိုင်ငံဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုနိုင်ငံမျိုးဟာ အာရှမှာတင်မ ဟုတ်ဘူး တကမ္ဘာလုံးမှာ တောင်မရှိဘူး။ တချိန်တည်းမှာ အကြီးဆုံး ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ လည်းဖြစ်တယ်။ ဒီအချက်ဟာ အိန္ဒိယနိုင်ငံရဲ့ လုံးဝထူးခြားချက် ဖြစ်နေပါတယ်။ ဥပမာ အင်ဒိုနီးရှားမှာ ယနေ့ထိဖြစ်နေတဲ့ပြဿနာတွေဟာ အိန္ဒိယမှာ လွန်ခဲ့တဲ့နှစ်ပေါင်း (၃၀) အတွင်းက ဖြစ်ပွားသွားခဲ့ပြီး ကျော်လွှားသွားခဲ့ပြီးဖြစ်တယ်။ လူနည်းစုတွေရဲ့ဆန္ဒနှင့် ပါဝင် ပတ်သက်မှုကို နိုင်ငံရေးအရ ဘယ်လိုအာမခံချက်ပေးသင့်တယ်ဆိုတဲ့ ပြဿနာမျိုးကို ရှာ မယ်ဆိုရင် အရှေ့တောင်အာရှရဲ့တိုင်းပြည်တွေမှာ ရှာရခက်လိမ့်မယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံရဲ့အ တွေ့ကြုံချက်မှာမယ်ဆိုရင် တွေ့လိမ့်မယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံမှာလည်း ရှာ မယ်ဆိုရင် ရှာလို့ရမယ်မထင်ဘူး။ ပါကစ္စတန်နိုင်ငံက မူလလင်တိုင်းပြည် ဖြစ်တယ်။ ဘင်္ဂ

လာဒွေက ခွဲထွက်သွားတာဖြစ်တယ်။ ပါကစ္စတန်ဟာနိုင်ငံကို အောင်မြင်စွာတည်ဆောက်နိုင်တယ်လို့ မထင်ဘူး။ သီရိလင်္ကာတိုင်းပြည်ဟာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်နိုင်ငံဖြစ်တယ်။ ကျွန်တော်တို့လိုဘဲ တူညီတဲ့ပြဿနာ တွေရှိတယ်။ ဒါပေမဲ့ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံလည်း အောင်မြင်စွာ တိုင်းပြည်ကိုအုပ်ချုပ်စီမံသွားနိုင်တဲ့ အခြေအနေမျိုးမရှိဘူး။ ဘာကြောင့်လဲဆိုတော့ လူနည်းစုတွေရဲ့ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို နိုင်ငံရေးအရ ခွင့်ပြုမည့်ပြဿနာဟာ သီရိလင်္ကာမှာ အကြီးမားဆုံးပြဿနာအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေ လို့ဖြစ်တယ်။ အဲဒါ ဘယ်ကလာသလဲဆိုရင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာကနေ လာတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်အလားတူပြဿနာဖြစ်တယ်။ ဘာသာစကားပြဿနာတွေ၊ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံ၊ လည်ပတ်ဆောင်ရွက်ပုံနဲ့ဆိုင်တဲ့ ပြဿနာတွေ၊ ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ ဆက်ဆံရေးပြဿနာတွေ၊ ငှင်းပြဿနာများကို သီရိလင်္ကာမှာလည်း ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေရတုန်းပဲ ဖြစ်တယ်။ သီရိလင်္ကာမှာဆိုရင် မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ဖက်ပိုင်းတွေမှာ ဗဟိုအစိုးရက မထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ဘူး ဖြစ်နေတယ်။ တမီလ် သူပုန်တွေက ဆက်လက်ထိန်းချုပ်နေတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒီလူနည်းစုတွေရဲ့ ပါဝင်ပတ်သက်မှု ပြဿနာကို သီရိလင်္ကာမှာ မရှင်းနိုင်ဘူးဖြစ်နေပါတယ်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှာတော့ ယနေ့အချိန်ထိ နယ်မြေတည်တံ့ ခိုင်မြဲမှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည့်အခြေအနေမှာ အရှေ့မြောက်ဒေသပြည်နယ်တွေကို ပိုပြီးတော့ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတွေ ပိုရလာတာကို တွေ့နေရတယ်။ ဥပမာ မိဇိုရမ်ပြည်နယ်မှာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ပိုရလာကြတယ်။ အိန္ဒိယကို စီးပွားရေးအရတော့မကြည့်နှင့်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံဟာ ကမ္ဘာမှာ အဆင်းရဲဆုံးတိုင်းပြည်တွေအနက်တခု ဖြစ်နေတယ်။ ဒါပေမယ့် ဒီမိုကရေစီကို ဆက်လက်အထိန်းချုပ်နိုင်ဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်တယ်။ မတူတဲ့လူမျိုးတွေ စုပေါင်းနေထိုင်နိုင်ကြတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်တယ်။ တိုင်းပြည်ကြီး တည်တံ့ခိုင်မြဲလျက်ရှိနေတာကို နိုင်ငံရေးအကြည့်မယ်ဆိုရင်တော့ အိန္ဒိယနိုင်ငံဟာ အလေ့လာသင့်ဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်တယ်။

ဆရာမစီဖိုးရာမေးခွန်း။

ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲတဲ့ ဖြစ်စဉ်နှစ်ခုမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲတဲ့ဖြစ်စဉ်ကို အရင်သွားသင့်လား၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ ရေးဆွဲတဲ့ဖြစ်စဉ်ကို အရင်သွားသင့်သလား၊ ဂျာမဏီနိုင်ငံရဲ့ အတွေ့အကြုံအပေါ်မှာ အခြေခံပြီးဘယ်လိုများ အကြံပေးခြင်ပါသလဲ။

ပါမောက္ခ Dr Wagner။

ကြက်ဥနှင့်ကြက် ဘယ်ကအရင်လာသလဲဆိုတဲ့ မေးခွန်းမျိုးဖြစ်နေပါတယ်။ တကယ်လို့သာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲတဲ့လုပ်ငန်းစဉ်သက်သက်ကိုသာ အရင် လုပ်သွားမယ် ဆိုရင် ပြည်နယ်တွေဟာ ပြည်ထောင်စုရဲ့ အနေအထားကိုမစဉ်းစားတော့ဘဲ မိမိတို့လိုလားချက်မှန်သမျှကိုသာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲသွားကြနိုင်တယ်။ မေးခွန်းက ဘာလဲဆိုတော့ ကိုယ့်ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံထဲမှာ ရေးသားဖော်ပြထားချက်တွေက Federal ဖွဲ့စည်းပုံထဲမှာ ပိုပြီးရှုတ်ထွေးချက်နှင့် ကွာတွေ့ရလိမ့်မယ်။ ဒါကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွေပေါ်လာပြီး အဲဒီအခြေခံဥပဒေတွေကို အခြေခံပြီးတော့မှ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံကို ရေးဆွဲမယ်ဆိုရင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ ပြည်နယ်တခုခြင်းစီရဲ့လိုလားချက်တွေအားလုံးကို အံဝင်ဝင်ကျထည့်သွင်းပြဌာန်းနိုင်တဲ့

လွယ်မှာမဟုတ်ဘူး။ ဒါကြောင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကို အရင်ရေးဆွဲတဲ့ လိုပါတယ်။ အဲဒီက ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပြုထားချက်တွေကို မှီငြမ်းပြီးနောက် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွေကိုရေးဆွဲ သွားမှသာ ချောမွေ့တဲ့ဖွဲ့စည်းပုံ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် တရပ်ဖြစ်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။ ခုကတည်းကနေပြီးတော့ အချို့ညီနေတဲ့အကြောင်းအရာတွေ ပြဿနာတွေအပေါ်မှာ ဘယ်လိုလုပ်ပြီး ဖြေရှင်းရရင် ကောင်းမလဲ ဆိုပြီးတော့စုပေါင်းလုပ်ငန်းအဖွဲ့တွေဖွဲ့စည်းပြီး အဖြေရှာမှုမျိုးလုပ်ပြီးတော့မှ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံရော ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအတွက်ရော နေရာချစဉ်းစားမည်ဆိုရင် ဒီလုပ်ငန်းစဉ်ကပိုပြီးတော့ လက်တွေ့ကျနိုင်ပါလိမ့်မယ်ဟု ယူဆပါတယ်။

Federalism in Germany:
Presentation and Discussion With Professor Dr. Dr. Hans Peter Schneider and Dr.
Jutta Kramer, Hanover University

ဒီဇင်ဘာ (၁၀)ရက်နေ့ကစပြီး ဘာလင်ကနေ ဘတ်စ်ကားငယ်တစ်စီးကို စင်းလုံးငှားပြီး တောက်လျှောက် ခရီးရှည်ထွက်ကြတယ်။ ခရီးစဉ်တစ်ခုလုံးမှာ ခရီးလမ်းကြောင်းနဲ့ ဂျာမနီ ဘာသာနဲ့ပြောဆို ဆက်ဆံရေးကိစ္စများအတွက် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ဦးဆောင်သွားသူကတော့ Burma Project ရဲ့ဥက္ကဋ္ဌ ဦးနွယ်အောင်ဖြစ်ပါတယ်။ ပထမ ခရီးစဉ်ကတော့ ဟင်နိုဘာမြို့ကိုသွားရောက်ပြီး ဟင်နိုဘာတက္ကသိုလ်က ဖက်ဒရယ်ရေးရာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အထူးပြုလေ့လာနေတဲ့ ပါမောက္ခ Dr. Peter Schneider, Dr. Jutta Kramer တို့နဲ့ တွေ့ဆုံလေ့လာခွင့် ရခဲ့ပါတယ်။ ပါမောက္ခ Dr. Schneider ဆိုတာဟာ ဖက်ဒရယ်ရေးရာနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဂျာမနီတနိုင်ငံလုံးမှာ အကျော်ကြားဆုံးပညာရှင်တွေ အနက်က တဦးဖြစ်တယ်လို့ သိရပါတယ်။ ပါမောက္ခက ဂျာမနီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ပုံကို သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံက နေစပြီး ရှင်းပြပါတယ်။

ပထမ နိဒါန်းပိုင်းမှာ သူတို့အဖွဲ့အစည်းအကြောင်း မိတ်ဆက်ပေးသွားပါတယ်။ အဓိက အဖွဲ့အစည်းရဲ့ လုပ်ငန်းမှာသုတေသန (၃)ခုလုပ်နေရပါတယ်။ ပထမတခုက (၁၉၉၀) ခုနှစ်မှာ ဂျာမနီတံတိုင်း (German Walls) ပြိုကွဲပြီး ဂျာမနီနှစ်နိုင်ငံပေါင်းလာကြတဲ့အခါမှာ ရှုတ်ထွေးတဲ့အခြေအနေ ပေါ်လာပါတယ်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်က အပြောင်းအလဲတွေ ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီနှစ်နိုင်ငံ ပေါင်းစပ်ပြီးတဲ့နောက် ဖက်ဒရယ်စနစ်မှာ ဘယ်လိုအခြေအနေတွေပြောင်းလဲသွားသလဲဆိုတာကို အဲဒီအဖွဲ့အစည်းက သုတေသနလုပ်တယ်။

ဒုတိယအချက်က ဂျာမနီ ဖက်ဒရယ်စနစ် နှင့် EU က ကျင့်သုံးနေတဲ့စည်းမျဉ်းကို ဘယ်လိုပေါင်းစပ်မလဲ၊ EU ကလည်းဖက်ဒရယ် ပုံစံလိုမျိုးဖြစ်လာတဲ့အခါကျတော့ ဒီစနစ် နှစ်ခုရဲ့ကွာခြားချက်ကို သုတေသန လုပ်နေတယ်။

တတိယအချက်က နိုင်ငံခြားမှာရှိနေတဲ့ တိုင်းပြည်တွေအကြောင်း သုတေသနလုပ်တယ်။ အထူးသဖြင့် ရော်ဂျီယာ၊ ရုရှား၊ ယူဂိုဆလားဗီးယားတို့ရဲ့ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်များကို သုတေသန လုပ်တယ်။ (၁၉၉၀)ခုနှစ်ကစပြီး တောင်အာဖရိကဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပေါ်ပေါက်လာရေး ကြိုးပမ်းမှုတွေမှာ အဲဒီအဖွဲ့အစည်းအနေနဲ့ ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့တယ်။

ဂျာမဏီနှင့်ပတ်သက်ပြီး စဆွေးနွေးတာကတော့ ဂျာမဏီရဲ့သမိုင်းကြောင်းကို လေ့

လာမည်ဆိုရင် အလယ်ပိုင်းခေတ်မှ စတင်ပြောခဲ့ပါသည်။ ရောမအင်ပါယာမှာ ပါဝင်ခဲ့တယ်။ ဒီခေတ်ကာလတွင် ဘုရင်၏ ရွေးကောက်တင်မြှောက်တဲ့စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်သွားတယ်။ ဆက်ခံတဲ့စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်သွားဘူး။ Pope နှင့်အင်ပါယာကနေပြီးတော့ ဘုရင် တွေကို အတည်ပြုခန့်အပ်လိုက်တယ်။ အဲဒီခေတ်တုန်းက ဂျာမဏီမှာ နယ်မြေ (၇) ခုရှိ တယ်။ ဒီနယ်မြေတွေကို မြို့စားကြီး (၇) ယောက်က အုပ်ချုပ်သွားပါတယ်။ ဒီခေတ်ရဲ့ ဂျာမဏီ အုပ်ချုပ်ပုံ ပုံစံနစ် က ဘုရားရဲ့ ခိုင်းကျောင်းနဲ့ တိုင်းပြည်နယ်ကအပြန်အလှန်နီးကပ်စွာဖြင့် ဂျာမဏီနိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်သွားကြပါတယ်။ ဂျာမဏီနိုင်ငံမှာ နှစ်ပေါင်း (၃၀) ကြာစစ်ဖြစ်ပွားခဲ့ပါတယ်။ စစ်ဖြစ်ပွားပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းနယ်မြေများ လွတ်လပ်ရေးရလာခဲ့ကြတယ်။ စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းတဲ့ပြဿနာက အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု (sovereignty) နှင့်ပတ်သက်ပြီး အဲဒီခေတ်ရဲ့ ပညာရှင်တွေ ဆွေးနွေးခဲ့ကြတယ်။ အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်တယ်ဆိုတာဘာလဲ။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုတာ ဘုရင့်ဆီမှာရှိသလား။ ဒါမှမဟုတ် နယ်မြေတွေမှာ ရှိသလား။ ပညာရှင်တိုင်းကနေပြီးတော့ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် တယ်ဆိုတာ နှစ်ခုလုံးမှာရှိနေပါတယ်။ ဘုရင့်ဆီမှာလည်းရှိတယ်။ နယ်မြေပိုင်တွေဆီမှာ လည်းရှိတယ်။ ဒီကိစ္စနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပညာရှင်တွေ အကြီးအကျယ်ငြင်းခုံမှုတွေ လုပ်ခဲ့ကြ တယ်။

နောက်ပိုင်းတွင် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတွေကို တည်ဆောက်လာကြတယ်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရဲ့ အယူအဆကဘာလဲဆိုရင် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုကို အကန့်အသတ်နဲ့သာ ကျင့်သုံးရမယ်။ အကန့်အသတ်ဆိုတာ နှစ်ခုစလုံးမှာ ရှိနေပါတယ်။ ပြည်ထောင်စု တခုလုံးမှာလည်းရှိတယ်။ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တွေဆီမှာလည်း ရှိတယ်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုမှာ အကြွင်းမဲ့ မဖြစ်နိုင်ဘူး။ အုပ်ချုပ်မှုအဆင့်ဆင့်မှာ အကန့်အသတ်နှင့်သာခွဲဝေ ကျင့်သုံးရမယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆကို စတင်ကျင့်သုံးလာကြတယ်။ ယခုအချိန် ကမ္ဘာမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖြစ် တည်ဆောက်ထားတဲ့ နိုင်ငံတွေကတော့ ဗြိတိသျှ၊ နေသဟာယ နိုင်ငံများလို၊ ခေါ်ဆိုခဲ့ကြတဲ့ သြစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယ၊ နိုင်ငံများ၊ အလယ်ပိုင်းနဲ့ တောင်ပိုင်းအမေရိကမှာ ဘရာဇီးလ်နှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံများ၊ အရှေ့အာရှမှာ မလေးရှား၊ ဥရောပမှာ ဂျာမနီ၊ သြစတြေးလျ၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် (မကြာသေးခင်က) ဘယ်လ်ဂျီယံနဲ့ နိုင်ငံများဖြစ်ပါတယ်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကိုတော့ ဖက်ဒရယ်စနစ်ရဲ့ မူရင်းဌာနေ (homeland of federalism) အဖြစ် ယေဘုယျလက်ခံထားကြတာလဲ ရှိပါတယ်။

ဂျာမနီ ပြည်ထောင်စုသမိုင်းကြောင်း အကြောင်းဆက်လက်ဆွေးနွေးပါမယ်။ ၁၉ ရာစုမှာ နပိုလီယံစစ်ပွဲကြောင့် မြင့်မြတ်တဲ့ရောမအင်ပါယာ (Holy Roman Empire) ကျဆုံးသွားပါတယ်။ ဒီအင်ပါယာ ကျဆုံးပြီးနောက်ပိုင်းမှာ အင်မတန်မှရော့ရဲသွားတယ်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်လို့မရတော့ဘူး။ များသောအားဖြင့် တိုင်းပြည်ရဲ့လွတ်လပ်မှုကို ပိုပြီးအဓိကထားလာကြတယ်။ ပြည်ထောင်စုပေါင်းစု ပြည်ထောင်စု (Confederation) ပုံစံတွေ တည်ဆောက်မှုကိုပိုပြီးတော့ များလာပါတယ်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နောက်တခါ ဒုတိယအကြိမ် ပြန်တည်ထောင်လာမှု ရှိပါသေးတယ်။ အဲဒါဘယ်ကြားထဲမှာရှိလဲဆိုရင် မြို့စားတွေနှင့် မင်းသားတွေကြားမှာ ပဋိညာဉ်စာချုပ် (Contract) ချုပ်ဆိုတဲ့နည်းလမ်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် ပုံစံကို ဒုတိယအကြိမ် တည်ထောင်မှုရှိပါသေးတယ်။ အဲဒီအချိန်တုန်းက များသောအားဖြင့် Federal ပြည်ထောင်စု

၁၈ ရာစုမှာဆိုရင် ပရပ်ဂျား အင်အား အကြီးဆုံးဖြစ်တယ်။ ပရပ်ဂျားရဲ့ပါဝင်မှုက သုံးပုံနှစ်ပုံလောက် ဖြစ်နေတယ်။ ဒါကြောင့် ပါရပ်ဂျားကို အင်အားလွန်ပြည့်ထောင် (super power) ရယ်လို့သုံးကြပါတယ်။ ပရပ်ဂျားအပြင် အခြားပါတဲ့နိုင်ငံလေးတွေ အင်မတန်ငယ်တဲ့ နိုင်ငံပေါင်း (၃၀ မှ ၃၅) နိုင်ငံ လောက်ပါဝင်တယ်။ အဲဒီနိုင်ငံတွေရဲ့ တနိုင်ငံချင်း၏ လူဦးရေပါဝင်မှုမှာ အငယ်ဆုံးက ၃ သေ- ဘင်းလောက်ဘဲပါဝင်နိုင်တဲ့အတွက်ကြောင့်မို့လို့ ပရပ်ဂျားပြည်ထောင်စုအင်အားကြီးပြီးတော့ကျန်တဲ့ ပြည်ထောင်စုတွေက အင်အားနည်းနေတယ်။ အဲဒီခေတ်က ဖက်ဒရယ် မှာပါတဲ့ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီအုပ်ချုပ်မှု ဖွဲ့စည်းမှုမှာပါဝင်တဲ့ မဲပေးတဲ့စနစ်ဟာ လုံးဝမျှတမှု မရှိဘဲနှင့် ပရပ်ဂျားက (၁၇)မဲ ရတဲ့အချိန်မှာ အခြားနိုင်ငံနယ်မြေတွေက (၁)မဲစီ ရတာကို တွေ့ရပါတယ်။

(၁၉၁၉)ခုနှစ် ပထမကမ္ဘာစစ်ပြီးတဲ့အခါမှာ ဝိုင်မာ သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်လာပါတယ်။ ဝိုင်မာ သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်လာတဲ့အချိန်မှာ မူလတုန်းကကျင့်သုံးခဲ့တဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပြောင်းပြန်ဖြစ်လာတယ်။ အရင်တုန်းက ဖက်ဒရယ် ကျင့်သုံးတယ်၊ ပြီးတော့ ပြည်ထောင်စုပေါင်းစု ပြည်ထောင်စု confederation ပေါ်လာတယ်။ နောက်ရော့ရဲ့တဲ့ ဖက်ဒရယ် ဖြစ်လာတယ်။ ပြီးတော့တခါ ဝိုင်မာသမ္မတနိုင်ငံ ပေါ်လာတဲ့အခါ ထူးခြားချက်က တပြည်ထောင်စုပုံစံ (unitary) နဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်မှုကို စတင်ကျင့်သုံးလာတယ်။ ဒါကြောင့်ပြောင်းပြန်စနစ် ဖြစ်သွားပါတယ်။ ဘာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့တာလဲဆိုတော့ အချက် (၃) ချက်ကို တွေ့ရပါတယ်။

ပထမအချက်ကတော့-ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့်ဖြစ်တယ်။

ဒုတိယအချက်ကတော့-အားကောင်းတဲ့ ဗဟိုအစိုးရစနစ် ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခဲ့လို့ ဖြစ်တယ်။

တတိယအချက်ကတော့-ငွေရေးကြေးရေး ထောက်ပံ့ကြေးငွေတွေ အားလုံးဗဟိုက နေ ချုပ်ကိုင်စီစဉ်ပြီး ကျန်တဲ့ ပြည်နယ်တွေကို ဖြန့်ဝေတဲ့အတွက် ဖြစ်တယ်။

ဒီအချက် (၃)ချက်ကြောင့်မို့လို့ အားကောင်းတဲ့ Unitarian state တပြည်ထောင်စု နိုင်ငံစနစ်ကို ကျင့်သုံးတယ်လို့ ပြောလို့ရပါတယ်။

နောက်ပိုင်း နာဇီပါတီတက်လာပြီး ဝိုင်မာသမ္မတနိုင်ငံ ကျဆုံးသွားတယ်။ ဟစ်တလာ တက်လာပြီး နာဇီပါတီ အာဏာရလာတယ်။ ဝိုင်မာသမ္မတနိုင်ငံ ပျက်စီးသွားတယ်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးသွားတဲ့နောက် နောက်ထပ် ဂျာမဏီနိုင်ငံအသစ်တခု ပြန်ပေါ်လာပါတယ်။ (၁၉၄၈)ခုနှစ်မှာပြည်နယ် (၁၄)ခုရှိလာတယ်။ နောက်ပိုင်းကြတော့ ပြည်နယ်တွေကို စုစည်းလာကြပြီးတော့ ဘယ်လိုပုံစံမျိုးနဲ့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို တည်ဆောက်မလဲဆိုတာ ဆွေးနွေးလာကြတယ်။ အဲဒီအခါမှာ စဉ်းစားချက် နှစ်ခုရှိလာတယ်။ တချက်က ဆိုရှယ်လစ်တွေက အားကောင်းတဲ့ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုရှိတဲ့ အစိုးရမျိုးပြည်ထောင်စုစနစ်မျိုး တည်ဆောက်ဖို့လိုအပ်တယ်လို့ ယူဆတယ်။ Conservative တွေက မဟုတ်ဘူး၊ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျော့ချကျင့်သုံးတဲ့ တိုင်းပြည်မျိုး တည်ဆောက်ကြမယ်။ ဒီနှစ်ချက်ကို အပြန်အလှန်ငြင်းခုံကြပါတယ်။ ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုတွေလုပ်ကြတယ်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုက နေ အကြံတခုပေါ်လာပြီး အစိုးရနှစ်ဆင့်အုပ်ချုပ်တဲ့ပုံစံမျိုး ဖြစ်သွားမည်။ အစိုးရအဆင့် နှစ်ဆင့်စလုံးမှာလည်း အာဏာသုံးရပ်ကိုခွဲဝေကျင့်သုံးသွားမည်။ အာဏာ (၃)ရပ်စလုံးကို ပြည်နယ်အစိုးရရော၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှာရော ခွဲဝေကျင့်သုံးသွားမည်ဆိုတဲ့ ညှိနှိုင်း

မူတွေ လုပ်ခဲ့ကြတယ်။ လက်တွေ့ကျင့်သုံးသွားတဲ့အခါမှာ ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ အဆင့်မှာ ဘဲ အာဏာရှိပြီးတော့ ပြည်နယ်အဆင့်မှာ ဘာမှလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိတာကို မတွေ့ရဘူး။ (Con-current power) ထပ်တူဥပဒေပြုပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဖက်ဒရယ်အဆင့်မှာဘဲ ကျင့်သုံးတဲ့ အချက်ကို ထူးခြားစွာတွေ့ရပါတယ်။ Federal Council ဖက်ဒရယ်ကောင်စီက ဘောတူ မှသာ ပြည်နယ်တွေကနေပြီးတော့ ကျင့်သုံးလို့ရတဲ့အချက်ကို တွေ့ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဖက်ဒရယ်ကောင်စီမှာတော့ ပြည်နယ်တွေက စေလွှတ်တဲ့ကိုယ်စားလှယ်တွေကိုဘဲ ပါဝင် စေတယ်။ Federal Council in Germany လို့ခေါ်တယ်။ ဥပဒေပြုအာဏာ အကုန်လုံးနီးပါးကို ဖက်ဒရယ်ကောင်စီကိုလွှဲပြီး ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ ကဘဲကျင့်- သုံးသွားတယ်။ ဥပဒေ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုတဲ့အခါမှာ စုစည်းညီညွတ်တဲ့ဥပဒေစနစ်နှင့် ကျင့်သုံးမည်ဆိုတဲ့ အခြေခံ မျိုးဖြင့် ရောမဥပဒေ (Roman Law)ပေါ်မှာ အခြေခံပြီး ဥပဒေအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှုတွေ လုပ် ခဲ့တယ်။ Federal Council နှင့် ဗဟိုအဆင့်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုတယ်။ ပြည်နယ်တွေရဲ့ ဥပဒေစနစ်ကိုတော့ အကန့်အသတ်နဲ့ဘဲအဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုပါတယ်။ အဲဒီ ခေတ်ရဲ့ ဂျာမနီပြည်မှာကျင့်သုံးတဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် အမေရိကန်ပြည်မှာ ကျင့်သုံးတဲ့ Federal စနစ်ဟာ ခြားနားတယ်။ ဘယ်လိုခြားနားသလဲဆိုရင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ရဲ့ ပြည်နယ်တိုင်းကဥပဒေ ပြုပိုင်- ခွင့်ရှိတယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံရဲ့ ပြည်နယ်တိုင်းမှာ ဥပဒေပြု ပိုင်ခွင့်အတော်ကိုနဲ့တယ်။ ဂျာမနီပြည်နယ်တွေမှာ အဓိကအားဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင် စုကပြဌာန်းလိုက်တဲ့ ဥပဒေအတိုင်း အောက်မှာကျင့်သုံးပြီး အကောင်အထည်ဖော်ရတယ်။ ဥပဒေအ- ပ်ချုပ်ရေးသမားတွေ ဘဲဖြစ်တယ်။ ပြည်နယ်တွေမှာ အုပ်ချုပ်ရေးသမားတွေအနေ နဲ့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုက ပေးတဲ့ဥပဒေအတိုင်း အုပ်ချုပ်တဲ့အခါတောင်မှ ကိုယ့်စရိတ် နဲ့ကိုယ် အကုန်အကျခံ အုပ်ချုပ်ရတယ်။ လက်တွေ့မှာ ပြည်နယ်တွေမှာ ဝန်ထုတ်ဝန်- င်ပိုးဖြစ်လာတာကို တွေ့ရပါတယ်။

ပါမောက္ခ Dr. Schneider အဓိက ထောက်ပြသွားတဲ့ အချက်ကတော့ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု တည်တန့်ခိုင်မြဲရေးအတွက် လူထုအဓိကလူ့အဖွဲ့အစည်း (civil society) အခြေခံနဲ့ တည်ဆောက်ဖို့လိုတယ်။ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲရတဲ့အဓိကအ ကြောင်းရင်းကြီးတွေအနက် တချက်က အဲဒီအခြေခံမရှိခဲ့လို့ ဖြစ်တယ်။ ပြည်ထောင်စုအ ဆင့် ဗဟိုအဆင့်မှာသာမက ပြည်နယ်နဲ့ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရအဆင့်ဆင့်မှာ အာဏာရှင် ပုံစံများ မကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် သူတို့ ရဲ့ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို ဝေဖန်ထောက်ပြ ကြပ်မတ်ပေးနိုင်မယ့် လူထုအဓိက လူ့အဖွဲ့အစည်း (civil society) ရဲ့ အစိတ်အပိုင်း တွေဖြစ်တဲ့ လူထုအဖွဲ့အစည်းများ၊ သမဂ္ဂများနဲ့ပရဟိတ အသင်းများ အားကောင်းစွာ တည်ရှိဖို့လိုတယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို ပါမောက္ခက မီးမောင်းထိုးပြ ဆွေးနွေးသွားခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ်က (Federalism and Civil Societies) ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်နဲ့ကျင်းပတဲ့ အစည်းအဝေးကြီးမှာ နိုင်ငံတကာက ပညာရှင်တွေတက်ရောက်ပြီး ဆွေးနွေးသုံးသပ်တင်ပြသွား တဲ့ စာတမ်းတွေကို ၁၉၉၉ ခုနှစ်မှာ စုစည်းပုံနှိပ်ထုတ်ဝေထားတဲ့ စာအုပ်တအုပ်ကိုလည်း လက်ဆောင်ပေးလိုက်ပါသေးတယ်။ အဲဒီ အစည်းအဝေးကြီးမှာ ပါမောက္ခ Dr. Schneider တင်သွင်းတဲ့စာတမ်းမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းတဲ့ နိဂုံးချုပ်ချက်တခုကို တင်ပြသွားခဲ့တယ်။ အဲဒါက ဘာလဲဆိုတော့ ပြည်သူတွေဟာ တိုင်းပြည်တခုကို ပိုင်းဝန်းတည် ဆောက်ကြတဲ့အချိန်မှာ

(Nation Building) မသေချာမှုတွေ၊ ရုတ်တရက်ပျက်စီးမှုတွေနဲ့ ကြုံတွေ့ရတဲ့အခါ နေ-
ဘက်ကိုပြန်ဆုတ်သွားကြပြီး ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ဘာသာရေးဆက်သွယ်မှု။
ဒေသဆိုင်ရာ စုဖွဲ့မှုများ၊ အိမ်နီးနားခြင်းဆက်ဆံရေးများ၊ မိသားစုများအစရှိသဖြင့် ပို၍
ကျဉ်းမြောင်းတဲ့စုဖွဲ့မှုများဆီကို ရောက်သွားကြလေ့ ရှိတယ်။ အဲဒါကို လူမျိုးစုငယ်အဖြစ်
တည်တန့်ရေးကိုသာ ဦးတည်စုဖွဲ့ခြင်း (tribalisation) ရယ်လို့ ပါမောက္ခက သုံးစွဲသွားပါ
တယ်။ ဒါဟာ အစွန်းတဖက်ဖြစ်တယ်လို့ ထောက်ပြပါတယ်။ တချိန်ထဲမှာ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း
ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ကြတဲ့ခေတ် (globalization) ကိုရောက်လာပြီ၊ တကမ္ဘာလုံးအနှံ့
ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်မှုကိုသာ အဓိကထားဆောင်ရွက်ကြရမယ်ဆိုတဲ့ အယူ
အဆတွေလည်း ရှိလာကြတယ်။ ဒါဟာလည်း အခြားအစွန်းတဖက်ဘက်လို့ သုံးသပ်ပါတယ်
ဖက်ဒရယ်စနစ်အပေါ်အခြေခံတဲ့ ဆက်သွယ်မှု စီစဉ်လုပ်ဆောင်မှုတွေဟာ (Globaliza-
tion versus Tribalisation)ဆိုတဲ့ အစွန်းနှစ်ဖက် (သို့မဟုတ်)နက်ရှိုင်းတဲ့ကွာဟမှု နှစ်
ခုရဲ့အကြားမှာ ပေါင်းကူးပေးခြင်းဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းရဲ့ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုကို ဆောင်ကျဉ်း
ပေးနိုင်ကောင်း ပေးနိုင်ပါလိမ့်မယ်လို့ ပါမောက္ခက သုံးသပ်နိဂုံးချုပ်ထားပါတယ်။ ပါမော
က္ခရဲ့သုံးသပ်ချက်ကိုလေ့လာဖတ်ရှုရင်း ကျနော်တို့နိုင်ငံရဲ့တည်ဆောက်မှု (Nation
building) ကို လက်တွေ့ဘယ်လိုလုပ်ဆောင်ကြမလဲ ဆိုတဲ့အပေါ်မှာ စဉ်းစားစရာတွေ
များစွာ ရရှိခဲ့ကြတယ်။

Bonn to Mainz:

The role, rights and duties of the federal state in Germany
(The Federal State Rheinland Pfalz Presentation and Discussion With Professor Dr.
Klaus Eckert Gebauer)

ဒီဇင်ဘာလ (၁၂)ရက်နေ့မှာ Rheinland Pfalz ပြည်နယ်ရဲ့မြို့တော်ဖြစ်တဲ့ Mainz
ဆိုတဲ့မြို့ကို ခရီးထွက်ကြပါတယ်။ အဲဒီမှာရှိတဲ့ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုသွားရောက်လေ့
လာကြတာပါ။ ကိုယ်စားလှယ်တွေအားလုံးဟာ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကြီးကို ကြည့်ပြီးသ
ဘောကျ ကြပါတယ်။ ဂျာမနီနိုင်ငံမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အဆင့်မှာ ဥပဒေပြုလွှတ်
တော်ကြီးရှိသလို ပြည်နယ်တွေအားလုံးမှာလည်း ဥပဒေပြုခွင့်ရှိတဲ့ လွှတ်တော်တွေ ရှိကြ
ပါတယ်။ ဥပဒေပြုခွင့်အာဏာကို ပြည် ထောင်စုနဲ့ပြည်နယ်တွေ ကြားထဲမှာခွဲဝေကျင့်သုံး
ထားတာပါ။ ပြည်နယ်တိုင်းမှာ သူ့ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ သူ့အစိုးရနဲ့သူ့တရားရုံးတွေ
ရှိကြပါတယ်။ Rheinland Pfalz ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကြီးကို ကြည့်ပြီးအနာဂတ် ကျွန်
တော်တို့ပြည်ထောင်စုမှာ တည်ရှိလာမယ့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်တွေကို စိတ်ကူးနဲ့မြင်
ယောင်ကြည့်မိကြတယ်။

Rheinland Pfalz ပြည်နယ်လွှတ်တော်က တာဝန်ရှိသူတိုင်းက မိမိတို့ကိုယ်စား
လည်အဖွဲ့ဝင်အားလုံးကို ကြိုဆိုနတ်ဆက်ပြီး လွှတ်တော်အစည်းအဝေးခန်းမကြီးကိုလိုက်
လံပြသရင်း လွှတ်တော်ရဲ့လုပ်ငန်းစဉ် အချို့ကိုရှင်းပြပါတယ်။ တနာရီကျော်ခန့်ကြာမျှ
လိုက်လံကြည့်ရှုပြီးတဲ့နောက်မှာ လွှတ်တော်အစည်းအဝေး ခန်းမတစ်ခုထဲကိုသွားရောက်
ကြပြီး Rheinland Pfalz ပြည်နယ် ဝန်ကြီးချုပ်ရဲ့ အကြံပေးအရာရှိဖြစ်တဲ့ ပါမောက္ခ Dr.
Klaus Eckert Gebauer နဲ့တွေ့ဆုံကြပါတယ်။ သူက ဖက်ဒရယ်စနစ်အခြေခံမှာ ပြည်

နယ်လွှတ်တော်နဲ့ ပြည်နယ်အစိုးရ ဖွဲ့စည်းလည်ပတ်ပုံများကို ရှင်းပြတယ်။

Dr. Klaus-Echert Gebauer ၏ဆွေးနွေးချက်များအနက် လေ့လာသင့်သည် ဟုယူ ဆသော အောက်ပါဆွေးနွေးချက်များကို ထုတ်နုတ်တင်ပြပါသည်။

ဖက်ဒရယ် ရေးရာမှာ အခြေခံ ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ နှင့် နီးစပ်စဉ်းစားနိုင်မည့်အကြောင်း အရာကို အဓိကထား ဆွေးနွေးသွားပါမယ်။ ဥပမာ ပြည်နယ်နဲ့ပြည်ထောင်စု ဘယ်လိုပူး ပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး လုပ်တာလဲ၊ ပြည်နယ်နဲ့ ပြည်ထောင်စုအတွင်းမှာ ပြည်နယ်တစ်ခုနဲ့တ ခုကြားထဲမှာ ကြိမ်ဖန်များစွာမှာပင် အယူအဆချင်း မတူကြပေမဲ့ မတူတဲ့ကြားထဲကဘဲ စည်းလုံးညီညွတ်မှုရှိအောင် ကွဲ-ပြားမှုမရှိဘဲ အားလုံးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ဘယ် လိုစဉ်းစားလုပ်ဆောင် ကြမလဲ၊ ဒီအခြေခံတွေကနေ ပြည်ထောင်စုနဲ့ပြည်နယ်တွေဟာ နိုင်ငံတကာကို ဘယ်လိုဆက်သွယ်မလဲ စတာတွေ ဖြစ်ပါတယ်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်ရဲ့အဓိကအချက်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအတွင်း မှာတည်ရှိနေတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေ၊ ပြဿနာတွေ၊ အကြောင်းအရာတွေကို အချင်းချင်းကိုက်ညီ မှုရှိအောင် ဘယ်လိုလုပ်မလဲ၊ ပြည်နယ်တွေကလည်း သူတို့ယဉ်ကျေးမှု၊ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် ရှိနေတယ်၊ တချိန်ထဲမှာ အားလုံးကိုလွှမ်းမိုးတဲ့ ပြည်ထောင်စုကလည်း ရှိနေ တယ်ဆိုတော့ ဒီနှစ်ခုကြားမှာ ကိုက်ညီအောင်ဘယ်လို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုတဲ့အချက်ဟာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ရဲ့ အနှစ်သာရဖြစ်ပါတယ်။

စိတ်ဝင်စားဘွယ်ကောင်းတဲ့ အချက် (၃) ချက်ရှိတယ်။

ပထမအချက်- ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်တာ၊ တိုင်းပြည်ရဲ့ ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်မှု အနေအထားကို ပြင်ဆင်တာနဲ့ စပ်လျဉ်းပြီး ဂျာမဏီရဲ့ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ ပုဒ်မတစ်ခုပါဝင်တယ်။ ပုဒ်မ (၇၉)ဖြစ်တယ်။ ဒီပုဒ်မမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ရဲ့ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုပုံသဏ္ဌာန် (structure) ကိုပြောင်းလို့ မရအောင်ပြဌာန်းထားတယ်။ ဒီပုဒ်မဟာ ပြန်ပြီးဖျက်လို့မရတဲ့ အချက်ဖြစ်တယ်။ ဂျာမဏီရဲ့ Federal Basic Law ကို ပြောင်းလို့မရဘူး။ Article (79) အပိုဒ် (၃)မှာ တိတိကျကျဖော်ပြထားတယ်။ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံကို ပြည်နယ်အစိုးရတွေက ပြောင်းလို့မရဘူးဆိုပြီး ပြဌာန်း ထားတယ်။

ဒုတိယအချက်- ငွေရေးကြေးရေးနဲ့ပတ်သက်တဲ့ အချက်အလက်တွေ ပြည်နယ်ထဲ မှာဘယ်လို သုံးမလဲ။ အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ဆိုရင်လည်းဘဲ ပြည်နယ်ကို ဘယ်လိုအုပ်ချုပ်မလဲ အစိုးရအမှုထမ်းတွေကို ဘယ်လိုထားမလဲ၊ ငွေကြေးကိစ္စကို ဘယ်လိုခွဲဝေမလဲဆိုတဲ့ အ ချက်အားလုံးကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေထဲမှာ ထည့်သွင်းပြဌာန်းထားတယ်။ ကမ္ဘာမှာဆိုရင် အုပ်ချုပ်ပုံအမျိုးမျိုးရှိတယ်၊ ဘယ်လိုဘဲရှိနေရှိနေ လိုအပ်တာက တော့ပြည်နယ်အတွင်းမှာ

ကိုယ့်နယ်မြေနဲ့ကိုယ် ကိုက်ညီတဲ့အချက်အလက်တွေ၊ အခွင့်အရေးတွေ၊ တာဝန်တွေကို သေသေချာချာ သတ်မှတ် ထားဖို့လိုပါတယ်။

တတိယအချက်- (Participation of the States in the federalism) ပြည်နယ်တွေကနေပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုထဲမှာ ဘယ်လိုထိထိရောက်ရောက် ပါဝင်ပတ်သက် မှုရှိနိုင်မလဲဆိုတာ စဉ်းစားဖို့ဖြစ်ပါတယ်။ ပြည်နယ်တွေကနေ ပြည်ထောင်စုသို့ကိုယ်စား လှယ်တွေကို ဘယ်လိုစေလွှတ်သင့်သလဲ၊ ဂျာမဏီမှာဆိုရင် ပြည်နယ် အစိုးရနေပြီးစေ လွှတ်တဲ့ ကိုယ်စားလှယ်တွေဟာ ပြည်နယ်နဲ့ဆိုင်တဲ့အရာအားလုံး ပြောစရာ၊ ဆိုစရာရှိတဲ့ အရာတွေကို ပြည်ထောင်စုမှာတာဝန်ယူပြီး တင်ပြပြောဆိုကြတယ်။ အမေရိကန်မှာဆိုရင် ပြည်နယ်နဲ့ဆိုင်တဲ့အရာတွေကို ဆီးနိတ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် Senator တွေကဘဲ ဆောင်ရွက်ကြတာမျိုးကို တွေ့ရပါတယ်။

ပြည်နယ်အတွင်းမှာဘဲ ဖြစ်ဖြစ်၊ ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံအတွင်းမှာဘဲ ဖြစ်ဖြစ် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်တဲ့အရာကို ဖြေရှင်းပုံသုံးမျိုးရှိတယ်။

(၁) ပြည်နယ်အတွင်းမှာရှိတဲ့ လူမျိုးအချင်းချင်းမတူညီမှု၊ အယူအဆခြင်းမတူညီမှု တွေကနေ ဆင်းသက်လာတဲ့ပဋိပက္ခမျိုးကို ဘယ်လိုဖြေရှင်းပုံ။

(၂) ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု နယ်နမိတ်ခြင်းဆက်စပ်ထိတွေ့ရာကနေ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ပြဿနာမျိုး၊ ဥပမာ အိမ်နီးခြင်းပြည်နယ်နှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ တပြည်နယ်ကတည်း ပြည်နယ်ကို ဖြတ်သန်းစီးဆင်းနေတဲ့ မြစ်ကြောင်းကိုအသုံးပြုရေး၊ ရေပိုက်လိုင်းဆက်သွယ် ရေးစသည်တို့မှာ ဖြစ်ပျက်လာတဲ့ပဋိပက္ခမျိုးကို ဘယ်လိုဖြေရှင်းပုံ။

(၃) ဂျာမဏီနိုင်ငံကိုကျော်ပြီးတော့ ပြည်ထောင်စုက သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တွေက ဘယ်လိုကိစ္စရပ်မျိုးတွေမှာ အခြားနိုင်ငံတွေနဲ့ဆက်ဆံဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်မလဲ၊ ဥရောပသမဂ္ဂနဲ့ ဂျာမဏီမှာဘယ်လို ပဋိပက္ခမျိုးရှိနိုင်သလဲ၊ ပဋိပက္ခရှိနိုင်တဲ့ အရာတွေကို ဖြေရှင်းပုံ (၃) မျိုးရှိတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်း နောက်ပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံတခုထဲတင်မကဘူး အခြားနိုင်ငံဖြစ် သော အာရှနိုင်ငံတွေ အခြားနိုင်ငံတွေနဲ့လည်း ပဋိပက္ခဖြစ်တဲ့အကြောင်းတွေကို ဆွေးနွေး ဖို့လိုလာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဥပမာ ဂျာမဏီမှာရှိတဲ့ ပြည်နယ်တခုဟာ ပြင်သစ်နိုင်ငံနဲ့ဖက် စပ်လုပ်ငန်း partnership လုပ်ကိုင်ဘို့ သဘောတူထား တာတွေရှိတယ်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံနဲ့ ဂျာမဏီရှိ ပြည်နယ်တခုဖြစ်တဲ့ဒီ Rheinland Pfalz ပြည်နယ်နဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်တဲ့ cultural exchange relationship တွေကို လုပ်ခဲ့တယ်။

ဒီလိုဘဲဂျာမဏီရှိ အခြားပြည်နယ်တွေကလည်း အခြားနိုင်ငံများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ဖို့ အစီစဉ်တွေရှိလာတယ်။ ယဉ်ကျေးမှု တိုးတက်လာဖို့ဆိုပြီး အခြားနိုင်ငံတွေနဲ့ ဖလှယ်လာတဲ့အခါမှာ ယဉ်ကျေးမှုမတူညီမှုတွေအပေါ်မှာ အခြေပြုပြီး ပေါ်လာတဲ့ ပဋိပက္ခရှိတဲ့အရာတွေကို ဖြေရှင်းသွားနိုင်တယ်။

ပဋိပက္ခဖြစ်လာတဲ့အခါမှာ တဦးနှင့်တဦး သဘောတူညီချက်တွေယူပြီး ဖြေရှင်းကြ

တယ်။ ဥပမာ ပညာရေးနှင့်ဆိုင်တဲ့ အချက်အလက်တွေဆိုရင် ပြည်နယ်တစ်ခုတစ်ခု မတူညီနိုင်ဘူး။ မတူညီနိုင်လို့ရှိရင် ဒီလိုပဋိပက္ခမျိုးကို ပြဿနာမဖြစ်အောင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်တွေရဲ့အစည်းအဝေးမှာ တဦးနဲ့တဦးညှိနှိုင်းပြီးတော့ သဘောတူညီချက်ရအောင်ကြိုးပမ်းပြီးတော့ ဖြေရှင်းသွားကြတယ်။

မေးခွန်း- တကယ်လို့ ညှိလို့မရတဲ့အခါမှာ ဘယ်လိုလုပ်ကြမလဲ။

ဖြေ- အမှန်တော့ ညှိလို့ရတဲ့အထိ ကြိုးစားသွားကြလေ့ရှိတယ်။ လုံးဝညှိလို့မရဘူးဆိုရင် ပြည်နယ်တစ်ခုရဲ့အနေအထားတိုင်း ဆက်လက်အုပ်ချုပ် သွားကြတယ်။ ဥပမာ ဂျာ မနီမှာဆိုရင် ပြည်နယ်တစ်ခုတစ်ခု တက္ကသိုလ်တွေရဲ့ပညာသင်စနစ်ကိုတူညီအောင်လုပ် သွားရမယ်ဆိုပြီး သဘောတူညီချက်လုပ်ပြီး လက်မှတ်ထိုးထားကြတယ်။ ဒုတိယအချက် က ပုလိပ်ဌာနတို့၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးတို့၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးတို့က တပြည်နယ်နဲ့ တပြည်နယ်ခြင်း မတူညီကြဘူး။ ဒီလိုမျိုးတွေမှာကြတော့ သူ့ပြည်နယ်ရဲ့အနေအထားအ တိုင်း ဆက်လုပ်သွားကြတယ်။ ဂျာမနီမှာဆိုရင် (၁၆)ပြည်နယ်ရှိတယ်။ (၁၆)ပြည်နယ်စလုံးညီဖို့ကို ပြည်နယ်တစ်ခုတစ်ခု ညှိကြတာဘဲ။ ညှိလို့မရဘူးဆိုရင် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး (Constitutional Court) မှာ သွားပြီးဖြေရှင်းကြတယ်။ ဖွဲ့ စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး (Constitutional Court)နဲ့ တရားရုံးချုပ် (Supreme Court) မတူကြဘူး။

ကိုအောင်ထူးမေးခွန်း- ပြည်နယ်တစ်ခုနဲ့တစ်ခု ငွေရေးကြေးရေးအရ ဘယ်လိုခွဲဝေပြီး ကောက်ခံရရှိတဲ့ အခွန် (tax) တွေကိုဘယ်လိုပုံစံနဲ့ မျှဝေသုံးစွဲကြသလဲ။

ဖြေ- အခွန်ကောက်တဲ့ပုံစံတွေ အမျိုးမျိုးရှိတယ်။ ကောက်ခံလို့ရတဲ့ အခွန်အမျိုးအစားတွေကို ဂျာမနီပြည်ထောင်စုရဲ့ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ အတိအကျဖော်ပြထားပါတယ်။

မေးခွန်း- မိဘဘိုးဘွားသေဆုံးသွားတဲ့အခါမှာ ဆက်ခံရရှိတဲ့ အမွေအနှစ်တွေကို ဘာကြောင့်အခွန်ကောက်သလဲ၊ မြန်မာနိုင်ငံမှာတော့ အတွေ့အကြုံမရှိခဲ့လို့ မသိဘူး။

ဖြေ- အမွေရလာတဲ့အခါမှာ တိုင်းပြည်ကိုအမွေအတွက် အခွန်ပေးဆောင်ရတယ်။ အမွေများများရလေလေ အခွန်များများ ပေးဆောင်ရလေလေ ဖြစ်တယ်။

မေးခွန်း- ပစ္စည်းဥစ္စာအတွက် အခွန်ကို ဘယ်လိုကောက်သလဲ။

ဖြေ- ကိုယ်ပိုင်တဲ့ပစ္စည်းများအပေါ်မှာလည်း အခွန်များ ပေးဆောင်ရတယ်။ ဥပမာ မြေအတွက် အိမ်အတွက်၊ ခြံအတွက် စသည်တို့အတွက်ဆိုပြီး ပေးဆောင်ရတယ်။ လူဦးရေရှိသလောက်ကို အခွန်ကောက်ကြတယ်။ ပြီးတော့ ပြည်နယ်အစိုးရနဲ့ ပြည်ထောင်စု အစိုးရ ခွဲယူကြတယ်။ ပိုက်ဆံအများဆုံးရတဲ့ အခွန်ဖြစ်တယ်။ ဥပမာ Rheinland Pfalz ပြည်နယ်မှာလူဦးရေ (၈)သိန်း ရှိတယ်ဆိုပါစို့။ လူဦးရေ (၈)သိန်းဆိုမှ အခွန်အ ဖြစ်ကောက်ခံရတဲ့ငွေကြေးကို ပြည်ထောင်စုနဲ့ ပြည်နယ်တွေ ခွဲဝေယူကြတယ်။

ဒုတိယက ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်တွေ တက်ရောက်တဲ့အစည်းအဝေးမှာ ဟိုပြည်နယ်

ကို ဘယ်လောက်ပေးမည်။ ဒီပြည်နယ်က ဘယ်လောက် ရသင့်တယ်ဆိုပြီး ဆုံးဖြတ်ကြတယ်။ ပြည်နယ်အသီးသီးကရတဲ့အခွန်တွေ မတူညီတဲ့အတွက်ကြောင့် အခွန်ငွေများ ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်းဆိုင်ရာညှိနှိုင်းမှု (taxation adjustment) ကို ပြန်လုပ်ပေးရတယ်။ ဘာကြောင့်ဒီလိုလုပ်ရသလဲဆိုရင် တချို့ဆင်းရဲတဲ့ပြည်နယ်နဲ့ ချမ်းသာတဲ့ပြည်နယ်တွေရဲ့ လူနေမှုအဆင့်အတန်းကို တူနိုင်အောင်ဆိုပြီး ပြန်ညှိပေးတဲ့သဘောဖြစ်တယ်။ ပြည်နယ်တခုက ဆင်းရဲတယ်၊ ပြည်နယ်တခုက ချမ်းသာတယ်ဆိုရင် လူနေမှုအဆင့်မညီမျှဘူး ဖြစ်နေတယ်။ ဒီလိုမညီမျှမှုကို ငွေရေးကြေးရေး (finance) မှာ ပြန်ညှိပေးရတယ်။ ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု လူနေမှုအဆင့် အတန်းတူ နိုင်သမျှတူအောင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကလုပ်ပေးရတယ်။ အကုန်လုံးတော့ မညီနိုင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင်ကို ပြည်နယ်တခု နှင့်တခုကလည်း လုပ်ပေးကြတယ်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရကလည်းလုပ်ပေးရတယ်။ ငွေရေးကြေးရေးညှိနှိုင်းမှု (finance adjustment) ကို ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု တူနိုင်သမျှတူညီ အောင်လုပ်ပေးကြရတယ်။ နီးစပ်ရာပြည်နယ်တခုကဆင်းရဲတယ်၊ တခုကချမ်းသာတယ် ဆိုရင်ညှိကြမယ်။ လုံးဝညှိလို့မရဘူးဆိုရင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရကဝင်ပြီးတော့ ဖြည့်စွတ်ပေးရတယ်။

ဥပမာ- ပြည်နယ်တခုက ဆင်းရဲလွန်းတယ် ဒါကြောင့်ချမ်းသာတဲ့ပြည်နယ်က သူ့ဝင်ငွေကနေခွဲဝေပြီး ညှိပေးတယ်။ မညီပြန်ဘူးဆိုရင် ကျန်တဲ့အစိတ်အပိုင်းကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရအနေနဲ့ဝင်ပြီးဖြည့်စွတ်ပေးရတယ်။ (၈၅)ရာခိုင်နှုန်းအထိကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရကလုပ်ပါတယ်။ (၁၀၀)ရာခိုင်နှုန်းအထိတော့ မလုပ်ပေးနိုင်ဘူး။

ဥပမာ- အရှေ့ဂျာမဏီနဲ့ အနောက်ဂျာမဏီဆိုရင် လူနေမှုအဆင့်အတန်းမတူညီကြဘူး။ ဒါကိုအခွန်ကောက်တဲ့အခါ အရှေ့ဂျာမဏီဆိုမှာ နည်းနည်းဘဲကောက်လို့ရပြီး အနောက်ဂျာမဏီ ဆီကရတဲ့အခွန်ငွေရဲ့ (၈၅)ရာခိုင်နှုန်းကို ဖက်ဒရယ်အစိုးရက အရှေ့ဂျာမဏီကို ဖြည့်စွတ်ပေးရတယ်။

ဒီဇင်ဘာ (၁၃)ရက်နေ့မှာ ရေမွှေး ထုတ်လုပ်ရောင်းချတဲ့နေရာမှာ နံမည်ကြီးတဲ့ ကိုလုန်းမြို့ကိုသွားရောက်ကြပြီး ဦးနွယ်အောင်ခေါင်းဆောင်တဲ့ Burma Bureau အဖွဲ့သားများနဲ့တွေ့ဆုံဆွေးနွေး ကြတယ်။ အဓိက ကတော့ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနဲ့သက်ဆိုင်တဲ့ အကြောင်းအရာစသည်များကို ဆွေးနွေးကြတာပါ။ ဂျာမဏီလိုနိုင်ငံခြားကို ရောက်နေကြပေမယ့် မိမိတို့တိုင်းပြည်ရဲ့အရေး ကိစ္စတွေမှာ တက်ကြွစိတ်ဝင်စားမှု၊ ကြိုးပမ်းစွမ်းဆောင်မှုများ ရှိနေကြဆဲဖြစ်တဲ့ Burma Project, Burma Bureau စတဲ့ အဖွဲ့အစည်းများက ပြည်ပရောက်မျိုးချစ်မြန်မာများကို တွေ့ရတဲ့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တွေဟာ ကြေနှပ်အားရဖြစ်မိကြတယ်။ ကိုလုန်းဆွေးနွေးပွဲမှာ Burma Bureau အဖွဲ့သားတဦးက မေးလာတယ်။ နအဖ ကရေး ဆွဲထားတဲ့ ဖွဲ့စည်းပုံမှာ စစ်တပ်ကပုဂ္ဂိုလ်တွေကို လေးပုံတပုံနေရာပေးဘို့ပါ ထားတယ်။ အဲဒါကို ဘယ်လို သဘောရသလဲ တဲ့။ ဘာမားဗျူရို အဖွဲ့သားတွေရဲ့သဘောထားကရော ဘယ်လိုရှိသလဲလို့ပြန်လည် မေးမြန်းတဲ့အခါမှာ စစ်တပ်ဟာတိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးတာဝန်ဘဲ ထမ်းဆောင်သင့်ပါတယ်လို့ တဦးကဖြေတယ်။ အခြားတဦးကစစ်တပ်ကို လွှတ်တော်ထဲမှာတော့ ဖီးရိုနေရာဘဲ ပေးသင့်တယ်လို့ ဖြေကြားသွားတဲ့အတွက် အားလုံး

ရယ်မောခဲ့ကြတယ်။

ဒီဇင်ဘာ (၁၄)ရက်နေ့မှာ ဂျာမဏီနိုင်ငံ ဘွန်းမြို့ကနေ ဘယ်လ်ဂျီယန်နိုင်ငံ ဘရပ်ဆဲလ်မြို့ကို ဆက်လက်ထွက်ခွာခဲ့ကြတယ်။ ဘရပ်ဆဲလ်မှာဖွင့်လှစ်ထားတဲ့ Euro-Burma Office မှာခဏဝင် ရောက်လည်ပတ်ကြပြီး တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ဆယ်လီရဲ့ဦးဆောင်မှုနဲ့ ဥရောပပါလီမန်ကိုသွားရောက် လည်ပတ်ကြပါတယ်။ ပါလီမန်အဆောက်အအုံမှာ ဥရောပပြည်သူ့ပါတီမှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Mr. Edward Steen ကလက်ခံကြိုဆိုပြီး ပါလီမန် အစည်းအဝေးခန်းမကို လိုက်လံပြသရင်း ဖက်ဒရယ်ရေးရာနဲ့ပတ်သက်ပြီး ရှု င် ၊ လ င် ၊ ခေတ္တ ၊ နေ့ ၊ ပါ တ ယ် ။ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရုံနဲ့ပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းနိုင်လိမ့်မယ်လို့ မမြော်လင့်သင့်ကြောင်းနဲ့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဆိုတာ ပြည်နယ်တွေဆီက အကျိုးစီးပွားတွေကို ပြည်ထောင်စုက ရယူခံစားရန်မဟုတ်၊ ပြည်နယ် တွေအားလုံးအတွက် အကျိုးစီးပွားတွေကို ပြည်ထောင်စုက ကြိုးပမ်းဖော်ဆောင်ပေးရန် ဖြစ်တယ် ဆိုတဲ့ဆွေးနွေးချက်တွေကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့ ရပါတယ်။ အချို့ကိုအောက် ပါအတိုင်း ပြန်လည်ဖော်ပြလိုက်ပါတယ်။

Mr. Edward Steen။ Federalism ရဲ့အဓိကအချက်မှာ ဖက်ဒရယ်ဆိုတာ ပုံသေဖော်နည်းကား (Formula)မဟုတ်ပါဘူး။ အရေးကြီးတာကတော့ နိုင်ငံရေးထဲမှာပါဝင်နေတဲ့ နိုင်ငံရေးသမား၊ ခေါင်းဆောင်များ၊ ပုဂ္ဂိုလ်များဟာ တုန့်ခွင့်တုန့်ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ရိုးရိုးသားသား honest ဖြစ်ဖို့ကိုပိုပြီးအရေးကြီးပါတယ်။ honest ဖြစ်ပြီးတော့ ဖြစ်ချင်တာတခုထဲကိုဘဲ မဆွေးနွေးဘဲနှင့် ဖြစ်နိုင်တာတွေကို ဆွေးနွေးသင့်ပါတယ်။ ပြီးတော့ အပေးအယူရှိဘို့လို ပါတယ်။ ရှိနေတဲ့ပြဿနာတွေကို honestly ရိုးရိုးသားသားမြင်တတ်ဖို့ သုံးသပ်တတ်ဖို့ကို သိပ်ပြီးအရေးကြီးပါတယ်။ အတို ခု ပ ဟ် အ ဘ ခ် ပြ င် ခြေ ခြေ ခြေ ခြေ ဆိုတဲ့ ရှေ့ကွန်တော်တို့အားလုံးပြည်ထောင်စုတခုအတွင်းမှာ အတူတူ ဘယ်လိုနေနိုင်မလဲ ဆိုတာဟာ ဒီခေါင်းဆောင်နှင့် နိုင်ငံရေးသမားတွေအပေါ်မှာ အများကြီးမူတည်ပါတယ်။ တပြည်ထောင် စနစ်ကကောင်းတယ်၊ ပြည်ထောင်စုစနစ်က ကောင်းတယ်၊ ဒီစနစ်ကောင်းတယ်ဆိုတာတွေကို တထစ်ချယုံကြည်လက်ခံပြီး “မျက်စိမှိတ်ပြီး မလုပ်သွားဖို့” အရေးကြီးပါတယ်။ ခေါင်းဆောင်နှင့် နိုင်ငံရေးသမားတွေက ရှိနေတဲ့ပြဿနာကို ရိုးရိုးသားသားဆန်းစစ်ဖို့ အချင်းချင်းလည်းရိုးရိုးသားသား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပြီး ဘယ်လိုအတူ တူနေနိုင်မည်ဆိုတာ သဘောတူညီချက်ရယူပြီးလုပ်ရန် ပို၍အရေးကြီးပါတယ်။

မရိုးသားတဲ့ ဖက်ဒရယ်နစ် (dishonest federalism) ဆိုတာ လည်းရှိတယ်။ ဥပမာ ယူဂိုဆလပ်မှာတည်ဆောက်ခဲ့တဲ့ ပြည်ထောင်စုစနစ်ဟာဆိုရင် မရိုးသားတဲ့ပြည်ထောင်စုဖြစ်တယ်။ ကွန်မြူနစ်လက်အောက်မှာ ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကတည်းက အော်စလို ဟန်ဂေရီအင်ပါယာ ပျက်စီးတဲ့အခါမှာ ဒီယူဂိုဆလားဗီးယားဆိုတာ ဖွဲ့စည်းခဲ့တယ်။ ကွန်မြူနစ်လက်အောက်မှာစတင်ပြီး တပါတီအာဏာရှင် လက်အောက်

ဘက်မှနေပြီးတော့ ဒီဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဖွဲ့စည်းလာခြင်းဖြစ်တယ်။ ဒီဖက်ဒရယ်စနစ်က ရိုးသားမှု မရှိဘူး။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ပြဿနာတွေကို မဖြေရှင်းဘဲနဲ့ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်တခု တည်ထောင်လာပြီး ကွန်မြူနစ်ခေတ်ကုန်- သွားတဲ့အခါမှာ အရင်တုန်းကရှိနေတဲ့ပြဿနာတွေ ပြန်ပြီးပေါ်ပေါက်လာခဲ့တယ်။ အလွန်အရေးကြီးပြီး ပြောချင်တာ ကတော့ ရိုးသားမှုရှိဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ပြဿနာဖြေရှင်းတဲ့အခါမှာလည်း ရိုးသားမှုကိုသုံးပြီး အချင်းချင်းတိုင်ပင်ဆွေးနွေးပြီးမှ တည်ထောင်တဲ့တိုင်းပြည်မျိုးဟာ ပိုမိုတည်တံ့ခိုင်မြဲမယ်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝအေးချမ်းတဲ့ နိုင်ငံဖြစ်မယ်။

ကျနော်ဟာ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံရဲ့ သတင်းထောက်ဖြစ်ခဲ့ဖူးတယ်။ ဒီယူဂိုဆလပ်နဲ့သက်ဆိုင်တဲ့ သတင်းတွေရယူခဲ့ရတယ်။ ယူဂိုဆလပ်မကွဲခင်ကဆိုရင် (၈)ပြည်နယ်ရှိတယ်။ ကွန်မြူနစ်ပါတီ (၈)ပါတီရှိတယ်။ ဒါတင်မကဘူး ရထားစနစ် လေယာဉ်စနစ်လည်း (၈)ခုရှိတယ်။ တခုနှင့်တခုမတူညီကြဘူး။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ထောင်တဲ့အခါမှာ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ဒီပြည်နယ်တွေကို ဘာမှမလုပ်ပေးနိုင်တဲ့အပိုင်းတွေရှိတယ်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ဒီပြည်နယ်တွေဆီကဘဲယူမယ်။ ဘာမှအကျိုးဖြစ်အောင် လုပ်မပေးဘူးဆိုရင် ဒီလိုမျိုးပြည်ထောင်စုမျိုးဟာ မတည်တံ့နိုင်ဘူး၊ မအေးချမ်းနိုင်ဘူး ဖြစ်နေမယ်။

ဒါပေမဲ့ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုတာက ရှိလာတဲ့ပြဿနာအားလုံးကို အလိုအလျောက် ဖြေရှင်းနိုင်မှာမဟုတ်ဘူး။ အချင်းချင်းလက်တွဲပြီး လုပ်ကိုင်တတ်မှ တိုင်ပင်တတ်မှ ကျွန်တော်တို့အားလုံး ကြီးပွားနိုင်မှာဖြစ်တယ်။ အလွန်အရေးကြီးတဲ့အချက်ကတော့ ဖက်ဒရယ်အစိုးရဖွဲ့စည်းမယ်ဆိုရင် ဖက်ဒရယ်အစိုးရက ပြည်နယ်တွေကိုအုပ်စိုးလိုတဲ့ ဆန္ဒမျိုးမရှိရဘူး။ ဖက်ဒရယ် အစိုးရဖြစ်လာတယ်ဆိုရင် ဒီအစိုးရက ပြည်နယ်တွေကို အကျိုးရှိအောင် လုပ်ပေးတဲ့ အစိုးရဖြစ်ရမယ်။ ပြည်နယ်တွေကိုချုပ်ချယ်ပြီးတော့ ပြည်နယ်တွေဆီက အကျိုးအမြတ်ယူတဲ့အစိုးရ မဖြစ်သင့်ဘူးဆိုတဲ့အချက်ကို ကျွန်တော်တို့တတွေအတွက် အလွန်မှ အရေးကြီးပါတယ်။

ဘာလင်ကနေ ဘွန်းမြို့ကိုသွားတဲ့ လမ်းခရီးမှာရော၊ ဘွန်းမြို့ကနေ အခြားမြို့များကိုသွားတဲ့ လမ်းခရီးများမှာပါ ဘတ်စ်ကားကလေးကို စင်းလုံးငှားပြီးသွားခဲ့တာကြောင့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်တွေဟာ နာရီပေါင်းအတော်ကြာတဲ့ လမ်းခရီးများတလျှောက် မှာ မိုက်ကရိုဖုန်းကိုင်ပြီး အချင်းချင်းအပြန်အလှန်ဆွေးနွေးပွဲများလည်း လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီဆွေးနွေးမှုများအနက်က အများသိသင့်တယ်။ စဉ်းစားသင့်တယ်လို့ယူဆတဲ့ အကြောင်းကိစ္စတရပ်ကို တင်ပြပါမယ်။ အထက်မှာတင်ပြခဲ့တဲ့အတိုင်း ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံပြိုကွဲခဲ့တဲ့ အကြောင်းတွေထဲမှာ ပြဿနာတွေကိုအသေအချာ မဖြေရှင်းဘဲ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုပုံစံမျိုးတည်ဆောက်ခဲ့လို့ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာခဲ့ရပါတယ်။ ကျနော်တို့နိုင်ငံက တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြားမှာလဲ ဖြေရှင်းသင့်တဲ့ပြဿနာတွေကို ယခုကထဲကဖြေရှင်းထားကြဘို့ ဖြေရှင်းနိုင်တဲ့ပြဿနာတွေအပေါ်မှာ နားလည်မှု တည်ဆောက်ထားကြဘို့ လိုပါမယ်။ ဒီအခြေခံကနေ တင်ပြလိုရင်းဖြစ်ပါတယ်။

ဗမာ မဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်တဦးက စတင်ဆွေးနွေးလာပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဂျာမဏီမှာ ဝန်ကြီးချုပ်ဝီလီဘရန့်ဟာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းတုံးက ဂျာမန်တွေက ဂျူးတွေကိုသတ်ဖြတ်ခဲ့တဲ့ ကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဂျာမန်တွေမှာ တာဝန်ရှိကြောင်းဖော်ထုတ်ပြီး ဝန်ချတောင်းပန်ခဲ့ရတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာလည်းဘဲ ဗမာမဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားတွေဟာ တလျှောက်လုံး နှိပ်စက်ညှဉ်းပမ်း ခံခဲ့ရတယ်။ ကရင်ဒေသတွေမှာဆိုရင် နဝတ၊ နအဖ စစ်တပ်တွေဝင်လာတဲ့အခါ ရွာသားတွေဟာ "ပရော်ဟဲလီး" "ဗမာလာပြီ" ဆိုပြီးထွက်ပြေးကြတယ်။ တိုင်းရင်းသားတွေ ဖိနှိပ်ခံခဲ့ရမှု၊ အခွင့်အရေး နစ်နာဆုံးရှုံးမှုတွေနဲ့ဆက်စပ်ပြီး ဗမာတွေဟာ မဟာလူမျိုးကြီးဝါဒကို ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းရှိမရှိနဲ့ မိမိတို့ရဲ့တာဝန်ရှိမှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်သင့်တယ်လို့ ဆွေးနွေးသွားပါတယ်။ ဗမာမဟုတ်တဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသား ကိုယ်စားလှယ်တဦးကလည်း ဗမာတွေဟာ မိမိတို့ရဲ့ တာဝန်ရှိမှုကို ဝန်မခံဘူးဆိုရင် အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးဆိုတာ ဘယ်တော့မှ ရနိုင်မှာမဟုတ်ကြောင်း ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဆွေးနွေးလာပါတယ်။ နောက်ထပ် ဗမာမဟုတ်တဲ့အခြားတဦးကလည်း ဗမာတွေဟာ သမိုင်းမှာဖြစ်ခဲ့တဲ့ဖြစ်ရပ်တွေအပေါ် အမှန်အတိုင်းဝန်ခံဘို့လိုပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်တဲ့ ဆွေးနွေးပွဲဟာ အတော်ဘဲအရှိန်ရသွားခဲ့တယ်။

ဗမာတွေဟာ မဟာလူမျိုးကြီးဝါဒကိုသိရက်နဲ့ဘဲဖြစ်စေ မသိလို့ဘဲဖြစ်စေ ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းရှိမရှိ ဆန်းစစ်သင့်ကြောင်း ဆွေးနွေးထောက်ပြတာမျိုးဖြစ်တယ်ဆိုရင် ဗမာ တွေလည်း လက်ခံနိုင်ဘို့များမယ် ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် "ဗမာတွေမှာ တာဝန်ရှိတယ်" ဆိုတဲ့ သုံးသပ်ချက်မျိုးကျတော့ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးဖြစ်တဲ့မကောင်းမှုများ၊ မှားယွင်းမှုများ၊ နစ်နာမှုများအတွက် ဗမာတွေဟာ လူမျိုးအလိုက်တာဝန်ခံရမယ့် အနေအထားမျိုးကို ရောက်ရှိသွားပါတယ်။ အထူးသဖြင့် ဂျာမန်တွေက ဂျူးတွေကိုသတ်ဖြတ်ခဲ့တဲ့ ကိစ္စတွေကိုဥပမာပေးနှိုင်းယှဉ်ပြီးတော့မှ "ဗမာမဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားတွေရဲ့ နစ်နာဆုံးရှုံးမှုများအတွက် ဗမာတွေမှာ တာဝန်ရှိတယ်၊ တာဝန်ခံရမယ်" ဆိုတဲ့ သဘောမျိုးနီရုံးချုပ်သွားတဲ့ အခါမှာ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့မှာပါတဲ့ ဗမာတိုင်းရင်းသားတွေ ဘက်က-ပြန်လည် ဆွေးနွေးရတဲ့ အနေအထားမျိုးဖြစ်သွားခဲ့တယ်။ ဗမာတေ-ကတာဝန်မခံဘူးဆိုရင် အမျိုးသား ပြန် လည်သင့်မြတ်ရေးတောင် ဘယ်တော့မှရနိုင်မှာမဟုတ်ဘူးဆိုတဲ့ သုံးသပ်ချက်မျိုးကို တင်လာတဲ့အခါကျတော့ ဒီလိုသုံးသပ်ထုတ်ဖော်ချက်တွေဟာ တကယ့်အမျိုးသားပြန် လည်သင့်မြတ်ရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်မဖြစ်၊ ဒီလိုသုံးသပ်ချက်မျိုးဟာယခုလော လောဆယ်အားလုံးဝိုင်းဝန်းကြိုးပမ်းနေကြတဲ့ လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီရေး၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးစတဲ့ရည်မှန်းချက်များ အောင်မြင်ရေးအတွက် အင်အားဖြစ်မဖြစ် အသေအချာစဉ်းစားဆွေးနွေးဘို့ လိုအပ်လာပါတယ်။ ဒီလိုသုံးသပ်ချက်မျိုးဟာ ဒီတနေရာထဲမှာတင်သာမက အချို့နေရာများမှာလည်း ရှိနိုင်တာကြောင့် ယခုလိုပွင့်လင်းလင်းဖော်ထုတ် တင်ပြခြင်းဖြစ်တယ်။ အဲဒီနေ့က ခရီးသွားရင်းကားပေါ်မှာ တင်ဘဲ အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်ဆွေးနွေးမှုတွေ ရှိခဲ့တယ်။ အာဏာရှင်စံနစ်ရဲ့ ဖိနှိပ်မှုအောက်မှာ ဗမာမဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားတွေလည်း ခံရတယ်။ ဗမာတွေလည်း ခံခဲ့ရ

တာပါဘဲ။ ဗမာကိုချန်ထားပြီး အခြားဗမာမဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားတွေကိုသာ ဖိနှိပ်ခဲ့တာ မျိုးမရှိပါ။

နိုင်ငံအတွင်းမှာ ဗမာကလူများစုကြီးဖြစ်တာကြောင့် ဖိနှိပ်သူတို့မှာလည်း ဗမာကလူများစုပါတယ်ဆိုတာ မှန်ပါလိမ့်မယ်။ ဒါပေမယ့် ဗမာမဟုတ်တဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသားတွေလည်း ပါခဲ့ကြတာပါ။ သာဓကအားဖြင့် ပြောရရင် မဆလခေတ်မှာတိုင်းရင်းသားတွေလည်း ထောက်လှမ်းရေးမှူးချုပ် ဗိုလ်မှူးချုပ်တင်ဦးဟာ မွန်အမျိုးသားစစ်စစ်ဖြစ်တယ်။ ဗိုလ်ချုပ် အယ်လ်ကွန်ဖန်ဆိုတာ ကချင်အမျိုးသားဖြစ်တယ်။ ဗိုလ်မှူးကြီး ထွန်းရင်လော ဆိုတာ ပအိုဝ်းအမျိုးသားဖြစ်တယ်။ အလားတူဘဲ ချင်း၊ ကရင်စတဲ့အခြားသော တိုင်းရင်းသားတွေဟာ စာရင်းမကောက်ရသေးတာကြောင့် အရေအတွက်အတိအကျ မသိရပေမယ့် စစ်တပ်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှာရော စစ်တပ်ရဲအောက်ခြေတပ်သားတွေကြားထဲမှာပါ အများကြီးပါနေကြတာပါ။ ခံရသူတွေဘက်ကလည်းကြည့်ပါ။ ရှစ်လေးလုံးအရေးအခင်းမှာ ထောင်ပေါင်းများစွာ အသတ်ခံရတဲ့အထဲပါသွားကြတဲ့ ပြည်သူအများစုဟာ ဗမာတွေပါ။ အဲဒီအရေးအခင်းတခုထဲမှာ အသတ်ခံလိုက်ရတဲ့ ဗမာဦးရေ အရေအတွက်ဟာ ပြည်တွင်း စစ်နှစ်ပေါင်းငါးဆယ်အတွင်း အသတ်ခံခဲ့ရတဲ့ ဗမာမဟုတ်တဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသားများ ဦးရေစုစုပေါင်းထက်ပိုပြီး များပါတယ်။ ယခုအချိန်အထိ ထောင်ထဲမှာ ရှိနေကြ သေးတဲ့ နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသား တထောင်ခြောက်ရာကျော်အနက် အများစုကြီးဟာ ဗမာတွေပါ။ ဒါဖြင့်ရင် ဖိနှိပ်မှုတွေအတွက် ဘာကြောင့် ဗမာတွေကို လူမျိုးအလိုက်တာဝန် ရှိတယ်လို့ သုံးသပ်စွပ်စွဲခြင်းကြတာလဲ။ ဒီလိုစွပ်စွဲခြင်းအားဖြင့် ပြည်တွင်းထဲမှာရှိတဲ့ ဗမာ အများစုကြီးကို နအဖ ဘက်ကိုတွန်းပို့ပေးရရောက်သွားပါလိမ့်မယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ဗမာနဲ့ ဗမာမဟုတ်တဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသားတွေကြားတဲ မှာ ဘယ်လိုလုပ်ပြီး စစ်မှန်တဲ့ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို တည်ဆောက်နိုင်ပါ့မလဲ။ ဒီလိုသုံးသပ်စွပ်စွဲချက်တွေဟာ ဒီမိုကရေစီရေးလှုပ်ရှားမှုအတွင်းမှာပါတဲ့ ဗမာတွေကိုပါ အခြားဗမာမဟုတ်တဲ့ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းတွေ၊ ခေါင်းဆောင်တွေက နားလည်မှုလွဲလာစေနိုင်ပြီး တရားခံအကြည့် ကြည့်ခံရတာတွေ ဆက်ဆံခံရတာတွေ ဖြစ်လာနိုင်တာကြောင့် နယ်စပ်တိုင်းရင်းသားဒေသတွေမှာ ခိုကပ်နေထိုင်ကြပြီးယုံကြည်ချက်အတွက် စစ်အာဏာရှင်စနစ် ဆန့်ကျင်ရေးကို ရိုးရိုးသားသားလုပ်နေကြတဲ့ ဗမာတွေလည်းဘဲ ဝမ်းသာ နိုင်ကြပါ့မလား။

ဒီလိုဖြစ်လာရင် လှုပ်ရှားမှုကြီးအတွက်ရော အကျိုးရှိပါ့မလား။ တကယ်လက်တွေ့ ကျတော့ ဖိနှိပ်မှုတွေဟာစနစ်ကြောင့် ဖြစ်တာပါ။ ဗမာတွေဟာ တရားခံမဟုတ်ပါဘူး။ ဗမာတွေဟာ မဟာလူမျိုးကြီးပါဒါကို ကျင့်သုံးမိခြင်းရှိမရှိ ဆန်းစစ်ဘို့လိုတယ်ဆိုတာကို အခြေခံအားဖြင့် မငြင်းပါဘူး။ အလားတူ ပါဘဲ။ လူဦးရေများတဲ့ ဗမာမဟုတ်တဲ့ အခြားတိုင်းရင်းသားတွေမှာလည်း အဲဒီလိုဘဲဆန်းစစ်ဘို့တာဝန် ရှိပါတယ်။ ဗမာလူမျိုးတခု တည်းအပေါ်မှာ အပြစ်ပုံမချသင့်ပါဘူး။ ဖိနှိပ်မှုတွေကို စိစဉ်တကျလုပ်ဆောင်ဘို့ မူဝါဒချမှတ်တဲ့အခါမှာ အောက်ခြေလူထု ဗမာတွေဟာ လူမျိုးအလိုက်ဘယ်တုံးကမှ မပါဝင်ခဲ့ပါ။ ခေါင်းဆောင်မှုရခဲ့ကြတဲ့ လူတွေလုပ်ဆောင်ခဲ့ကြတာပါ။ တကယ်တော့

လူမျိုးတမျိုးလုံးဟာ လူမျိုးအလိုက်ကောင်းတယ်။ ဆိုးတယ် ဆိုတာမရှိပါဘူး။ မိမိလူမျိုးတမျိုးထဲမှာ ကောင်းတဲ့လူလည်းရှိသလို ဆိုးတဲ့လူလည်းရှိပါလိမ့်မယ်။ တာဝန်ရှိမှုကိုဖော်ထုတ်ဘို့ကြိုးစားတဲ့အခါမှာ လူမျိုးအလိုက်တရားခံရှာလို့ မရနိုင်ပါ။ စစ်မှန်တဲ့အမျိုးသား ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးအတွက် အကျိုးမဖြစ်နိုင်ပါ။

ဗမာကိုယ်စားလှယ်တဦးက ဆက်လက်ဆွေးနွေးပါတယ်။ ဥပမာ ဘာနဲ့တူသလဲ ဆိုရင် ရှေးတုံးကကျားကြီးတကောင်ရှိတယ်။ သိုးကလေးကိုစားချင်တော့ အကြောင်းရှာ တယ်။ ဟေ့ကောင် သိုးကလေးမင်း ငါသောက်မယ့်ရေကို လာပြီးနောက်ပစ်တယ်။ မင်းကိုငါစားရမယ်လို့ ပြောတယ်။ သိုးကလေးက ကျနော်မနောက်ရပါလား ကျားကြီး ကီးရယ် လို့ပြောတယ်။ ဒီတော့ ကျားကြီးက အေး မင်းမနောက်ရင်မင်းအဖေ နေကြာက်တာဘဲ ဖြစ် ရမယ်၊ မင်းကိုစားရမယ်လို့ပြောတယ်။ အဲဒီ ကျားကြီးလိုတော့ မဖြစ်သင့်ပါ။ မကောင်းတဲ့ပြစ်မှုကျူးလွန်သူတွေက ခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှာ အာဏာရနေတဲ့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေ ဖြစ် ပါတယ်။ သူတို့အနက် အများစုဟာ ဗမာတွေ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမယ့်အပြစ်မရှိ ရိုးသားတဲ့ အောက်ခြေဗမာ လူထုတွေ မဟုတ်ပါဘူး။

ကရင် ကိုယ်စားလှယ်တဦးက ဆက်လက်ဆွေးနွေးပါတယ်။ ကျနော် တော်လှန်ရေး လုပ်ခဲ့တာဟာ ကျနော်တို့ ကရင်အမျိုးသားတွေရဲ့ အခွင့်အရေးတိုးတက်ရရှိဖို့လုပ် ဆောင် ခဲ့ တာဖြစ်တယ်။ ဗမာ ကို တို့ က် ဘို့ လုပ် ခဲ့ တာ မဟုတ် ပါ။ ကျနော်တို့ကရင်ခေါင်းဆောင်တွေ အဆက်ဆက်ကလည်း ရန်သူဟာ အုပ်ချုပ်နေတဲ့ အစိုးရဖြစ်တယ်လို့ဘဲ သင်ကြားပေးခဲ့တယ်။ ဗမာ တွေဟာရန်သူဖြစ်တယ်လို့ သင်ကြားပေးခဲ့ခြင်းမရှိပါ။

နောက်တဦးက ဆွေးနွေးပြန်ပါတယ်။ ဂျာမဏီမှာ ဂျာမန်တွေက ဂျူးတွေအပေါ် ကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ဖြစ်ရပ်နဲ့ မြန်မာနိုင်ငံမှာဖြစ်နေတဲ့ ဖြစ်ရပ်တွေဟာဘာမှမဆိုင်။ အဲဒီတုန်းက ဂျာမန်အများစုကြီးက လူမျိုးရေး မုန်းတည်းမှု အမြင်နဲ့ပါဝင် ကျူးလွန်ခဲ့ကြတာဖြစ်တယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာတော့ ဗမာလူမျိုးတွေက အခြားလူမျိုးစုတွေအပေါ် ဒီလိုလူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုအမြင်နဲ့ပါ ဝင်ကျူးလွန်ခဲ့ကြတာမျိုး မဟုတ်ဘူး။ ကျနော်လည်း ဗမာတယောက်ဖြစ် တယ်။ ဒါပေမယ့် ကျနော်မကျူးလွန်ခဲ့တဲ့ ကိစ္စအတွက် တာဝန်ခံရမယ်ဆိုရင် ဘယ်ခံနိုင် မလဲ။ ဘယ်တော့မှ တာဝန်ခံမှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ဆွေးနွေးသွားခဲ့တယ်။

၁၉၄၄ ခုနှစ်ထဲတုန်းက ရဝမ်ဒါနိုင်ငံမှာ ဟူတူ လူများစုကြီးက တူစီ လူနည်းစုဦးရေတသန်းနီးပါးကို လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုအခြေခံနဲ့ သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြတယ်။ နေ- ဘက်ပိုင်းမှာ တူစီတွေက ပြန်လည်တွန်းလှန်ပြီး အာဏာရလာတဲ့အခါကျတော့ ဟူတူတွေအပေါ်မှာ ပြန်လည်ပြီး လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှုကို မကျင့်သုံးခဲ့ပါ။ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို တည်ဆောက်ဘို့ကြိုးစားခဲ့ကြတယ်။ တကယ်တော့ ဟူတူလူများစုက တူစီလူနည်းစုကို သတ်ဖြတ်ခဲ့တုန်းက ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့တဲ့နေရာမှာ တူစီ တွေလည်းပါဝင်ကျူးလွန်ခဲ့ကြတာ ဖြစ်တယ်။ တူစီ တွေအနိုင်ရပြီး ပြန်လည်အရေးယူဖို့ ကိုးစားတဲ့အခါကျတော့ လူမျိုးရေး မုန်းတီးမှုကို ထပ်မံလှုံ့ဆော်ခဲ့ကြခြင်းမရှိပါ။ ဟူတူ တွေမှ ဘဲတာဝန်ရှိ တယ် ဆို ပြီး သုံးနှုန်းအပြစ်ဖို့ တဲ့ နည်းနဲ့ ပြဿနာကို အဖြေမရှာကြတော့ပါ။ ပြစ်မှုကျူးလွန်တုန်းက ပါဝင်ခဲ့တဲ့ ဟူတူ တွေရော တူစီတွေက-

ပါမင်းဆီးပြီး မူဝါဒရေးရာအရ တာဝန်ရှိမှုချမှတ်ပေးတဲ့မူဝါဒ အပေါ်အခြေခံပြီး အောက်-ခြေမှာဖော်ဆောင်ရာမှာ တဦးခြင်းအလိုက်တာဝန်ရှိမှုစတာ တွေအရ ပြည်တွင်းတရားရုံး နိုင်ငံတရားရုံးတွေဖွင့်လှစ် စစ်ဆေးအပြစ်ပေးခဲ့ကြပါတယ်။ ကျနော်တို့နိုင်ငံမှာစစ်မှန်တဲ့ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို တည်ဆောက်နိုင်ကြဖို့ အတိတ်ကဖြစ်ရပ်တွေအပေါ်မှာ ဘယ်လိုပြန်လည် အရေးယူဆောင်ရွက်ကြမလဲ ဆိုတာကို အသေအချာလေ့လာ စဉ်းစားအဖြေရှာကြရမှာပါ။ ဒါပေမယ့် လူမျိုးအလိုက် တာဝန်ရှိတယ်ဆိုတဲ့ နိဂုံးသုံးသပ်ချက်ကိုတော့ အလွယ်တကူ မပြုလုပ်သင့်ပါ။

ဥရောပ ပါလီမန်ကနေ ထွက်ခွာလာခဲ့ပြီးတဲ့နောက် အဲဒီနေ့ နေ့လည်ပိုင်းမှာ ဘဲဘယ်လ်ဂျီယန် ပါလီမန်ကို သွားရောက်လည်ပတ်ကြပါတယ်။ ဘယ်လ်ဂျီယန် ဟာလည်းဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်နဲ့ တည်ဆောက်ထားတဲ့ နိုင်ငံတနိုင်ငံပါဘဲ။ တာဝန်ရှိသူ များက မိမိတို့ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို လက်ခံကြိုဆိုပြီး ပါလီမန်ရဲ့အစည်းအဝေးခန်းမ တ ခုမှာ ကော်ဖီ၊ မုန့်များနဲ့တည်ခင်းကျွေးမွေးရင်း The Power of Belgium Parliament ဆိုတဲ့ဗီဒီယိုတိုက်ခွေပြသပြီး ဘယ်လ်ဂျီယန် ပါလီမန်ရဲ့အခွင့်အာဏာများအကြောင်းကို အသေးစိတ်ရှင်းပြပါတယ်။ အဲဒီမှာလည်း ဘယ်လ်ဂျီယန်အစိုးရရဲ့ လုပ်ဆောင်ချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ပါလီမန်က ကြီးကြပ်စစ်ဆေးနိုင်အောင် လူထုအဓိက လူ့အဖွဲ့အစည်း (civil society) ရဲ့ အစီပ-အပိုင်းတွေဖြစ်တဲ့ လူထုအဖွဲ့အစည်းများနဲ့ NGO လို့ခေါ်တဲ့ ပရဟိတ အသင်းများမှတာဝန်ရှိသူများကို ပါလီမန်ကဖိတ်ကြားပြီး ၎င်းတို့ရဲ့ တင်ပြချက်များကိုပါလီမန်အမတ်များက လက်ခံကြားနာကြပုံများကို လေ့လာခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ ရှင်းလင်းပွဲပြီးတော့တာဝန်ရှိသူ တဦးကဦးဆောင်ပြီး ပါလီမန်အဆောက်အဦးတခုလုံးမှာရှိတဲ့ အခန်းကြီးအခန်းငယ် အသွယ်သွယ်ကို လိုက်လံ ပြသပါတယ်။ လူထုကိုအလေးထားတဲ့ ဘယ်လ်ဂျီယန်ပါလီမန်ရဲ့ အခွင့်အာဏာများအကြောင်းရယ်၊ လူထုကပိုင်စိုးတဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာရဲ့ အမှတ်အသားဖြစ်တဲ့ဘယ်လ်ဂျီယန် ပါလီမန်အဆောက်အဦးကြီး နဲ့လူထုကိုယ်စားလှယ်များရဲ့ အစည်းအဝေးခန်းများ၊ အလုပ်ခန်းများကိုကြည့်ရှုလေ့လာခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။

ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာ ၁၉၆၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းကတည်းက စစ်မှန်တဲ့ပါလီမန်ပျောက်ဆုံးသွားခဲ့တယ်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ်မှာ စတင်တည်ရှိလာတဲ့ ပါလီမန်ဆိုတာတွေဟာလည်း အတုအယောင်မျှသာဖြစ်ပြီး စစ်မှန်တဲ့လူထုကိုယ်စားလှယ်များ တကြိမ်တခါမျှထိုင်ပြီး အစည်းအဝေးလုပ်ခွင့်မရ ခဲ့ကြပါဘူး။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်းမှာတော့ အတုအယောင် ပါလီမန်မျှပင် ကျင်းပခွင့်မရှိတော့ပါဘူး။ ပါလီမန်ဆိုတာဟာ နိုင်ငံတိုင်းမှာနိုင်ငံရဲ့ကြက်သရေဆောင်လို့ ပြောကြပေမယ့် ကျွန်တော်တို့နိုင်ငံမှာတော့ ပါလီမန်အဆောက်အအုံကြီးဟာ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာအသုံးပြုမည့် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များမရှိတာကြောင့် ကြွက်နဲ့ပိုးဟတ်များ မင်းမူရာနေရာသာ ဖြစ်နေပါတော့တယ်။ ပါလီမန်ကိုယ်တိုင်က ကြက်သရေဆောင်မဟုတ်တော့ ကြက်သရေယုတ်နေပြီဖြစ်တာကြောင့် တပြည်လုံးလူထုရဲ့အခြေအနေဟာလည်း ဘက်ပေါင်းစုံကဆုတ်ယုတ် ကျဆင်းလျက်ရှိနေပါတယ်။ ပါလီမန် အဆောက်အအုံမှာ နေရာယူတို့ကြိုးစားနေတဲ့ကြွက်နဲ့ပိုးဟတ်များကို ဖယ်ရှားကာ အနာဂါတ်၌တည်ရှိလာမယ့် ပြည်ထောင်စုနဲ့တကွ

ပြည်နယ်ပါလီမန်အသီးသီးမှာ လူထုကိုယ်စားလှယ် အစစ်အမှန်များထိုင်ပြီး တိုင်းပြည်ပြဿနာများအား စည်းဝေးဆုံးဖြတ်ခွင့်ကို မြှော်မှန်းတမ်းတ မိပါတယ်။ ဒီအခြေခံကို အာမခံဖော်ဆောင်ပေးမယ့် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် ပေါ်ပေါက်လာအောင် ကြိုးစားသွားကြတဲ့ဆုံးဖြတ်ချက် ခိုင်ခိုင်ချရင်းမိမိတို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဟာ ဒီဇင်ဘာလ (၁၆)ရက်နေ့မှာ ဂျာမဏီနိုင်ငံက နေ ပြန်လည်ထွက်ခွါ လာပါတော့တယ်။ ။

မှတ်တမ်းတင်ခြင်း

(ဤအစီရင်ခံစာ ရေးသားနိုင်ရေးအတွက် ဂျာမဏီ၌ ခရီးထွက်ခဲ့စဉ်က နိုင်ငံခြားပညာ ရှင်များ၏ ဆွေးနွေးချက်များအား ကက်ဆက်ခွေများနှင့်ဖမ်းယူပြီး လက်ရေးဖြင့်ပြန်လည် ဖော်ထုတ်ရေးသားပေးသော ချင်းအမျိုးသမီးရှေ့နေတဦးဖြစ်သူ မိုင်ချင်းချင်းအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။)

မြန်မာနိုင်ငံရွှေနေ့များကောင်စီ